

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SEYFİ ARKAN VE SEDAD HAKKI ELDEM TARAFINDAN TASARLANAN
KONUTLARIN MEKÂNSAL ÖRGÜTLENMELERİNİN
SAYISALLAŞTIRILMASI VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

BERFİN EREN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

DİYARBAKIR

HAZİRAN-2017

T.C
DİCLE UNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DIYARBAKIR

Berfin EREN tarafından yapılan “SEYFİ ARKAN VE SEDAD HAKKI ELDEM TARAFINDAN TASARLANAN KONUTLARIN MEKANSAL ÖRGÜTLENMELERİNİN SAYISALLAŞTIRILMASI VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesinin

Ünvanı

Adı Soyadı

Başkan : Prof. Dr. Ufuk Teoman AKSOY

Üye : Doç. Dr. Ayhan BEKLEYEN (Danışman)

Üye : Doç. Dr. Neslihan DALKILIÇ

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 29/06/2017

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../20

Doç.Dr.Sevtap SÜMER EKER

ENSTİTÜ MÜDÜR V.

(MÜHÜR)

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum bu araştırmada, çalışmamın her aşamasında bilimsel görüş ve desteklerini aldığım değerli danışman hocam Sayın Doç.Dr.Ayhan BEKLEYEN'e içten teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her alanında olduğu gibi bu çalışmamda da yanımda olarak beni mesleki ve akademik açıdan sürekli destekleyen, sevgisini ve ilgisini veren annem Berin EREN'e, babam Hanifi EREN'e ve kardeşim Yusuf Rodi EREN'e teşekkür eder, şükranlarımı sunarım.

Ayrıca DÜBAP MİMARLIK.16.005 nolu araştırma projesi ile çalışmamı destekleyen Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'ne (DÜBAP) teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEŞEKKÜR	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
ÇİZELGE LİSTESİ	VIII
ŞEKİL LİSTESİ	X
EK LİSTESİ	XVII
KISALTMALAR VE SİMGELER	XVIII
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ	3
2.1. Sedad Hakkı Eldem ve Mimarlığı	3
2.1.1. Eldem Mimarlığının Dönemleri	6
2.2. Seyfi Arkan ve Mimarlığı	19
2.1.2. Arkan Mimarlığının Dönemleri	21
2.3. Kavramsal Olarak Mekân Dizim Analizi	41
2.3.1. Mekân Kavramı ve Konut İlişkisi	41
2.3.2. Mekân Konfigürasyonu	42
2.3.3. Mekân Dizimi ve Kavramları	48
3. MATERYAL VE METOT	59
3.1. Materyal	59
3.2. Metot	78
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	85
4.1. Seyfi Arkan Konutları	85
4.1.1. Deniz Kenarında Malikâne Projesi (1930-33)	85
4.1.2. Suadiye’de Yalı Projesi (1930-33)	90
4.1.3. Ankara’da Villa Projesi (1930-33)	93
4.1.4. Dr. İhsan Sami Garan Evi (1933)	98
4.1.5. Hariciye Köşkü (1933-35)	103
4.1.6. Göztepe’de Konut Projesi (1934)	109
4.1.7. Makbule Atadan Evi (Camlı Köşk) (1936-37)	114

	Sayfa
4.1.8. Salih Bozok Villası (1936-40)	119
4.2. Sedad Hakkı Eldem Konutları	125
4.2.1. Raif Meto Evi (1941)	125
4.2.2. Safyurtlu Köşkü (1944-45)	130
4.2.3. Safyurtlu II Köşkü (1952)	134
4.2.4. Derviş Manizade Köşkü (1956-57)	139
4.2.5. Uşaklıgil Köşkü (1956-65)	145
4.2.6. Kandilli'de Sultan Yalısı (196.-66)	151
4.2.7. Suna Kırarç Yalısı (1965-66)	155
4.2.8. Şemsettin Sirer Yalısı (1966-67)	160
4.2.9. Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü (1975)	167
4.2.10. Sertel Köşkü (1975-79)	173
4.2.11. Komili Evi (1978-80)	178
4.3. Tartışma	184
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	199
6. KAYNAKLAR	203
EKLER	211
ÖZGEÇMİŞ	213

ÖZET

SEYFİ ARKAN VE SEDAD HAKKI ELDEM TARAFINDAN TASARLANAN KONUTLARIN MEKÂNSAL ÖRGÜTLENMELERİNİN SAYISALLAŞTIRILMASI VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Berfin EREN

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

2017

Türkiye mimarlık tarihinde önemli bir yere sahip olan Sedad Hakkı Eldem ve Seyfi Arkan, özellikle konut tasarımlarına yönelik mimari yaklaşımları ile biçem bakımından oldukça farklı iki tavır sergilemişlerdir. Arkan'ın öncelikli amacı, Batı toplumlarında geliştirilmiş olan modernist bir mimarlık eğitimi ve uygulamasını gerçekleştirmek, Eldem'in yönelimi ise yerel ve geleneksel ilkelere edinilen bir mimarlık anlayışını modern Cumhuriyet mimarlığına uygulamak olmuştur. Biçimsel olarak görülen bu farklılığın binaların mekânsal örgütlenmelerinde de devam edip etmediğinin ortaya konulabilmesi için topolojik bir incelemenin yapılması bir zorunluluktur. Bu çalışma kapsamında her iki mimarın tasarımlarının topolojik bakımdan detaylı incelenebilmesi için Hillier ve Hanson'ın (1984) buldukları mekân dizim yöntemi kullanılmıştır. Çalışma beş başlıktan oluşmaktadır.

Birinci bölümde; Seyfi Arkan ve Sedad Hakkı Eldem'in mimari yaklaşımları ile ilgili kısa bir bilgilendirme yapılarak, çalışmanın amacı ve önemi üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde; Seyfi Arkan ve Sedad Hakkı Eldem'in mimarlık hayatları ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. Ayrıca mekân dizim yönteminin ortaya çıkışı açıklanarak, amacı, yararları ve konut ile ilişkisi tanımlanmıştır.

Üçüncü bölümde, iki mimarın bu çalışmada kullanılan konutları ile ilgili bilgi verilerek, mekân dizim yönteminin konutlarda nasıl uygulandığı açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde; mekân dizim yöntemi uygulanan konutlardan elde edilen bulgular sunulmuştur. Bu yöntem ile yapılan hesaplamalarda tüm tasarımlarında modernist yaklaşımın etkileri görülen Seyfi Arkan'ın konutlarında geçiş mekanlarının en bütünleşik mekanlar olduğu tespit edilmiştir. Sedat Hakkı Eldem tarafından tasarlanan konutlardan elde edilen değerler incelendiğinde ise mimarın dönemsel olarak değişen eğiliminin etkileri görülmüştür. Eldem konutlarının bazılarında en bütünleşik mekanlar geleneksel konut planlamasında olduğu gibi sofa ve bahçe olurken bazılarında modernist etkilerle en bütünleşik mekanlar geçiş mekanları olmuştur. Ayrıca bu bölümde, sunulan bulgular tartışılmıştır.

Beşinci bölümde; Seyfi Arkan ve Sedat Hakkı Eldem'in konut tasarımlarında, görünenin arka planındaki kurgusal bilgiler açıklanarak, gelişen konut mimarisi için bir bilgi tabanı oluşması için geleceğe yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Seyfi Arkan, Sedat Hakkı Eldem, mekân dizimi

ABSTRACT

DIGITIZATION AND COMPARATIVE ANALYSIS OF SPATIAL ORGANIZATIONS OF HOUSES DESIGNED BY SEYFİ ARKAN AND SEDAD HAKKI ELDEM

MASTER THESIS

Berfin EREN

**DİCLE UNIVERSITY
INSTITUTE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE**

2017

Sedad Hakkı Eldem and Seyfi Arkan, who have an important place in the history of Turkish architecture, exhibit very different attitudes in terms of style, especially with their architectural approaches towards housing designs. Arkan's primary goal was to achieve a modernist architectural education and practice developed in Western societies while Eldem's orientation was to apply an architectural understanding acquired from local and traditional principles to the architecture of the modern republic. It is imperative that a topological examination be carried out in order to demonstrate whether this difference in formality continues in the spatial organization of the buildings. In this study, space syntax method that found out by Hillier and Hanson (1984) was used to examine the designs of both architects in topological detail. The study consists of five titles.

In the first part; A brief briefing on the architectural approaches of Seyfi Arkan and Sedad Hakkı Eldem was made. Additionally, the importance and the aim of this study was emphasized.

In the second part; Details of Seyfi Arkan and Sedad Hakkı Eldem's architectural life were given. In addition, the emergence of the space syntax method is explained and its purpose, benefits and relation with the house are defined.

In the third part; information was given about the houses of these two architects used in this study. It is also explained how the method of space syntax is applied in the houses.

In the fourth part; findings obtained from the houses where the space syntax method is applied are presented. It has been determined that transition spaces are the most integrated spaces of Seyfi Arkan's houses, where the effects of the modernist approach are seen in all designs, in the calculations made by this method. When the values obtained from the houses designed by Sedat Hakkı Eldem were examined, the effects of the periodically changing tendency of the architect were seen. In some of the Eldem houses, the most integrated spaces were the sofa and the garden as in the traditional residential planning, while the most integrated spaces with modernist influences were the transitional spaces in some houses. The findings presented are also discussed.

In the fifth part; fictional information in the background of the appearance of Seyfi Arkan and Sedat Eldem's housing designs was explained and suggestions for the future were made in order to create a knowledge base for developing housing design.

Key Words: Seyfi Arkan, Sedat Hakkı Eldem, space syntax

ÇİZELGE LİSTESİ

<u>Cizelge No</u>		<u>Sayfa</u>
Tablo 4.1.	Deniz kenarında malikane projesi dış dahil hesaplama tablosu	87
Tablo 4.2.	Deniz kenarında malikane projesi dış hariç hesaplama tablosu	89
Tablo 4.3.	Suadiye’de yalı projesi dış dahil hesaplama tablosu	92
Tablo 4.4.	Suadiye’de yalı projesi dış hariç hesaplama tablosu	93
Tablo 4.5.	Ankara’da villa projesi dış dahil hesaplama tablosu	96
Tablo 4.6.	Ankara’da villa projesi dış hariç hesaplama tablosu	97
Tablo 4.7.	Dr. İhsan Sami Evi dış dahil hesaplama tablosu	101
Tablo 4.8.	Dr. İhsan Sami Evi dış hariç hesaplama tablosu	102
Tablo 4.9.	Hariciye Köşkü dış dahil hesaplama tablosu	105
Tablo 4.10.	Hariciye Köşkü dış hariç hesaplama tablosu	108
Tablo 4.11.	Göztepe’de Konut Projesi dış dahil hesaplama tablosu	112
Tablo 4.12.	Göztepe’de Konut Projesi dış hariç hesaplama tablosu	113
Tablo 4.13.	Makbule Atadan Evi dış dahil hesaplama tablosu	116
Tablo 4.14.	Makbule Atadan Evi dış hariç hesaplama tablosu	118
Tablo 4.15.	Salih Bozok Villası dış dahil hesaplama tablosu	122
Tablo 4.16.	Salih Bozok Villası dış hariç hesaplama tablosu	123
Tablo 4.17.	Raif Meto Evi dış dahil hesaplama tablosu	128
Tablo 4.18.	Raif Meto Evi dış hariç hesaplama tablosu	129
Tablo 4.19.	Safyurtlu Köşkü dış dahil hesaplama tablosu	132
Tablo 4.20.	Safyurtlu Köşkü dış hariç hesaplama tablosu	133
Tablo 4.21.	Safyurtlu II Köşkü dış dahil hesaplama tablosu	137
Tablo 4.22.	Safyurtlu II Köşkü dış hariç hesaplama tablosu	138
Tablo 4.23.	Derviş Manizade Köşkü dış dahil hesaplama tablosu	142
Tablo 4.24.	Derviş Manizade Köşkü dış hariç hesaplama tablosu	144
Tablo 4.25.	Uşaklıgil Köşkü dış dahil hesaplama tablosu	148
Tablo 4.26.	Uşaklıgil Köşkü dış hariç hesaplama tablosu	150
Tablo 4.27.	Kandilli’de Sultan Yalısı dış dahil hesaplama tablosu	153
Tablo 4.28.	Kandilli’de Sultan Yalısı dış hariç hesaplama tablosu	154
Tablo 4.29.	Suna Kırac Yalısı dış dahil hesaplama tablosu	158
Tablo 4.30.	Suna Kırac Yalısı dış hariç hesaplama tablosu	159
Tablo 4.31.	Şemsettin Sirer Yalısı dış dahil hesaplama tablosu	165
Tablo 4.32.	Şemsettin Sirer Yalısı dış hariç hesaplama tablosu	166
Tablo 4.33.	Tarabya Koy Üstü’nde Koç Köşkü dış dahil hesaplama tablosu	170

Tablo 4.34.	Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü dış hariç hesaplama tablosu	172
Tablo 4.35.	Sertel Köşkü dış dahil hesaplama tablosu	176
Tablo 4.36.	Sertel Köşkü dış hariç hesaplama tablosu	177
Tablo 4.37.	Komili Evi dış dahil hesaplama tablosu	181
Tablo 4.38.	Komili Evi dış hariç hesaplama tablosu	182
Tablo 4.39.	Seyfi Arkan tarafından tasarlanan konutların mekân-bağlantı çeşitleri	189
Tablo 4.40.	Sedad Hakkı Eldem tarafından tasarlanan konutların mekân-bağlantı çeşitleri	195
Tablo 4.41.	Seyfi Arkan tarafından tasarlanan konutların H* değerleri	197
Tablo 4.42.	Sedad Hakkı Eldem tarafından tasarlanan konutların H* değerleri	197

ŞEKİL LİSTESİ

<u>Şekil No</u>		<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1.	Anadolu Kır Evleri, 1928-29	7
Şekil 2.2.	Anadolu Kır Evleri, 1928-29	7
Şekil 2.3.	Bayan Firdevs Evi (1934)	7
Şekil 2.4.	SATİE Deposu (1934)	7
Şekil 2.5.	Ağaoğlu Köşkü (1936)	10
Şekil 2.6.	Ayaşlı Yalısı (1938)	10
Şekil 2.7.	Safyurtlu Köşkü (1944-45)	10
Şekil 2.8.	İstanbul Fen ve Edebiyat Fakültesi (1942-47)	11
Şekil 2.9.	Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi (1943-44)	11
Şekil 2.10.	Yalova Termal Oteli (1934-37)	11
Şekil 2.11.	İnhisarlar Genel Müdürlüğü (1934-37)	11
Şekil 2.12.	Raif Meto Evi (1941)	12
Şekil 2.13.	Taşlık Kahvesi (1947-48)	12
Şekil 2.14.	İstanbul Adliye Sarayı (1948-71)	12
Şekil 2.15.	İstanbul Hilton Oteli(1952-55)	13
Şekil 2.16.	Florya Belediye Tesisleri (1955- 59)	13
Şekil 2.17.	Safyurtlu II Köşkü (1952)	13
Şekil 2.18.	Derviş Manizade Köşkü (1956-57)	13
Şekil 2.19.	Uşaklıgil Köşkü (1956- 65)	14
Şekil 2.20.	Hilton Otel Türk Lokantası (1954)	14
Şekil 2.21.	Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu (1962-64)	15
Şekil 2.22.	Hindistan Büyükelçilik Konutu ve Elçilik Binası (1965-68)	15
Şekil 2.23.	Suna Kıraç Yalısı (1965)	16
Şekil 2.24.	Şemsettin Sirer Yalısı (1966-67)	16
Şekil 2.25.	Hollanda Büyükelçilik Binası(1973-77)	16
Şekil 2.26.	Rahmi Koç Evi (1975-80)	16
Şekil 2.27.	Komili Yalısı (1978-80)	16
Şekil 2.28.	Hans Poelzig'in mektubu (1933)	20
Şekil 2.29.	Erich Zimmerman'ın mektubu	20
Şekil 2.30.	Weissenhof Sitesi (1927)	21
Şekil 2.31.	Barselona Pavyonu (1929)	21
Şekil 2.32.	Villa Savoye (1928-30)	22
Şekil 2.33.	Kubilay Anıtı, 1. eskizi (1930)	22
Şekil 2.34.	Bismarck Anıtı Projesi (1910)	22

Şekil 2.35.	Bir Yalı Projesi (1930-33)	22
Şekil 2.36.	Villa Projesi (1930-33)	22
Şekil 2.37.	İhsan Sami Garan Villası (1933)	24
Şekil 2.38.	Hariciye Köşkü (1934-35)	25
Şekil 2.39.	Arkan'ın tasarladığı bir lamba	26
Şekil 2.40.	Üçler Apartmanı (1933-34)	26
Şekil 2.41.	T.C. Onbirinci Yıl Geçici Anıt Sütunları (1934)	27
Şekil 2.42.	Göztepe'de Konut Projesi (1934)	27
Şekil 2.43.	Kaplıca Otel Yarışma Projesi (1934)	27
Şekil 2.44.	Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti Yarışma Projesi (1934)	27
Şekil 2.45.	Zonguldak, Kozlu'da Ofis (1934-35)	27
Şekil 2.46.	Zonguldak, Üzülmüş'de Kömür Havzası Yerleşimi (1934-36)	27
Şekil 2.47.	Zonguldak, Kozlu Mevzi İmar Planı (1934-1936)	28
Şekil 2.48.	Tahran'da Türkiye Büyükelçiliği Projesi (1934-36)	28
Şekil 2.49.	Sümerbank Yarışma Projesi (1934-1936)	28
Şekil 2.50.	Ayhan Apartmanı (1934-1935)	28
Şekil 2.51.	Akhisar Tütüncüler Bankası (1935)	29
Şekil 2.52.	Martin Luther King Memorial Kütüphanesi (1972)	29
Şekil 2.53.	Florya Köşkü (1935-36)	30
Şekil 2.54.	Tiyatro ve Konservatuar Yarışma Projesi (1935)	31
Şekil 2.55.	İller Bankası Projesi (1935-36)	31
Şekil 2.56.	Cemal Bey (Foto) Apartmanı (1935-37)	31
Şekil 2.57.	Zonguldak, Kozlu, Mevzi İmar Planı (1935-37)	31
Şekil 2.58.	İşçi Konutları (1935-37)	31
Şekil 2.59.	Makbule Atadan Evi (1936-37)	32
Şekil 2.60.	Krölller Müller Villası (1912)	32
Şekil 2.61.	Salih Bozok Villası (1936-40)	33
Şekil 2.62.	Ankara'da sinema projesi (1936)	33
Şekil 2.63.	Sinema Projesi Planı	33
Şekil 2.64.	Imax Sinema Kompleksi (1999)	34
Şekil 2.65.	Imax Sinema Kompleksi Planı	34
Şekil 2.66.	Tahran Büyükelçiliği (1937-38)	35
Şekil 2.67.	Büyükelçilik Yazlık Binası (1937-38)	35
Şekil 2.68.	Schocken Mağazası (1925-26)	36
Şekil 2.69.	İzmit Halkevi (1937-39)	36

Şekil 2.70.	İstanbul Liman Yolcu Salonu (1937)	36
Şekil 2.71.	Adana Belediye Oteli (1939)	36
Şekil 2.72.	Ayhan Apartmanı (1934-1935)	37
Şekil 2.73.	Berliner Tageblatt Binası (1921-23)	37
Şekil 2.74.	Silahtarağa Santrali Ek Binası(1943-44)	38
Şekil 2.75.	Beyazıt Tranformatör Binası (1945-46)	38
Şekil 2.76.	Kadıköy Tranformatör Binası (1946-47)	38
Şekil 2.77.	Zeytinburnu Tranformatör Binası (1946-47)	38
Şekil 2.78.	Selim Ragıp Emeç Villası (1941)	39
Şekil 2.79.	Ticaret Bankası İkrâmiye Evleri (1954)	39
Şekil 2.80.	Erenköy İşçi ve Memur Evleri Sitesi (1955-56)	40
Şekil 2.81.	Güzel Konutlar Sitesi (1956)	40
Şekil 2.82.	Konfigürasyonel ilişkiler	44
Şekil 2.83.	Yapı içinde farklı plan şemaları ve geçiş grafikleri	47
Şekil 2.84.	Königsberg Köprüsü coğrafi görünümü	49
Şekil 2.85.	Königsberg Köprüsü geçiş grafiği	49
Şekil 2.86.	Villa Alfa, mimari planı	50
Şekil 2.87.	Villa Alfa, mekânların ve bağlantıların temsili gösterimi (dışbükey harita)	50
Şekil 2.88.	Villa Alfa, plan grafiğinin Görünümü	51
Şekil 2.89.	Villa Alfa, geçiş grafiği (dış dahil)	51
Şekil 2.90.	Geçiş grafiği merdiven bağlantı örneği	51
Şekil 2.91.	Kök mekânının değişmesiyle oluşan farklı geçiş grafiği örnekleri	53
Şekil 2.92.	Ağaç benzeri grafik	54
Şekil 2.93.	Çalı benzeri grafik	54
Şekil 2.94.	Dallanmış, halkalı ve doğrusal yapıda grafik türleri	55
Şekil 2.95.	Geçiş grafiğinde A tipi mekânlar	56
Şekil 2.96.	Geçiş grafiğinde B tipi mekânlar	56
Şekil 2.97.	Geçiş grafiğinde C tipi mekânlar	57
Şekil 2.98.	Geçiş grafiğinde D tipi mekânlar	57
Şekil 3.1.	Deniz kenarında mâlikane projesi görünüşü	59
Şekil 3.2.	Suadiye’de yalı projesi yukarıdan görünüşü	60
Şekil 3.3.	Suadiye’de yalı projesi cephe görünüşleri	60
Şekil 3.4.	Ankara’da villa projesi yukarıdan görünüşü	61
Şekil 3.5.	İhsan Sami Evi görünüşü	61
Şekil 3.6.	İhsan Sami Evi görünüşleri	62

Şekil 3.7.	Hariciye Köşkü genel görünümü	62
Şekil 3.8.	Hariciye Köşkü yoldan görünümü ve antre detayı	63
Şekil 3.9.	Göztepe’de ev projesi görünüşler	64
Şekil 3.10.	Göztepe’de ev projesi görünüşler	64
Şekil 3.11.	Makbule Atadan Evi görünüş	64
Şekil 3.12.	Makbule Atadan Evi görünüş	65
Şekil 3.13.	Makbule Atadan Evi maket	65
Şekil 3.14.	Salih Bozok Villası deniz cephesi	66
Şekil 3.15.	Salih Bozok Villası görünüşler	66
Şekil 3.16.	Raif Meto Evi perspektif eskizi	67
Şekil 3.17.	Raif Meto Evi yan ve ön görünüşü	67
Şekil 3.18.	Safyurtlu Köşkü ön görünüşü	68
Şekil 3.19.	Safyurtlu Köşkü görünüş	68
Şekil 3.20.	Safyurtlu II Köşkü görünüş	69
Şekil 3.21.	Safyurtlu II Köşkü görünüş	69
Şekil 3.22.	Derviş Manizade Köşkü görünüş	70
Şekil 3.23.	Derviş Manizade Köşkü görünüşleri	70
Şekil 3.24.	Uşaklıgil Köşkü Boğaz’dan görünüş	71
Şekil 3.25.	Uşaklıgil Köşkü giriş	71
Şekil 3.26.	Uşaklıgil Köşkü arka bahçe	71
Şekil 3.27.	Sultan Yalısı Boğaz’dan görünüş	72
Şekil 3.28.	Sultan Yalısı çizimi	72
Şekil 3.29.	Suna Kırac Yalısı görünüş	73
Şekil 3.30.	Suna Kırac Yalısı görünüş	73
Şekil 3.31.	Şemsettin Sirer Yalısı görünüş	74
Şekil 3.32.	Şemsettin Sirer Yalısı görünüş eskizleri	74
Şekil 3.33.	Koç Köşkü görünüş	75
Şekil 3.34.	Koç Köşkü Boğaz’a bakan cephe	75
Şekil 3.35.	Koç Köşkü arka giriş görünüşü	75
Şekil 3.36.	Sertel Köşkü görünüş	76
Şekil 3.37.	Sertel Köşkü eskiz çalışmaları	76
Şekil 3.38.	Komili Evi görünüş	77
Şekil 3.39.	Komili Evi görünüş	77
Şekil 3.40.	Suadiye’de yalı projesi planı	78
Şekil 3.41.	Suadiye’de yalı projesi dışbükey haritası	78

Şekil 3.42.	Suadiye’de yalı projesi plan grafiği görünümü	79
Şekil 3.43.	Suadiye’de yalı projesi geçirgenlik grafiği	79
Şekil 4.1.	Deniz kenarında malikâne projesi giriş kat planı	85
Şekil 4.2.	Deniz kenarında malikâne projesi üst kat planı	85
Şekil 4.3.	Deniz kenarında malikâne projesi giriş kat dışbükey planı	86
Şekil 4.4.	Deniz kenarında malikâne projesi üst kat dışbükey planı	86
Şekil 4.5.	Deniz kenarında malikâne projesi geçirgenlik grafiği	86
Şekil 4.6.	Suadiye’de yalı projesi kat planı	90
Şekil 4.7.	Suadiye’de yalı projesi kat planı	90
Şekil 4.8.	Suadiye’de yalı projesi geçirgenlik grafiği	91
Şekil 4.9.	Ankara’da villa projesi kat planı	94
Şekil 4.10.	Ankara’da villa projesi dışbükey haritası	94
Şekil 4.11.	Ankara’da villa projesi geçirgenlik grafiği	95
Şekil 4.12.	Dr. İhsan Sami Evi giriş kat planı	98
Şekil 4.13.	Dr. İhsan Sami Evi üst kat planı	99
Şekil 4.14.	Dr. İhsan Sami Evi giriş kat dışbükey haritası	99
Şekil 4.15.	Dr. İhsan Sami Evi üst kat dışbükey haritası	99
Şekil 4.16.	Dr. İhsan Sami Evi geçirgenlik grafiği	100
Şekil 4.17.	Hariciye Köşkü giriş kat planı	103
Şekil 4.18.	Hariciye Köşkü üst kat planı	104
Şekil 4.19.	Hariciye Köşkü giriş kat dışbükey haritası	104
Şekil 4.20.	Hariciye Köşkü üst kat dışbükey haritası	105
Şekil 4.21.	Hariciye Köşkü geçirgenlik grafiği	105
Şekil 4.22.	Göztepe’de Konut Projesi giriş kat planı	109
Şekil 4.23.	Göztepe’de konut projesi üst kat planı	110
Şekil 4.24.	Göztepe’de konut projesi giriş kat dışbükey haritası	110
Şekil 4.25.	Göztepe’de konut projesi üst kat dışbükey haritası	111
Şekil 4.26.	Göztepe’de konut projesi geçirgenlik grafiği	111
Şekil 4.27.	Makbule Atadan Evi planı	114
Şekil 4.28.	Makbule Atadan Evi dışbükey haritası	115
Şekil 4.29.	Makbule Atadan Evi geçirgenlik grafiği	115
Şekil 4.30.	Salih Bozok Villası giriş kat planı	119
Şekil 4.31.	Salih Bozok Villası üst kat planı	120
Şekil 4.32.	Salih Bozok Villası giriş kat dışbükey haritası	120
Şekil 4.33.	Salih Bozok Villası üst kat dışbükey haritası	121

Şekil 4.34.	Salih Bozok Villası geçirgenlik grafiği	121
Şekil 4.35.	Raif Meto Evi giriş kat planı	125
Şekil 4.36.	Raif Meto Evi üst kat planı	126
Şekil 4.37.	Raif Meto Evi giriş kat dışbükey haritası	126
Şekil 4.38.	Raif Meto Evi üst kat dışbükey haritası	127
Şekil 4.39.	Raif Meto Evi geçirgenlik grafiği	127
Şekil 4.40.	Safyurtlu Köşkü kat planı	130
Şekil 4.41.	Safyurtlu Köşkü dışbükey haritası	131
Şekil 4.42.	Safyurtlu Köşkü geçirgenlik grafiği	131
Şekil 4.43.	Safyurtlu II Köşkü giriş kat planı	134
Şekil 4.44.	Safyurtlu II Köşkü üst kat planı	135
Şekil 4.45.	Safyurtlu II Köşkü giriş kat dışbükey haritası	135
Şekil 4.46.	Safyurtlu II Köşkü üst kat dışbükey haritası	136
Şekil 4.47.	Safyurtlu II Köşkü geçirgenlik grafiği	136
Şekil 4.48.	Derviş Manizade Köşkü giriş kat planı	139
Şekil 4.49.	Derviş Manizade Köşkü üst kat planı	139
Şekil 4.50.	Derviş Manizade Köşkü giriş kat dışbükey haritası	140
Şekil 4.51.	Derviş Manizade Köşkü üst kat dışbükey haritası	140
Şekil 4.52.	Derviş Manizade Köşkü geçirgenlik grafiği	141
Şekil 4.53.	Uşaklıgil Köşkü giriş kat planı	145
Şekil 4.54.	Uşaklıgil Köşkü üst kat planı	146
Şekil 4.55.	Uşaklıgil Köşkü giriş kat dışbükey planı	146
Şekil 4.56.	Uşaklıgil Köşkü üst kat dışbükey planı	147
Şekil 4.57.	Uşaklıgil Köşkü geçirgenlik grafiği	147
Şekil 4.58.	Kandilli'de Sultan Yalısı kat planı	151
Şekil 4.59.	Kandilli'de Sultan Yalısı dışbükey planı	152
Şekil 4.60.	Kandilli'de Sultan Yalısı geçirgenlik grafiği	152
Şekil 4.61.	Suna Kıraç Yalısı giriş kat planı	155
Şekil 4.62.	Suna Kıraç Yalısı üst kat planı	156
Şekil 4.63.	Suna Kıraç Yalısı giriş kat dışbükey haritası	156
Şekil 4.64.	Suna Kıraç Yalısı üst kat dışbükey haritası	157
Şekil 4.65.	Suna Kıraç Yalısı geçirgenlik grafiği	157
Şekil 4.66.	Şemsettin Sirer Yalısı giriş kat planı	160
Şekil 4.67.	Şemsettin Sirer Yalısı ikinci kat planı	161
Şekil 4.68.	Şemsettin Sirer Yalısı üçüncü kat planı	161

Şekil 4.69.	Şemsettin Sirer Yalısı dördüncü kat planı	162
Şekil 4.70.	Şemsettin Sirer Yalısı giriş kat dışbükey planı	162
Şekil 4.71.	Şemsettin Sirer Yalısı ikinci kat dışbükey planı	163
Şekil 4.72.	Şemsettin Sirer Yalısı üçüncü kat dışbükey planı	163
Şekil 4.73.	Şemsettin Sirer Yalısı dördüncü kat dışbükey planı	164
Şekil 4.74.	Şemsettin Sirer Yalısı geçirgenlik grafiği	164
Şekil 4.75.	Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü giriş kat planı	167
Şekil 4.76.	Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü üst kat planı	168
Şekil 4.77.	Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü giriş kat dışbükey haritası	168
Şekil 4.78.	Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü üst kat dışbükey haritası	169
Şekil 4.79.	Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü geçirgenlik grafiği	169
Şekil 4.80.	Sertel Köşkü giriş kat planı	173
Şekil 4.81.	Sertel Köşkü üst kat planı	174
Şekil 4.82.	Sertel Köşkü giriş kat dışbükey haritası	174
Şekil 4.83.	Sertel Köşkü üst kat dışbükey haritası	175
Şekil 4.84.	Sertel Köşkü geçirgenlik grafiği	175
Şekil 4.85.	Komili Evi giriş kat planı	178
Şekil 4.86.	Komili Evi üst kat planı	178
Şekil 4.87.	Komili Evi giriş kat dışbükey haritası	179
Şekil 4.88.	Komili Evi üst kat dışbükey haritası	179
Şekil 4.89.	Komili Evi geçirgenlik grafiği	180
Şekil 4.90.	Seyfi Arkan konutlarının geçirgenlik grafikleri-en bütünleşik mekânlar	187
Şekil 4.91.	Sedad Hakkı Eldem konutlarının geçirgenlik grafikleri-en bütünleşik mekânlar	193
Şekil 4.92.	Seyfi Arkan Konutları i (1/RRA) değerleri grafiği	196
Şekil 4.93.	Sedad Hakkı Eldem Konutları i (1/RRA) değerleri grafiği	196
Şekil 4.94.	Seyfi Arkan ve Sedad Hakkı Eldem konutlarının yapım yılı- H^* grafiği	198
Şekil 5.1.	Seyfi Arkan ve Sedad Hakkı Eldem biçem-planimetrik kurgu grafiği	200

EK LİSTESİ

Ek No

Sayfa

Ek 3.1. K sayıda mekan için D değerleri

211

KISALTMALAR VE SİMGELER

AG	:	Açık Garaj
AN	:	Antre
BA	:	Bahçe
BN	:	Banyo
BL	:	Balkon
CA	:	Çalışma Odası
CD	:	Çamaşır/ Dikiş Odası
CV	:	Kontrol Değeri
DE	:	Depo
GI	:	Giyinme Odası
H	:	Hol/Koridor
H	:	Fark Faktörü
H*	:	Göreceli Fark Faktörü
HI	:	Hizmetli Odası
$\bar{I}$	:	Bütünleşme Değeri
KA	:	Kamelya
KB	:	Kış Bahçesi
KG	:	Kapalı Garaj
KI	:	Kiler
KU	:	Kütüphane
MD	:	Ortalama Derinlik
MI	:	Misafir Odası
MU	:	Mutfak
O	:	Oturma Odası
RA	:	Göreceli Asimetri
RRA	:	Gerçek Göreceli Asimetri
SA	:	Salon
SE	:	Servis Odası

SI	:	Sigara Odası
SN	:	Sandık Odası
SO	:	Sofa
TD	:	Toplam Derinlik
TE	:	Teras
VE	:	Vestiyer
WC	:	Tuvalet
YA	:	Yatak Odası
YE	:	Yemek Odası

1. GİRİŞ

Cumhuriyet Türkiye'sinin mimarlık tarihine damga vuran Sedad Hakkı Eldem ve Seyfi Arkan, özellikle konut tasarımlarına yönelik mimari yaklaşımları ile biçem bakımından oldukça farklı iki tavır sergilemişlerdir (Tekeli, 2012: 23-24).

Sanayi-i Nefise Mektebinden birlikte mezun olan ve 1930'lu yılların başlarında aynı okulda birlikte asistan olarak ders vermeye başlayan bu iki mimardan Eldem'in, asistanlığa başladığı dönemlerde modern mimarlığa ilgi duyduğu ve Akademi'de 1930'lara kadar yürütülen eski Beaux Arts türü eğitim sistemine ters düştüğü bilinmektedir. Modern mimarlığı yerel mimarlık öğeleriyle bağdaştırmaya çalışan Eldem, başlangıçta Anadolu kırsal yerleşmelerindeki düz, toprak damlı kerpiç evlerin yalın ve basit estetiğinden etkilenmiş, erken döneminde bu konuda bazı eskizler yapmıştır. Ancak sonraki dönemlerde, kent soylu Anadolu toplumunun ahşap konut ve konakları üzerinde yoğunlaşan akademik araştırmaları sonucunda geliştirdiği, ağırlıklı olarak yöresel öğelerin kullanıldığı seçici bir mimarlık anlayışını tercih etmiştir (Bozdoğan, 2012: 157-158).

Seyfi Arkan ise dönemin Türkiye'sinin, Sanayi-i Nefise Mektebi mezunu ilk modernistlerinden biridir. Arkan, Eldem'den farklı olarak Cumhuriyet Türkiye'sinin toplumsal ve kültürel gelişimine en uygun mimari tasarım yöntemi olarak gördüğü Batı modernizminden tüm yaşamı boyunca vazgeçmemiştir. Diğer meslektaşlarının aksine, geleneksel mimarinin ve yöreselliğin değer kazandığı milliyetçi dönemlerde bile, gözden düşme ve iş bulamama tehlikesini dahi göz ardı ederek, bu tasarım ilkelerini savunarak korumuştur (Tanyeli, 1992: 94). Süha Özkan (1992), mimarın yapı dilinin Corbusier, Bauhaus ve yapısalcılık (constructivism) öğelerini de içeren bir modern mimarlık dili olduğunu belirtirken, Seyfi Arkan'ı Cumhuriyet çağının yetiştirdiği en yetkin ve üretici Türk mimarı olarak tanımlamıştır. Arkan'ın Anadolu'ya özgü olma çabasının bulunmadığı üzerinde duran Özkan, mimarın asıl amacının çağdaşlaşma simgesi olarak gördüğü Batı mimarlığının gerekli olgunluğa ulaşmış ürünlerini ülkemizde de üretmek olduğunu vurgulamıştır (Özkan, 1992: 87).

Mimari yaklaşımlarına bakıldığı zaman, Arkan'ın öncelikli amacı, Batı toplumlarında geliştirilmiş olan modernist bir mimarlık eğitimi ve uygulamasını gerçekleştirmek, Eldem'in yönelimi ise yerel ve geleneksel ilkelere edinilen bir

mimarlık anlayışını modern Cumhuriyet mimarlığına uygulamak olmuştur. Tanyeli (1992), Sedad Hakkı Eldem ile Seyfi Arkan arasındaki anlayış ve yol ayrımının eğitim için yurtdışına gönderilmeleriyle başladığını belirtmiştir. Bu dönemde Eldem'in modernist söyleme kısıtlı ölçüde ilgi duyduğunu ve Art Deco ustalarından büyük oranda etkilendiğini vurgulayan Tanyeli, Arkan'ın, modernizmin merkez şehirlerinden Berlin'de, Poelzig gibi modernist bir ustanın yanında çalışarak farklı bir alana yöneldiğini ifade etmiştir (Tanyeli, 1992: 94)

Bu iki mimarın hem mimari eğilimlerinin hem de kullandıkları biçem bakımından farklı bir anlayışa sahip oldukları ilgili literatür tarafından doğrulanmaktadır. Ancak her iki mimarın biçem bakımından farklılık gösteren mimari anlayışlarının, tasarladıkları binaların planimetrik kurgularında da devam ettiğini ya da etmediğini kanıtlayan ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Her iki mimarın konut tasarımlarının mekânsal örgütlenmeleri üzerinden, bilinmeyen bu noktanın ortaya çıkarılması bu araştırmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

Yoğunluklu olarak konutlarını 1940 yılı öncesinde tasarlayan Arkan'ın ve 1940 sonrasında tasarlamaya yeni başlayan Eldem'in binalarının mekânsal örgütlenmelerinin karşılaştırılabilmesi için topolojik bir incelemenin yapılması bir zorunluluktur. Topolojik incelemelerde; konumları ile mekânlar, ilişkileri bakımından ise mekânsal bağlantılar önem kazanmaktadır. Bir planlamanın topolojik özellikleri bu anlamda mekânın anlamını da ortaya koymaktadır. Aslında topolojik incelemeler, her iki mimarın da konutlarını tasarlariken ortaya koydukları sezgisel bakışlarını görünür kılmaktadır (Gür ve Bekleyen, 2003). Bu çalışma kapsamında her iki mimarın tasarımlarının topolojik bakımdan detaylı incelenebilmesi için Hillier ve Hanson'ın (1984) buldukları mekân dizim yöntemi kullanılmıştır.

Bu çalışmanın önemli bir yönü ise bu yöntemi kullanarak Türkiye'deki ünlü mimarların mekânsal örgütlenmelerini karşılaştıran ilk çalışma olmasından kaynaklanmaktadır. Ülkenin hem modernist hem de geleneksel mimarisine yön veren bu iki mimarın hem biçem hem de mekânsal örgütlenme bakımından benzer bir görünüm sergileyip sergilemediği bu çalışmanın temel araştırma konusudur.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

2.1. Sedad Hakkı Eldem ve Mimarlığı

Cumhuriyet Dönemi Türk mimarlığının önde gelen isimlerinden olan Sedad Hakkı Eldem 1908 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Eldem, anne-babası Sakız Adası'nda bir isyanda ölen, devşirme sistemi ile Hüsrev Paşa tarafından yetiştirilen ve Paris'te eğitim alarak sadrazamlığa kadar yükselen Rum asıllı İbrahim Ethem'in soyundan gelmektedir (Tanyeli, 2001: 8). Bir Osmanlı üst sınıf beyefendisi olarak yetiştirilen Eldem, yetişme dönemini babasının diplomatik görevleri dolayısıyla bulunduğu Türkiye, İsviçre, Almanya ve Fransa'da geçirmiştir. Eldem, ressam ve müzeci Osman Hamdi Bey, müzeci Mübarek Galip Bey ve mimar Ethem Bey'in de mensup olduğu sanatla yakından ilgili bir aile çevresinde büyümüştür. İlköğrenimini Cenevre'de École Cuchet, lise eğitiminin ilk yıllarını ise Münih'te Altes Realgymnasium'da yaptığı bilinmektedir. İstanbul'a dönüşünden sonra eğitimine Sanayi-Nefise Mektebinde mimarlık okuyarak devam eden Eldem, buradan birincilikle mezun olmuş ve yurtdışında 3 yıllık staj yapma hakkı kazanmıştır. Avrupadaki stajını Fransa, İngiltere ve Almanya'ya giderek değerlendirmiştir. Bu süre içinde Auguste Perret'in, Hans Poelzig'in yanında çalışmış, Le Corbusier ile tanışmıştır. Türkiye'ye döndükten sonra bir süre Ankara'da İtalyan mimar Guilio Mongeri'nin bürosunda çalışmıştır. 1932'de yeniden İstanbul'a dönerek kendi bürosunu açmış, aynı zamanda Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğretim üyesi olmuştur. Buradaki görevini 1978'de emekliye ayrılincaya kadar sürdürmüştür.

Eldem'in mimarlık hayatı boyunca Türkiye ve tüm dünyada yaşanan ulusal-uluslararası, yöresel-evrensel olma ikileminden kendisi de oldukça etkilenmiştir. Öğrencilik yıllarında akademideki hocası ve I. Mimarlık Akımının yürütücülerinden olan Vedat Tek ve Guilio Mongeri'nin yönetiminde seçmeci, ulusal bir mimarlık görüşü içinde eğitimini tamamlamıştır. Avrupa'da geçirdiği yıllar ise I. Uluslararası Mimarlık yapıtlarının yapıldığı ilk dönemler olarak kabul görmektedir (Baydar, 1982: 6). Mimarlığının ilk yıllarında Frank Lloyd Wright ve ya Lutyens, daha sonraları Poelzig ve Bonatz gibi yabancı mimarların izleri görülür. Ancak tarih boyunca uluslaşan bütün toplumlarda olduğu gibi Türkiye toplumu da kendi varlığını meşrulaştırmaya ve ulusal bir kültürel altyapıyı hazırlamaya ihtiyaç duymuştur. Tüm ulus için geçerliliği olacak yeni geleneklerden Eldem, mimari içerikli olanın kurgulanmasında önemli bir role sahip

olmuştur (Tanyeli, 2001: 21). Birçok farklı yaklaşımı denemekle beraber Osmanlı sivil mimarlığıyla kurduğu ilişkiyi genellikle koparmamış, her dış etkiyi onunla uzlaştığı oranda kabul etmiştir. Kimi zaman otoriter eğilimleri ve milliyetçi öncelikleriyle Eldem'in tavrı ulusalcılıktan yana olmuştur. Eldem gelecekteki çizgisini de şu sözlerle belli etmiştir: *“Berlin’de Wasmuth’ta Frank Lloyd Wright’a ait yeni yayınladığı albümü ile karşılaştım. Küçük bir kısmı inşa edilmiş olan bu evler, o zaman Prairie evleri olarak tanıtılmıştı. Ben bu evlerde ilerinin Türk evlerinin önemli karakteristiklerini keşfettiğimi zannediyorum. Yayvan ve yatık hatlar, sıraya dizilmiş pencereler ve geniş saçaklar ve çatı şekilleri öteden beri gözümün önünde tüten Türk evi merhumuna çok yakındı. Bu evlerdeki romantik ve doğaya yakın hava, Le Corbusier’nin kutu gibi görünen mimarisinden çok daha cana yakın görünüyordu. Büyük ölçüde yontulmamış taş ve tabii renkte tahta kullanılmış olması bu tesiri kuvvetlendiriyordu”* (Eldem, 1980: 91; Anonim, 1983: 33).

Eldem, yerel bir mimarlığın peşine düşmüş ve ömrü boyunca geleneksel evin plan, kesit ve görünüş olmak üzere tüm özelliklerine atıfta bulunmak için uğraşmış koyu bir bölgeci olarak da tanımlanabilir (Özkan ve ark., 2005: 18).

Eldem, Batı uygarlığının teknik ve teknolojisinin kullanılması, ancak mimarlıkta Batı kökenli tarzlara bağlanmaktan kaçınmayı öneren bir görüş geliştirmiştir. Ona göre yeni Türk mimarlığı Batı tekniğiyle gerçekleştirilecek, fakat yine de Türk ya da Türkiye’ye özgü olacaktı (Tanyeli, 2001: 19). Yani Eldem'in mimarlığı, bölgesel ve enternasyonel söylemlerin üst üste gelmesiyle dünyadaki geçerli akımların yerel bir çeşitlemesi olarak yorumlanabilir.

Sedad Hakkı Eldem'in yapmak istediği, özellikle Osmanlı yönetici üst sınıflarının konut geleneğine Türklük özellikleri katarak tek bir tanım altında Türk Evi kategorisini oluşturmaktı. Türk Evi, üniversite yıllarından itibaren Eldem'in önemli bir çalışma konusu ve hatta mimarlığının en önemli teması olmuştur. Tanyeli'nin (2001) de belirttiği gibi; *“O, tanımı gereği çok çeşitli yerel konut mimarisinden ulusal geçerliliği olan bir ‘Türk Evi’ kategorisi icat eder”* (Tanyeli, 2001: 21-22).

Türk Evi geleneği toplumsal konum farklılıklarından kaynaklanan konut mimarisi çeşitliliğini görmezden gelir. Onun *“icat ettiği”*, köy konutundan Topkapı Sarayı'na uzanan *“sınıfsız”* bir Türk Evi'dir. Yani bu Türk Evi çalışmalarında var olanın saptanmasından çok, olması gerektiği varsayılan kayda geçirilmeye çalışılmıştır.

Onun mimarlığı, yerel, kültürel ve fiziksel koşulları dikkate alan bir tasarlama tavrının ürünü değildir. Tersine, onun mimarlığı her tür yerelliği aşan ve ulusal bir gelenek olarak icat edilmiş bir çizgi üzerindedir (Tanyeli, 2001: 21-22).

Sedad Hakkı Eldem'e göre Türk Evi'nin gelişimi, planda ve hacimde en ilkelden en olguna doğru üç dönemde analiz edilmelidir.

İlk Dönem Türk Evi: Sofa (hayat) Türk Evi plan tipinin evrimindeki ilk adımdır. Eldem'e göre bu tip daha sonra gelişmiş, sofa kısmı camla kapatılmıştır. 19. yüzyıl boyunca da yaşanan değişimlerle geniş pencerelerle örtülmüştür ve sonunda da evin içine girmiştir. Açık sofa zamanla şehir yapısına uyarak kapalı sofaya dönüşmüştür.

İkinci Dönem Türk Evi: Dış sofa simetrik olmaya başlamıştır. Dış sofanın pencerelerle kapatılmasıyla Türk Evi tipolojik bir sürece girmiş ve iç sofa tipli yani karniyarık plan tipinde evler yapılmaya başlamıştır. Eldem'in düşüncesi bu tipin planına eyvanın eklenmesiyle uzun süre kullanılabileceğiydi. 17.yy sonları ve 18. yy ın başlarıyla birlikte 'Türk Evi' yeni karakteristik özellikler kazanmaya başlamıştır.

Üçüncü Dönem Türk Evi: 19. yüzyılın ortalarından itibaren merkezi sofalı ev tipi önemini kaybetmeye ve oval sofa türü Barok etkisiyle önem kazanmaya başlamıştır. Oval sofa sadece en üst katta uygulanır. Bunun sebebini Eldem, en üst katın en önemli kat olması ve sofanın bir kubbeyle kapatılmasının mümkün olmasıyla açıklar (Eldem, 1984a: 221). Bu dönem evleri Baroque-Rococo tarzı eğimli yüzeyleriyle 19. yy boyunca bir klasik tip haline gelmiştir. (Özbil, 2002: 77-83)

Eldem'e göre "Türk Evi" yüzyılın güçlü etkilerine direnebilecek özelliktedir. Çünkü bu planlar belirli mimarların yaratıcı yeteneğinden çok, temelde derin bir yönlendiricilik ve güçlü bir vurgu içeren geleneksel ifadeyi içerir (Eldem, 1969: 221).

2.1.1 Eldem Mimarlığının Dönemleri

Eldem mimarlığının tarihçesi dört dönemde incelenebilir: Birinci dönem 1928-1934, ikinci dönem 1934-52, üçüncü dönem 1952-1962 ve dördüncü dönem ise 1962-1988 yılları arasını kapsamaktadır.

Birinci Dönem (1928-1934)

Eldem'in Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki öğrencilik yılları (1924-1928), mezun olduktan sonra Paris ve Berlin'de geçen staj dönemleri (1929-1930) ve Türkiye'ye döndükten sonra ilk uygulamalarını yapmadan önceki dönemi kapsamaktadır. Tanyeli bu dönemi "hazırlık yılları" (Tanyeli, 2001: 27) olarak tanımlarken, Bozdoğan "oluşum yılları" başlığı altında şu şekilde özetlemiştir: "Bu dönem, Osmanlı elitinden bir ailenin çocuğu olmakla birlikte Avrupa terbiyesi ve zevkiyle yetiştirilmiş, geleneksel Türk konut mimarlığına tutkuyla bağlı genç bir mimarın fikir oluşumunda etkin rol oynayan temel kültürel yüzleşme dönemidir" (Bozdoğan ve ark., 2005: 26).

Mimarlık eğitimini tamamlamak için yurtdışına gönderilen Eldem, Paris'te bulunduğu dönemlerde Auguste Perret ve Le Corbusier ile Berlin'de bulunduğu dönemde ise Hans Poelzig, Weissenhof Siedlung ve Wasmuth albümleri aracılığıyla Frank Lloyd Wright ile tanışmıştır. Kapsamlı bir çizim birikimi oluşturmasını sağlayacak olan bu dönemde bir dizi çalışmasını "Anadolu İçin Kır Evleri" adı altında Paris'te sergilemiştir. Eldem'in kendi kültürel "arada kalmışlık" durumu, Türk Evi'nin modernizmin etkileriyle yeniden yapılanmasına yönelik kültürlerarası bir inceleme döneminin başlamasında etkili olmuştur (Bozdoğan ve ark., 2005: 26). Paris sergisindeki etütlerinden (incelemelerinden) kaynaklanan mimarın ilk yıllarındaki kültürel ikilem, Anadolu evleriyle birlikte Orta Avrupa yerel mimarlığı veya bazen Hollanda sömürge mimarlığının izlerinin görülmesiyle kendini hissettirmiştir. Ancak Bozdoğan'a göre; "Anadolu Evi" genel başlığı altında, güçlü bir bölgesel bilinç duygusu ortaya koyan iki örnekte bulunuyordu: biri Batı Anadolu hatta Akdeniz çağrışımlı düz çatılı, beyaz badanalı ev (Şekil 2.1); diğeri bölgeye özgü ana malzeme olan kerpiçten yapılma bir Orta Anadolu Evi'ydi (Şekil 2.2) (Bozdoğan ve ark., 2005: 29).

Şekil 2.1. Anadolu Kır Evleri, 1928-29

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Şekil 2.2. Anadolu Kır Evleri, 1928-29

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Kariyerinde oldukça üretken ve keşiflerle dolu bir başlangıcı oluşturan bu dönemde gerçekleştirdiği az sayıdaki yapılarında, Eldem'in henüz çizgisini belirlememiş olmasının etkileri görülmektedir. Dönemin önemli yapılarından Ceylan Apartmanı (1933) Art Deco etkilerini taşıırken, Firdevs Hanım Evi (1934) (Şekil2.3) ve SATIE Deposu (1934) (Şekil2.4) modernist nitelikler gösterir. Ancak, Eldem çeşitli kaynaklardan ne kadar etkilenirse etkilensin, en erken döneminde bile, düşüncesinin temel bileşeni olan Osmanlı sivil mimarlığıyla ilişkisini genellikle koparmamıştır. Her dış etkiyi onunla uzlaştığı ölçüde kabul etmiştir. Uzlaşmayanlar, örneğin Art Deco eğilimler, kolayca ve iz bırakmadan yok olmuşlardır (Tanyeli, 2001: 28).

Şekil 2.3. Bayan Firdevs Evi (1934)

(Eldem (1934))

Şekil 2.4. SATIE Deposu (1934)

(Tanju ve Tanyeli (2009))

İkinci Dönem (1934-1952)

Ulus devlet kavramının oturmaya başladığı, devletçilik ve milliyetçiliğin toplumun her alanında egemen olduğu 1930’lu ve 1940’lı yıllar Sedat Hakkı Eldem’i de etkilemiştir. Bu dönemde milli bir biçime yönelimini bir söyleme dönüştürmüştür. Dönemin resmi mimarlık anlayışı olarak benimsenen ve Orta Avrupa ile Almanya orijinli mimarların etkisiyle uygulanan kübik tarza karşı, eleştiri olarak “milli” mimarlık fikrini ortaya koymuştur. Ancak Eldem bu hareketin, kendi hocası olan Vedat Bey, Kemalettin Bey ve Mongeri’nin de öncülüğünü yaptığı “Birinci Milli Mimarlık Hareketi” nden farklı olması gerektiğini düşünmüştür (Bozdoğan ve ark., 2005: 44). Çünkü söz konusu mimarların Osmanlı mimarlığının görkemini yeniden kazandırma çabaları yerine, Eldem’in söylemi, “biçimsel kopyalamayı kesinlikle reddeder. Onun geleneğe sadakati ve milli zevki yapının genel karakterinde yatmaktadır; pencerelerin bolluğu, plan tipleri ve hafiflik duygusu” (Eldem, 1984b: 58).

Eldem, mimarlık yaşamının bu döneminde Modernizm ile gelenekseli birleştiren tasarımlar yapmayı amaçlamıştır. Eskinin canlandırılması yerine toplum yapısına uygun yeni bir üslup yaratılması gerektiğini düşünmüştür. Ayrıca mimarimizin bu amaca, Avrupa’yı kopya ederek ulaştırılamayacağını savunmuştur. Bu dönemde kaleme aldığı makalelerde Eldem’in milli mimarlık ideali, üç temel nokta etrafında biçimlenmeye başlamıştır. Birincisi, istenilen türde bir mimarlık ancak kullanıcının yerli kültürüne cevap verecek şekilde oluşturulabilir; ikincisi, yerli iş gücü ve teknisyenler kullanılarak gerçekleştirilebilir; üçüncüsü de ancak toprağa, iklime ve malzemeye uygun ve uyumlu bir yerel anlam ve değerler bütününden doğabilir (Eldem, 1940: 70; Bozdoğan ve ark., 2005: 61).

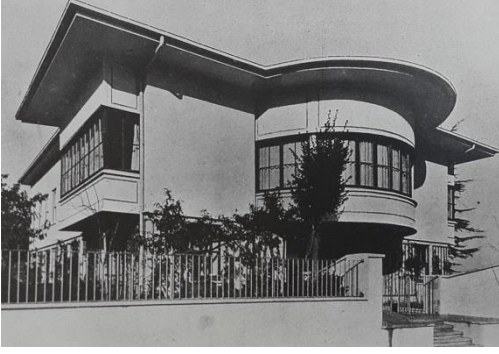
Türk Evi’nin milli mimarlığın kavramsal temelini oluşturması fikrini her zaman arzu eden Eldem, “memleket insanına, işçilerine, toprağına uygun mimarlığı bir şahsın tek başına yaratamayacağına, kolektif bir fikir cereyanının istenilen gayeye ermek için” (Eldem, 1939: 221) koşul olduğuna inanmıştır. Böylece 1932 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi’nde Milli Mimari Semineri adında bir araştırma merkezi kurmuştur. İkinci Ulusal Mimarlık Akımını başlatacak olan bu seminer, Bozdoğan’a göre, “hem Türk hem de Üçüncü Dünya mimarlık eğitimi için yeni bir dönem açan öncü bir girişimdi” (Bozdoğan, 2005). Milli mimari semineri, öğrencilerin Türk sivil mimarisini

doğrudan tanımlarını sağlayacak ve böylece edinilecek ortak fikirle amaca erişebilecekti.

Milli mimari semineri yok olmaya yüz tutan mimarlık değerlerini saptayarak, modern ve ulusal bir mimariye ulaşabilmek için bir düşünce birliğini yaratan ortamı hazırlayıp, ulusal değerlerin incelenmesinde bilimsel olmayı sağlamayı amaçlamıştır (Baydar, 1982: 6). “Seminerde rölöveleri yapılan konutların yapıldıkları yörenin yaşamı, iklimi, malzemesi ve biçimlenişi inceleniyor, yöresel koşullardan doğan özellikler ortaya çıkarılıyordu. Ve “bir milletin çeşitli mimari dilleri” (Eldem, 1939: 221) olabileceği saptanıyordu. Bir başka deyişle seminer adına karşın, bir “milli mimari semineri” olmaktan çok bir “bölgesel mimari semineri” idi” (Baydar, 1982: 6).

Eski evleri belgelemek için verilen bu emek, gelenek ve kültürel süreklilik temalarını gündeme getirirken tipoloji bilincinin temelini oluşturması bakımından da önem taşır. Yüzlerce örneğin soyutlanmasıyla ortaya çıkan, idealleştirilmiş Türk Evi, Eldem’i akıl ve kullanımdan doğan bir biçim mantığı olarak görülen “tip” kavramına yaklaştırmıştır. “Tip; en basit tanımıyla, aynı biçimsel yapı özelliklerini taşıyan nesneler topluluğunu tarif eden bir kavramdır. Tip, ne bir mekâsal diyagram ne de seri halinde olan bir listenin ortalamasıdır. Temelde nesneleri, doğal olarak var olan belli birtakım yapısal benzerliklere göre gruplandırma olasılığına dayanır” (Moneo, 1978: 23). Eldem, çıkarılan çok sayıda rölöveden tüm olası plan tiplerinin bir matrisini çıkarmıştır. Daha sonra yaptığı sınıflandırmada olası ev çeşitleri için “Sofa”nın biçimi ve konumlanışı belirleyici olmuştur (Bozdoğan, 2005: 45). Eldem’in “Türk Evi plan tipleri matrisi” (Eldem, 1984a) mimarlık anlayışının temel dayanağını oluşturur.

Eldem bu dönemde tasarladığı konutlarda Osmanlı evi şemalarını plan ve dış ifade de yoğun bir şekilde kullanırken, kimi zaman da süsleme ve detaylarda, Tanyeli’nin de deyimiyle “ Türklüğü bir çeşni olarak” (Tanyeli, 2001) kullanmıştır. Ağaoğlu Köşkü (1936, sonradan yıkıldı) (Şekil 2.5), Ayaşlı Yalısı (1938) (Şekil 2.6) ve Safyurtlu Köşkü (1944-45) (Şekil 2.7) Eldem’in Osmanlı mimarisini esin kaynağı olarak gördüğünün kanıtlarıdır.

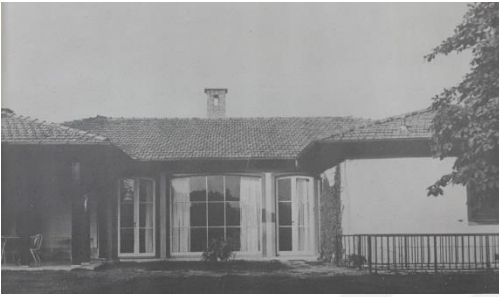
Şekil 2.5. Ağaoğlu Köşkü (1936)

(Tanyeli (2001))

Şekil 2.6. Ayaşlı Yalısı (1938)

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Şekil 2.7. Safyurtlu Köşkü (1944-45)

(Eldem (1982))

İstanbul Fen ve Edebiyat Fakültesi (1942-47) (Şekil 2.8), Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi (1943-44) (Şekil 2.9) ise bu şemaları sadece ayrıntılarda kullandığı örneklerdir. Bu örnekler aynı zamanda Eldem'in sonradan "Taş Devri" olarak adlandırdığı dönemin yapılarındandır. 2. Ulusal Mimarlık Dönemi kamu ve hükümet yapıları, dönemin Alman mimarlığının da etkisiyle anıtsallaşmıştır. Bu özelliğin taşla sağlanabileceği düşüncesinden dolayı da kaplama malzemesi olarak taş kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemle (1940-1945) ilgili Eldem şunları söylemiştir; "Bu gelişmede Türk politikasının olduğu kadar ekonomisinin de etkisi vardır. Yeni politika, binaların sağlam, dayanıklı, Ankara kübikleri gibi olmamalarını, taştan yapılmalarını istiyordu. Milli mimari bu sebeple ağırlaşıyor ve anıtsallaşıyordu. Paul Bonatz'ın o senelerde Türkiye'de bulunması, bu yönelimde çok tesirli oldu. Kendisi taş mimarisinin aşığı idi " (Eldem, 1980: 92; Anonim, 1983: 34).

Şekil 2.8. İstanbul Fen ve Edebiyat Fakültesi

(1942-47)

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Şekil 2.9. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi

(1943-44)

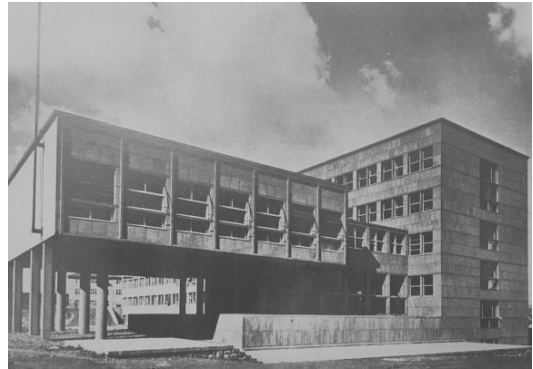
(Bozdoğan ve ark. (2005))

Dönemin önemli yapıları Yalova Termal Oteli (1934-37) (Şekil 2.10), Ahmet Ağaoğlu Evi (1936-37), İnhisarlar Genel Müdürlüğü Binası (1934-37) (Şekil 2.11), Ayaşlı Yalısı (1938), Raif Meto Evi (1941) (Şekil 2.12), İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi (1942-47), Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi (1943-44), Safyurtlu Köşkü (1944-45), Taşlık Kahvesi (1947-48) (Şekil 2.13) ve İstanbul Adliye Sarayı'ndan (1948-71) (Şekil 1.14) oluşmaktadır. İstanbul Adliye Sarayı aynı zamanda İkinci Mimarlık Akımı'ndan Uluslararası Üslup'a geçişi simgeleyen yapıdır. İkinci Mimarlık Akımı'nın etkisi hala görülürken, Uluslararası Üslup'un habercisi olarak önemli bir yere sahiptir (Tapan, 1984: 109).

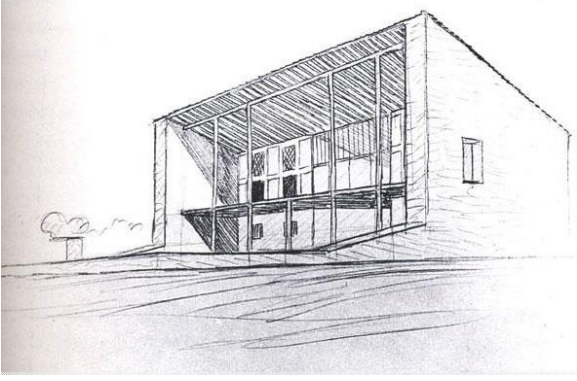
Şekil 2.10. Yalova Termal Oteli (1934-37)

(Tanju ve Tanyeli (2009))

Şekil 2.11. İnhisarlar Genel Müdürlüğü (1934-37)

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Şekil 2.12. Raif Meto Evi (1941)

(Anonim (2008a))

Şekil 2.13. Taşlık Kahvesi (1947-48)

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Şekil 2.14. İstanbul Adliye Sarayı (1948-71)

(Bozdoğan ve ark. (2005))

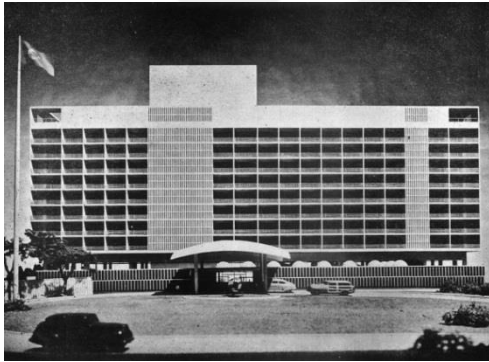
Üçüncü Dönem (1952-1962)

Eldem mimarlığının bu döneminde Osmanlı sivil mimarlığının etkisi azalırken modern mimarinin etkisi artmıştır. Türk mimarisi kendini yeni metotlarda, modern teknikte ve yalnızca geçmişe dönük olmayan bir mimari arayarak yenilemeye çalışmaktadır. Bu dönemi en iyi yansıtan yapı Skidmore-Owings-Merrill firması ile birlikte çalışarak tasarladığı ve 1952-55 yılları arasında uyguladığı Hilton Oteli'dir (Şekil 2.15). Yapıda Amerikan otelcilik ve yapıcılık formülleri uygulanmıştır (Eldem, 1973: 7). Eldem'in mimarlık hayatında yeni bir dönemin bu yapı ile başladığı görülebilir (Giray, 1981: 65). Hilton Oteli evrensel, rasyonel ve batıya açık bir tutumun başladığını göstermiştir. Bu dönemde Sedat Hakkı Eldem ve S.O.M. proje grubu Hilton Oteli ile önemli bir değişikliğe ve yeniliğe öncülük etmiştir (Anonim, 1983: 34; Kortan,

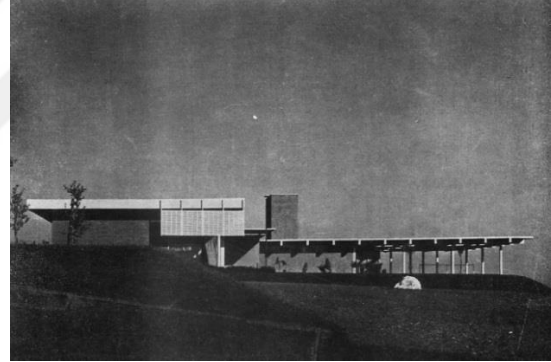
1992: 49). Eldem'in bu dönemde kullandığı temel geometrik şekiller, cam ve çelik ağırlıklı malzemeler ve modüler cephe düzeni rasyonalist-pürist anlayışın etkisinde olduğunu göstermektedir. Hilton Oteli ve Florya Belediye Tesisleri'nde (1955-59) (Şekil 2.16) bu özellikler daha belirgin olarak görülebilmektedir.

Hilton binası ile açılan yeni çıkır, mimarinin bölgeselcilikten uzaklaşmasına neden olmuştur. Artık Avrupa ve daha çok Amerika'daki mimari akımlar birkaç senelik gecikmelerle uygulanmaya başlanmıştır. Bu mimari her taklit olan uygulama gibi aslının abartılı bir kopyası halini almıştır. Bu arada mimari fonksiyon, karkas ve strüktür anlayışın biçimselliği içinde kaybolmuştur. Türk veya mahalli mimari araştırmaları ise ortadan kalkmış, yok olmuştur (Eldem, 1983: 34; Sözen, 1984: 243).

Dönemin diğer önemli yapıları Neutra'nın ve Frank Lloyd Wright'ın etkilerinin görüldüğü Safyurtlu II Köşkü (1952) (Şekil 2.17), Derviş Manizade Köşkü (1956- 57) (Şekil 2.18) ve Uşaklıgil Köşkü'dür (1956- 65) (Şekil 2.19).

Şekil 2.15. İstanbul Hilton Oteli(1952-55)
(Eldem ve ark. (1952))

Şekil 2.16. Florya Belediye Tesisleri (1955- 59)
(Eldem (1961))

Şekil 2.17. Safyurtlu II Köşkü (1952)
(Tanyeli (2001))

Şekil 2.18. Derviş Manizade Köşkü (1956-57)
(Anonim (2008b))

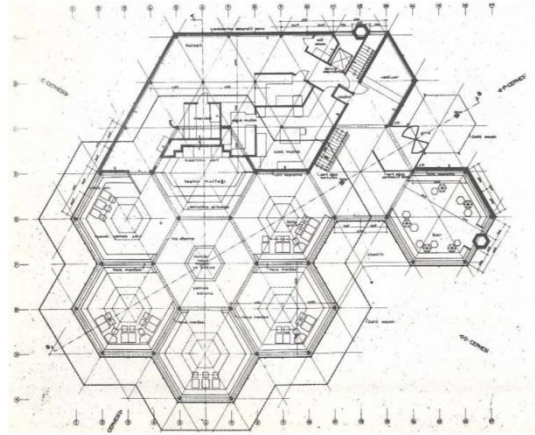

Şekil 2.19. Uşaklıgil Köşkü (1956- 65)

(Eldem (1971))

Bu örnekler dışında Eldem, altıgen ve işlevden bağımsız olarak tekrar eden formlardan oluşan örnekler de üretmiştir. İlk olarak Hilton Oteli Türk Lokantası (1954) (Şekil 2.20) için yapılan eskizlerde denediği altıgen seramik fayanslardan, Atatürk Kitaplığı'nın (1973-75) altıgenlerden oluşan genel kurgusuna kadar değişik şekillerde ve ölçekten bağımsız ürünler vermiştir.

Eldem, bu tarz sekizgen köşklerin bizim geleneğimizde de var olduğunu ve büyük sanatçı ve mimarların adlarıyla anıldığını vurgulamıştır. Ayrıca bu iki binada daha genel bir motif için benzer bir ihtiyacın söz konusu olduğunu ve ihtiyacı karşılamak adına bu yolu benimsediğini belirtmiştir (Bozdoğan ve ark., 2005: 84).

Şekil 2.20. Hilton Otel Türk Lokantası (1954)

(Anonim (1983))

Dördüncü Dönem (1962-1988)

1960'lar Eldem için atılım ve değişim yılları olmuştur. Eldem bu yıllarda Osmanlı Sivil Mimarisi'nden yararlanmak için yaptığı araştırmaları ve milli bir mimari yaratma çabalarının yalın bir özetini her türlü eklemelerden arındırarak ortaya çıkarmıştır. Yatay çatı çizgisi, geniş saçaklar, eş boyutlu düşey dikdörtgen biçimli dizi pencereler ve çıkmalar bu özetin bileşenleridir (Tanyeli, 2001: 30-31). Böylece kendine has bir üsluba ulaşmıştır. "Eldem üslubu" olarak tanımlanabilen ve ölümüne kadar sürdüreceği bu çizgi, Tanyeli tarafından yalın, kolayca kullanılabilir, yinelenebilir, hatta geliştirilmeye açık ve ölümünden sonra da geçerliliğini koruyabilen bir tutum olarak betimlenmiştir (Tanyeli, 2001: 31). Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu Binası (1962-64) (Şekil 2.21), Hindistan Büyükelçilik Konutu ve Elçilik Binası (1965-68) (Şekil 2.22), Kırış Yalısı (1965) (Şekil 2.23), Sirer Yalısı (1966-67) (Şekil 2.24), Hollanda Büyükelçilik Binası (1973-77) (Şekil 2.25), Rahmi Koç Evi (1975-80) (Şekil 2.26), Komili Yalısı (1978-80) (Şekil 2.27) bu tutum içerisindeki yapılarının birkaçıdır.

Şekil 2.21. Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu
(1962-64)
(Tanju ve Tanyeli (2009))

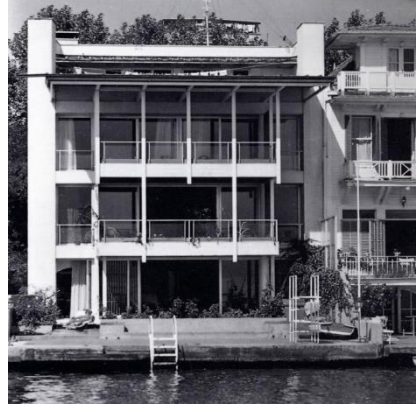

Şekil 2.22. Hindistan Büyükelçilik Konutu ve
Elçilik Binası (1965-68)
(Bozdoğan ve ark. (2005))

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Şekil 2.23. Suna Kıraç Yalısı (1965)
(Bozdoğan ve ark. (2005))

Şekil 2.24. Şemsettin Sirer Yalısı (1966-67)
(Eldem (1971b))

Şekil 2.25. Hollanda Büyükelçilik Binası(1973-77)
(Bozdoğan ve ark. (2005))

Şekil 2.26. Rahmi Koç Evi (1975-80)
(Anonim (2008c))

Şekil 2.27. Komili Yalısı (1978-80)
(Anonim (2008d))

Kronolojik olarak incelendiğinde, Eldem'in Türk Evi ana teması üzerine çalışmaları 1950'li yılların modernist söylemi doğrultusunda yaptığı denemeler sırasında kesintiye uğramıştır. Ancak Eldem, 1960'ların başında geleneksel evi

mantıksal çerçevede sadeleştirmeyi temel alan yeni bir döneme girmiştir. Böylece birçok villa ve yalıya imza attığı Boğaziçi konutları dönemi başlamıştır. Bu dönem yapıları Eldem'in hayatı boyunca süren milli mimari arayışı sonucu ortaya çıkan "Eldem üslubunun" somutlaştığı yapı tipi olmuştur. Villalar ve yalılar, temelde Eldem'in karakteristik temalarının çeşitlemeleridir. Bunlarda, Türk Evi'nin geleneksel plan tiplerine yapılan göndermeler görülebilmektedir. Ayrıca betonarme karkasın, ızgara sistemin modüler mantığı ve tekrarlanan pencere düzeni ile yan yana gelmesinden doğan tanınabilir bir üslup dikkati çekmektedir (Bozdoğan, 2005: 99).

Eldem bu yaklaşımlarına ek olarak her zaman vurguladığı kültürel sürekliliği yapı tipolojileriyle sınırlı tutmayıp kentsel morfoloji alanına da uzanmıştır. Başka bir deyişle geleneksel konutları ele alırken bulunduğu mahalle, çevresindeki sokak ve meydanları da dikkate alarak projeler yapmıştır. 1986 yılında Ağa Han Mimarlık Ödülü'nü kazanmasını sağlayan Zeyrek Sosyal Sigortalar Kurumu Kompleksi (1962-64) bu projelere en iyi örnektir. Çağdaş Türk Mimarlığında önemli bir yere sahip olan kompleksin tasarımında Eldem sadece geleneksel evlerden değil, evlerin üzerinde konumlandığı sokak ve meydanların ölçekleri ile karakteristik özellikleri üzerine yaptığı analizlerden de yararlanmış. Tasarımın ana fikri, yapı kompleksinin içinde yer aldığı çevreye uyumlu biçimsel formatında açığa vurulmuştur. Yücel kompleksi şu sözlerle betimlemiştir: "Eldem, çevredeki mahallenin bir uzantısını yapmayı önermiştir. Yapı kompleksi, dar açık alanlar –sokaklar, kestirme yan yollar, meydanlar- çevresinde eklemlenmiş küçük bloklarıyla kentsel konut kümelenmesinin ana dokusunu yeniden üretmektedir. Farklı yüksekliklerdeki bloklar aynı cephe özelliklerini tekrarlamaktadır: küçük beton sütunlarla modüler olarak bölünmüş düşey pencere dizileri, küçük köşe profilleri, yüzeylerdeki geometrik bezemeli panoların kullanımıyla vurgulanmış küçük ölçekli yapı etkisi" (Yücel, 1983: 61).

Geçmişe ruhsal anlamda süreklilik kazandırma düşüncesinin öncüsü olan Eldem'in Zeyrek'teki Sosyal Sigortalar Kurumu Binası, bir araya getirilen kütlelerin duyarlı bir şekilde düzenlenmesi nedeniyle çok beğenilmiştir. Bu düzenleme, geleneksel çevre ve arazinin karmaşık topoğrafyası ile büyük bir uyum içindedir (Kuban, 1985: 69). Daha ayrıntılı incelendiğinde kompleks, çağdaş, evrensel ve bölgesel biçimlenmenin bütünleştiği bir yapı topluluğudur. Bu bütünleşme kitle

biçimlenmesinden, yapı yüzlerine, mekânsal çözümlerden ayrıntılara kadar izlenebilmektedir (Baydar, 1982: 7).

Dönemin diğer önemli yapısı Eldem'in Koç Vakfı için tasarladığı İstanbul Atatürk Kitaplığı'dır (1973-75) (Şekil 1.28). Altıgen hücrelerden meydana gelen yapıyı Eldem, İstanbul Hilton Oteli için hazırladığı ancak uygulanmamış Türk Lokantası projesinden esinlenerek tasarlamıştır. Yinelenen temalar Eldem'in biçimsel ifade belleği oluşturmak için bir arayış içinde olduğunu ve onun deyişiyle “tekrarın repertuar oluşturduğunu” göstergesidir (Bozdoğan, 2005: 80).

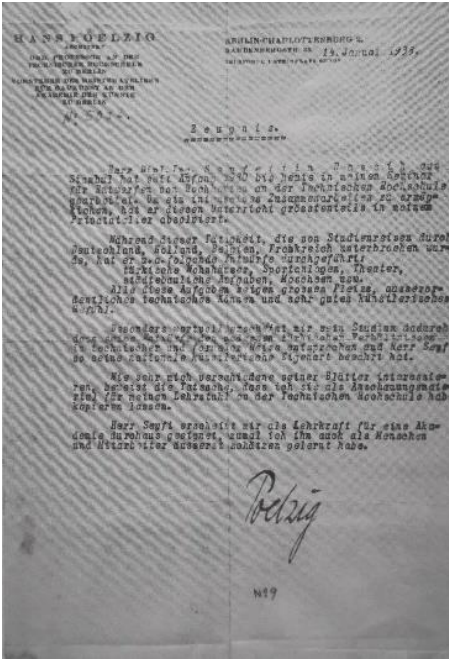
Eldem'in akademiden mezun olduktan sonra yurtdışında geçirdiği “oluşum yılları” (Tanyeli, 2001: 27), mimarın yaşadığı kültürel ikilem nedeniyle henüz çizgisini belirlememiş olduğu dönemlerdir. Bu zaman aralığında farklı eğilimlerin etkisinde olmakla beraber Osmanlı sivil mimarlığıyla ilişkisini de koparmamıştır. Mimarlık yaşamının devam eden döneminde Modernizm ile gelenekseli birleştiren tasarımlar yapmayı amaçlayan Eldem, öncülük ettiği II. Milli Mimarlık Semineri ile eskinin canlandırılması yerine toplum yapısına uygun yeni bir üslup yaratılması gerektiğini savunmuştur. İdealleştirilmiş Türk Evi kavramı üzerine yoğunlaşan Eldem, bu dönemde tasarladığı konutlarda Osmanlı evi şemalarını plan ve dış ifadede çok fazla kullanmıştır. Aynı zamanda kamu ve hükümet yapıları, dönemin Alman mimarlığının da etkisiyle anıtsallaşmıştır. Eldem bu dönemi sonradan “Taş Devri” olarak tanımlamıştır. Eldem mimarlığının üçüncü döneminde modern mimarının Osmanlı sivil mimarlığına göre etkisinin arttığı görülmüştür. Rasyonalist-pürist anlayışın etkisinde olduğu bu süreçte bölgeselcilikten uzaklaşmaya başlamıştır. Dönemin yapılarında yabancı mimarların etkisi görülmektedir. Bunun dışında tekrar eden formlardan oluşan örnekler de yapmıştır. Mimarlığının son döneminde ise “Eldem üslubu” olarak tanımlanan kendine özgü bir üslubu oluşturmuştur. Geleneksel evi sadeleştirmeyi temel alan bu dönemde Eldem'in tasarladığı villa ve yalı projeleri, Türk Evi'nin geleneksel plan tiplerine yapılan göndermeler ile Eldem'in karakteristik temalarının çeşitlemeleri olarak görülmüştür. Ayrıca Eldem, bu dönemde yapı ölçeğinden kent ölçeğine genişleyen tasarımlarında geleneksel konutları ele alırken bulunduğu kent dokusunu da dikkate alan projeler yapmıştır. Tekrar eden formları kullanmaya devam eden Eldem'in biçimsel bir bellek oluşturma çabası içinde olduğunu gösteren yapıları da bu dönemde görülmektedir.

2.2. Seyfi Arkan ve Mimarlığı

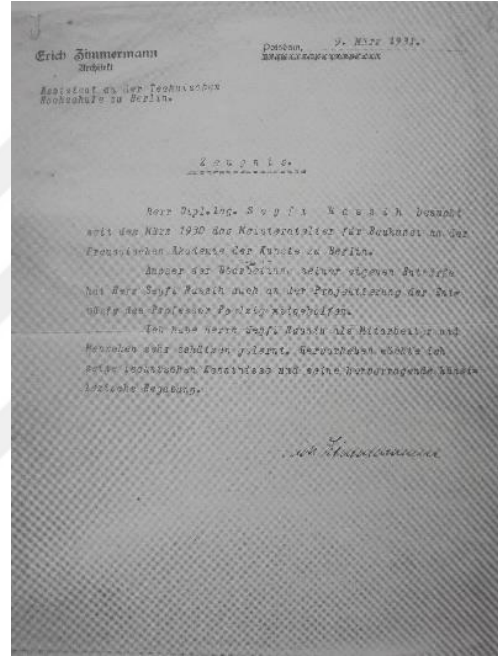
Türk modern mimarlığının önemli isimlerinden Abdurrahman ya da Abdürrahim Seyfettin Nasih (Seyfi Arkan), tek yumurta ikizi Bahaettin'le beraber 1904 yılında İstanbul'da doğmuştur. Baba tarafı, Osmanlı askeri üst sınıflarına dayanan Arkan'ın, anne tarafı Halep kökenli, yüksek din görevlileri yetiştirmiş bir Osmanlı ulema ailesine dayanmaktadır. İlk eğitimini Kadıköy'deki Fransız Mektebi'nde, orta öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde tamamlamıştır (Tekeli, 2012: 16). Arkan daha sonra Sanayi-i Nefise Mektebi'nde (bugünkü Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi) eğitimine devam etmiştir. O yıllarda Sanayi-i Nefise Mektebi'nin Mimarlık Şubesi'nde iki atölye bulunuyordu. Şubelerden birini Vedat Tek, diğerini Mongeri yürütüyordu (Tekeli, 2012: 16). Arkan, Milli Mimari Akımının Mimar Kemalettin'le birlikte temsilcisi olan Vedat Tek'in atölyesinde yetişmiştir (Onay, 1992: 98; Gürel, 2012: 34). Paris'te Beaux Arts'da eğitim almış Tek'in de temsilcisi olduğu Milli Mimari Akımının temel amacı, Türk ulusal kimliğini çağdaş mimarlık fonksiyonlarıyla birleştirmektir (Alsaç, 1978; Gürel, Yücel, 2007: 49).

Eldeki verilerin azlığına rağmen, Arkan'ın çevresiyle olan çelişkilerinin temellerini Akademi'deki öğrencilik yıllarına götürmek mümkündür. Okulda arkadaşlarına hep mesafeli olan Arkan'la aynı hocanın atölyesinde eğitim almış olan Zeki Sayar, Arkan'ın öğrenci projelerindeki aşırılıklarından söz eder ve Vedat Bey'in bu zengin tasarımlarından hoşlandığını ancak bunların uygulanamaz olduğunu söylediğini vurgular. Ancak sonraki yıllarda tasarımlarında biçimsel abartı olmaması, Arkan'ın öğrenciliğinde de aşırı olmadığını sadece çoğunluktan farklı olduğunu düşündürmektedir (Tanyeli, 2007: 118-119; Tekeli, 2012: 16). Akademi'deki öğrencilik yıllarında aynı zamanda İnşaat İdare-i Fenniyesi'nde çalışan Arkan, dönemin mimarlığının büyük oranda belirleyicisi ve Türkiye mimarlık tarihinde önemli etkileri olan 1928 yılı Akademi mezunlarındandır (Dündar, 2008: 6; Batur, 2012: 29; Tekeli, 2012: 16). Mezun olduktan bir yıl sonra Çanakkale Şehitleri Abidesi yarışmasında projesi birinci seçilen Arkan, 1929 yılında Maarif Bakanlığı adına burslu olarak Avrupa'ya gönderilmiştir (Sayar, 1992: 96; Gürel, Yücel, 2007: 50). Arkan kısa bir süre Fransa'da kaldıktan sonra Berlin'e geçmiş (Sayar, 1992: 96), 1930-33 yılları arasında Almanya'da Poelzig'in öğrencisi olmuştur. Hans Poelzig'in 14 Ocak 1933 tarihli (Şekil 2.28) ve Erich Zimmerman'ın 9 Mart 1931 tarihli (Şekil 2.29) referans mektuplarından

(Tanyeli, 2012: 57), Arkan'ın Poelzig'in öğretim üyesi olduğu Charlottenburg Teknik Üniversitesi ve Prusya Sanat Akademisi'nde 1930-33 yılları arasında eğitim aldığı öğrenilmektedir. Buna ek olarak Arkan'ın Berlin'de bulunduğu süre içerisinde “Poelzig ve Öğrencileri Sergisi”ne (Poelzig und seine Schüler) katıldığı, ayrıca Poelzig'in özel bürosunda da çalıştığı bilinmektedir (Akcan, 2005: 27-28; Gürel, 2012: 34). Poelzig daha sonra Arkan'ı “fevkalade teknik bilgi ve yüksek derecede sanat duygusuna sahip” bir mimar olarak niteleyecektir (Anonim, 1966: 7; Güner, 1966: 9; Güreyman, Rona, 1973: 52).

Şekil 2.28. Hans Poelzig'in mektubu (1933)
(Tanyeli (2012))

Şekil 2.29. Erich Zimmerman'ın
mektubu (Tanyeli (2012))

Türkiye'ye döndükten sonra dönemindeki mimarlardan farklı bir çizgide olan Arkan'ın mimarî tarzında çok kısa bir zamanda hızlı bir yükseliş gerçekleşmiştir. Atatürk'ün de dikkatini çeken ve “Atatürk'ün mimarı” olarak anılmaya başlayan Arkan, kısa bir zaman diliminde birçok proje tasarlamış ve uygulamıştır. Türkiye'ye döndükten sonra Akademi'de şehircilik dersleri vermesi ancak, proje derslerinde yer almaması Arkan'ın geri plana düşmesine neden olmuştur (Yürekli, 2010). Hayatındaki iniş çıkışların mimarlık kariyerini de etkilediği görülen Arkan, bir dönemin Türkiye'sinin mimarlık alanında baş aktör iken 1966 yılında öldüğünde mimarlık çevreleri tarafından önemsenmemiştir.

2.1.2 Arkan Mimarlığının Dönemleri

Arkan mimarlığının tarihçesi dört dönemde incelenebilir: Birinci dönem 1929-1933, ikinci dönem 1933-1938, üçüncü dönem 1938-1940 ve dördüncü dönem ise 1940-1966 yılları arasını kapsamaktadır.

Birinci Dönem (1929-33)

Arkan'ın Berlin'de geçirmiş olduğu süre, Poelzig'in farklı bir eğitim sistemini izlemesi ve merkez Avrupa'daki modern mimarlığın dönüşümüne tanık olması açısından, kendi mimarlık tavrını oluşturmada önemli bir zaman aralığı olmuştur (Akcan, 2005: 29). Bu dönemde modernizmin tarihini simgeleyen yapılar ve etkinlikler birbirini izlemektedir: Walter Gropius deneyimi, Weissenhof Sitesi (1927) (Şekil 2.30), Uluslararası Barselona Sergisi ve Mies van der Rohe'nin Pavyonu (1929) (Şekil 2.31) ve Villa Savoye (1928-30) (Şekil 2.32). Hepsi Arkan'ın yakınında olup biten olaylar ve önemli yapılardır (Batur, 2012: 29). Bu süre içinde modernizmin Arkan'ı derinden etkilemesi sonucu daha önce Vedat Tek atölyesinde gördüğü tarihselci bir yaklaşıma yönelik tasarlama eğilimi Arkan'ın mimarlık tavrından tamamen silinmiştir (Aslanoğlu, 1992: 85). Dönemin ilk etkilerini Arkan'ın tasarlamış olduğu Kubilay Anıtı'nın birinci eskizinde (1930) (Şekil 2.33) görmek mümkündür. Anıtın ilk eskizi 1910'da Berlin'de Bismarck anısına düzenlenen yarışmaya katılan Mies van der Rohe'nin tasarımıyla (Schulze, 1985) (Şekil 2.34) benzerlikler taşımaktadır. Klasik Roma anıtsal yapılarının bir platform üzerinde yükseltilmesi gibi nispeten daha alçak bir platform üzerinde yükseltilmiş olan Arkan'ın bu eskizi, Mies'in tasarımına oldukça yakındır. Bu durum Arkan'ın Berlin'de hem hocası Poelzig'i hem de Mies ve diğer modernist mimarları iyi takip ettiğini göstermektedir (Gürel, 2012: 35).

Şekil 2.30. Weissenhof Sitesi (1927)

(Doesburg (1927))

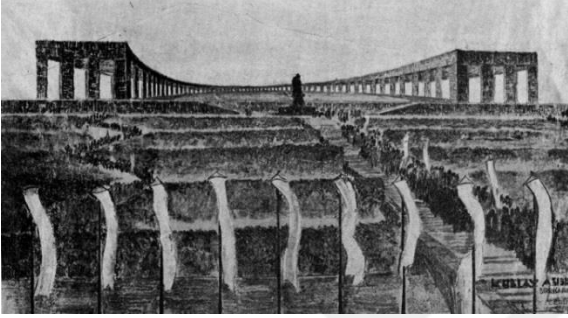
Şekil 2.31. Barselona Pavyonu (1929)

(Rubio (1993))

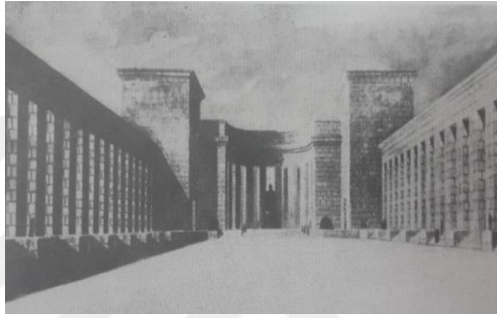
Şekil 2.32. Villa Savoye (1928-30)

(Benton (1987))

Şekil 2.33. Kubilay Anıtı, 1. eskizi (1930)

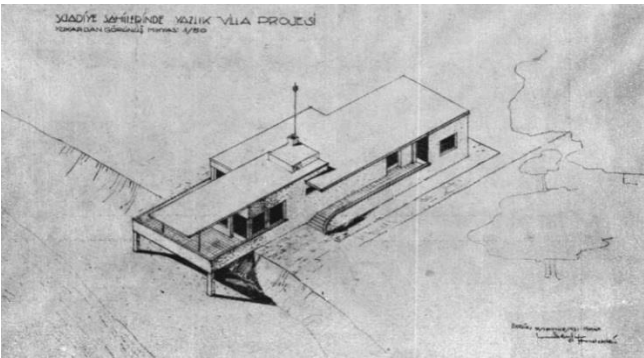
(Nasih (Arkan) (1933b))

Şekil 2.34. Bismarck Anıtı Projesi (1910)

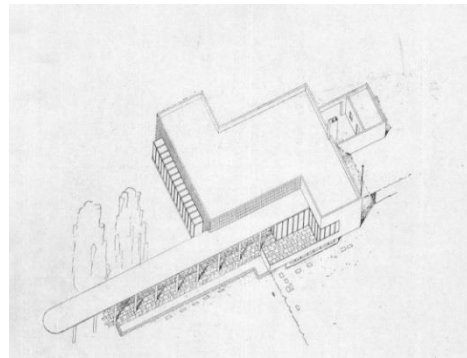
(Schulze (1985))

Arkan'ın özellikle Almanya'da yapmış olduğu konut çalışmaları, Türkiye'deki çalışmalarına temel oluşturmuştur. Berlin'de hazırladığı tasarımlar diğer çoğu Arkan projesi gibi bugün mevcut değildir. Ancak, Berlin'de tasarladığı projelerden üç tanesi yayınlandığı için, haklarında yeterli bilgi bulmak mümkündür. Bunlardan ikisi yalın ve mütevazı tek aile evleridir ve biri İstanbul-Suadiye (1930-33) (Şekil 2.35), ötekisiyse Ankara (1930-33) (Şekil 2.36) için planlanmıştır (Tanyeli, 2007: 119).

Şekil 2.35. Bir Yalı Projesi (1930-33)

(Arkan (1934))

Şekil 2.36. Villa Projesi (1930-33)

(Arkan (1935a))

Poelzig gibi bir Modernist ustanın yanında ve Berlin gibi bir modernizm başkentinde yürüttüğü yurtdışı etkinliği sırasında Arkan, çok farklı ilgi alanlarına da yönelmiştir. Örneğin, çeşitli çağdaş mimarlık konularında çalışıp raporlar hazırlamıştır. Yurda dönüşünde bunlardan biri olan Alman spor mimarlığına ilişkin olan raporu (Arkan, 1933: 299-314) “Mimar” dergisinde yayınlanmıştır (Tanyeli, 2007: 119).

Olabilirdi gerçekte tasarımı yapan Arkan’ın, gerçekçiliğinin tek nedeninin kişisel ve özgün tercihleri olduğunu söylemek zordur. Bunun o yılların Almanya’ındaki rasyonalist atmosferle ve Berlin’de Poelzig’in yanında görmüş olduğu eğitim ile ilişkili gerekçeleri olduğu düşünülebilir (Tanyeli, 2007: 119; Gürel, Yücel, 2007: 50).

Arkan gerçekçi olmasının yanında Erken Cumhuriyet döneminin idealist yönelimlerini mimarisine yansıtmıştır. Örneğin; o yılların bir karşı-Cumhuriyet girişimi olan Kubilay olayı nedeniyle Berlin’de iki anıt önerisi hazırlamıştır. Çok başarılı olmayan bu iki etüt, dönemin yöneticilerini ve aydınlarını tedirgin eden ve basında yoğun biçimde işlenen bu ayaklanmaya mimar kesiminden gelen tek tepki olmuştur. Bu da Arkan’ın birkaç yıl sonra “Atatürk’ün mimarı” diye anılmasının bir rastlantı sayılmaması gerektiğini kanıtlar.

Cumhuriyet yönetimi 1930 sonrasında dönüşümcü tavrına uygun yeni bir mimarlık aramaya başlamıştır ve bu göreve en uygun kişi, Berlin’de gerçek bir moderniste dönüşen Arkan’dır. Bu kez ‘tekilliği’ onun yararına sonuç vermiştir. Bu sayede, nesillerdir hemen hemen sadece yüksek din görevlileri yetiştirmiş bir ulema ailesinin bu üyesi Atatürk Türkiye’sinin batılılaşmacı ve laik kaygılarına uygun bir mimarlığı yaratmaya koyulabilmiştir (Tanyeli, 2007:119).

Modernist bir anlayışa sahip olan Arkan’ın bazı erken dönem tasarımlarında, klasisist ve yerel arayışlara yöneldiği gözlemlenmiştir. Bazı yapılarını uluslararası üslubun tasarım ilkeleri biçimlendirirken, bazı yapılarının biçimlenişinde ise klasisist ve yerel unsurlar göze çarpar (Gürel, Yücel, 2007: 50). Özellikle erken dönem anıtsallık, simetri gibi klasik arayışlar, daha önce almış olduğu katı klasik eğitimden kaynaklı olabilir. Ancak bu arayışlar, kariyeri boyunca sürmediği gibi, modernist ilkelere bağlı Arkan’ı çizgisinin dışına çıkaracak kadar güçlü de olmamıştır. Katı bir klasisist eğitimin ardından modernist morfolojiye geçen mimarın bu dönüşümü, onu Türk mimarlık ortamının modern çizgisinin önde gelen mimarlarından biri yapmıştır (Gürel, 2012: 35)

İkinci Dönem (1933-38)

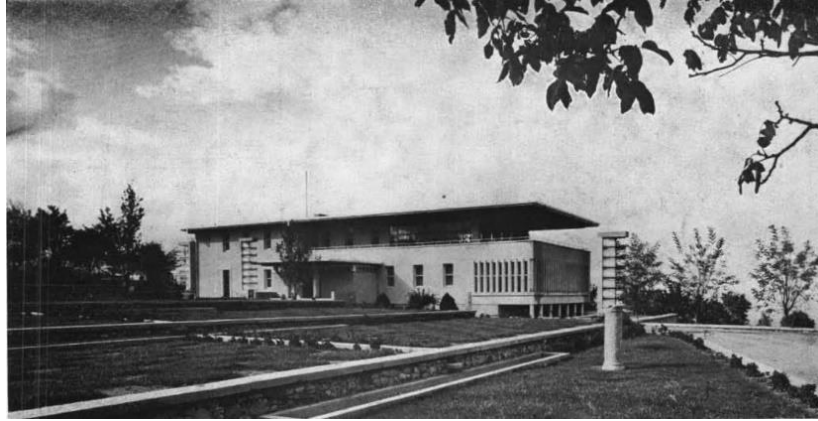
1933 yılında Türkiye'ye dönen Arkan'ın bilinen ilk yapısı İstanbul-Suadiye'deki İhsan Sami Garan Villası'dır (1933) (Şekil 2.37). Düzeyli bir Uluslararası Üslup ürünü olan bu küçük ev, pilotiler üzerine oturan bir Le Corbusier uyarlamasıdır (Tanyeli, 2007: 119; Batur, 2012: 30).

Şekil 2.37. İhsan Sami Garan Villası (1933)

(Erkan (Arkan) (1934a))

Arkan aynı yıl, ilk önemli yapısı olan Ankara'daki Hariciye Köşkü'nü (Şekil 2.38) tasarlamaya başlamıştır. Kısıtlı katılımlı ve prestijli bir yarışma için birkaç mimardan öneri projeleri hazırlamaları istenmiştir ve iş Arkan'a verilmiştir (Tanyeli, 2007: 119). Bu yapıtı tasarlama olanağını elde etmesi Arkan'ın kariyerini derinden etkilemiştir. Hariciye Köşkü Arkan'ın, Atatürk'ün mimarı olarak tanınmasını sağlayan, başlangıçta parlak bir kariyerin önünü açan kilometre taşı olmuştur (Batur, 2012: 30). Ortaya konan yapı Türkiye'de yerel ve modernist söylemleri uzlaştırmayı deneyen ilk inşa edilmiş ürünlerden biridir. Bu uzlaşma çabası yapının dış görünümünde kendini gösterirken, proje takdim yazısında da mimar, “köşkün eski Ankara evleri gibi geniş saçaklı ve diğer yeni yapılan Ankara evlerine benzemeyen” (Arkan, 1935b: 311) bir yapı olduğunu vurgulamıştır. Uluslararası Üslup çizgisinin egemen olduğu ve yerel ya da ulusal endişenin dışlandığı 1930'larda bu denemenin önemli bir adım olduğu söylenebilir. Ancak Arkan kendi gösterdiği bu cesareti sonraki yıllarda sorgulayıp geliştirmemiştir. Hariciye Köşkü, mimarın hep Batı yönelimli ve modernist olarak kalan çizgisindeki denemelerden biri olmuştur (Tanyeli, 2007: 119).

     2.38. Hariciye K     (1934-35)

(Arkan (1935))

Tanyeli (2007), Arkan'ın Modernizm'inin yalnızca biçimsel bir tercih olmadığını vurgulayarak: O yıllarda dünyanın her köşesinde sayısız mimarın yaptığının aksine, Modern Mimarlık'ı ve  a da lığı "sadeleşme ve prizmatikleşme" girişimi olarak düşünmediğini, Modern Eylem'i vareden iki ana özelliğın, Erken Cumhuriyet Türkiyesi'nde neredeyse sadece onun yapıtlarında izlenebildiğini belirtir. O, sadece kelime anlamı düzeyinde kalan bir Modernizm'le yetinmez. Bir yandan Modernist çok boyutlu mekân kavramını     lemiş, öte yandan da, mimarlığı prestij yapıları tasarlamakla sınırlı görmeyen ve mimari olarak tasarlanabilir her şeyi tasarlamayı savunan modernist etik doğrultusunda davranabilmiştir (Tanyeli, 2007: 120). Örneğın, Arkitekt dergisinde de belirtildiğı gibi, Arkan Gesamtkunstwerk (bütünsel sanat eseri) anlayışı çerçevesinde ele aldığı Hariciye K    'n , mobilyalarına kadar tasarlamıştır (Arkan, 1935: 311).

Gürel (2012) bu anlayışı ve Arkan'la bağlantısını şu şekilde açıklamıştır: *"Gesamtkunstwerk tasarım anlayışı, onun genelde mimarlığını anlamlandıracak, her nesne ve  l eğı kapsayan tasarım anlayışıdır ki, Arkan tasarımını lambadan (     2.39) yani en küçük tasarım nesnesinden yapıya ve yapı-dış mekân bütünlüğüne kadar aynı anlayışla sürdürmüş bir mimardır. Aynen Wright, Taut, Sullivan, van der Velde, Behrens, Mackintosh, Olbrich gibi Arkan da mek n  tüm detaylarına kadar kontrol etmeyi ve her şeyin mimar tarafından tasarlanabilir olduğı bir etiğe bağlı modernist bir mimardır"* (Gürel, 2012: 37).

Dönem mimarlarının mekân kurma yetileri çoğunlukla iki boyutlu plan     mleri düzeyinde kalmıştır. Yapılar bazen oldukça kaliteli olmalarına rağmen, farklı

katlarda süren Modernist mekân yaratma anlayışından uzaktır. Modernist mekânın içle dışı bütünleştirmeyi öngören karmaşık yapısını kavrayan Arkan'ın, yapılarında mekân çözümlerini hemen daima onların başaramadığı bir düzeye ulaştırdığı görülmüştür. Örneğin, İstanbul-Ayaşpaşa'daki Üçler Apartmanı'nın (1933-34) (Şekil 2.40) bazı dairelerinde iki kat yüksekliğinde hacimler içeren tasarım, bir çok boyutlu mekân kurma denemesidir (Tanyeli, 2007: 120).

Şekil 2.39. Arkan'ın tasarladığı bir lamba

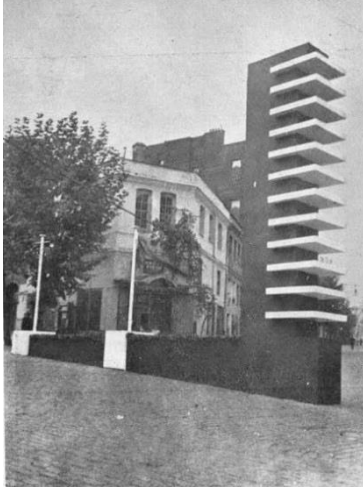
(Gürel (2012))

Şekil 2.40. Üçler Apartmanı (1933-34)

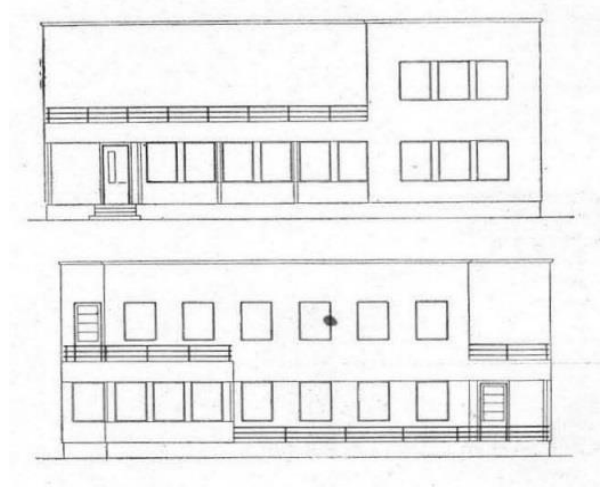
(Erkan (Arkan) (1935a))

Arkan'ın 1934 yılında ürettiği işler, İstanbul'da T.C. Onbirinci Yıl Geçici Anıt Sütunları (Şekil 2.41), İstanbul, Göztepe'de Konut Projesi (1934) (Şekil 2.42), Kaplıca Otel Yarışma Projesi (Şekil 2.43), Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti Yarışma Projesi (1934-35) (Şekil 2.44), Zonguldak, Kozlu'da Ofis (1934-35) (Şekil 2.45), Zonguldak, Üzülmüş'de Kömür Havzası Yerleşimi (1934-36) (Şekil 2.46), Zonguldak, Kozlu, Kılıç'ta Mevzi İmar Planı (1934-36) (Şekil 2.47), İran, Tahran'da Türkiye Büyükelçiliği Projesi (1934-36) (Şekil 2.48), Ankara, Ulus'da Sümerbank Yarışma Projesi (1934-36) (Şekil 2.49), Talimhane'de Ayhan Apartmanı (1934-41) (Şekil 2.50) 'dır.

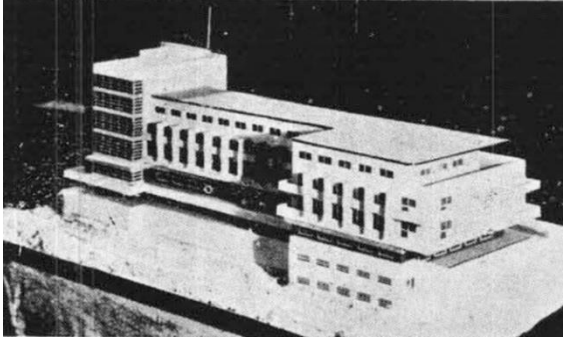
Şekil 2.41. T.C. Onbirinci Yıl Geçici Anıt

Sütunları (1934)
(Saim (1934))

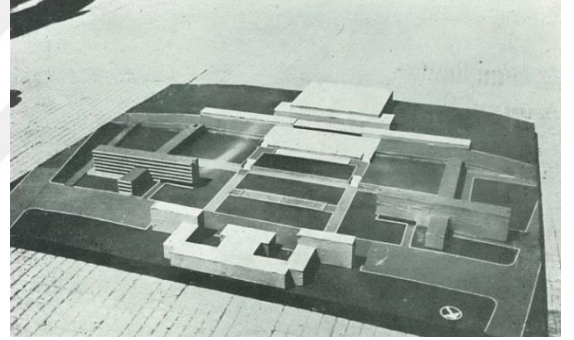
Şekil 2.42. Göztepe’de Konut Projesi (1934)

(Erkan (Arkan) (1934b))

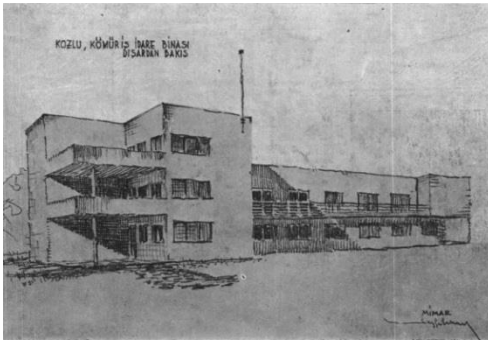
Şekil 2.43. Kaplıca Oteli Yarışma Projesi (1934)

(Anonim (1934a))

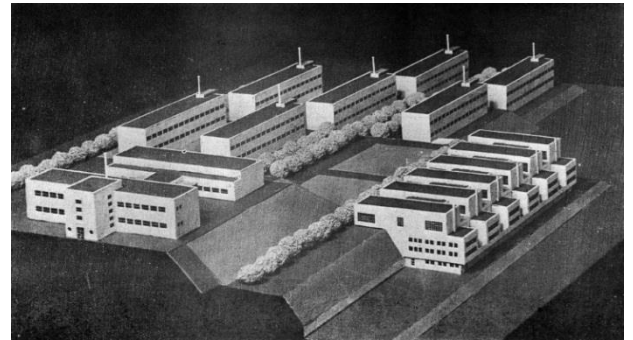
Şekil 2.44. Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti Yarışma

Projesi (1934)
(Anonim (1934b))

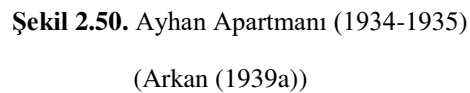
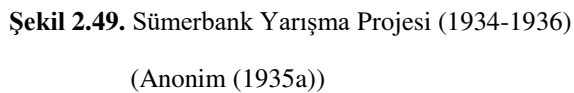
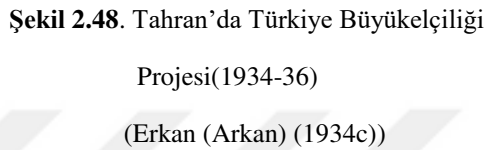
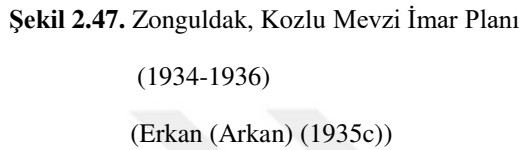
Şekil 2.45. Zonguldak, Kozlu’da Ofis (1934-35)

(Erkan (Arkan) (1935b))

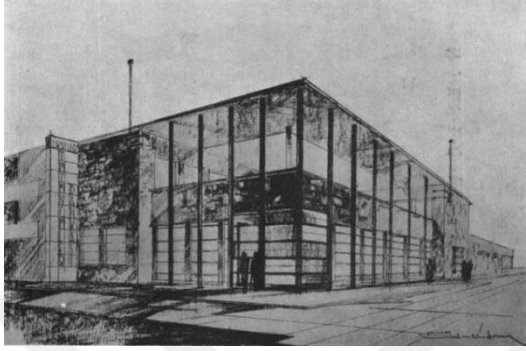
Şekil 2.46. Zonguldak, Üzülmüş’de Kömür Havzası

Yerleşimi (1934-36)
(Erkan (Arkan) (1935c))

28

mekânlarıyla kısmen çakışan yarı açık-yarı kapalı mekânları açısından önemli bir üründür. Bir çok yönüyle, aralarında Mies van der Rohe tarafından gerçekleştirilen Martin Luther King Memorial Kütüphanesi'nin (1972) (Şekil 2.52) de olduğu, pek çok modern yapının genel çizgilerinin örneğidir (Güzer, 2012: 168).

Şekil 2.51. Akhisar Tütüncüler Bankası (1935)
(Erkan (Arkan) (1935d))

Şekil 2.52. Martin Luther King Memorial Kütüphanesi
(1972)
(Güzer (2012))

Bu dönemde Atatürk'ün özel mimarı olarak tanımlanan Arkan'ın, 1935'de tasarlamaya başladığı Florya Köşkü (Şekil 2.53) ile meslektaşlarından farklılaşarak özel bir konum elde ettiği düşünülebilir. Akcan'ın (2005) belirttiği gibi köşk, Arkan'ın Atatürk ve çevresi için tasarladığı sembolik değeri olan evlerden biridir.

Florya, Atatürk'ün İstanbul'da ziyaret ettiği en gözde tatil yeri idi. Bu yüzden Florya'da kendisi için bir yazlık ev ve halk plajı yaptırmaya karar vermiştir. Bunun için 1935'te davet ettiği mimarlar, Arkan ve Almanya'dan henüz gelmiş olan Martin Wagner'in katılımıyla sınırlı bir yarışma düzenlemiştir. Wagner, Florya'yı Almanya'dakilere benzer bir bahçe-şehre dönüştürmeyi, bahçeler içinde müstakil evler ve kıyıda Atatürk'ün evini inşa etmeyi önermiştir. Arkan ise, Atatürk'ün evini tam anlamıyla denizin üstünde, kıyıya köprüyle bağlanan yüzen bir kütle olarak tasarlamış, kıyıyı ise halk plajına ayırmıştır. Wagner'in tersine Arkan, buranın bir eğlence merkezi, Atatürk'ün boş zamanını geçireceği ve halkla kaynaşacağı bir yer haline getirilmek istendiğini anlamıştır. Gazeteler, Atatürk'ün Arkan'ı kendisinin hayat tarzını anladığı ve evi ile halk plajı arasında kurmak istediği ilişkiyi doğru tanımladığı için seçtiğini (Kandemir, 1952) yazmıştır. Atatürk evin inşaatı ile yakından ilgilenmiş, bir buçuk ayda üç kez inşaatı ziyaret etmiştir (Akcan, 2005: 42-43).

Yarışmayı kaybeden Wagner, Gropius'a bir mektup yazarak Arkan'ı, "Le Corbusier ve Mies'in bir çorbasını" denizin üstüne koymak ve Avrupa'daki "işlevsel konutları" arkalarındaki işlevsel mantığı anlamadan kopyalamakla eleştirmiştir. Tarihçi Bernd Nicolai, bu olayın Alman mimarların Türkiye için daha yerel ve kültüre-özel bir yaklaşımı aramaya yönelttiğini belirtmiştir. Bu durum, kübik mimarinin Türkiye'de, Arkan'ın evi ile kazandığı başarısı olmuştur (Özkaya, 2011: 101). Atatürk'ün Arkan'a soyadını da vererek ödüllendirdiği bu dönemde Arkan, yapının dışında Florya Plajları'nın da düzenlemesini, yolları, parkları ile deniz köşkünü, yaverlik ve katiplik binalarını da tasarlamıştır (Gürel, 2012: 38).

Cumhurbaşkanlığı Florya Deniz Köşkü, çok farklı bir aidiyet örneğidir. Deniz üzerinde konumlanan bu "gemi bina" metaforik bir tasarımıdır. İnşa edildiği yer ile uyumlu tasarımında güverte benzeri koridorlar ve dairesel pencereleri ile modern hareketin transatlantik estetik çizgilerine yakın durmaktadır (Bozdoğan, 2012:143). Avrupa mimarlığının gelişimiyle paralellik gösterdiğini düşündüren özelliklerinin yanı sıra yapıda yerel izleri de görmek mümkündür. Akcan'a göre yapı bir köprüyle karaya bağlanan, deniz üzerinde yüzer gibi duran ve yaz aylarında kullanılan geleneksel Osmanlı hamamlarını andırmaktadır (Akcan, 2005: 44).

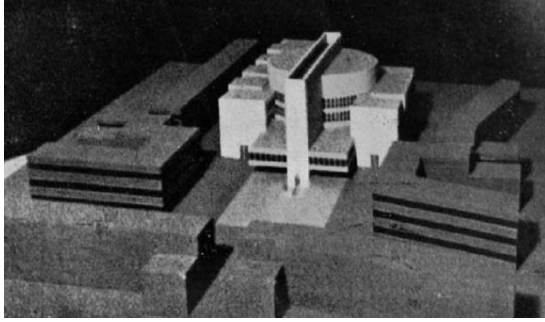

Şekil 2.53. Florya Köşkü (1935-36)

(Sayı (2006))

Arkan'ın 1935 yılında başladığı, tamamladığı veya sürdürdüğü işler, İstanbul'da Tiyatro ve Konservatuar Yarışma Projesi (1935) (Şekil 2.54), Akhisar'da Tütüncüler Bankası Projesi (1935), Florya Deniz Köşkü (1935-36), aynı tarih aralığında ve yerde Cumhurbaşkanlığı Yaverlik Dairesi Cumhurbaşkanlığı Umum Kâtiplik Dairesi,

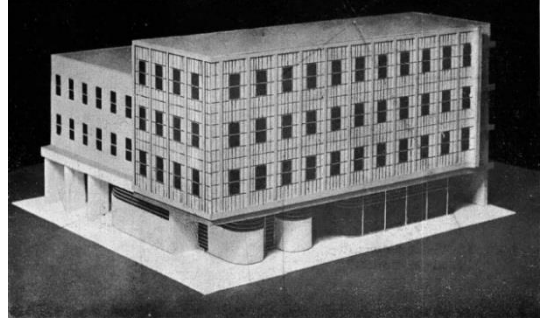
Soyunma Kabinleri , Çarşı (1935-36), Ankara’da İller Bankası Projesi (1935-36) (Şekil 2.55), Cemal Bey (Foto) Apartmanı (1935-37) (Şekil 2.56), Zonguldak, Kozlu, Kılıç’ta Mevzi İmar Planı (Şekil 2.57) ve İşçi Konutları (1935-37) (Şekil 2.58)’dir.

Şekil 2.54. Tiyatro ve Konservatuar Yarışma Projesi

(1935)

(Anonim (1935b))

Şekil 2.55. İller Bankası Projesi (1935-36)

(Anonim (1935c))

Şekil 2.56. Cemal Bey (Foto) Apartmanı (1935-37)

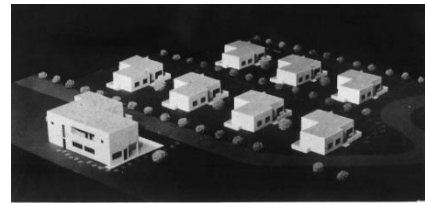
(Solak (2000))

Şekil 2.57. Zonguldak, Kozlu, Mevzi İmar Planı

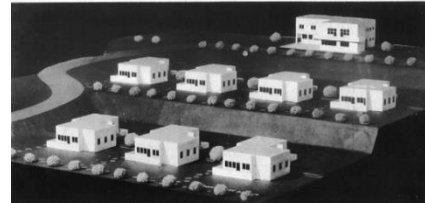
(1935-37)

(Arkan (1936a))

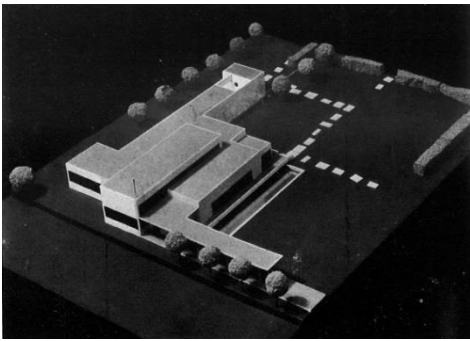

Şekil 2.58. İşçi Konutları (1935-37)

(Arkan (1936a))

Akcan'a göre Arkan'ın bütün detaylarıyla Atatürk ve çevresi için tasarladığı sembolik değeri olan üç evden ikincisi Makbule Atadan Evi'dir (Şekil 2.59). Arkan, uygulanmamış olan Akhisar Tütüncüler Bankası projesinde denediği çok boyutlu mekân kurgusunu, 1936 yılında tasarladığı Makbule Atadan Evi'nde (şimdiki adıyla Camlı Köşk) uygulama olanağı bulmuştur. Yapı, duvarların sınırladığı kapalı bir kutu olmak yerine, örtülü ve yarı-örtülü teraslarla doğaya doğru yayılmıştır. Yapıya bitişik, bahçeye doğru uzanan sütunlu teras Mies'in tasarladığı ve neoklasik öğeler barındıran Kröller-Müller Villası'nın (1912) (Şekil 2.60) iki kanadı arasındaki terası anımsatmaktadır (Gürel, 2012: 39). Arkan'ın çok sevdiği bir mekân hilesi olan bu teraslar, hem içe, hem de dış mekâna ait ortak alanlar oluştururlar. Atadan Evi bu mekânsal hilenin ilk somut örneği olmuştur. Sonraki çoğu Arkan yapısında da bu sürekli geliştirilmiştir. Örneğin Suadiye'deki Salih Bozok Villası'nda (1936-40) (Şekil 2.61) balkonlar iki katlı bir kolon dizisi arkasında konumlanmaktadır. Böylece kolon dizisi, ana yapı kütleleri ile dış mekân arasında bir geçiş bölgesi olarak çalışmaktadır (Tanyeli, 2007: 120). Ayrıca Cephe düzenlemesi bir villa için fazlasıyla anıtsal olan Salih Bozok Villası, kare planı, ön ve arka cephelerde tekrarlanan simetrik teras ve merdivenleri ile klasik mimarlığın özelliklerini taşır. Ön ve arka cephelerde simetrik olarak uygulanan, balkonların önünde bulunan iki kat yüksekliğindeki kolonlar, villaya anıtsallık katar. Geniş saçakları ise yine Hariciye Köşkü'nde olduğu gibi bir yerellik arayışı olduğunu göstermektedir (Gürel, 2012: 38).

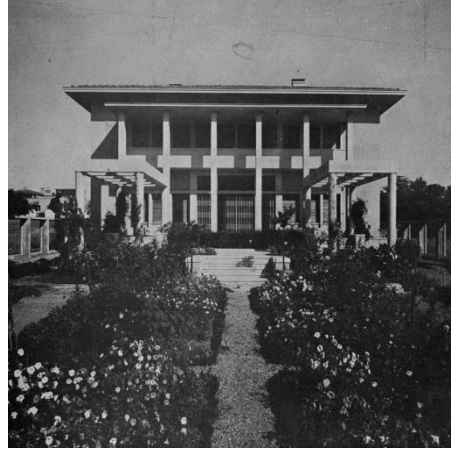
Şekil 2.59. Makbule Atadan Evi (1936-37)

(Arkan (1936c))

Şekil 2.60. Kröller Müller Villası (1912)

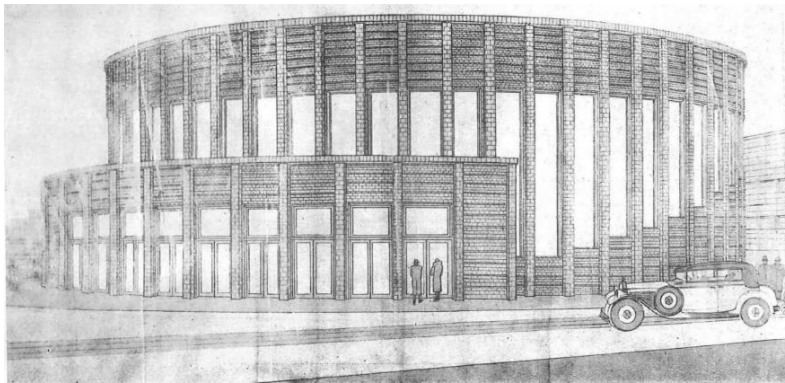
(Schulze (1985))

Şekil 2.61. Salih Bozok Villası (1936-40)

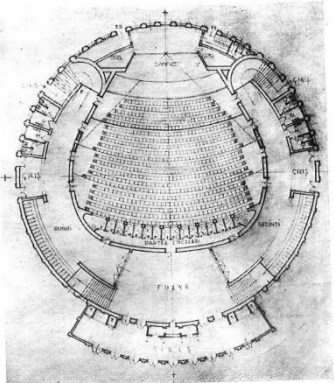
(Arkan (1940))

Estetik biçim anlamında modernist yaklaşıma bağlanarak dönemin yeni ve gelişmiş tekniklerini kullanan Arkan'ın bu dönemde tasarladığı sinema projesi (1936) (Şekil 2.62, 63) de yaklaşık 60 yıl sonra, Londra'da Avery Assosiation tarafından uygulanan Imax Sinema Kompleksi (1999) (Şekil 2.64, 65) ile benzerlikler göstermektedir. Bu da Arkan'ın yıllar sonra bile geçerliliğini koruyan, uluslararası olarak kabul görmüş bir mimarlık dilini farklı bir bağlamda ele aldığını ve öngördüklerinin yıllar içinde sürekliliğini ve geçerliliğini koruduğunu göstermektedir (Güzer, 2012: 168).

Şekil 2.62. Ankara'da sinema projesi (1936)

(Arkan (1936b))

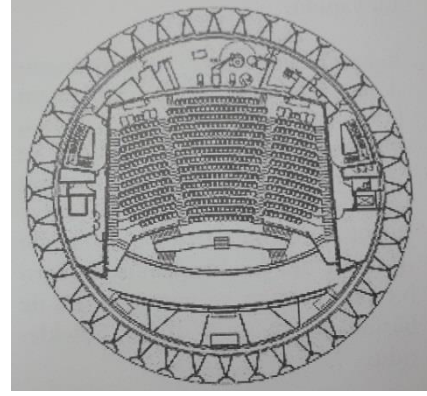

Şekil 2.63. Sinema Projesi Plan

(Arkan (1936b))

Şekil 2.64. Imax Sinema Kompleksi (1999)
(Güzer (2012))

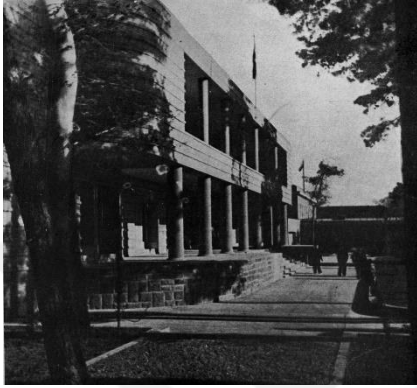

Şekil 2.65. Imax Sinema Kompleksi Planı
(Güzer (2012))

1936 senesi boyunca Arkan'ın gerçekleştirdiği işler, Ankara'da Okul projesi, Ankara'da Sinema projesi (1936) , İstanbul, Florya'da Dahiliye Vekili Köşkü (1936-37), Ankara, Çankaya'da Camlı Köşk (Makbule Atadan Evi) (1936-37), İstanbul, Suadiye'de Salih Bozok Villası'dır (1936-40).

Döneminin en yaygın eğilimi olan Uluslararası Üslup'un sıradan bir takipçisi olmayan Arkan'ın mimari çizgisi Modernist olmakla beraber, yabancı modellerden herhangi biri ile doğrudan bağlantılı olmamıştır. Florya'daki Cumhurbaşkanlığı Deniz Köşkü (1935-36) ve Zonguldak'taki işçi yerleşimleri (1934-36) dışında, direkt olarak bu üsluba mal edilebilecek bir yapısı yoktur. Arkan'ın çizgisi, daha çok, farklı etkileri barındıran kaynakların bileşkesi olarak yorumlanabilmektedir. Mimarın bu erken dönemindeki en önemli etki kaynaklarından biri ünlü Alman tasarımcı Mendelsohn olmuştur. 1920'lerin başlarında Uluslararası Üslup'un beyaz ve pürüzsüz yüzeylere odaklanan tutumundan ayrılan Mendelsohn, kendi Ekspresyonist çizgisini geliştirmiştir. Arkan'ın çoğu erken dönem yapısında Mendelsohn'un biçimsel çözümleri, malzeme seçimleri ve kullanım yaklaşımlarının etkileri görülmektedir. İki mimar da Uluslararası Üslup'un sıva başta olmak üzere birkaç öğeye indirgediği kaplama malzemeleri yerine kullanım açısından zengin bir çeşitlilikten yana olmuşlardır. Bu nedenle malzemeleri çeşitli dokunuşlarla, görsel farklılaşmalar yaratacak şekilde işleyip kullanmışlardır. Bu anlamda Arkan yapılarında doğal taş, sıvaya, ahşaba, pirinç, dövme bakır ve demir, bronz doğramaya, geniş cam yüzeylere ve çıplak tuğlaya, farklı uygulama biçimleriyle yer vermiştir (Tanyeli, 2007: 121). Bu uygulamanın en iyi örneklerinden TC Tahran Büyükelçilik Binası (1934-39) (Şekil 2.66) ve Büyükelçilik

Yazlık Binası'nda (1937-38) (Şekil 2.67) dış cephe İran'a özgü bir tuğla ile eski Türk desenlerinden ilham alınarak girintili ve çıkıntılı sıralar halinde karakteristik bir şekilde örülmüştür (Arkan, 1939c: 148). O dönem Türkiye'si için oldukça sıra dışı olan bu uygulama, 1930'lar Modernizm'i için de sık karşılaşılmayan bir uygulamadır (Tanyeli, 2007: 121).

Şekil 2.66. Tahran Büyükelçiliği (1937-38)

(Arkan (1939b))

Şekil 2.67. Büyükelçilik Yazlık Binası (1937-38)

(Arkan (1939c))

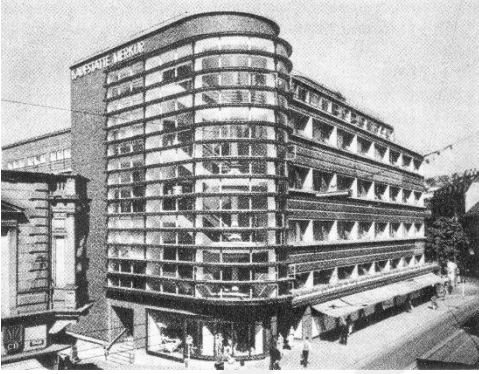
Üçüncü Dönem (1938-40)

1933-38 yılları arası kariyerinin doruğunda olduğu yıllar iken Atatürk'ün ölümü, Arkan'ın mimarlık kariyerinde bir dönüm noktası olmuştur. 1938-40 arasında tüm yaşamı değişmiş ve kariyeri düşüşe geçmiştir. Ancak bu dönemdeki düşüşüne rağmen hiçbir zaman Modernist duruşundan ve mimarlık anlayışından ödün vermemiştir (Gürel, 2012: 41). Ayrıca bu değişim-dönüşüm dönemindeki tasarımlarında azalma ve kalitesizleşme olmamıştır. Modernist mimari etiğin temel ilkelerini benimseyen Arkan, tüm mimarlık kariyeri boyunca olduğu gibi bu dönemde de tasarlama ve uygulama fırsatı çıktığında konuyu beğenmemelik etmemiştir. Tasarlama eylemini çevrenin makro ölçeğinden, endüstriyel tasarımın micro ölçeğine kadar bir bütün olarak ele almıştır. Bu nedenle farklı ölçek ve nitelikte çok sayıda çalışma yapmıştır. Kentler ve kasabalar için imar planları (1938-40) hazırlamış ve Adana ve İzmit Halkevi gibi oldukça başarılı tasarımlar gerçekleştirmiştir (Tanyeli, 2007: 120-121).

Bu dönemde de Arkan tasarımlarında Mendelsohn etkileri görülmüştür. Örneğin, yatay şeritlerle çevrilmiş yarım daire planlı, şeffaf köşe kütleleri Mendelsohn'un icat ettiği tasarımlardır. En bilinen örneği, Stuttgart'taki Schocken Mağazası'nda (1925-26)

2. KAYNAK ÖZETLERİ

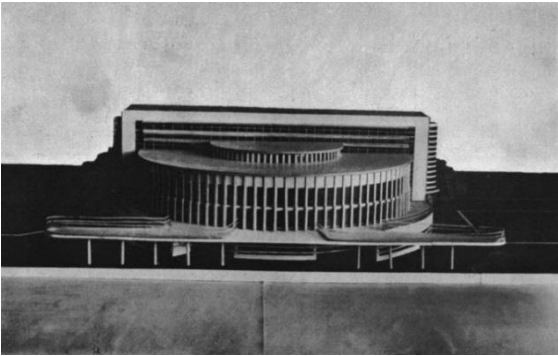
(Şekil 2.68) görülen bu öge, Arkan'ın İller Bankası (1935-36) binasının zemin katında, İzmit Halkevi'nde (1937-39) (Şekil 2.69) ve hayata geçirilemeyen İstanbul Liman Yolcu Salonu (1937) (Şekil 2.70) ile Adana Belediye Oteli (1939) (Şekil 2.71) projelerinde görülmektedir. İller Bankası'nın çatısı üzerinde kurumun adını taşıyan yatay bölüm de Mendelsohn'un eserlerini anımsatmaktadır. Taksim, Talimhane'deki Ayhan Apartmanı (1934-35) (Şekil 2.72) ise, yarım daire planlı yuvarlatılmış köşesi, cephedeki yatay şeritleri ve heykelsi özelliğiyle yine Mendelsohn'un yapılarından Berlin'deki Berliner Tageblatt Binası'nı (1921-23) (Şekil 2.73) çağırıştırır (Tanyeli, 2007: 121)

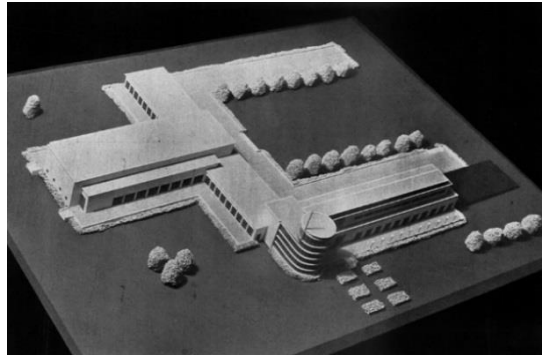
Şekil 2.68. Schocken Mağazası (1925-26)
(Cobbers (2007))

Şekil 2.69. İzmit Halkevi (1937-39)
(Aktaran Özkaya (2011))

Şekil 2.70. İstanbul Liman Yolcu Salonu (1937)
(Anonim (1937))

Şekil 2.71. Adana Belediye Oteli (1939)
(Arkan (1939d))

Şekil 2.72. Ayhan Apartmanı (1934-1935)
(Arkan (1939a))

Şekil 2.73. Berliner Tageblatt Binası (1921-23)
(James (1997))

Dördüncü Dönem (1940-66)

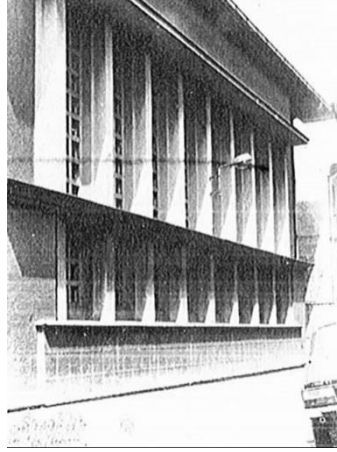
1940 sonrası, modern mimarlığın ağırlığının hissedildiği dönemden çıkılıp yerellik arayışlarının yoğun olarak başladığı bir dönem olmuştur (Gürel, 2012: 41).

Arkan için 1940 sonrasını önceki dönemden ayıran dört önemli fark kolayca görülebilir: ürün sayısı azalmış, müşteriler üst bürokratik kademelerden gelmemeye başlamış ve belirgin bir üslup değişikliği ortaya çıkmıştır. En önemli ve hayati sayılabilecek son fark ise 1940’tan 1966’daki ölümüne kadar süren 26 yıllık mesleki hayatı boyunca tasarlayıp uyguladığı hiçbir projesi mimarlık dergilerinde yayınlanmamıştır. Bu nedenle 1930-40 arasındaki kadar yoğun proje ürettiği 1940 sonrası dönemi ile ilgili ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır (Tanyeli, 2007: 121-122; Dündar, 2008: 66). Bu dönemde Arkan’ın çizgisi, koşullara uyum sağlayan “ılımlı bir modernizm” olarak tanımlanabilir. Ancak klasisizmin etkilerini kabul etmek zorunda kalmasıyla beraber kendi seçiminin Modernizmden yana olduğu ulaşılabilen projelerinden anlaşılmaktadır (Akay, 2012: 148-149). Bu dönemde gösterebildiği tek tepkiyi göstererek, “İkinci Ulusal Mimarlık” olarak adlandırılan akıma katılmamakla yetinmiştir. 1940’larda yine modernist ürünler ortaya koymaya devam etmiştir. Silahtarağa Santrali Ek Binası (1943-44) (Şekil 2.74), Beyazıt (Şekil 2.75), Kadıköy (Şekil 2.76) ve Zeytinburnu (Şekil 2.77) Tranformatör Binaları (1945-47) bu örneklerdendir (Tanyeli, 2007: 122).

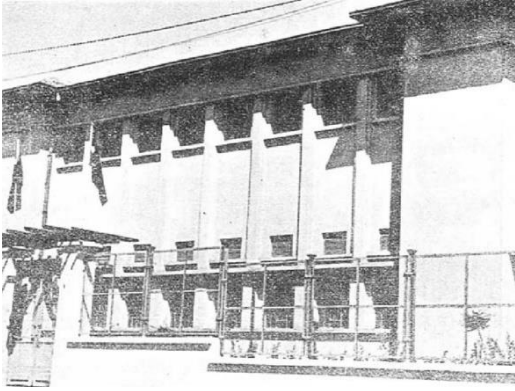
Şekil 2.74. Silahtarağa Santrali Ek Binası (1943-44)

(Akay (2012))

Şekil 2.75. Beyazıt Tranformatör Binası (1945-46)

(Özkaya (2011))

Şekil 2.76. Kadıköy Tranformatör Binası (1946-47)

(Özkaya (2011))

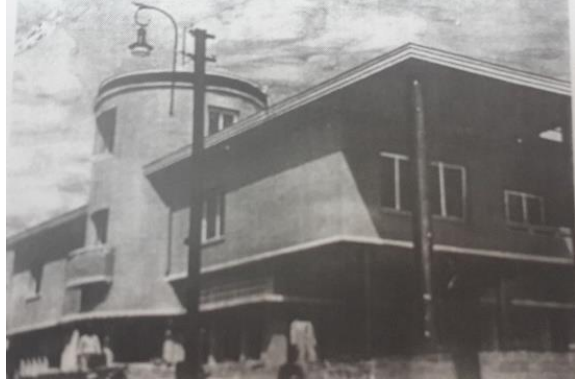

Şekil 2.77. Zeytinburnu Tranformatör Binası

(1946-47)

(Akay (2012))

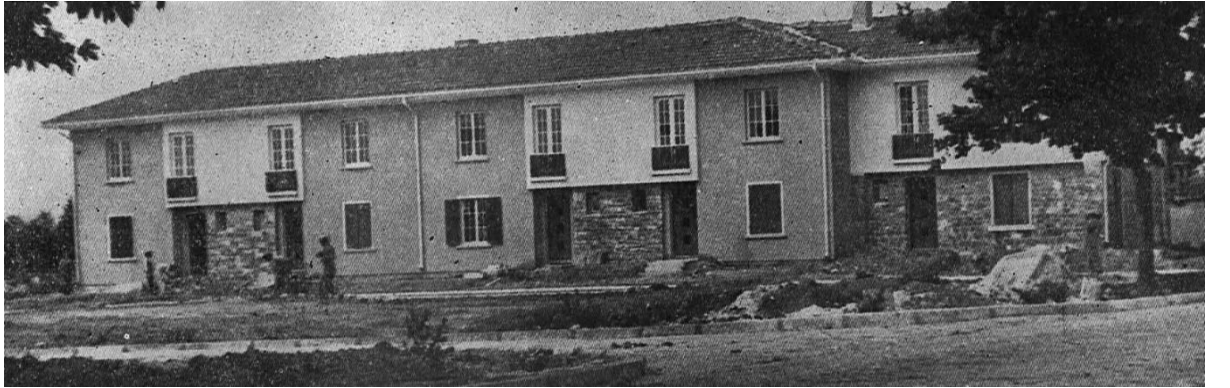
Arkan'ın 1940'lardaki müşterilerinin, önceki yıllardan farklı olarak, genellikle iktidara ters düşen muhalif kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Bu müşterilerden olan Selim Ragıp Emeç'in villası (1941) (Şekil 2.78), gemi formundan esinlenmiş, gemi bacasını anımsatan kulesi ile Arkan modernizminin güncel koşullara uyarlanmış biçimini yansıtır (Akay, 2012: 151).

Şekil 2.78. Selim Ragıp Emeç Villası (1941)

(Akay (2012))

Sonraki dönemlerinde mevzi imar planları ve konut sitelerine ağırlık veren Arkan'ın, bu dönemde Arkitekt dergisinde yayınlanarak bir istina olan Ticaret Bankası İkramiye Evleri (1954) (Şekil 2.79), Erenköy İşçi ve Memur Evleri Sitesi (1955-56) (Şekil 2.80) ve Güzel Konutlar Sitesi (1956) (Şekil 2.81) aynı zaman diliminin örnekleridir.

Şekil 2.79. Ticaret Bankası İkramiye Evleri (1954)

(Arkan (1954))

Şekil 2.80. Erenköy İşçi ve Memur Evleri Sitesi

(1955-56)

(Akay (2012))

Şekil 2.81. Güzel Konutlar Sitesi (1956)

(Akay (2012))

1933'te Türkiye'ye dönüşüyle beraber Atatürk'ün Modern Türkiye düşüncesini yapılarında gerçekleştiren ve çok kısa bir sürede büyük başarılar elde eden Arkan, birçok yapı tasarlamış ve uygulamıştır. Atatürk'ün mimarı olarak anılan Arkan, Uluslararası Üslup'un ülkemizdeki temsilcisi olmuş ve bu akımın sıradan bir takipçisi olmayıp" farklı katkılarla tasarımlarında uygulamıştır. Ancak Güzel Sanatlar Akademisi'nde hiçbir zaman proje hocası olmayıp, şehircilik dersleri vermesi, Modern Türkiye'nin yetiştirdiği en önemli tasarımcılardan olan Arkan'ın etkisini neredeyse sıfıra indirgemıştır. Atatürk'ün ölümüyle beraber arkasındaki yarı-resmi desteği kaybeden Arkan, özel hayatındaki çalkantılar ve dönemin getirdiği yerellik anlayışına uymayı reddeden anlayışı sebebiyle ciddi sıkıntılar yaşamıştır. Arkan, İkinci Ulusal Mimarlık akımına karşı Modernist tarzını sürdürmeye çalışsa da son dönemlerinde çizgisini koşullara uydurmak zorunda kalmıştır. İnişli çıkışlı kariyerinin yarattığı sorunlar sebebiyle son dönemlerinde yeniden yükselen Modernizm'in öncüsü olmaktan çok uzaklaşmıştır. Bu nedenle ki, 1966'da öldüğünde mimarlık çevresinde hiçbir önemli isim Arkan'ı anmak için yazı yazmamıştır. Hiç kimse özgün çizimlerini korumayı düşünmemiş ve böylece tümü kaybolup gitmiştir.

2.3. Kavramsal Olarak Mekân Dizim Analizi

2.3.1. Mekân Kavramı ve Konut İlişkisi

İnsanoğlu binlerce yıl boyunca barınma ihtiyacını karşılamak adına mekânlar üretmiş ve yenilerinin arayışı içinde olmuştur. Temel amacı doğadan korunmak ve yaşamsal ihtiyaçları karşılamak için ortam hazırlamak olan mekânın, kendiliğinden var olması mümkün değildir. İnsan tarafından tasarlanan boşluk, “mekân” haline getirilir ve bu isimle adlandırılır. Mekân, yapıdan bağımsız bir mevcudiyet olarak tanımlanabilen, yapının nesnel bir özelliğidir (Hillier, 1996: 19).

Hillier ve Hanson (1984), mekânın doğasında var olan bilginin önemine vurgu yapmaktadır. Mekânın biçimlenmesi sonucu ortaya çıkan biçimsel ve örgütsel özellikler, belli bir topluluğa ait kültürel bilginin yansımaları ve toplumsal ilişkilerin şekillenmesinde mekânın önemini göstermektedir. Yapay çevre oluşturulması ile sadece fiziksel nesne yaratmak değil, mekânsal kalıpları da ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır (Hillier ve Hanson, 1984).

Zaman içinde mekân, insanları ayıran, birleştiren, insan etkinliklerini organize eden, insanın düşünce ve duygularını pekiştiren ya da değiştirebilen ve onu denetim altına alabilen bir yapı haline gelmiştir (Taşcıoğlu, 2013: 29).

Mimarlık, tabiat üzerinde bir sosyal parmak izi, okunabilen ve yorumlanabilen bir davranışsal kod olarak iz bırakmaktır (Shapiro, 2005: 8). Bu izler mimarın sezgisel yaklaşımının bir görüntüsüyle oluşmaktadır (Bafna, 2001).

Mimari sezgilerle tasarlanan mekânların bir araya gelmesiyle meydana gelen konut yapısını Amos Rapoport (1969), şu şekilde tanımlamıştır:

“Ev, yalnızca bir strüktür değil, karmaşık birtakım amaçlar için yaratılmış bir tesistir. Bir ev inşa etmek kültürel bir olgu olduğundan, evin formu ve organizasyonu da ait olduğu bu kültürel çevreden ciddi anlamda etkilenir... Bir çatı sağlamak evin pasif amacı ise, mutlak amacı da bir grup insanın yaşam tarzına en uyumlu biçimde bir ortam –başka bir deyişle bir sosyal alan ünitesi- yaratmaktır” (Rapoport, 1969: 46)

Mekânın gelişen ve değişen işlevi, Rapoport’un da belirttiği gibi kültürel bir gösterge olarak varlığını göstermesine dek uzanır. Mekânın, daha doğrusu mekân aracılığıyla insanın amacı, kendine, kişiliğine ve kültürüne ait özelliklerini barındırabileceği bir alan yaratmaktır.

Yapı içinde birbiriyle ilişkilendirilmiş mekânlara bakıldığında ise, ilk anda, bahsedilen özellikleri gösteren bir bütün algılanamamaktadır. Mekânsal formatın öneminin azaldığı bu durumda mekânlar arası geçiş bağlantıları ilişkilerin hissedilmesini sağlamaktadır. Mekânın varlığı kültürel hayatın bir yansımasını oluşturmakta iken mekânlar arası bağlantı sosyal hayatın arka planının görülmesini sağlamaktadır. Bir başka deyişle, içinde yaşanılan mekân, fiziksel tanımdan öte, karmaşık bir sosyal ilişkiler ağının dışı vurumu olarak düşünülebilmektedir.

Zaman içinde mekânın geçirdiği değişimlerle birlikte konut organizasyonları da ihtiyaçlara cevap verecek adaptasyonlarla, sosyal ilişkiler, davranış ve aile yapısının kurallarının empoze ettikleriyle ve bunun yanı sıra bina teknolojilerinin ilerlemesiyle ve yeni ev teçhizatlarının kendine katılmasıyla değişime uğramıştır (Amorim, 2001: 19.1).

Bu yüzden insan yapımı çevreyi anlayabilmek, anlatabilmek için mekân dizimi yönteminde mekânsal elemanların ve onların ilişkisel özelliklerinin somut olarak ifade edilebilmesi ve var olan sosyal parmak izlerinin okunabilmesi üzerinde durulur.

2.3.2. Mekân Konfigürasyonu

Mekân, sosyal ve kültürel hayatın tamamına yayılarak inşa edilir. Bu yüzden insanlar sorgusuz sualsiz kabul etme eğilimindedir ve konunun özünde, mekânın formları görünmez olmaya başlar (Hillier, 1993: 11; Hiller, 1996: 19). Mekânın bu karmaşık yapısını anlamaya ve yorumlamaya çalışırken, insan ve mekân ilişkisini araştırabilmek ve gözle görülmeyen sosyal altyapıyı açığa çıkarabilmek için bilimsel ve rasyonel bir yaklaşım arayışı söz konusudur. Bu çaba sezgilerle algılanan mekânsal nitelikleri somut olarak ifade edebilmeye yöneliktir. Bunun sonucu olarak, son yıllarda rasyonel ve analitik düşüncenin ön plana çıktığı, grafiksel ve sayısal diller gündemdedir.

Mekân diziminin hareket noktası, insan topluluklarının mekânı bir anahtar ve organize olmak için gerekli bir kaynak olarak kullanması olmuştur (Bafna, 2003: 17).

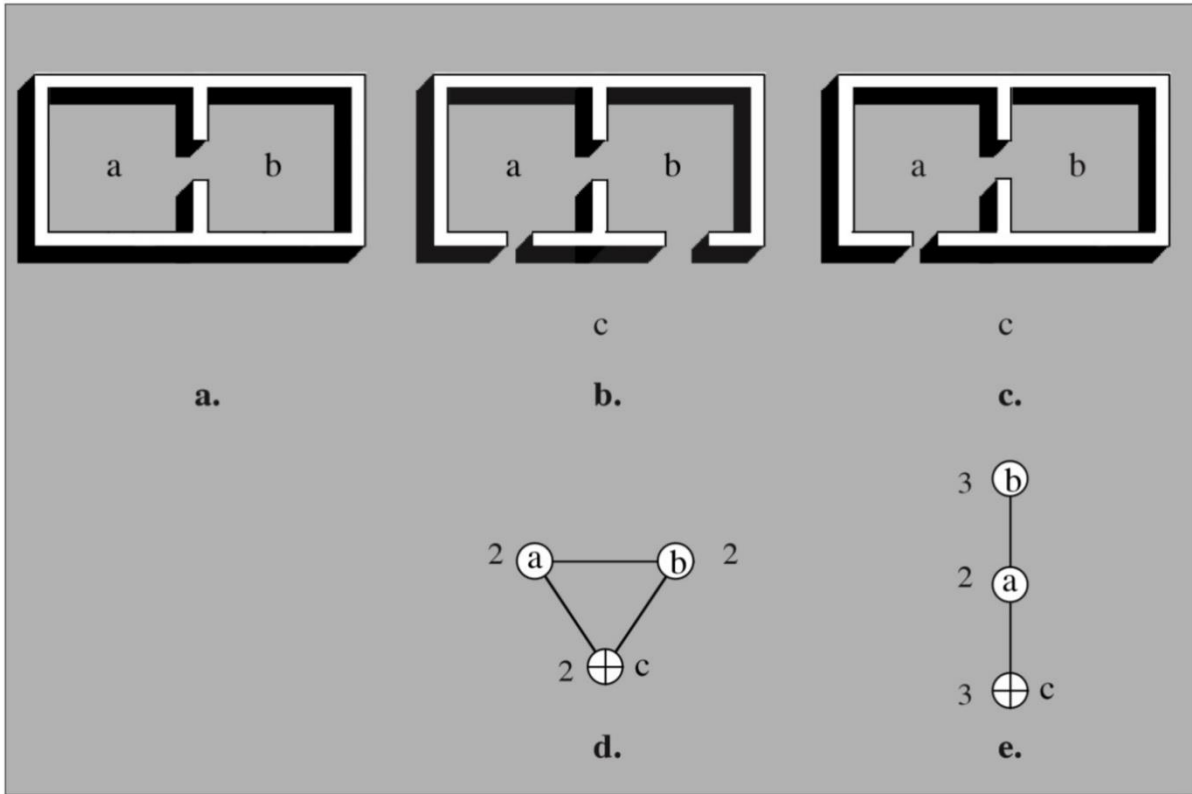
Mekân sistemi içinde karşılaşmak, bir araya gelmek, sakınmak, görüşmek, etkileşim içinde olmak gibi eylemler, kişiye bağlı özellikleri değil, bir grup ya da bir araya toplanmış insanların oluşturduğu örüntü ya da kurguyu yansıtır (Hillier, 1996: 20). Bu nedenle Hillier (1996), insan ve mekân arasındaki ilişkinin tekil mekân düzeyinde değil mekânsal konfigürasyon düzeyinde var olduğunu ifade etmiştir. Mekânın ayrı bir konfigürasyona dönüşmesi kullanışlı olmuştur. Çünkü farklı etiketler

kendi özel bölümlerinde uygulanabilmiş ve bu bölümler farklı gruplar, insanlar ya da aktiviteler için atanmıştır. Farklı davranış kuralları ve gelenekler, mekânın farklı bölümlerinin ilişkilendirilmesini sağlamıştır. Bu nedenle mekânın belirli bölümleri, özel bir temsili ya da kültürel özelliği taşıyan bölümler olarak tanımlanmıştır (Bafna, 2003: 17-18). Ancak tekil mekânların, şekil ve ebat haricinde, kullanıcı aktiviteleri üzerindeki etkisinin oldukça zayıf olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, mekân-toplumsal yaşayış biçimi arasındaki ilişkinin tekil mekân seviyesine uzanamadığına vurgu yapmıştır (Hillier, 1996: 20).

Mekânsal konfigürasyon kavramını ise Hillier (1996), bir bütün içinde başka ilişkileri de dikkate alarak oluşan ilişkiler yapısı olarak tanımlamıştır (Hillier, 1996: 20). Mekânsal ilişki ve mekânsal konfigürasyon arasındaki farka bakıldığında, mekânsal ilişki, iki mekân arasındaki bağlantı olarak adlandırılmıştır. Konfigürasyon ise, bağlantılı iki mekânın en az üçüncü bir mekânla, en fazla ise yapı içindeki bütün diğer mekânlarla kompleks bir bağlantı oluşturulmasıyla ortaya çıkan ilişkilendirilme biçimi olarak ifade edilmiştir (Hillier ve diğ., 1987 : 363).

Mekânın sosyal mantığı içinde konfigürasyon sebepsiz yere meydana gelmez. Bir yapının sosyolojik açıdan önemli yönlerinin mekânsal konfigürasyona doğrudan yansıdığı mekân dizimi araştırmalarının bilinen bir sonucudur (Bafna, 2001: 20.1). Mekân dizimiyle ilgili yapılan geniş çaplı çalışmalar, farklı kültürel arka planlardan çıkan mimari ve şehirselleşme problemlerinin mekân diziminde tanımlanmasının, sunulmasının ve mekânsal olguların anlaşılmasının oldukça güçlü olduğunu göstermektedir (Hillier, 1996; Amorim, 1997; Hanson, 1998). Mekân diziminde, mekânsal konfigürasyon için matematiksel bir grafik tanımlamak gereklidir. Bu grafikte düğümler, yapı planındaki mekânların tanımlarken, bağlantı çizgileri mekânlar arasındaki doğrudan ilişkiyi temsil etmektedir (Bafna, 2001: 20.1). Hillier (1996) bu ilişkilendirmeyi basit bir örnekle açıklamıştır (Şekil 2.82). Şekil 2.82’de basit grafiklerle açıklanan konfigürasyonel ilişkiler, mekânı anlayabilmek için önemlidir. Şekil 2.82a’da, a ve b alt birimlerine bölünmüş bir birim bulunmaktadır ve aralarındaki geçirgenlik ilişkisi tek bir kapı yoluyla sağlanmaktadır. Şekil 2.82b ve Şekil 2.82c’de ise a ve b birimlerine üçüncü bir birim olan c, farklı geçirgenlik ilişkileri oluşturularak eklenmiştir. Şekil 2.82b’de a ve b birimlerinden c’ye doğrudan geçiş mevcut iken, Şekil 2.82c’de sadece a’dan c’ye doğrudan geçiş söz konusudur. Bu nedenle Şekil 2.82c’de c’den b’ye ulaşabilmek için

a'dan geçme zorunluluğu oluşmaktadır. Ancak Şekil 2.82b'de c'den b'ye ulaşmak için a'dan geçilebileceği gibi doğrudan ulaşım da mümkündür. Bu durumda c birimi dikkate alındığında simetrik bir ilişki ağı görülür. Bir başka deyişle, a ve b arasındaki ilişki, üçüncü bir birimle olan ilişkilerine göre yeniden tanımlanmaktadır. Bu da konfigürasyonel farklılaşmanın ifadesidir. Konfigürasyon, burada örneklendiği şekilde her bir elemanın, bir başka elemanla olan ilişkisi ile tarif edildiği, karşılıklı bağlantılarla oluşan bir ilişkiler dizisi olarak tanımlanmaktadır (Hillier, 1996: 24)

Şekil 2.82. Konfigürasyonel ilişkiler

(Hillier (1996))

Hillier ve arkadaşları (1987), mekânsal modellerdeki bu konfigürasyonel farklılığı ifade etmek için “geçiş grafiği” olarak tanımladıkları basit bir grafiksel teknik önermiştir (Hillier ve ark., 1987: 364). Bu teknikle oluşturulan Şekil 2.82d ve Şekil 2.82e, Şekil 2.82b ve Şekil 2.82c'nin grafiksel gösterimine karşılık gelmektedir. Bu grafikler oluşturulurken, öncelikle, kök olarak adlandırılan bir başlangıç mekânı belirlenir. Şekil 2.82d ve Şekil 2.82e'de kök olarak seçilen mekân, dış mekân olan c'dir. Grafiklerdeki düğümler mekânları, doğrular ise mekânlar arasındaki bağlantıları temsil etmektedir. Kök olarak belirlenen mekâna göre her mekânın bir derinliği vardır.

Şekil 2.82d ve Şekil 2.82e’de “+” ile işaretlenmiş olan başlangıç mekânından yukarıya doğru ilerledikçe derinlik artmaktadır. Örneğin kök olan mekânın hemen üstündeki mekânlar derinlik 1 seviyesinde yer almaktadır. Bunların bir üst kademesinde derinlik 1 seviyesindeki mekânlarla doğrudan geçişleri bulunan derinlik 2 seviyesindeki mekânlar bulunmaktadır. Yapı planı içindeki bütün mekânlar grafiğe yerleştirilene kadar bu işlem devam etmektedir. Bu geçirgenlik grafikleri ile başlangıç kabul edilen yani kök olan mekândan itibaren bütün mekânların derinlik seviyelerine göre bir örgütlenmenin resmi oluşturulmaktadır (Dursun, 2002).

İki geçirgenlik grafiği örneğinden Şekil 2.82d’de üç mekân arasındaki bağlantı ile halkalı bir yapı oluşmaktadır. Ancak Şekil 2.82e’de b ve c arasında dolaylı bir ilişki olduğu için mekânlar birbirine göre derinlik kazanmışlardır.

Geçirgenlik grafiklerinde mekânsal ilişkileri, hareket bağlamında anlatabilmek için soyut mekânsal yapının somut olarak ortaya konulması amaçlanmıştır. Bunun için de gerekli dil arayışında matematik önem kazanmıştır. Matematiksel ifadeler ile oluşturulan biçimsel yapılar, mekân düzeninde kodlanmış sosyal yapının somut olarak açığa çıkarılmasında kullanılmaktadır. Hillier ve Hanson (1984) bu biçimsel yapıları, sentaksler olarak tanımlamaktadır.

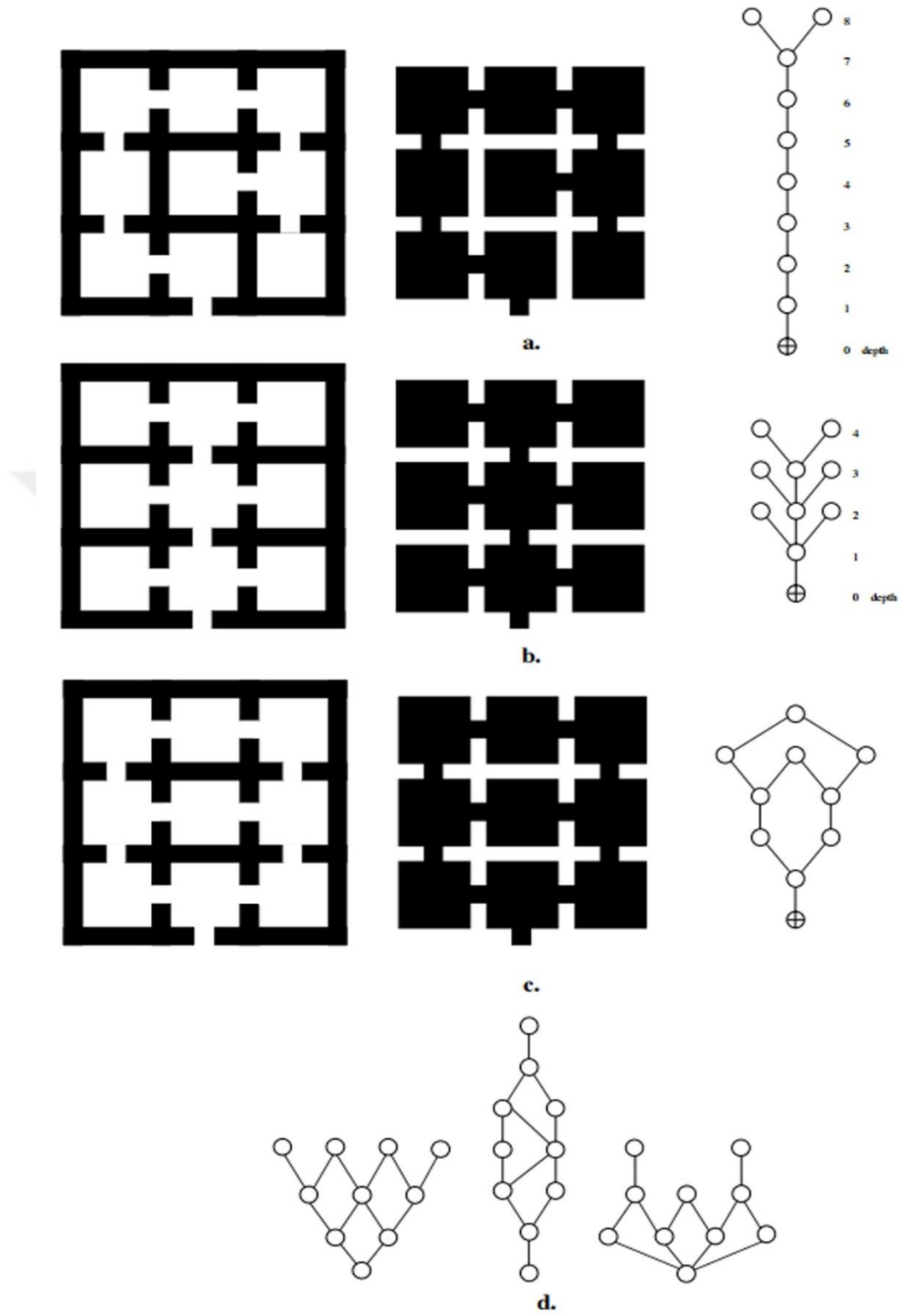
Mekân, çevresindeki sınırların belirlenmesiyle tanımlanmaktadır. Bu sınırlar çarpan kapı gibi hareketli ya da bir duvar gibi sabit olabilmektedir. Ayrıca cam gibi şeffaf, tuğla gibi opak olması mümkündür. Doğası nasıl olursa olsun sınırlar, içi ve dışı olan bir yapılanmayı oluşturmaktadır. Bu yapılanma ile iç ve dış arasındaki ulaşılabilirlik, geçirgenlik ve görülebilirlik denetlenir. Bu bağlamda geçirgenlik, binanın kurgusal işleyişini ve kullanıcı ile konuk tarafından nasıl kullanılacağını etkiler (Güney, 2007).

Mekânsal düzen, temelde sosyal biçimlenmeler arasındaki farklılıkların tanımlanmasına yardımcı olabilecek araçlardan biridir (Dursun, 2002). Farklı sosyal oluşumlar, kendilerine özgü mekânsal düzenler gerektirmektedir. Aynı zamanda farklı mekân modelleri, farklı sosyalaşma şekillenmeleri yansıtmaktadır. (Hillier, 1996).

Hillier (1993, 1996) mekânlar arasındaki geçirgenliğin yarattığı mekânsal düzen farklılığını üç kavramsal avlulu yapı ile örneklemiştir (Şekil 2.83). Şekil 2.83’deki ilk sütunda yer alan siyah bölümler fiziksel bileşenleri temsil ederken, ikinci sütundaki siyah bölümler mekânsal elemanları ifade etmektedir. Temel fiziksel elemanlar, hücresel

bölünmeler ve hücreler arası komşuluk ilişkileri bütün örneklerde aynı olmakla birlikte örneklerdeki iç ve dış geçirgenlik sayısı eşit tutulmuştur. Örneklerdeki tek farklılık hücre girişlerinin konumlandırılmasında olmuştur. Bu farklılaşma, mekânların kullanım biçimlerindeki farklılıkları göstermektedir. Ayrıca geçiş yerlerinin değişmesiyle birlikte geçirgenlik grafiklerinde de ciddi farklılaşmalar meydana gelmiştir. Örneğin, ilk geçirgenlik grafiği bitiş derinliğindeki minimum boyuttaki dallanma dışında neredeyse kusursuz bir dizi görünümündedir. İkinci grafik ise güçlü orta mekânların etrafında dallanmış bir görünüme sahiptir.

Şekil 2.83. Yapı içinde farklı plan şemaları ve geçiş grafikleri

(Hillier (1996))

Mekân açısından geçirgenlik özelliği büyük önem taşımaktadır. Örneğin, birden fazla kullanıcısı olan bir binada düz bir dizi halinde bağlanan mekânların kullanımı oldukça zor olduğu için özel ve sosyal mekânlar arasında daha az mahremiyete ve potansiyel izinsiz girme ihtimaline sebep olmaktadır. Diğer taraftan, dallı bir düzen, kullanıcıya, özel ve sosyal mekânlar arasında bir grup alternatif hareket biçimi ve izinsiz girme ihtimaline karşı birçok olanak sunmaktadır. Bir başka deyişle, mekânsal düzenler kullanıcıya aynı anda birçok sınırlamalar ve potansiyel olasılıklar sunmaktadır (Hillier, 1993: 11; 1996: 22).

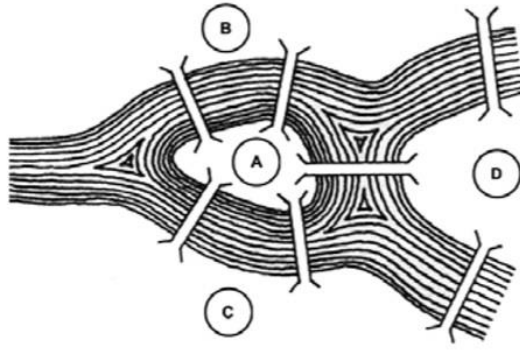
Görsel bir sembol olan mekânsal biçimlenmelerin, parçalanmış bir yapı sistemi ile merkezi bir plan şemasının içinde devam eden yaşam tarzı ile ilgili verdiği bilgi farklıdır. Bu da insanlar tarafından oluşturulan mekânsal düzenleri anlatan dil için bir sentaks olduğunu göstermektedir.

2.3.3. Mekân Dizimi ve Kavramları

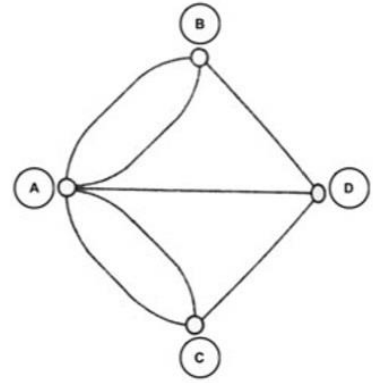
Mekânsal Modellerin Geçiş Grafikleri Olarak Gösterimi

Bir yapıdaki mekânsal örgütlenme anlatılırken, yapının geçiş grafikleri ile temsil edilmesinden söz edilmişti. Bu bölümde geçiş grafiklerinin ortaya çıkışı ve temel özellikleri üzerinde durulacaktır.

Geçiş grafiği teorisinin, 17.yy'da Königsberg Köprüsü paradoksu adı verilen bir matematiksel bulmaca ile başladığı belirtilmektedir. Bu paradoksa göre 7 köprüyle birbirinden ayrılan 4 kara parçasından, bir şövalye, belirli bir sıra ile hareket ederek her köprüden sadece bir kere geçmek istemektedir (Harary, 1960; Hopkins ve Wilson, 2004) (Şekil 2.84). Bu problemin en bilinen çözümü 1735'te Euler tarafından ortaya konulmuştur. Euler, bütün coğrafik ve kentsel karmaşayı bulmacadan uzaklaştırarak sadece dört düğüm ve yedi bağlantıdan oluşan bir diyagrama odaklanmıştır (Şekil 2.85). Bu grafiksel metot, şövalyenin istediği bir dizi özel konumsal şartı olan gezinin tamamlanamayacağını kanıtlamıştır (Ostwald, 2011: 447).

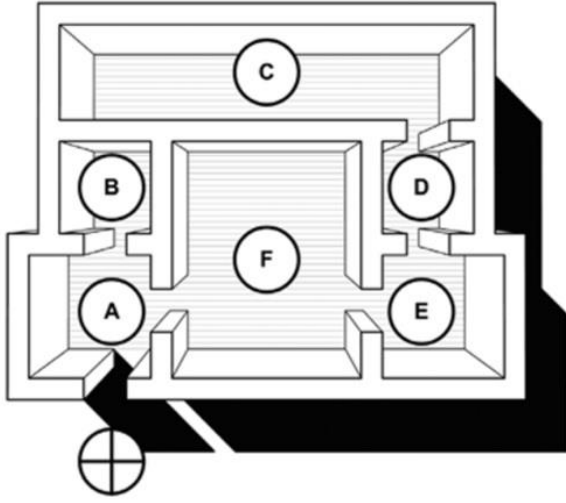
Şekil 2.84. Königsberg Köprüsü coğrafi görünümü
(March ve Steadman (1971))

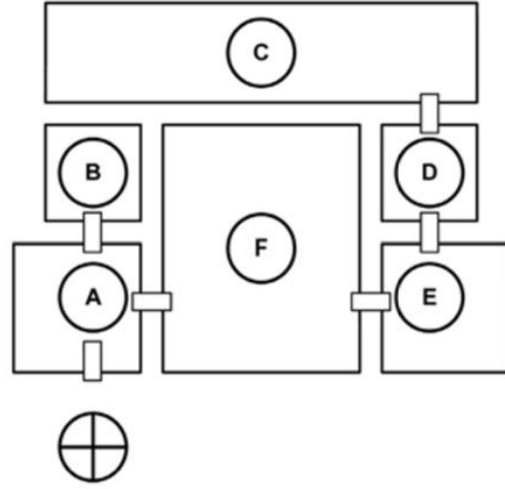
Şekil 2.85. Königsberg Köprüsü geçiş grafiği
(March ve Steadman (1971))

Geçiş grafiği örnekleri matematikçiler tarafından bulunmuş olsa da 1970'lerin başlarına kadar çeşitli mekânsal ve coğrafi anlatımlar için kullanılmıştır (Harary, 1969). Daha sonraki dönemlerde grafik teorisyenleri, düğüm ve bağlantı diyagramlarının göreceli derinliğini hesaplayabilmek için basit matematiksel hesaplamalar yapmaya başlamıştır (Seppänen ve Moore, 1970). Bu formüller, sonraki yıllarda mekân dizimi araştırmalarının matematiksel temelini oluşturmuşlardır.

Günümüzde de mekân dizimi yönteminin kullanımındaki ilk adım Königsberg Köprüsü'nde olduğu gibi mimari planın geçiş grafiklerine dönüştürülmesidir. Geçiş grafiği metodu, mimari plandaki odaların, göreceli boyutları, şekilleri, konumları ve dolaşımın belirlenmesiyle yani yapının coğrafyasının düşünülmesiyle başlamaktadır (Şekil 2.86). Daha sonra odalar arasındaki bağlantılar basit simgeler çizilerek anlatılmaktadır. Bu kat planı bir dışbükey harita ya da görünür mekânların bir temsilinin temelini oluşturmaktadır (Şekil 2.87) (Ostwald, 2011: 450).

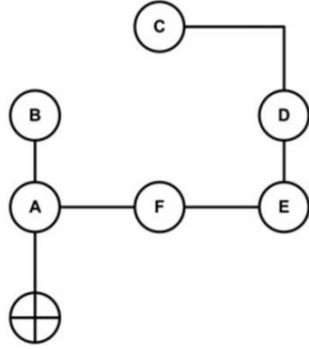

Şekil 2.86. Villa Alfa, mimari planı
(Ostwald (2011))

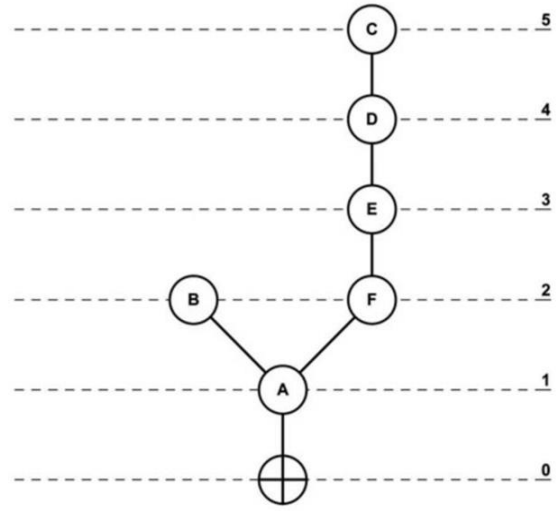

Şekil 2.87. Villa Alfa, mekânların ve bağlantıların
temsili gösterimi (dışbükey harita)
(Ostwald (2011))

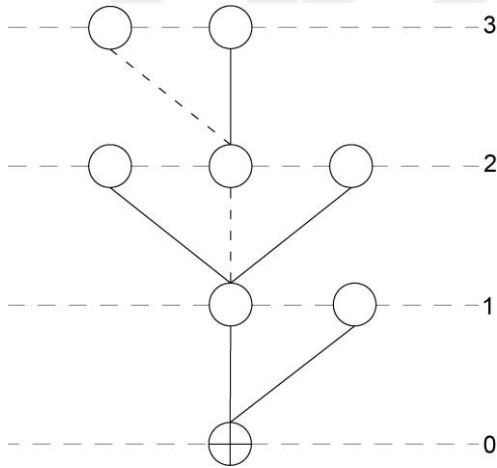
Dışbükey haritanın yapımı, mimari plandaki mekânların ve bağlantıların tanımlanmasına yardım etmektedir. Dışbükey harita oluşturulduktan sonra, bunun üzerinden geçiş grafiği çizilmektedir. Bu grafik mekânlar arasında büyük-küçük, yüksek-alçak gibi farklılıkları gözetmemektedir. Basit bir şekilde, düğüm adı verilen, var olan tanımlı mekânları göstermektedir. Ayrıca kapı ya da açıklık hangi şekilde bağlandığını yok sayarak sadece bağlantının varlığını dikkate almaktadır. Grafikselleştirilerek bu aşama dışbükey planı, doğrularla bağlanan bir döngüsel düğüm grafiğine dönüştürmektedir (Şekil 2.88, 89). Grafikselleştirilmede bağlantılar arasında farklılık gösteren tek nokta merdiven bölümleridir. Katlar arasındaki bağlantılar grafikte doğrular yerine kesikli çizgilerle ifade edilmektedir (Şekil 2.90)

Şekil 2.88. Villa Alfa, plan grafiğinin Görünümü
(Ostwald (2011))

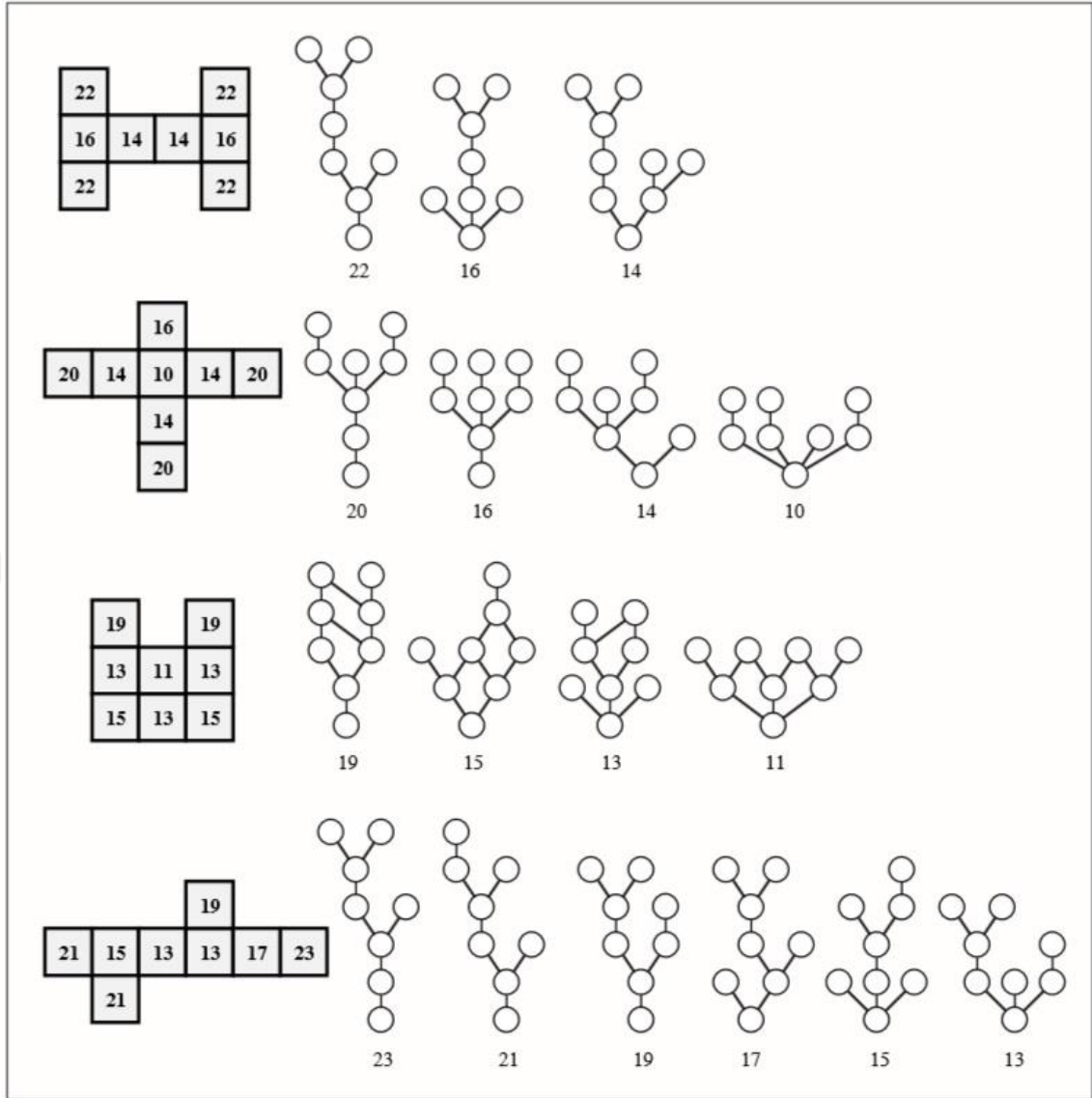
Şekil 2.89. Villa Alfa, geçiş grafiği (dış dahil)
(Ostwald (2011))

Şekil 2.90. Geçiş grafiği merdiven bağlantı örneği

Geçiş kelimesi, grafiğin düzenlenme sürecinde “kök” olarak adlandırılan başlangıç noktasından düğümlerin göreceli derinliğini belirtmektedir (Klarqwis, 1993). Bu yüzden geçiş grafiği, 0’dan başlayarak ardışık olarak devam eden yatay, noktalı çizgilerin üzerinde gösterilir. Bir önceki başlıkta da belirtildiği gibi her bir noktalı çizgi odalar arasındaki ayrımın kademesini temsil etmektedir. Genellikle dış mekân olan kök, en düşük düzey olan 0’ın üzerindedir. Kök ile doğrudan bağlantılı mekânlar derinlik seviyesi 1’de, sonraki mekânlar derinlik seviyesi 2 de yer almakta ve grafik bu doğrultuda oluşturulmaya devam edilmektedir (Ostwald, 2011:451). Derinlik değişkeni plan organizasyonundaki mahremiyet bilgisini ortaya koymaktadır. Analizlerde en

bütünleşik ve en ayırık mekânların hangileri olduğu ve hangi amaçla kullanıldığı sorgulanmaktadır. Derinlik grafiklerinde, düğüm noktaları birbiri ile ilişkili mekânları, çizgiler de mekânların birbirleri ile olan bağlantılarını ifade eder. Herhangi bir mekânın derinliği, geçilen bağlantıların toplamıdır. Derinlik grafiğinde farklı düğüm noktaları, farklı derinlik değerlerine sahiptir. Bu grafikler kök alınan mekâna göre değişiklik gösterebilirler (Peponis ve Winemann, 2002). Grafik çizimi aşamasında genellikle dış mekân kök olarak kabul edilmektedir. Bu durum eve gelen ziyaretçiler için içeriye giriş anından itibaren dışarı ile bağlantılı ilk mekânın, dış mekân ve iç kısımdaki diğer mekânlar ile bağlantısını ortaya koymaktadır. Ancak ev sakinleri için, planlama içinde daha fazla kullanılan mekânlara göre belirlenen yeni köklerle de grafikler oluşturulmaktadır (Ostwald, 2011: 461). (Şekil 2.91).

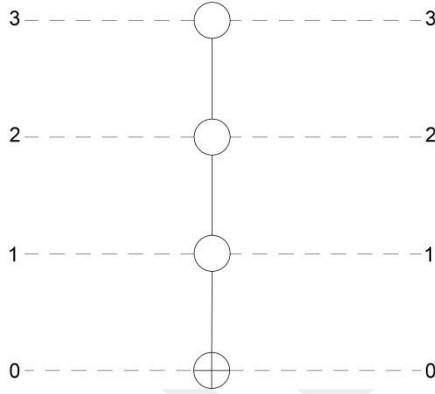
Şekil 2.91. Kök mekânının değişmesiyle oluşan farklı geçiş grafiği örnekleri

(Hillier (1996))

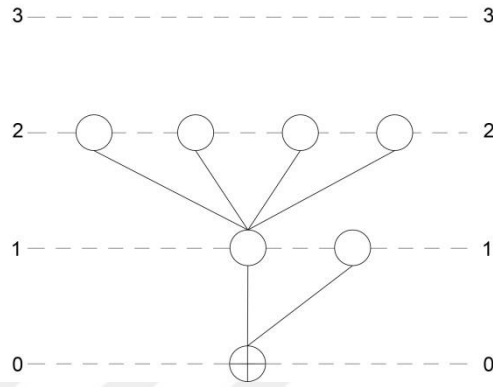
Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere geçiş grafiği oluşumunda çok farklı formlarda grafikler ortaya çıkabilmektedir. Bu grafikler derinlik-sıgırlık durumlarına göre kategorize edilmekte ve aşağıdaki gibi tanımlanabilmektedir.

- 1. Ağaç Benzeri Grafik:** Doğrusal ilerleyen geçiş grafikleri bu kategoride yer almaktadır (Şekil 2.92). Derinliğin arttığı bu grafik türünde kullanıcının hareket biçimi oldukça kontrol altındadır. Bu grafiğe sahip plan organizasyonlarında ziyaretçi ve ev sakinleri için geçiş mekânları açısından farklı alternatifler sunulmamaktadır.

2. Çalı Benzeri Grafik: Dallanmış yapıdaki geçiş grafikleri bu türün örnekleridir (Şekil 2.93). Mekânlar arası geçişte farklı alternatiflerin bulunduğu bu grafiklerde derinlik azalmaktadır. Ev sakinleri ve misafirler için farklı geçiş alternatiflerinin bulunduğu bu grafikler ağaç benzeri grafiklere göre daha esnek hareket imkânı sağlamaktadır.

Şekil 2.92. Ağaç benzeri grafik

Şekil 2.93. Çalı benzeri grafik

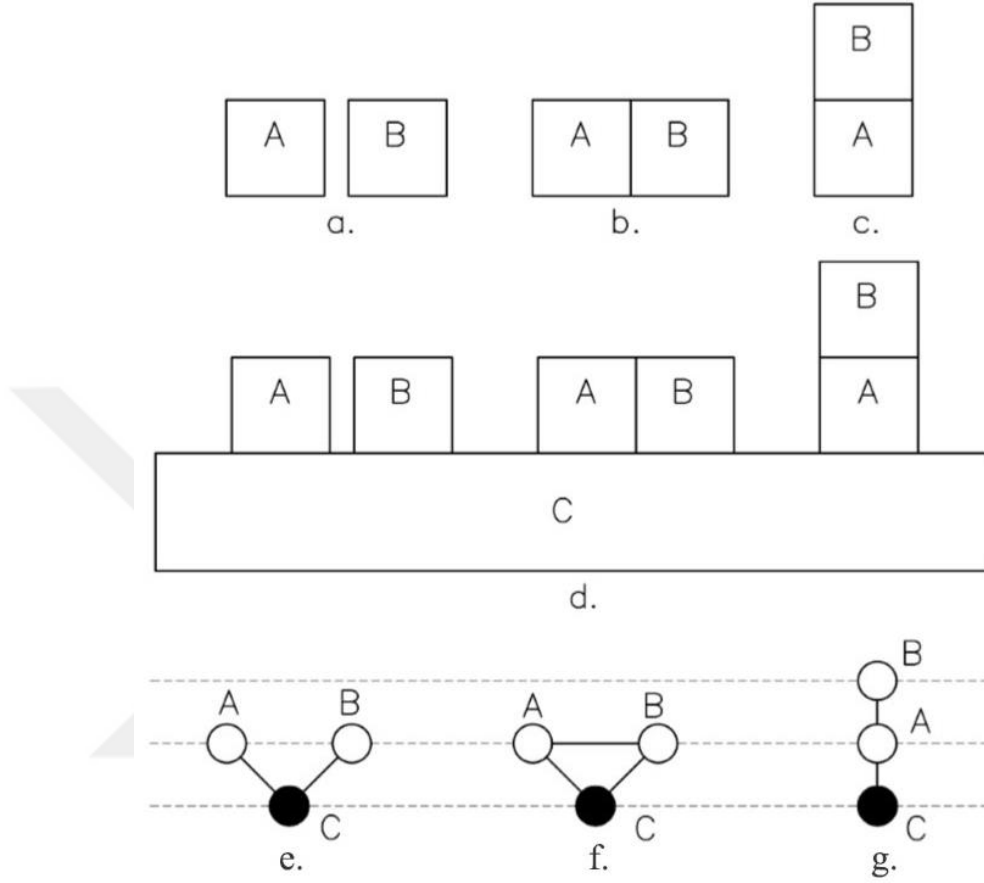
Geçiş grafiklerinde önem taşıyan bir diğer özellik, mekânlar arası geçişlerde ortaya çıkan alternatif yollardır. Bu alternatif yollar mekânsal örgütlenme içindeki halkalı yapıyı ifade etmektedir.

Bir mekânın halkalar üzerinde yer alıp almadığı, kaç halkada yer aldığı, veya bir mekânın hangi halkanın üstünde bulunduğu gibi bulgular mekân analizinde büyük önem taşımaktadır (Hillier ve ark., 1987). Planda az sayıda mekânı birbirine bağlayan halkaların etkisi zayıf olurken uzak mekânları bağlayan büyük halkaların etkisi daha güçlü olmaktadır. Birden fazla halkanın kesiştiği mekânlar ise genellikle sistem içinde önemli mekânlardır (Şekil 2.94).

Halkasız geçiş grafiklerinde, mekân sayısı “k” olarak kabul edildiği takdirde bağlantı sayısı “k-1”dir. Ancak mekân sayısı ve bağlantı sayısının eşit olması ya da bağlantı sayısının fazla olması durumu grafikte halkalı yapı bulunduğunu göstermektedir.

Şekil 2.94’ te ‘c’ mekânının diğer mekânlarla geçirgenliğine göre dallanmış, halkalı ve doğrusal yapıda grafik türleri gösterilmiştir. Şekil 2.94d’ de ‘c’ mekânından ‘a’ ve ‘b’ mekânlarına dallanan bir grafik oluşurken, Şekil 4.11e’ de ‘a’, ‘b’ ve ‘c’ mekânları arasında halkalı bir grafik, Şekil 2.94f’ de ‘c’den sırasıyla ‘a’ ve ‘b’

mekânlarına ilerleyen doğrusal bir grafik oluşmuştur. Aynı mekânlar arasındaki geçirgenlik ilişkilerinin farklılaşması grafiklerde de farklılaşmayı ortaya çıkarmaktadır. Farklı geçiş grafikleri ise mekânlar arası farklı hareket kalıplarını temsil etmektedir.

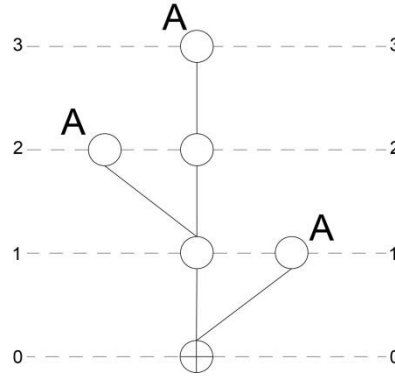
Şekil 2.94. Dallanmış, halkalı ve doğrusal yapıda grafik türleri

(Hillier (1996))

Geçiş Grafiklerinde İlişkiler Bağlamında Mekân Tipleri

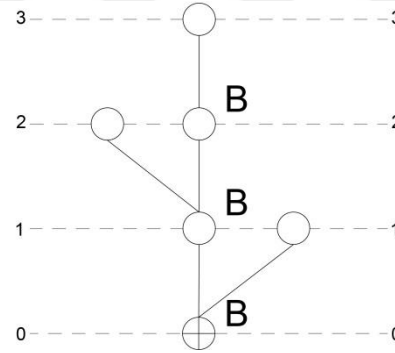
Geçiş grafiklerinde mekânların tipolojik özellikleri de önemli bir yere sahiptir. Grafik türlerinde olduğu gibi mekânlar da kategorize edilmektedir. 4 ana tip altında değerlendirilen mekânlar arasında ayırım yapılırken mekânların sahip oldukları bağlantı sayıları ve bağlantı şekline dikkat edilmektedir.

- 1. A Tipi Mekânlar:** Grafik içinde tek bağlantılı mekânlardır. Bu mekândan başka bir mekâna geçiş mümkün değildir (Şekil 2.95). A tipi mekânlar geçiş için son mekân olduğu için grafiklerin daha sıkı olmasına neden olmaktadır.

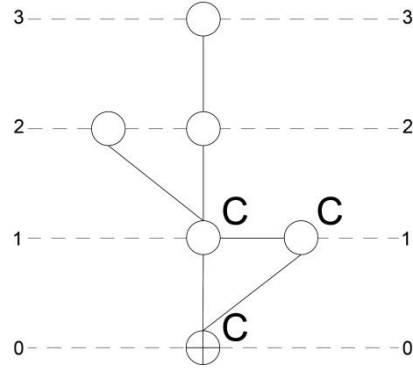
Şekil 2.95. Geçiş grafiğinde A tipi mekânlar

- 2. B Tipi Mekânlar:** Grafiklerde halka üzerinde bulunmayan ama en az iki mekânla bağlantısı bulunan mekânlardır (Şekil 2.96). B tipi mekânlar, ağaç benzeri grafik oluşturduğu için grafiğin derinleşmesine neden olmaktadır.

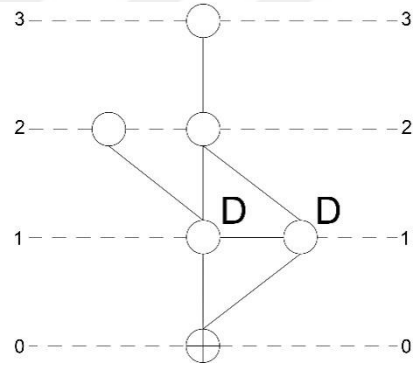
Şekil 2.96. Geçiş grafiğinde B tipi mekânlar

- 3. C Tipi Mekânlar:** Grafik içinde en az iki bağlantıya sahip ve bir halka üzerinde yer alan mekânlardır (Şekil 2.97). C Tipi mekânın bulunduğu alt sistemde A ve B tipi mekân bulunmamaktadır.

Şekil 2.97. Geçiş grafiğinde C tipi mekânlar

- 4. D Tipi Mekânlar:** Grafik içinde birden fazla bağlantıya sahip ve en az iki halka üzerinde bulunan mekânlardır (Şekil 2.98). D Tipi mekânın bulunduğu bu alt sistemde A ve B tipi mekân bulunmamaktadır.

Şekil 2.98. Geçiş grafiğinde D tipi mekânlar

3. MATERYAL VE METOT

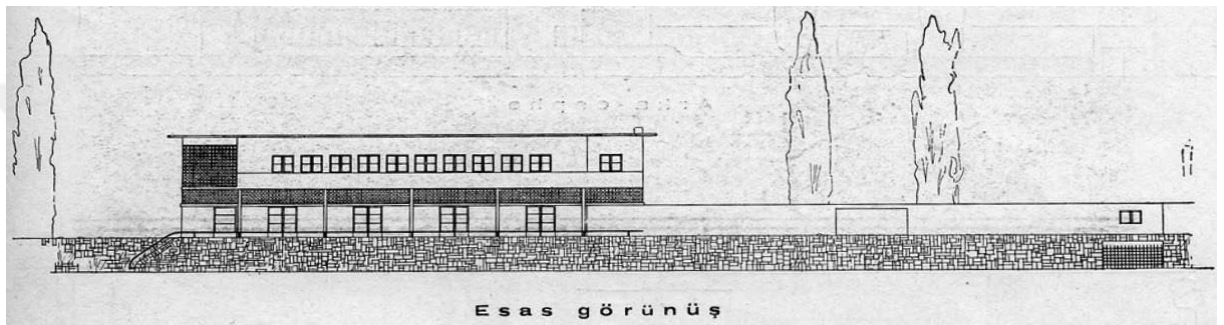
3.1. Materyal

Bu bölümde Seyfi Arkan ve Sedad Hakkı Eldem'in incelenen tüm konutları tanıtılmıştır.

Seyfi Arkan (Seyfettin Nasih) Konutları

Deniz Kenarında Mâlikane Projesi (1930-33)

İlk olarak Mimar dergisinde “Mimar Seyfettin Nasih” ismi altında yayınlanan konutun, zengin bir mal sahibi için tasarlandığı belirtilmiştir (Şekil 3.1). Konuta giriş için sokak tarafından genel bir geçit ve servis bölümünden bir antre tasarlanmıştır.

Şekil 3.1. Deniz kenarında mâlikane projesi görünüşü

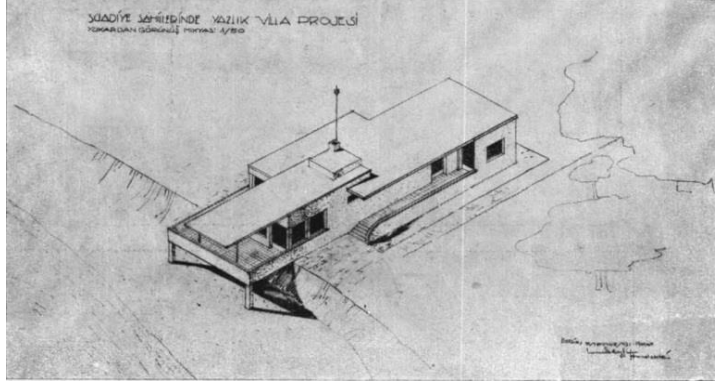
(Nasih (Arkan) (1933a))

Odaları katlarda şerit halinde dizilen konutun alt katında, yemek salonu ve sigara salonu en diptedir. Üstkatta ise deniz manzaralı yatak odaları yer alır. Yatak odalarının deniz manzaralı terası da bulunmaktadır (Nasih (Arkan), 1933a: 111).

Akcan'a göre (2005) Arkan'ın Almanya'daki öğrencilik yıllarında tasarladığı bu proje, Makbule Atadan Evi (Camlı Köşk)'nin çeşitli özelliklerinin habercisidir (Akcan, 2005: 30).

Suadiye'de Yalı Projesi (1930-33)

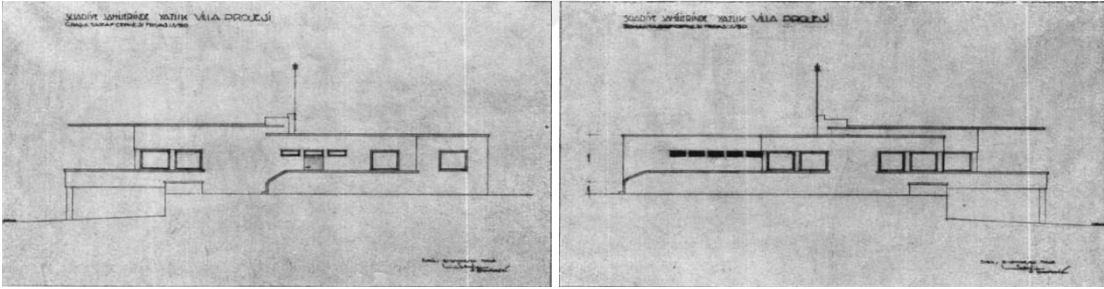
Mimar dergisinde “Bir Yalı Projesi” başlığı ile yayınlanan projede “Mimar Seyfettin Nasih” imzası bulunmaktadır. Ayrıca dergide yer alan çizimlerinin üzerinde, “Berlin, 5 Temmuz/931 Mimar Seyfi Himmetzade” notu yer almaktadır (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Suadiye’de yalı projesi yukarıdan görünüşü

(Nasih (Arkan) (1934a))

Orta halli bir aile için tasarlanan yapının sahil tarafında, büyük teras, bir salon ve yemek odası bulunmaktadır. Bu bölümün bağlandığı giriş holü ile konut, gelen misafir ve ev halkı için modern bir tarzda birbirine bağlanmıştır. Konutun yatak odaları, kabul kısmından tamamen ayrılmış böylece yapının iç planlamasının daima sorunsuz bir şekilde hizmet etmesi sağlanmıştır (Nasih (Arkan), 1934a: 6) (Şekil 3.3)

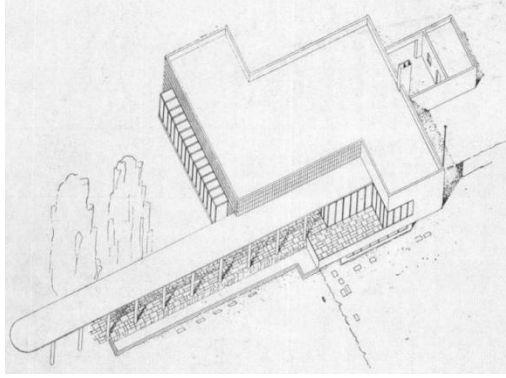
Şekil 3.3. Suadiye’de yalı projesi cephe görünüşleri

(Nasih (Arkan) (1934a))

Akcan (2005), Arkan’ın, “Bir Yalı Projesi”, “Deniz Kenarında Bir Malikâne” ve “Ev Projesi” isimleri ile yayınlanan projelerini Almanya’daki öğrencilik yıllarında tasarladığını belirtmektedir. Bu düşüncüyü ise Arkan’ın kimi proje paftaları üzerinde yer alan yazılarının Almanca oluşu ve projelerin, Türkiye’ye döner dönmez yayınlamasının neden olduğunu ifade etmektedir (Akcan, 2005: 34).

Ankara’da Villa Projesi (1930-33)

“Arkitekt Seyfi Erkan“ ismi ile yayınlanan villa, Ankara civarında eğimli bir arazi için tasarlanmıştır (Şekil 3.4).

Şekil 3.4. Ankara’da villa projesi yukarıdan görünüşü

(Erkan (Arkan) (1935e))

Saçaklı bir yoldan girişine varılan yapıda bir rüzgârlıktan doğruca salona girilmektedir. Salondan yemek odasına ve kış bahçesine geçilebilmektedir. Yatak odaları arka bölümde ve ayrıştırılmıştır. Salonlarla bağlantılı servis bölümü için ana girişten ayrı bir giriş oluşturulmuştur. Misafirler içinse ayrı bir bölüm bulunmaktadır (Erkan (Arkan), 1935e: 114).

Dr. İhsan Sami Evi (1933)

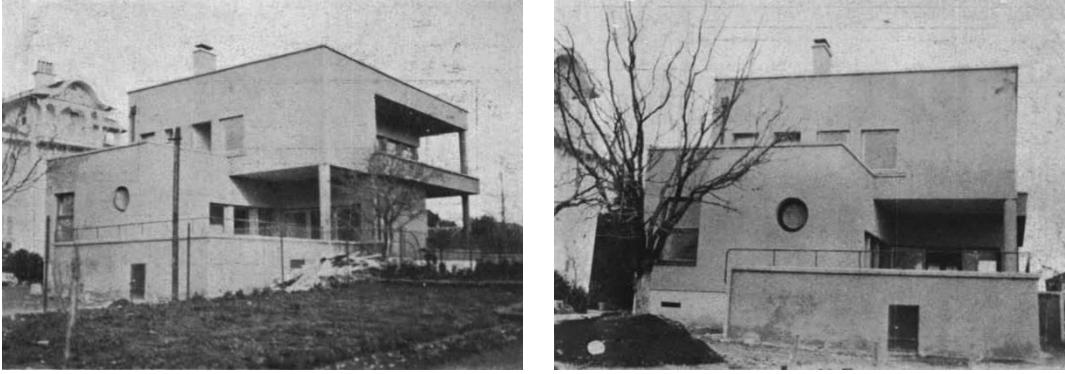
Mimar dergisinde “Dr İhsan Sami evi” başlığıyla yayınlanmıştır. “Mimar Seyfettin Erkan” imzalı proje iki katlı modern ve bir doktorun ihtiyacını karşılamak üzere düşünülmüştür (Erkan (Arkan), 1934a: 335) (Şekil 3.5).

Şekil 3.5. İhsan Sami Evi görünüşü

(Erkan (Arkan) (1934a))

Bahçe içerisine yerleştirilen binanın giriş katında iki oda, mutfak, kiler, duş ve hizmetçi odası ile terasa tamamen açılan bir salon bulunmaktadır. Üst katta ise banyo ve yatak odaları yer almaktadır (Erkan (Arkan), 1934a: 335) (Şekil 3.6).

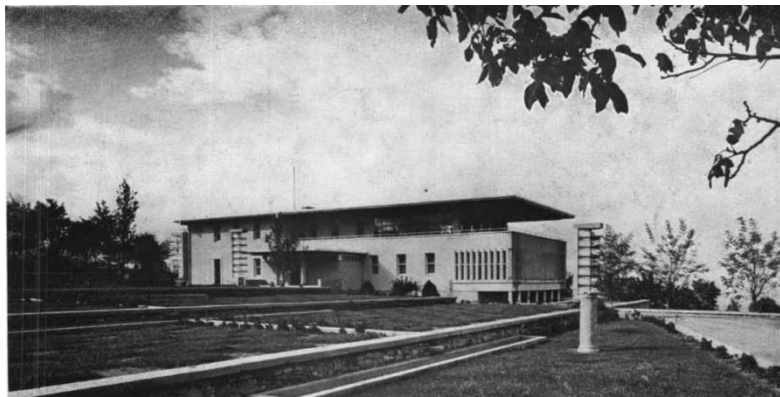
Şekil 3.6. İhsan Sami Evi görüşleri

(Erkan (Arkan) (1934a))

İhsan Sami Evi'nin Arkan'ın Türkiye'ye döndükten sonra yaptığı bilinen ilk yapısı olduğunu belirten Tanyeli (1992), düzeyli bir Uluslararası Üslup ürünü olmasının dışında önemli bir özelliği olmadığını ama ilk önemli yapısı olan Hariciye Köşkü ile aynı yıl tasarlandığını belirtmiştir (Tanyeli, 1992: 90).

Hariciye Köşkü (1933-35)

Çankaya'da daha öncesinde mevcut olan Hariciye Köşkü yerine yapılan köşk, eski Ankara evleri gibi geniş saçaklıdır, ancak yeni yapılan Ankara evlerinden farklı bir tipe sahiptir (Arkan, 1935b: 311) (Şekil 3.7).

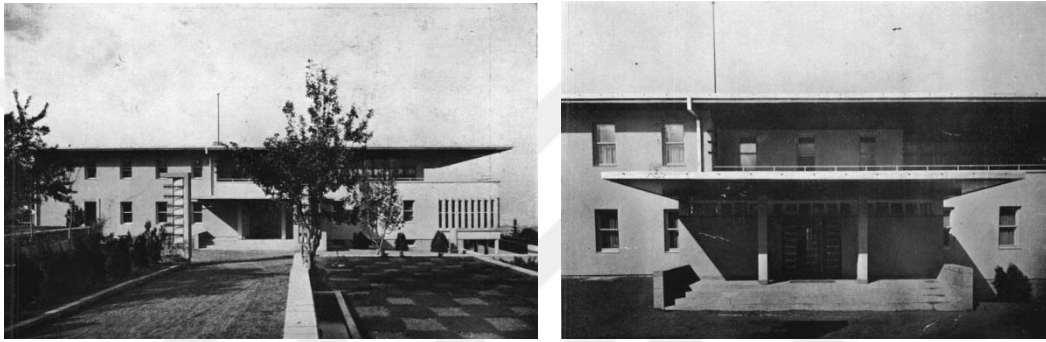

Şekil 3.7. Hariciye Köşkü genel görünümü

(Tanyeli (1935b))

Dışişleri Bakanı'nın hem ailesiyle birlikte yaşayıp hem de resmi kabullerini yapabileceği şekilde tasarlanan köşkün zemin katında iki girişi bulunmaktadır. Misafirler için tasarlanan birinci giriş bakanın bürosu, sigara odası, diğer kabul salonları ve kış bahçesine bağlanmaktadır. İkinci giriş ise ikamet kısmına aittir. Bu iki giriş sayesinde ikamet bölümü ile misafir kabul bölümleri hem ayrılmış hem de birbirine bağlanmıştır.

Konutun üst katında ise çalışma odası, yatak odaları ve diğer odalar bulunmaktadır (Arkan, 1935b: 311) (Şekil 3.8).

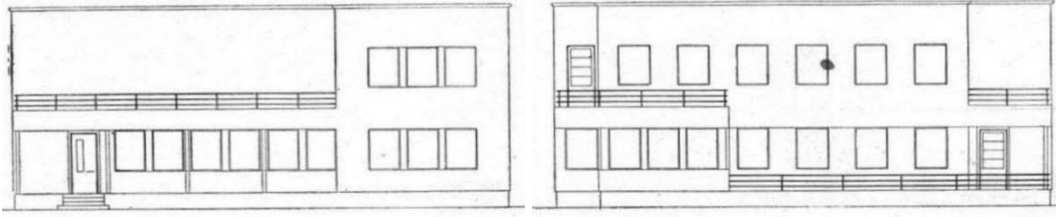

Şekil 3.8. Hariciye Köşkü yoldan görünümü ve antre detayı
(Tanyeli (1935b))

Arkan'ın Türkiye'deki ilk önemli görevinin Hariciye Köşkü'nü tasarlamak olduğunu ifade eden Akcan (2005), konutun genel kütle ve cephe yaklaşımı, büyük teras ve geniş saçak kullanımı ile Almanya'da tasarladığı "Yalı" projesine çok benzediğini belirtmektedir (Akcan, 2005: 108). Bu ifadeyi destekleyen bir ifadeye sahip Gürel'e (2005) göre de Hariciye Köşkü, Arkan'ın Berlin'de tasarladığı "Suadiye'de bir villa" projesinin daha yetkin bir anlatımıdır (Gürel, 2005: 210).

Göztepe'de Konut Projesi (1934)

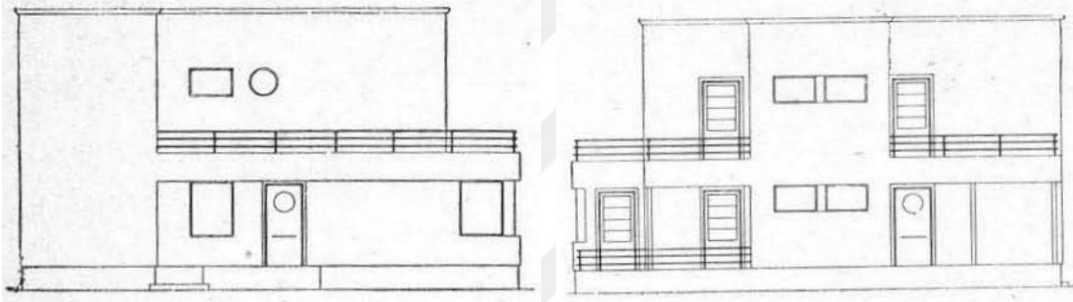
Mimar dergisinde "Ev projesi" başlığı ve "Mimar Seyfettin Erkan" imzasıyla yayınlanan projenin tanıtım yazısında "inşasına başlanmak üzere" olduğu belirtilmesi dışında başka bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Öznur Sayı (2006), konutun gerçekleştirilmiş olduğunu belirtmektedir (Sayı, 2006: 45,87) (Şekil 3.9).

Şekil 3.9. Göztepe’de ev projesi görünüşler

(Erkan (Arkan) (1934b))

Yer katında salon, yemek odası ve diğer misafir odalarıyla birlikte mutfak ve servis için kullanılan iki antre bulunmaktadır. Üst kata ise yatak odaları ve balkonlar yerleştirilmiştir (Erkan (Arkan), 1934b: 339) (Şekil 3.10).

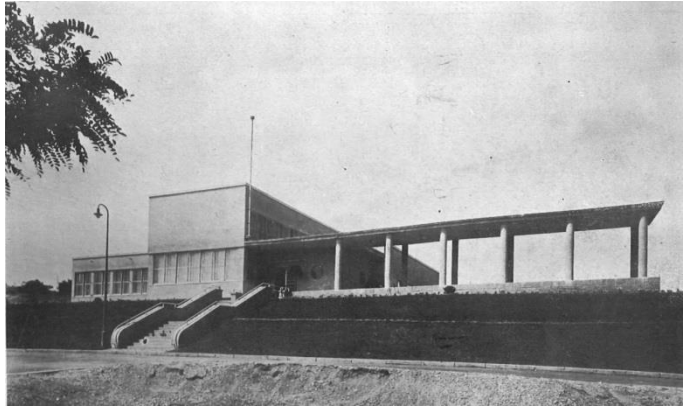

Şekil 3.10. Göztepe’de ev projesi görünüşler

(Erkan (Arkan) (1934b))

Makbule Atadan Evi (Camlı Köşk) (1936-37)

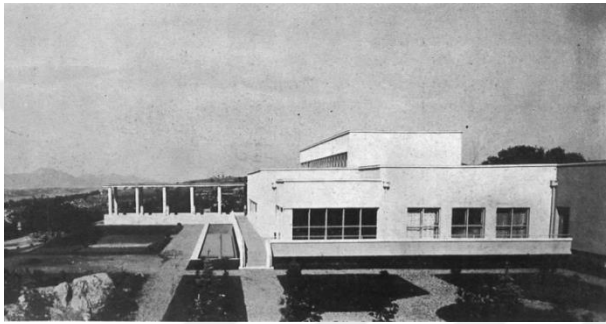
Tüm mobilya ve dekorasyon öğelerinin seçimi Arkan’a bırakılan yapı, Çankaya’nın hakim bir tepesinde inşa edilmiştir (Şekil 3.11).

Şekil 3.11. Makbule Atadan Evi görünüş

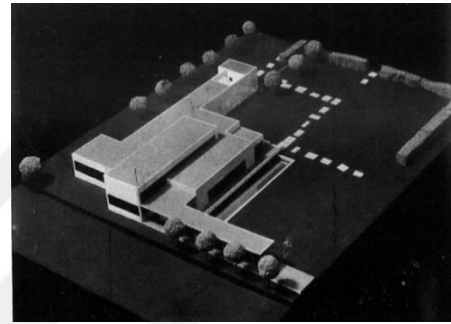
(Arkan (1936c))

Antreden kontrollü bir girişe sahip olan villada buradan çalışma odası ve salona geçilebilmektedir. Salon ve yemek odası kot farkı kullanılarak birbirinden ayrılmıştır. Aynı şekilde kot farkı kullanılarak yemek odası ve oturma odası da farklılaştırılmıştır. Yemek salonundan ayrıca çalışma odası, diğer oturma odası ve kış bahçesine geçilebilmektedir. Oturma odasından ayrı bir hol ile banyolu 2 misafir odasına ulaşılmaktadır. Farklı bir koridor servis holünden hizmetçi yatak odası, mutfak, çamaşır ve ütü odasına bağlanmaktadır. Bu servis holünden esas yatak odasına, soyunma ve daha özel alanlara çift camlı ve kolonlu bir holden geçilmektedir (Arkan, 1936c: 179-180) (Şekil 3.12, 13).

Şekil 3.12. Makbule Atadan Evi görünüşü

(Arkan (1936c))

Şekil 3.13. Makbule Atadan Evi maket

(Arkan (1936c))

Tanyeli (1992), yapının, iç mekanlarıyla kısmen çakışan yarı açık-yarı kapalı mekanları açısından önemli bir ürün olduğunu ve Tütüncüler Bankası'nda sözü edilen mekan anlayışının Makbule Atadan Evi'nde ilk defa uygulanma olanağı bulunduğunu belirtmektedir. *“..yapı duvarların sınırladığı bir kapalı kutu değildir. Örtülü ve yarı-örtülü teraslarla doğaya doğru yayılır. Bu teraslar hem iç, hem de dış mekana ait olan ortak alanlar oluşturarak, Arkan'ın çok sevdiği bir mekan olan “trük”ün ilk somut örnekleri olurlar. Sonraki çoğu Arkan yapısında bu “trük” sürekli gelişecektir..”* (Tanyeli, 1992: 89-90)

Salih Bozok Villası (1936-40)

Arkitekt dergisinde, “Suadiye’de bir villa” başlığı ile yayınlanan villa “Y. Mimar Seyfi Arkan” imzası taşımaktadır (Şekil 3.14). İki katlı yapı, sahile doğru çok hafif meyilli bir arazi üzerine kurulmuştur.

Şekil 3.14. Salih Bozok Villası deniz cephesi

(Arkan (1940))

Villanın giriş katında kabul, yemek odaları, salon ve servis birimleri olarak mutfak ve hizmetçi odası bulunmaktadır. Holün üzerinde üst katta küçük bir boşluk bulunmaktadır. Birinci kat ise yatak odalarına ve banyolara ayrılmıştır. Binanın dolu ve boş kısımları ahenklidir ve proporsiyonu iyi ayarlanmıştır (Arkan, 1940: 101-103) (Şekil 3.15).

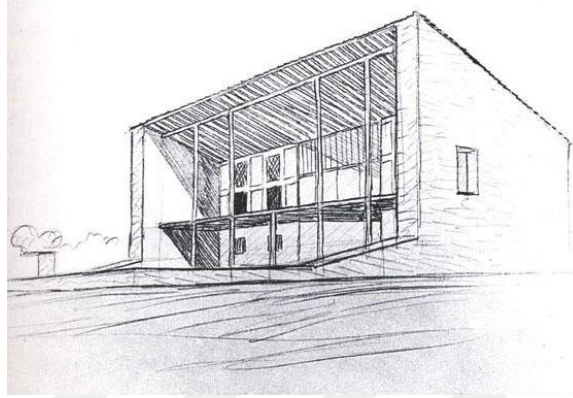
Şekil 3.15. Salih Bozok Villası görünüşler

(Arkan (1940))

Sedad Hakkı Eldem Konutları

Raif Meto Evi(1941)

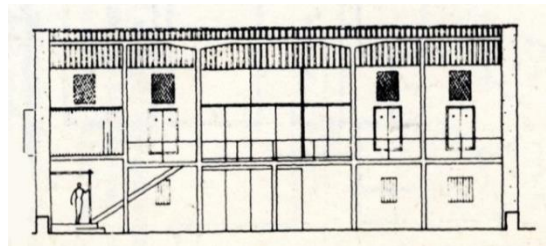
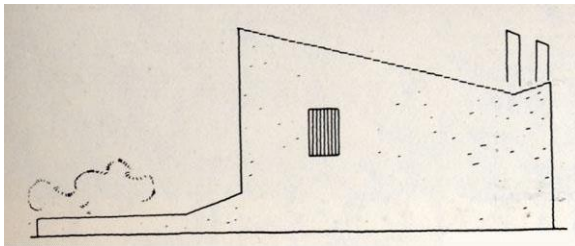
Eldem'in Adana'da tasarladığı evde Orta Anadolu Evlerinin izleri görülmektedir (Şekil 3.16).

Şekil 3.16. Raif Meto Evi perspektif eskizi

(Arkitera (2008a))

Dikdörtgen, basit bir plana sahip iki katlı yapıda alt katta servis mekanları, üst katta ise odalar bulunur. Bu mekanların hepsi tek yöne, bahçeye bir revak ile açılır. Zemin katta, merkezde sofa olmak üzere hizmetli odaları, mutfak, kiler ve tuvalet yer almaktadır. Üst katta ise yatak odaları ve oturma odası bulunmaktadır. Bu katta odalar, bir köşesinde bir sekinin bulunduğu hayata açılmaktadır (Şekil 3.17).

Şekil 3.17. Raif Meto Evi yan ve ön görünüşü

(Arkitera (2008a))

Safyurtlu Köşkü (1944-45)

Tarihi Tıngıroğlu Bahçesi'nin bir bölümü üzerine inşa edilen tek katlı yapı, merkezi bir sofa etrafında düzenlenmiştir (Şekil 3.18).

Şekil 3.18. Safyurtlu Köşkü ön görünüşü
(Eldem (1946))

Geleneksel evlerin planlarından ilham alınmak düzenlenen (Eldem, 1946: 99) tek katlı evin girişi doğrudan bahçeden sofayadır. Sofa, oturma odası ve salonun tanımladığı eksenin önünde, deniz tarafından ve sofadan girilen bir banyo ve yatak odası bulunmaktadır. Evin arka kısmında bir koridorla birbirine bağlanmış servis mekânları, misafir ve yatak odaları ile banyolar bulunmaktadır (Tanju ve Tanyeli, 2009: 112) (Şekil 3.19).

Şekil 3.19. Safyurtlu Köşkü görünüş
(Eldem (1946))

Safyurtlu II Köşkü (1952)

Eldem'in 1950'lerde tasarladığı iki katlı ev bir teras ile İstanbul Boğazı'na açık bir manzaraya sahiptir (Şekil 3.20).

Şekil 3.20. Safyurtlu II Köşkü görünüş

(Eldem (1982))

Evin zemin katında, vestiyer, tuvalet, manzaraya açılan bir sofa ve bunun arkasında ise bir dizi oluşturan servis, mutfak ve hizmetçi odası bulunmaktadır. Üst katta ise, Boğaz'a bakan geniş bir balkonla çevrelenmiş yatak odaları ve arka sırada banyo bulunmaktadır (Şekil 3.21)

Şekil 3.21. Safyurtlu II Köşkü görünüş

(Tanju ve Tanyeli (2009))

Derviş Manizade Köşkü (1956-57)

Sedad Hakkı Eldem'in en önemli ürünlerinden biri olan bu yapı, Eldem'in kimlik arayışı ve farklılığı üretme çabası içinde olduğu dönemde Safyurtlu II Evi ile birlikte, bir tür ironik sapmadır (Tanju ve Tanyeli 2009: 173) (Şekil 3.22).

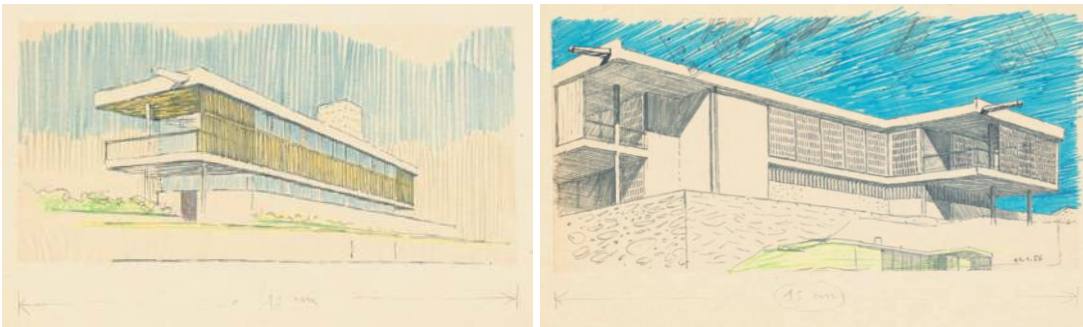

Şekil 3.22. Derviş Manizade Köşkü görünüşü

(Anonim (2008b))

Yapının zemin katı, bir dizi halinde devam eden hizmetli odaları, mutfak, servis bölümü ve akışkan bir bağlantıya sahip olan oturma ve yemek odalarından oluşmaktadır. Yaşam alanları Safyurtlu II Köşkü'nde olduğu gibi dışarı ile güçlü bir bağlantıya sahiptir.

Üst katta ise üç grup halinde düzenlenen yatak odaları, banyolar ve odaların büyük bir kısmını birbiriyle ilişkilendiren bir teras bulunmaktadır. Yapı, mekânlar arası akışkanlık ve zayıf tanımlanmış dış bağlantısı ile Eldem yapılarından farklılık göstermektedir (Tanju ve Tanyeli, 2009: 173) (Şekil 3.23).

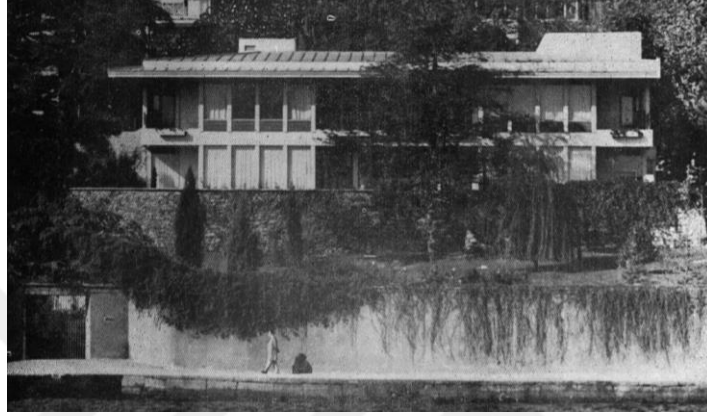

Şekil 3.23. Derviş Manizade Köşkü görünüşleri

(Tanju ve Tanyeli (2009))

Uşaklıgil Köşkü (1956-65)

Eldem'in deniz cephesini olabildiğince genişletebilmek için orta sofalı plan tipinin uzatılmasıyla oluşturduğu planlama aynı zamanda Tanju'nun (2009) ifadesiyle Sedat Hakkı Eldem'in arayışı bırakarak artık belirli bir zemine oturttuğu "Eldem üslubu" ya da "Eldem markası" nın (Tanju ve Tanyeli, 2009: 174) ürünüdür (Şekil 3.24).

Şekil 3.24. Uşaklıgil Köşkü Boğaz'dan görünüş

(Eldem (1971a))

İstinat duvarıyla destekli yüksek bir zemine kurulan iki katlı köşkün zemin katı orta sofa ve buna iki tarafından bağlanan oturma ve yemek odasıyla servis bölümlerinden oluşmaktadır. Üst katta ise yatak odaları ve hizmetli odaları bulunmaktadır (Şekil 3.25, 26).

Şekil 3.25. Uşaklıgil Köşkü giriş

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Şekil 3.26. Uşaklıgil Köşkü arka bahçe

(Bozdoğan ve ark. (2005))

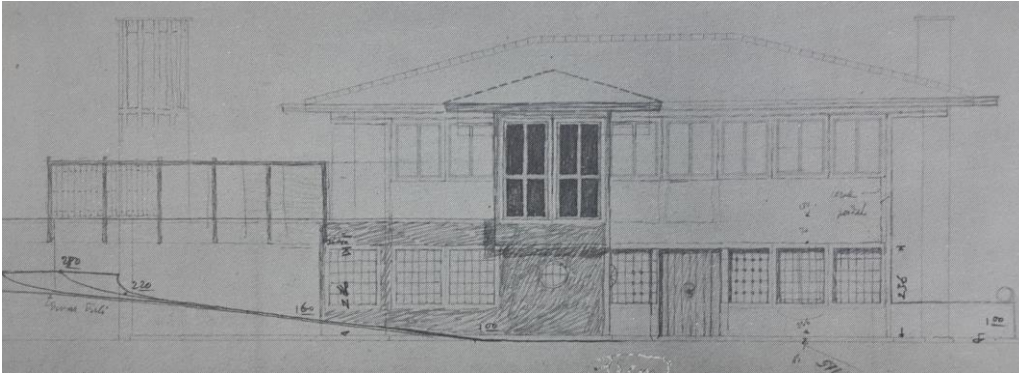
Kandilli’de Sultan Yalısı (196.-66)

Yalı, eski Mustafa Fazıl Paşa Sarayı’nın harem bahçesinde, tek kat olarak inşa edilmiştir (Şekil 3.27). Ancak ilk çalışmalar iki kata göre yapılmıştır.

Şekil 3.27. Sultan Yalısı Boğaz’dan görünüş
(Eldem (1982))

Bina merkezde yer alan oturma odası etrafında kurgulanmıştır. Girişte sol kanatta servis bölümleri ve yemek odası yer alırken, sağ kanatta yatak odaları ve çalışma odası bulunmaktadır (Şekil 3.28).

Şekil 3.28. Sultan Yalısı çizimi
(Eldem (1982))

Suna Kırac Yalısı (1965-66)

Karıyarık plan tipine örnek olan yalı, Eldem üslubunun bütün özelliklerini içermektedir (Tanju ve Tanyeli, 2009: 196) (Şekil 3.29).

Şekil 3.29. Suna Kıraç Yalısı görünüş

(Tanju ve Tanyeli (2009))

Yalının zemin katı orta sofa etrafında tasarlanan yemek odası, oturma odası ve servis bölümlerinden oluşmaktadır. Üst katta ise yatak odaları ve hizmetli bölümü bulunmaktadır (Şekil 3.30).

Şekil 3.30. Suna Kıraç Yalısı görünüş

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Şemsettin Sirer Yalısı (1966-67)

Eldem tarafından Boğaz'da tasarlanıp uygulanan deniz manzaralı geniş cephelere sahip projelerden farklı olarak Yeniköy'deki Sirer Yalısı dar bir deniz cephesine sahiptir (Şekil 3.31).

Şekil 3.31. Şemsettin Sirer Yalısı görünüş
(Tanju ve Tanyeli (2009))

Sirer Yalısı'nın sahip olduğu arsanın kısıtlı alanı Eldem'in plan organizasyonunun özgünleşmesine sebep olmuştur (Tanju ve Tanyeli, 2009: 194). Binanın zemin katında, servis hacimleri, oturma odası ve teras; birinci katında, yemek odası ve birkaç basamakla ayrılan salon, mutfak ve balkon; ikinci katta, yatak odaları ve banyolar; üçüncü katta ise hizmetli bölümleri ve teraslar bulunmaktadır (Şekil 3.32).

Şekil 3.32. Şemsettin Sirer Yalısı görünüş eskizleri
(Tanju ve Tanyeli (2009))

Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü (1975)

Koç Köşkü Eldem'in geleneksel içinde modern arayışı örnekleyen önemli bir konut olduğu için Boğaz'da tasarladığı konutlar içinde ayrı bir yere sahiptir (Bozdoğan ve ark., 2005: 106) (Şekil 3.33).

Şekil 3.33. Koç Köşkü görünüşü

(Tanju ve Tanyeli (2009))

Bozdoğan (2005), Koç Köşkü'nün Suna Kırac Yalısı ile karşılaştırıldığında karniyarik plan tipinin farklı ölçeklere ve mekânsal farklılıklara göre uyarlanışının görülebileceğini belirtmektedir (Bozdoğan ve ark., 2005: 106). İki katlı konutun giriş katında servis bölümleri, hizmetli bölümleri ve yatak odaları bulunurken üst katta yaşam alanları olan yemek odası, sofa, oturma odası ve yatak odaları bulunmaktadır (Şekil 3.34, 35).

Şekil 3.34. Koç Köşkü Boğaz'a bakan cephe

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Şekil 3.35. Koç Köşkü arka giriş görünüşü

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Sertel Köşkü (1975-79)

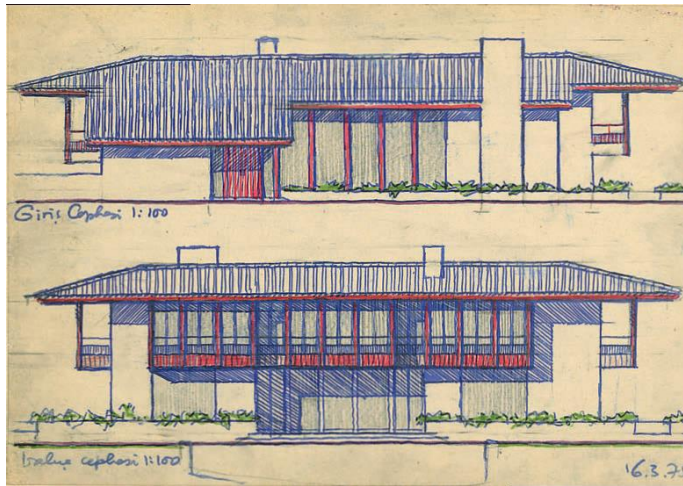
Eldem'in Koç Konutu'ndaki yeni üsluba geçiş çizgisinden sonra gelen Sertel Köşkü Uşaklıgil Köşkü'nün zemin kat plan organizasyonunu hemen hemen tekrarlayan bir Eldem klasiğidir (Tanju ve Tanyeli, 2009: 230) (Şekil 3.36).

Şekil 3.36. Sertel Köşkü görünüş

(Tanju ve Tanyeli (2009))

Köşkün giriş bölümüne yakın konumlandırılan servis bölümleri ve sofa ile bağlanan yemek odası ve salon, Uşaklıgil'dekine benzer bir düzene sahiptir. Üst katta yer alan yatak odaları ve banyolar da değişen merdiven konumu ve oluşturulan galeri boşluğu dışında yine benzer dizilime sahiptir (Şekil 3.37).

Şekil 3.37. Sertel Köşkü eskiz çalışmaları

(Tanju ve Tanyeli (2009))

Komili Evi (1978-80)

Çok uzun bir deniz cephesine sahip olan Komili Evi’ni Eldem, arsada varolan eve uygun şekilde tasarlamıştır (Şekil 3.38).

Şekil 3.38. Komili Evi görünüş

(Bozdoğan ve ark. (2005))

Tanju (2009), konutun Uşaklıgil Köşkü’nden itibaren oturmuş olan Eldem üslubunun bir örneği olduğunu belirtmektedir (Tanju ve Tanyeli, 2009: 254). Konutun giriş katı orta sofa etrafında yer alan oturma odası ve yemek odası ve devamında yer alan servis bölümlerinden oluşmaktadır. Üst katta ise yatak odaları, banyolar ve bir oturma odası daha yer almaktadır (Şekil 3.39).

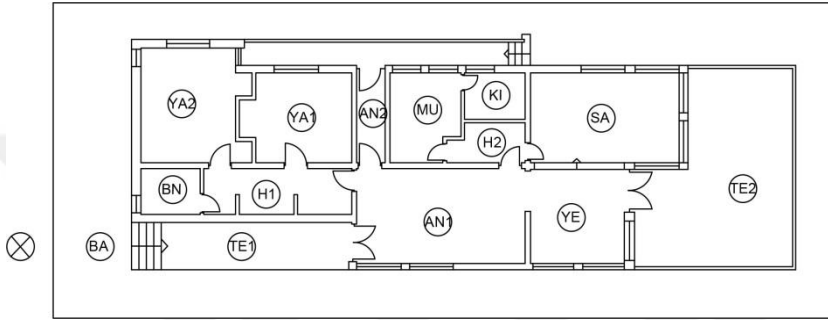

Şekil 3.39. Komili Evi görünüş

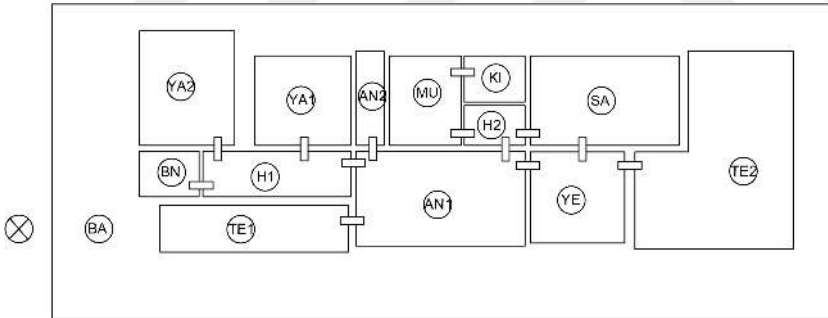
(Bozdoğan ve ark. (2005))

3.2. Metot

Yöntemi açıklamak için en az mekâna sahip konut olan Seyfi Arkan'ın Suadiye'deki yalı projesi seçilmiştir (Şekil 3.40). Arkan'ın bu tek katlı konut projesinin ilk olarak dışbükey haritası oluşturulmuştur (Şekil 3.41). Dış bükey harita, mimari plan üzerine yatırılmış mekânsal düzeni yansıtan diyagram olarak tanımlanabilmektedir (Ostwald, 2011: 450). Dışbükey harita ile mimari plandaki mekânlar ve bağlantılar plan dışına çıkarılmıştır.

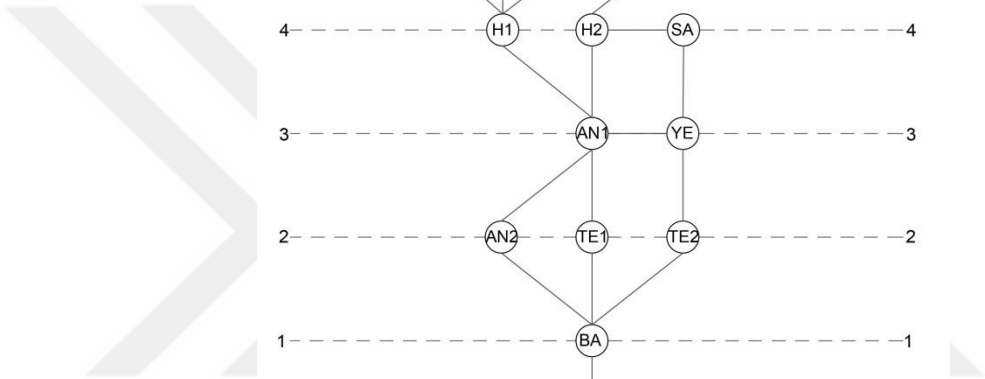

Şekil 3.40. Suadiye'de yalı projesi planı

Şekil 3.41. Suadiye'de yalı projesi dışbükey haritası

Dışbükey haritada mekânların ebatları bir önem taşımamaktadır. Tanımlı mekânların varlığı ve diğer mekânlarla olan bağlantılarına dikkat edilmektedir. Dışbükey haritanın oluşturulmasından sonra mimari plan üzerine yatırılan grafik, plandan ayrıştırılmıştır (Şekil 3.42). Böylece farklı derinlik seviyeleri üzerinde sıralanan mekânları içeren geçirgenlik grafiği oluşturulmuştur (Şekil 3.43).

Şekil 3.43. Suadiye’de yalı projesi geçirgenlik grafiği

Adım 1. Kök kabul edilen mekâna göre Toplam Derinlik (TD) hesabının yapılması. Toplam Derinlik (TD) kavramı, özetle, belirli bir düğüm ile çeşitli derinlikteki diğer düğümler arasındaki bağlantı sayısını göstermektedir. Toplam derinlik, her bir derinlik derecesi (0,1,2,3,...,A) ile o derinlikte bulunan düğüm sayısının (n_a) çarpımlarının genel toplamı ile aşağıdaki gibi bulunabilir.

Formül yalı için kullanıldığında:

79

$$TD = 0 + 1 + 6 + 6 + 12 + 20 + 6$$

$$TD = 51 \text{ 'dir.}$$

Bu hesaplama dış dahil edildiğinde kök mekâna göre yalının toplam derinliğinin (TD) 51 olduğunu göstermektedir.

Adım 2. Geçirgenlik grafiği içindeki bir düğümün ortalama derinliğinin (MD) hesaplanması.

Ortalama derinlik değerinden daha yüksek derinliğe sahip mekânlar daha ayrılmış, düşük değere sahip olanlar ise daha bütünleşmiş mekânlardır. Ortalama derinlik (MD), toplam derinlik (TD) değerinin mekân sayısının (K) bir eksiğine bölünmesiyle bulunmaktadır. Seyfî Arkan'ın Suadiye'de tasarladığı Yalının mekânsal örgütlenmesinin ortalama derinliği aşağıdaki formül ile hesaplanmıştır.

$$MD = \frac{TD}{(K-1)}$$

$$MD = \frac{51}{(15-1)}$$

$$MD = 3.642 \text{ 'dir.}$$

Bu sonuca göre derinlik 1, derinlik 2 ve derinlik 3'te yer alan mekânlar, derinlik 4, derinlik 5 ve derinlik 6'da bulunan mekânlara göre daha ulaşılabilir.

Adım 3a. İki yapı arasında karşılaştırma yapabilmek için Göreceli Asimetrisinin (RA) hesaplanması.

TD ve MD değerleri herhangi bir binanın mekânsal örgütlenmeleri arasındaki bir değerlendirmeyi kapsamaktadır. Ancak iki ya da daha fazla sayıdaki binanın mekânsal örgütlenmelerinin karşılaştırılabilmesi için Göreceli Asimetri (RA) değeri hesaplanmaktadır. RA değeri 0 ve 1 arasında değişir. Bu değer büyüdükçe ilgili mekânın ya da mekânsal örgütlenmenin ayrışma özelliği artmaktadır. Yalı için RA formülü uygulandığında:

$$RA = \frac{2(MD-1)}{(K-2)}$$

$$RA = \frac{2(3.642-1)}{(15-2)}$$

$$RA = 0.1263 \text{ 'tür.}$$

Kök için uygulanan formül her mekân için uygulandığında mekânlar arasında en bütünleşikten en ayrığa doğru bir sıralama yapılmasını sağlamaktadır. Ancak sıralama yapılırken dikkat edilmesi gereken nokta; RA değeri büyük olan mekân daha ayrık, RA değeri küçük olan mekân daha bütünleşiktir. Mekân sayıları arasında ciddi farklar bulunmayan yapıların karşılaştırması yapılırken RA değeri geçerli sonuçlar vermektedir. Ancak iki binanın mekân sayıları arasında ciddi farklılıklar var ise RA değerleri mantıklı sonuçlar vermemektedir. Bu nedenle Adım 4a'daki hesaplama yapılmaktadır.

Adım 3b. RA değerine göre Bütünleşme Değerinin (*i*) hesaplanması.

RA değeri mekânın göreceli ayrışmasını temsil ederken, *i* değeri mekânın göreceli bütünleşmesini göstermektedir (Ostwald, 2011: 453). Bu yüzden, seçilen Yalı'nın mekânsal örgütlenmesine ait bütünleşme değeri aşağıdaki gibi hesaplanabilir.

$$i = \frac{1}{RA}$$

$$i = \frac{1}{0.126}$$

$$i = 7.936.$$

RA değerinde olduğu gibi mekânlar arasında *i* değerlerine göre de sıralama yapılabilmektedir. Ancak sıralama RA değerinde olduğunun tersi şeklinde olmaktadır. Bu değerin (*i*) büyük olduğu mekân daha bütünleşik, küçük olduğu mekân ise daha ayrıktır. Ayrıca RA değerleri 0 ve 1 arasında iken, *i* değerleri 1'den başlamakta ve üst limiti bulunmamaktadır.

Adım 4a. Gerçek Göreceli Asimetri (RRA) değerinin hesaplanması.

RRA değeri, karşılaştırma yapılan binaların mekân sayıları arasında büyük farklar olduğunda kullanılmaktadır. RRA değeri hem bir düğümün bütün grafik içindeki derinliğini hem de uygun ölçekte ve idealize edilmiş karşılaştırmalı değerlendirme konfigürasyonunu göstermektedir. Bu nedenle, RA sonuçları etkili bir şekilde 0-1 aralığına doğru standartlaşırken, RRA sonuçları karşılaştırmalı bir değerlendirme konfigürasyonuna doğru görecelileşmektedir (Ostwald, 2011: 453). RRA değeri hesaplanırken RA değeriyle birlikte bilinmesi gereken bir diğer ölçüt "D değeri"dir. D değeri, Hillier ve Hanson (1984) tarafından elmas yapılanması içinde tanımlanmıştır.

Elmas yapılanmasına göre ortalama derinlik seviyesinde K sayıda mekân var ise, bir alt ve üst seviyesinde K/2 mekân, iki alt ve üst seviyesinde K/4 sayıda mekân bulunmaktadır. Bu durum K değeri 1 oluncaya kadar devam etmekte ve mekân sayısının 1 olduğu yer en derin yeri ifade etmektedir (Hillier ve Hanson, 1984: 111-112). Bu yöntemle Hillier ve Hanson “ K sayıda mekân için D değerleri” tablosunu oluşturmuştur (Ek 3.1).

RRA değeri hesaplanırken RA değeri D değerine bölünmektedir.

$$RRA = \frac{RA}{D}$$

Yalı projesinde RRA değerinin hesaplanabilmesi için, Hillier ve Hanson’ın tablosundaki D değerinin kullanılması gerekmektedir. Tabloda 15 mekân sayısı için D değeri 0.259 olarak verilmiştir. Buna göre:

$$RRA = \frac{0.1263}{0.259}$$

$$RRA = 0.487\text{'dir}$$

Adım 4b. RRA değerine göre Bütünleşme Değerinin (*i*) hesaplanması.

Adım 3b’nin alternatifi olan bu basamakta mekânın göreceli ayrışmasını temsil eden RRA değeri yerine mekânın göreceli entegrasyonunu ifade eden Bütünleşme Değeri (*i*) hesaplanmaktadır. Bütünleşme Değeri yalıdaki kök mekânı için şekildeki gibi uygulanabilmektedir:

$$i = \frac{1}{RRA}$$

$$i = \frac{1}{0.487}$$

$$i = 2.053.$$

Adım 5. Geçirgenlik grafiğinde yer alan mekânların Kontrol Değerlerinin (CV) hesaplanması.

Kontrol Değeri (CV), grafik içindeki bir mekânın uyguladığı etkinin derecesi olarak tanımlanabilmektedir (Jiang ve ark., 2000). Klarqwisit Kontrol Değerini (CV), bir mekânın komşularına direk geçişi kontrol etme derecesi anlamına gelen “ yerel dinamik ölçümü” olarak tanımlamıştır (Klarqwisit, 1993: 11). a mekânı baz alınarak CV değeri hesaplaması yapılırken uygulanan formül:

$$CV(a) = \sum_{D(a,b)=1} \frac{1}{Val(b)}$$

Formülde verilen Val(b) kısmında yer alan b değeri, a mekânının bağlantı sayısını ifade etmektedir.

CV formülü ve uygulaması incelendikten sonra tam olarak ne ifade ettiğini Asami ve arkadaşları (2003) şu sözlerle açıklamıştır:

“CV değeri, sistemin mekânın birincil komşularına uyguladığı gizli çekim gücüne karşı, mekânın gösterdiği göreceli dayanım olarak düşünülmelidir” (Asami ve ark., 2003: 48.6)

Adım 6. Geçirgenlik grafiğinin Fark Faktörü (H) ve Göreceli Fark Faktörünün (H*) hesaplanması.

Fark Faktörü (H) ve Göreceli Fark Faktörü (H*) mekânlar arasında bütünleşme değerine göre oluşan farklılıkları hesaplamak için kullanılmaktadır. Grafiklerin H değeri 0-1 arasında değişmektedir. Sıfıra yakın H değerine sahip grafiklerde mekânların bütünleşme değeri maksimum farklılık göstermekte ve grafik daha güçlü olmaktadır. Bire yakın değere sahip grafiklerde ise mekânların bütünleşme değerleri homojenlik göstermektedir. Bir başka deyişle oluşturulan kurgu içindeki mekânların bütünleşme değerleri arasındaki fark minimumdadır. Bu da grafiğin daha zayıf olduğunu göstermektedir (Hanson, 1998: 30-31).

H değeri hesaplanırken mekânsal örgütlenmelere ait RA ya da mekân sayıları farklı örgütlenmelerin karşılaştırılması halinde ise RRA değerleri kullanılır. Her bir mekânsal örgütlenmenin H değerini bulmak için bu değerlerin, maksimum (a), ortalama (b) ve minimum (c) değerleri kullanılır. Ayrıca formülde bu üç değer toplamı olan t ($a+b+c$) değeri de kullanılmaktadır. H değerinin hesaplanmasında kullanılan formül aşağıdaki gibidir:

$$H = -\sum \left[\frac{a}{t} \ln \left(\frac{a}{t} \right) \right] + \left[\frac{b}{t} \ln \left(\frac{b}{t} \right) \right] + \left[\frac{c}{t} \ln \left(\frac{c}{t} \right) \right]$$

(Hillier ve Hanson (1987))

Göreceli Fark Faktörü (H^*) ise göreceli olmayan H değerini $\ln 2$ ile $\ln 3$ değerleri arasındaki yelpazede standartlaştırmak için kullanılmaktadır. H^* değerini hesaplamak için kullanılan formül ise aşağıda belirtilmiştir.

$$H^* = \frac{(H - \ln 2)}{(\ln 3 - \ln 2)} .$$

(Hillier ve Hanson (1987))

Yukarıda gösterilen tüm bu hesaplamalar binanın mekânsal örgütlenmesine hem dışın dahil edildiği hem de dışın hariç tutulduğu iki farklı durum üzerinden yapılmıştır. Bunun nedeni, binaya dışın dahil edildiği hesaplamalar dışarıdan gelen –misafir– odaklı sonuçları vermekte ve mekânsal kurgu dışarı kök kabul edilerek yapılmaktadır. Mekânların bütünleşme ve ayrışma değerleri misafir ulaşımı odaklı sonuç vermektedir. Binaya dışın dahil edilmediği hesaplamalar ise ev sakinleri odaklı sonuçları göstermektedir. Bu hesaplamalarda ev sakinlerinin yapıdaki mekânlara ulaşımı, kullanımı ve buna bağlı olarak mekânların bütünleşme ve ayrışma değeri sonuçlarına ulaşılmaktadır. Her iki duruma göre yapılan hesaplamalarda mekânlar arasındaki bütünleşme dereceleri arasında maksimum ve minimum fark aranmaktadır.

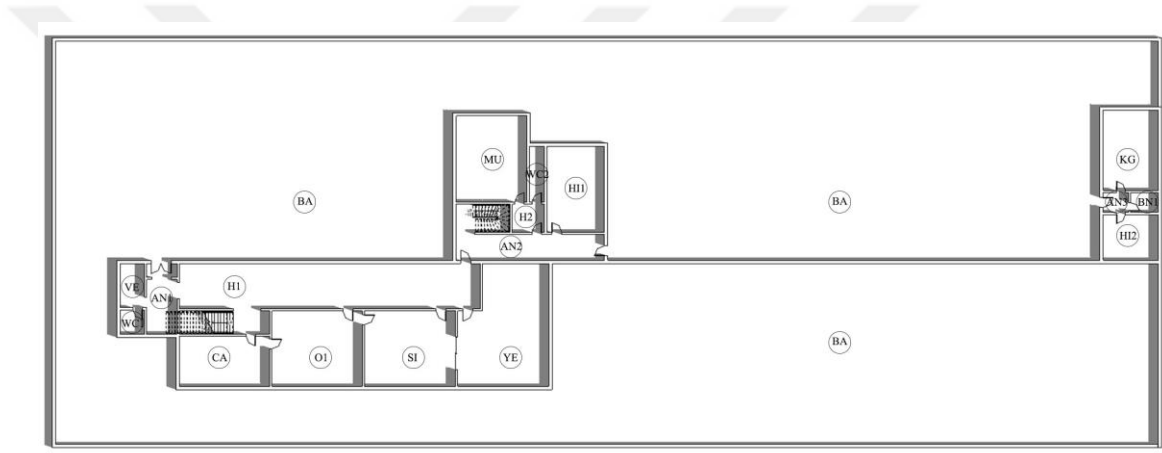
4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde Seyfi Arkan ve Sedat Hakkı Eldem'in incelenen tüm evlerine ait planlardan geçirgenlik grafiklerinin çıkarılması ve grafiklerin sayısallaştırılması üzerinde durulacaktır.

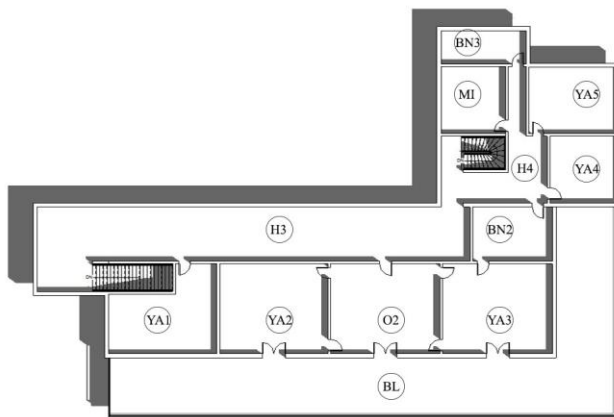
4.1. Seyfi Arkan Konutları

4.1.1. Deniz Kenarında Malikâne Projesi (1930-33)

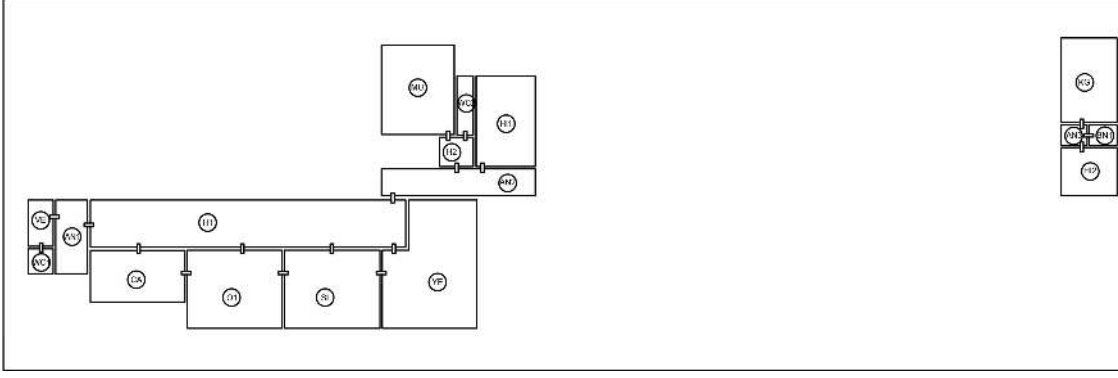
Arkan'ın Almanya'daki öğrencilik yıllarında tasarladığı bu iki katlı yapının geçirgenlik grafiğinin oluşturulabilmesi için öncelikle kat planları (Şekil 4.1, 2) dışbükey haritaya (Şekil 4.3, 4) dönüştürülerek mekânlar ve bağlantılar tanımlanmıştır.

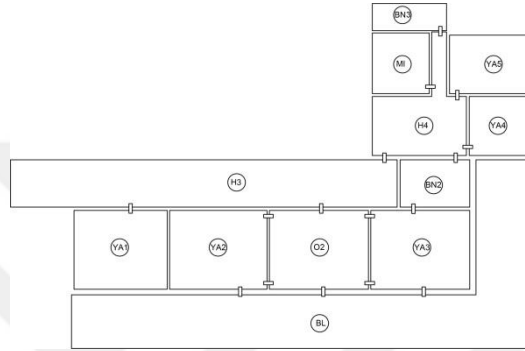
Şekil 4.1. Deniz kenarında malikâne projesi giriş kat planı

Şekil 4.2. Deniz kenarında malikâne projesi üst kat planı

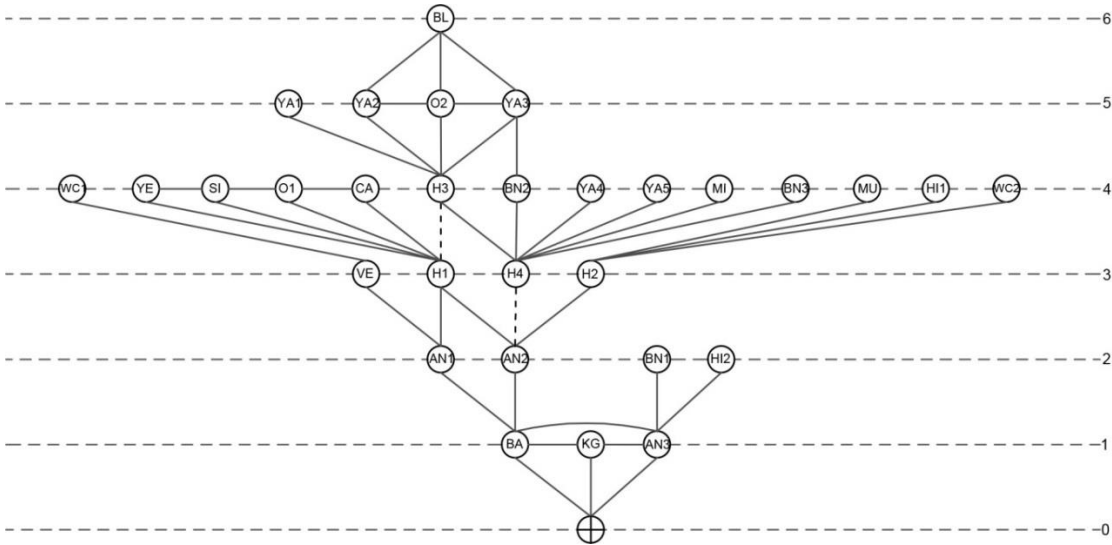

Şekil 4.3. Deniz kenarında malikâne projesi giriş kat dışbükey planı

Şekil 4.4. Deniz kenarında malikâne projesi üst kat dışbükey planı

Dışbükey planlardan elde edilen mekân-bağlantı ilişkileri ile yapının geçirgenlik grafiği çizildiğinde ağaç benzeri bir grafik ortaya çıkmıştır (Şekil 4.4). Çoksayıda halkanın görüldüğü grafikte, kullanıcılar için mekânlar arası geçişte birçok seçenek sunulmuştur.

Şekil 4.5. Deniz kenarında malikâne projesi geçirgenlik grafiği

Geçirgenlik grafiği çizilen yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirildiğinde dış dahil edilen hesaplamalarda (Tablo 4.1) modernist plan tasarımının bir etkisi olarak geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir.

Tablo 4.1. Deniz kenarında malikane projesi dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	108	3.60	1.0098	0.9903	0.73
1	Bahçe(BA)	83	2.76	0.6862	1.4573	1.45
2	Kapalı Garaj(KG)	105	3.50	0.9710	1.0299	0.73
3	Antre 1(AN1)	86	2.86	0.7250	1.3793	0.84
4	Antre 2(AN2)	70	2.33	0.5179	1.9309	0.73
5	Antre 3(AN3)	130	4.33	1.2946	0.7724	2.86
6	Vestiyer(VE)	113	3.76	1.0745	0.9307	1.33
7	Hol/Koridor 1(H1)	73	2.43	0.5567	1.7963	2.41
8	Hol/Koridor 2(H2)	93	3.10	0.8156	1.2261	3.25
9	Hol/Koridor 3(H3)	80	2.66	0.6473	1.5449	2.11
10	Hol/Koridor 4(H4)	77	2.56	0.6085	1.6434	4.91
11	Yemek Odası(YE)	101	3.36	0.9192	1.0879	0.47
12	Oturma Odası 1(O1)	100	3.33	0.9062	1.1035	0.97
13	Oturma Odası 2(O2)	104	3.46	0.9580	1.0438	1.08
14	Çalışma Odası(CA)	101	3.36	0.9192	1.0879	0.47
15	Sigara Odası(SI)	100	3.33	0.9062	1.1035	0.97
16	Yatak Odası 1(YA1)	109	3.63	1.0228	0.9777	0.16
17	Yatak Odası 2(YA2)	106	3.53	0.9839	1.0164	0.75
18	Yatak Odası 3(YA3)	104	3.46	0.9580	1.0438	1.25
19	Yatak Odası 4(YA4)	106	3.53	0.9839	1.0164	0.14
20	Yatak Odası 5(YA5)	106	3.53	0.9839	1.0164	0.14
21	Misafir Odası(MI)	106	3.53	0.9839	1.0164	0.14
22	Banyo 1(BN1)	159	5.30	1.6701	0.5988	0.20
23	Banyo 2(BN2)	101	3.36	0.9192	1.0879	0.39
24	Banyo 3(BN3)	106	3.53	0.9839	1.0164	0.14
25	Hizmetli Odası 1(HI1)	122	4.06	1.1911	0.8396	0.25
26	Hizmetli Odası 2(HI2)	159	5.30	1.6701	0.5988	0.20
27	Mutfak(MU)	122	4.06	1.1911	0.8396	0.25
28	WC 1	142	4.73	1.4500	0.6897	0.50
29	WC 2	122	4.06	1.1911	0.8396	0.25
30	Balkon(BL)	130	4.33	1.2946	0.7724	0.83
MİNİMUM		70.00	2.33	0.5179	0.5988	0.14
ORTALAMA		107.22	3.57	0.9998	1.0806	1.00
MAKSİMUM		159.00	5.30	1.6701	1.9309	4.91
H	0.9950	H*		0.7447		

Ev sakinleri ve misafirlerin kullanımı açısından değerlendirmek için yapılan dış dahil hesaplamalarda, entegrasyon değerlerine (i) bakıldığında en bütünleşmiş mekân antre olan yapının, en ayırık mekânları banyo ve hizmetli odası olmuştur. Dönemin konut birimleri içinde yer alan hizmetli odasının yapıda en ayırık mekân olarak tutulmasının, dışarıdan gelen insanların bu bölümle karşılaşma ihtimalinin en aza indirgenmesi isteğiyle doğru orantılı olduğu söylenebilir. Antrenin en bütünleşik mekân olması modern konut tasarımlarında olduğu gibi yapıda toplanma yeri olarak geçiş mekânlarının kullanıldığını göstermektedir. Aynı zamanda konutun mekânlarının entegrasyon değerine (i) göre sıralaması incelendiğinde en bütünleşik olan mekânların geçiş mekânlarından oluştuğu görülmektedir.

AN2 (1.93) > H1 (1.79) > H4 (1.64) > H3 (1.54) > BA (1.45) > AN1(1.37) > H2 (1.22) > O1 = SI (1.10) > YE = BN2 = CA (1.087) > **Ort. Değ. (1.080)** > O2 = YA3 (1.04) > KG (1.02) > YA2 = YA4 = YA5 = MI = BN3 (1.01) > KÖK (0.99) > YA1 (0.97) > VE (0.93) > HI1 = WC2 = MU (0.83) > AN3 = BL (0.77) > WC1 (0.68) > HI2 = BN1 (0.59)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde ise en kontrollü mekânın yine bir geçiş mekânı olan 4 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Sadece ev sakinleri açısından değerlendirme yapılması için dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalara bakıldığında yine geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir (Tablo 4.2).

Tablo 4.2. Deniz kenarında malikane projesi dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre 1(AN1)	66	2.86	0.8306	1.2039	0.64
1	Antre 2(AN2)	50	2.17	0.5215	1.9175	0.53
2	Vestiyer(VE)	86	3.73	1.2169	0.8218	1.50
3	Hol/Koridor 1(H1)	48	2.08	0.4829	2.0708	2.66
4	Hol/Koridor 2(H2)	66	2.86	0.8306	1.2039	3.33
5	Hol/Koridor 3(H3)	50	2.17	0.5215	1.9175	2.45
6	Hol/Koridor 4(H4)	52	2.26	0.5602	1.7851	5.00
7	Yemek Odası(YE)	69	3.00	0.8885	1.1255	0.47
8	Oturma Odası 1(O1)	68	2.95	0.8692	1.1505	0.97
9	Oturma Odası 2(O2)	69	3.00	0.8885	1.1255	1.00
10	Çalışma Odası(CA)	69	3.00	0.8885	1.1255	0.47
11	Sigara Odası(SI)	68	2.95	0.8692	1.1505	0.97
12	Yatak Odası 1(YA1)	72	3.13	0.9465	1.0565	0.16
13	Yatak Odası 2(YA2)	71	3.08	0.9272	1.0785	0.50
14	Yatak Odası 3(YA3)	69	3.00	0.8885	1.1255	1.00
15	Yatak Odası 4(YA4)	74	3.21	0.9851	1.0151	0.14
16	Yatak Odası 5(YA5)	74	3.21	0.9851	1.0151	0.14
17	Misafir Odası(MI)	74	3.21	0.9851	1.0151	0.14
18	Banyo 2(BN2)	71	3.08	0.9272	1.0785	0.47
19	Banyo 3(BN3)	74	3.21	0.9851	1.0151	0.14
20	Hizmetli Odası 1(HI1)	88	3.82	1.2555	0.7965	0.25
21	Mutfak(MU)	88	3.82	1.2555	0.7965	0.25
22	WC 1	108	4.69	1.6418	0.6091	0.50
23	WC 2	88	3.82	1.2555	0.7965	0.25
MİNİMUM		48.00	2.08	0.4829	0.6091	0.14
ORTALAMA		71.33	3.10	0.9336	1.1665	1.00
MAKSİMUM		108.00	4.69	1.6418	2.0708	5.00
H	0.9867		H*		0.7244	

Dış mekânın hariç tutulduğu hesaplamalarda yapıda en bütünleşmiş mekânın yine bir geçiş mekânı olan 1 numaralı hol olduğu görülmektedir. Hizmetli odası ve tuvaletler dış hariç hesaplamalarda yine en ayrıık mekânlar olmaktadır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralandığında geçiş mekânlarının en bütünleşik mekânlar olduğu görülmektedir.

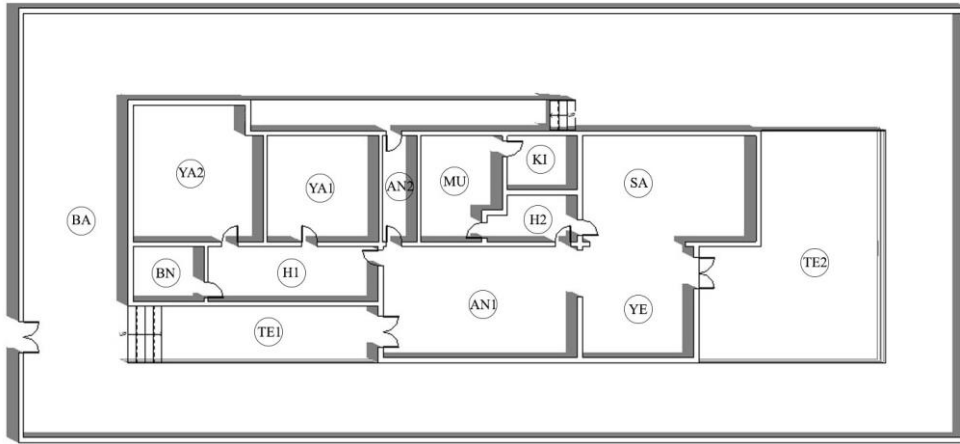
H1 (2.07) > AN2 = H3 (1.91) > H4 (1.78) > AN1 = H2 (1.20) > **Ort. Değ. (1.16)** > O1 = SI (1.15) > YE = O2 = YA3 = CA (1.12) > YA2 = BN2 (1.07) > YA1 = YA4 = YA5 = MI (1.05) > VE (0.82) > HI1 = WC2 = MU (0.79) > WC1 (0.60)

Dış hariç hesaplamalarda en bütünleşmiş mekân değişim gösterirken kontrol değerlerine bakıldığında 4 numaralı holün her iki durumda da en kontrollü mekân olduğu görülmektedir.

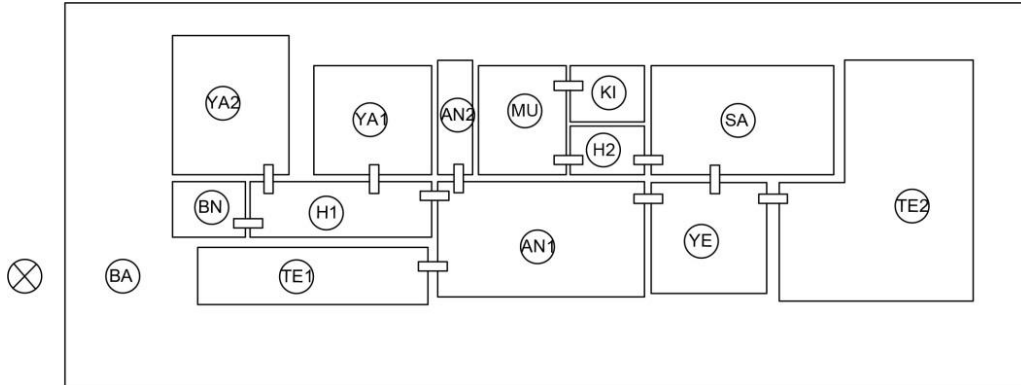
Göreceli fark faktörüne (H^*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.1.2. Suadiye'de Yalı Projesi (1930-33)

Arkan'ın Almanya'daki öğrencilik yıllarında tasarladığı bir diğer yapı olan Suadiye'deki yalı projesi, orta halli bir aile için düşünülmüştür. Yapının geçirgenlik grafiğinin oluşturulabilmesi için öncelikle kat planı (Şekil 4.6) dışbükey haritaya (Şekil 4.7) dönüştürülerek mekânlar ve bağlantılar tanımlanmıştır.

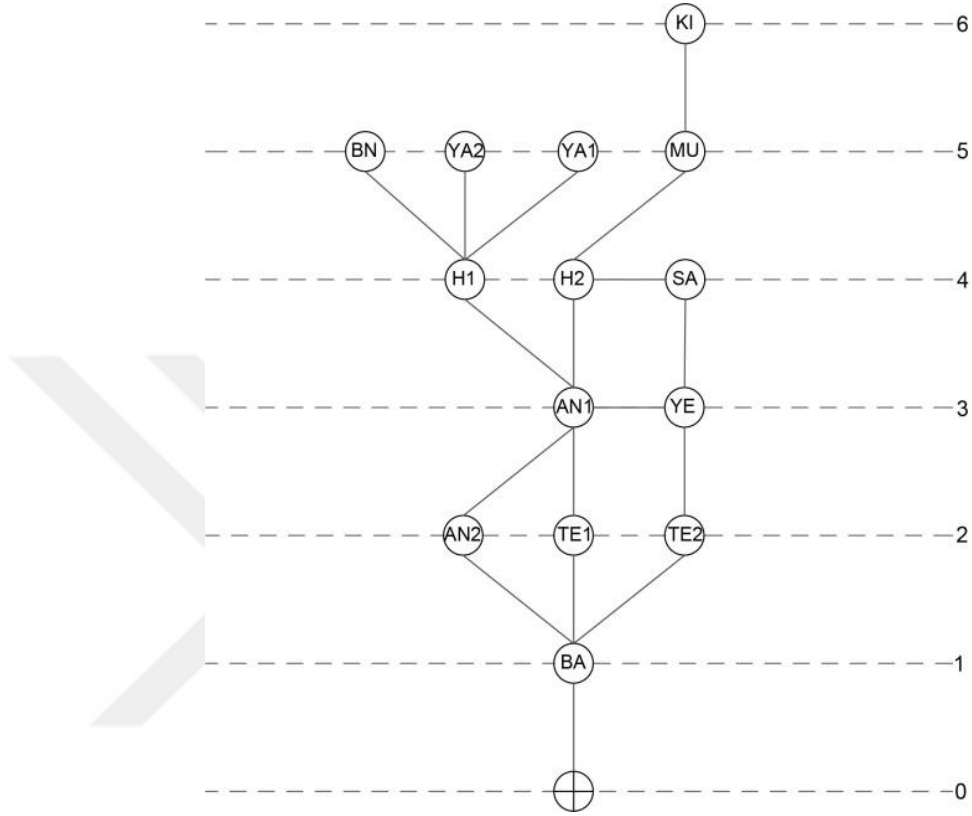

Şekil 4.6. Suadiye'de yalı projesi kat planı

Şekil 4.7. Suadiye'de yalı projesi kat planı

Yapının dışbükey planı kullanılarak oluşturulan geçirgenlik grafiği ağaç benzeri bir görünümde oluşmuştur (Şekil 4.8). Diğer yapılara kıyasla daha az mekân içeren yalıda, halka türü bağlantının az olduğu ve grafikte yapı planlamasının derinleştiği görülmüştür.

Şekil 4.8. Suadiye’de yalı projesi geçirgenlik grafiği

Geçirgenlik grafiği çizilen yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirildiğinde dış dahil edilen hesaplamalarda (Tablo 4.3) yine modernist plan tasarımının bir etkisi olarak geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir. Dış mekânın en ayrıık mekânlardan biri olması ise yapının derin bir geçirgenlik grafiğine sahip olmasının sebeplerinden birini ortaya çıkarmıştır.

Tablo 4.3. Suadiye’de yalı projesi dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	51	3.64	1.5720	0.6361	0.25
1	Bahçe(BA)	38	2.71	1.0196	0.9808	2.50
2	Teras 1(TE1)	33	2.35	0.8072	1.2389	0.45
3	Teras 2(TE2)	39	2.78	1.0621	0.9415	0.58
4	Antre 1(AN1)	25	1.78	0.4673	2.1400	1.91
5	Antre 2(AN2)	33	2.35	0.8072	1.2389	0.45
6	Hol/Koridor 1(H1)	32	2.28	0.7647	1.3077	3.20
7	Hol/Koridor 2(H2)	32	2.28	0.7647	1.3077	1.20
8	Yemek Odası(YE)	32	2.28	0.7647	1.3077	1.20
9	Salon(SA)	39	2.78	1.0621	0.9415	0.66
10	Yatak Odası 1(YA1)	45	3.21	1.3170	0.7593	0.25
11	Yatak Odası 2(YA2)	45	3.21	1.3170	0.7593	0.25
12	Banyo(BN)	45	3.21	1.3170	0.7593	0.25
13	Mutfak(MU)	43	3.07	1.2321	0.8116	1.33
14	Kiler(KI)	56	4.00	1.7844	0.5604	0.50
MİNİMUM		25.00	1.78	0.4673	0.5604	0.25
ORTALAMA		39.20	2.80	1.0706	1.0460	1.00
MAKSİMUM		56.00	4.00	1.7844	2.1400	3.20
H	0.9729	H*		0.6902		

Dışarıdan gelenlerin kullanımı açısından değerlendirmek için yapılan dış dahil hesaplamalarda, entegrasyon değerlerine (*i*) bakıldığında en bütünleşmiş mekânı antre olan yapının en ayrıık mekânları kök (dış) ve kiler olmuştur. Dış mekânın en ayrıık mekânlardan biri olması, yapının dış ile entegrasyonunun az olduğunu ve daha derin bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Modern konut tasarımı özelliklerini taşıyan bu yapıda da toplanma yeri olarak geçiş mekânlarının kullanıldığı, 1 numaralı antrenin en bütünleşik mekân olmasından anlaşılmaktadır. Aynı zamanda konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması incelendiğinde en bütünleşik olan mekânların geçiş mekânlarından oluştuğu görülmektedir.

AN1 (2.14) > YE = H1 = H2 (1.30) > AN2 = TE1 (1.23) > **Ort. Değ.** (1.04) > BA (0.98) > SA = TE2 (0.94) > MU (0.81) > YA1 = YA2 = BN (0.75) > KÖK (0.63) > KI (0.56)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde ise en kontrollü mekânın yine bir geçiş mekânı olan 1 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Ev sakinleri açısından değerlendirme yapılması için dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalara bakıldığında yine geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir (Tablo 4.4).

Tablo 4.4. Suadiye’de yalı projesi dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre 1(AN1)	17	1.70	0.5275	1.8957	2.08
1	Antre 2(AN2)	26	2.60	1.2057	0.8294	0.25
2	Hol/Koridor 1(H1)	20	2.00	0.7536	1.3270	3.25
3	Hol/Koridor 2(H2)	20	2.00	0.7536	1.3270	1.25
4	Yemek Odası(YE)	24	2.40	1.0550	0.9479	0.75
5	Salon(SA)	27	2.70	1.2811	0.7806	0.83
6	Yatak Odası 1(YA1)	29	2.90	1.4318	0.6984	0.25
7	Yatak Odası 2(YA2)	29	2.90	1.4318	0.6984	0.25
8	Banyo(BN)	29	2.90	1.4318	0.6984	0.25
9	Mutfak(MU)	27	2.70	1.2811	0.7806	1.33
10	Kiler(KI)	36	3.60	1.9593	0.5104	0.50
MİNİMUM		17.00	1.70	0.5275	0.5104	0.25
ORTALAMA		25.81	2.58	1.1920	0.9540	1.00
MAKSİMUM		36.00	3.60	1.9593	1.8957	3.25
H	0.9780		H*		0.7027	

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın değişmeyerek bir geçiş mekânı olan 1 numaralı antre olduğu görülmektedir. Yatak odaları ve banyonun en ayırık mekânlar olması ise ev planlaması içindeki mahremiyetin göstergesi olmaktadır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralandığında yine geçiş mekânlarının en bütünleşik mekânlar olduğu görülmektedir.

AN1 (1.89) > H1 = H2 (1.32) > **OrtDeğ(0.95)** > YE (0.94) > AN2 (0.82) > SA = MU (0.78) > YA1 = YA2 = BN (0.69) > KI (0.51)

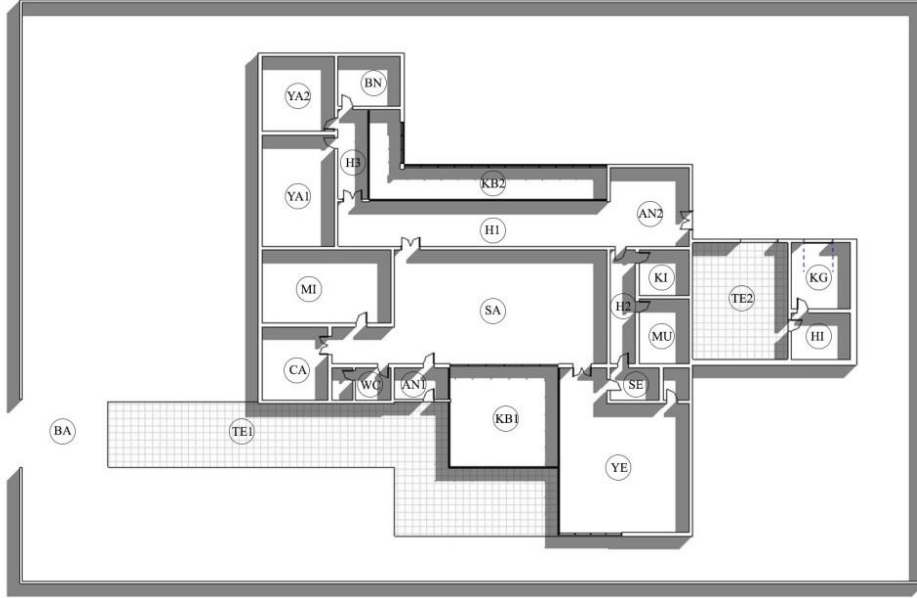
Dış hariç hesaplamalarda en kontrollü mekân dış dahil hesaplamalarda olduğu gibi 1 nolu holdür.

Göreceli fark faktörüne (H^*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1’e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

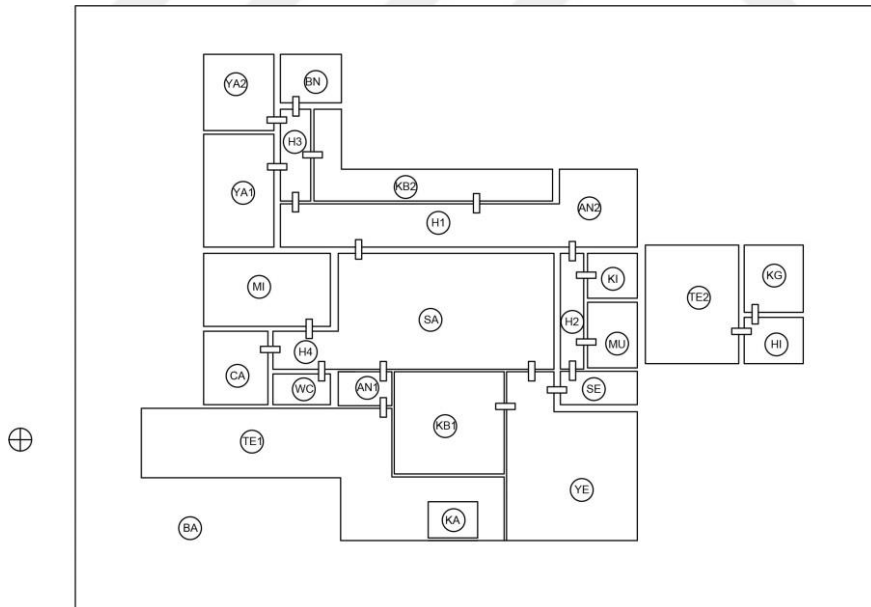
4.1.3. Ankara’da Villa Projesi (1930-33)

Arkan’ın Berlin’de iken tasarlamış olduğu bu villa projesi (Şekil 4.9) mimarın kendi raporuna göre Türk ev tipleri için yapmış olduğu etütlerden biridir. Modern mimarlık hareketinin etkilerini ve perspektifini yakalamaya çalıştığını belirten Arkan’ın

(Nasih (Arkan), 1934b: 16) bu ifadesiyle Berlin’de bulunduğu dönemde oranın mimari ortamını takip ettiği sonucuna varılabilir. Villanın öncelikle ölçekli planı çizildikten sonra dışbükey haritası (Şekil 4.10) oluşturulmuştur.

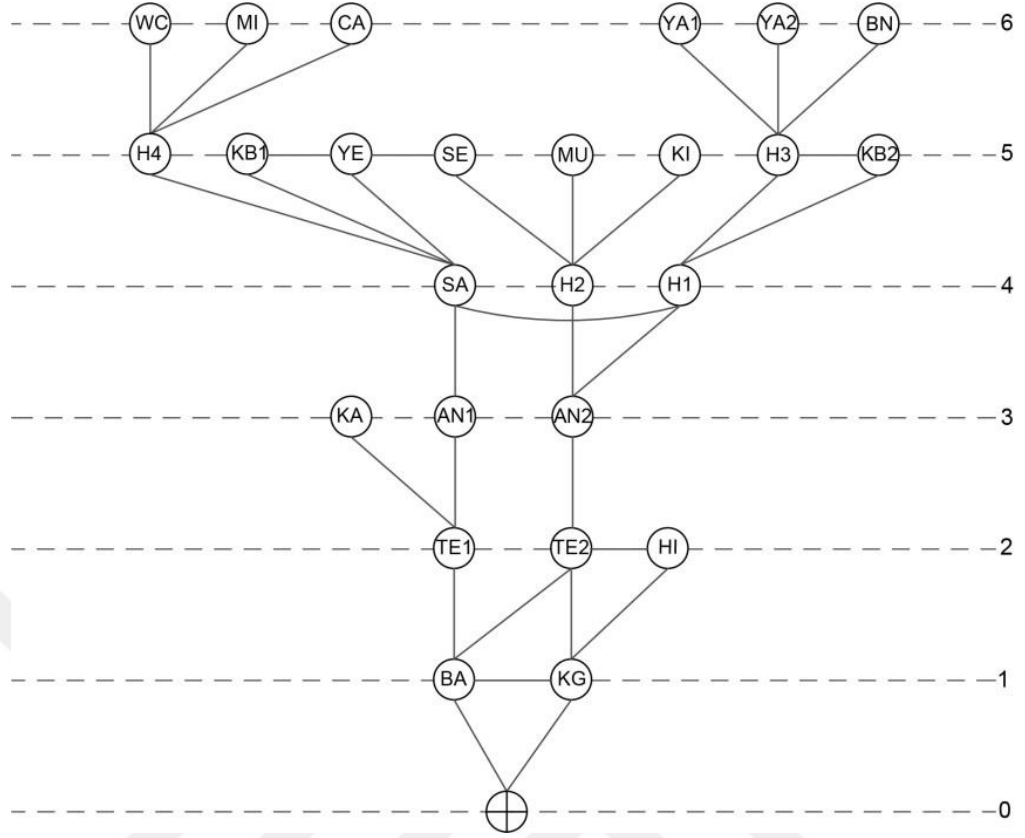

Şekil 4.9. Ankara’da villa projesi kat planı

Şekil 4.10. Ankara’da villa projesi dışbükey haritası

Dışbükey planlardan elde edilen mekân-bağlantı ilişkileri ile yapının geçirgenlik grafiği çizildiğinde ağaç benzeri bir grafik ortaya çıkmıştır (Şekil 4.11). Halkaların görüldüğü grafikte, kullanıcılar için mekânlar arası geçişte farklı seçenek sunulmuştur.

Şekil 4.11. Ankara'da villa projesi geçişlik grafiği

Gerişlik grafiği çizilen yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirildiğinde dış dahil edilen hesaplamalarda (Tablo 4.5) diğer Arkan yapılarında olduğu gibi modernist plan tasarımının bir etkisi olarak geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5. Ankara’da villa projesi dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	105	4.20	1.3610	0.7348	0.50
1	Bahçe(BA)	83	3.32	0.9867	1.0135	1.33
2	Kapalı Garaj(KG)	92	3.68	1.1398	0.8773	1.50
3	Kamelya(KA)	106	4.24	1.3780	0.7257	0.33
4	Teras 1(TE1)	82	3.28	0.9697	1.0312	1.75
5	Teras 2(TE2)	75	3.00	0.8506	1.1756	1.33
6	Kış Bahçesi 1(KB1)	81	3.24	0.9527	1.0496	0.53
7	Kış Bahçesi 2(KB2)	80	3.20	0.9357	1.0687	0.45
8	Antre 1(AN1)	74	2.96	0.8336	1.1996	0.53
9	Antre 2(AN2)	64	2.56	0.6635	1.5072	0.75
10	Hol/Koridor 1(H1)	60	2.40	0.5954	1.6795	1.23
11	Hol/Koridor 2(H2)	79	3.16	0.9186	1.0886	2.83
12	Hol/Koridor 3(H3)	77	3.08	0.8846	1.1305	3.75
13	Hol/Koridor 4(H4)	80	3.20	0.9357	1.0687	3.20
14	Yemek Odası(YE)	77	3.08	0.8846	1.1305	1.20
15	Salon(SA)	62	2.48	0.6294	1.5888	1.83
16	Çalışma Odası(CA)	104	4.16	1.3439	0.7441	0.25
17	Yatak Odası 1(YA1)	101	4.04	1.2929	0.7735	0.20
18	Yatak Odası 2(YA2)	101	4.04	1.2929	0.7735	0.20
19	Misafir Odası(MI)	104	4.16	1.3439	0.7441	0.25
20	Banyo(BN)	101	4.04	1.2929	0.7735	0.20
21	Hizmetli Odası(HI)	97	3.88	1.2249	0.8164	0.50
22	Mutfak(MU)	103	4.12	1.3269	0.7536	0.25
23	Servis Odası(SE)	85	3.40	1.0207	0.9797	0.58
24	Kiler(KI)	103	4.12	1.3269	0.7536	0.25
25	WC	104	4.16	1.3439	0.7441	0.25
MİNİMUM		60.00	2.40	0.5954	0.7257	0.20
ORTALAMA		87.69	3.50	1.0665	0.9972	1.00
MAKSİMUM		106.00	4.20	1.3780	1.6795	3.75
H		1.0450		H*		0.8682

Dışarıdan gelenlerin kullanımı açısından değerlendirmek için yapılan dış dahil hesaplamalarda, entegrasyon değerlerine (*i*) bakıldığında en bütünleşmiş mekânı 1 numaralı hol olan yapının en ayrıık mekânları kök ve kamelya olmuştur. Dış mekânların en ayrıık mekânlar olması, yapının dış ile entegrasyonunun az olduğunu ve daha derin bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Modern konut tasarımı özelliklerini taşıyan bu yapıda da toplanma yeri olarak geçiş mekânlarının kullanıldığı, 1 numaralı holun en bütünleşik mekân olmasından anlaşılmaktadır. Aynı zamanda konutun mekânlarının

entegrasyon değerine (i) göre sıralaması incelendiğinde en bütünleşik olan mekânların geçiş mekânlarından oluştuğu görülmektedir.

H1 (1.67) > SA (1.58) > AN2 (1.50) > AN1 (1.19) > TE2 (1.17) > H3 = YE (1.13) > H2 (1.08) > H4 = KB2 (1.06) > KB1 (1.04) > TE1 (1.03) > BA (1.01) > **Ort. Değ. (0.99)** > SE (0.97) > KG (0.87) > HI (0.81) > YA1 = YA2 = BN (0.77) > MU = KI (0.75) > WC = MU = CA (0.74) > KÖK (0.73) > KA (0.72)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde ise en kontrollü mekânın yine bir geçiş mekânı olan 3 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Ev sakinleri açısından değerlendirme yapılması için dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalara bakıldığında yine geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir (Tablo 4.6).

Tablo 4.6. Ankara’da villa projesi dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	i	CV
0	Antre 1(AN1)	51	3.18	1.1957	0.8363	0.25
1	Antre 2(AN2)	42	2.62	0.8883	1.1257	0.58
2	Hol/Koridor 1(H1)	35	2.18	0.6491	1.5406	1.00
3	Hol/Koridor 2(H2)	49	3.06	1.1274	0.8870	3.00
4	Hol/Koridor 3(H3)	44	2.75	0.9566	1.0454	3.33
5	Hol/Koridor 4(H4)	45	2.81	0.9908	1.0093	3.25
6	Yemek Odası(YE)	43	2.68	0.9224	1.0841	0.75
7	Salon(SA)	36	2.25	0.6833	1.4635	2.08
8	Çalışma Odası(CA)	60	3.75	1.5032	0.6652	0.25
9	Yatak Odası 1(YA1)	59	3.68	1.4691	0.6807	0.25
10	Yatak Odası 2(YA2)	59	3.68	1.4691	0.6807	0.25
11	Misafir Odası(MI)	60	3.75	1.5032	0.6652	0.25
12	Banyo(BN)	59	3.68	1.4691	0.6807	0.25
13	Mutfak(MU)	64	4.00	1.6399	0.6098	0.25
14	Servis Odası(SE)	50	3.12	1.1616	0.8609	0.75
15	Kiler(KI)	64	4.00	1.6399	0.6098	0.25
16	WC	60	3.75	1.5032	0.6652	0.25
MİNİMUM		35.00	2.18	0.6491	0.6098	0.25
ORTALAMA		51.76	3.23	1.2219	0.8888	1.00
MAKSİMUM		64.00	4.00	1.6399	1.5406	3.33
H	1.0340	H*		0.8409		

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın değişmeyerek bir geçiş mekânı olan 1 numaralı hol olduğu görülmektedir. En ayırık

mekânlara bakıldığında ise misafir odası, WC ve kiler gibi mekânların olması; misafir odasının genel kullanım mekânlarından ayrıştırılmak ve WC ve kilerin ise göz önünde tutulmak istenmemesinden kaynaklanmaktadır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (i) göre sıralandığında yine geçiş mekânlarının en bütünleşik mekânlar olduğu görülmektedir.

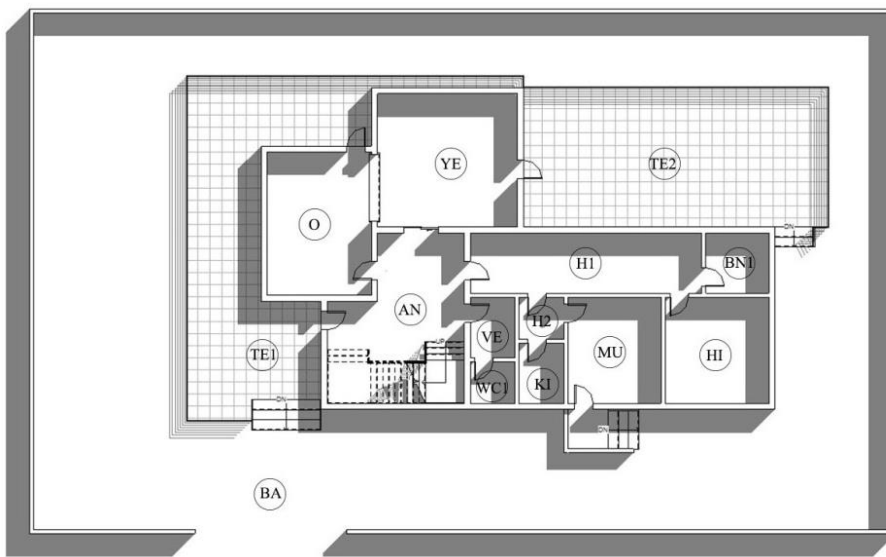
H1 (1.54) > SA (1.46) > AN2 (1.12) > YE (1.08) > H3 (1.04) > H4 (1.00) > **OrtDeğ.** (0.888) > H2 (0.887) > SE (0.86) > AN1 (0.83) > YA1 = YA2 = BN (0.68) > MI = WC = CA (0.66) > MU = KI (0.60)

Dış hariç hesaplamalarda en kontrollü mekân dış dahil hesaplamalarda olduğu gibi 3 nolu holdür.

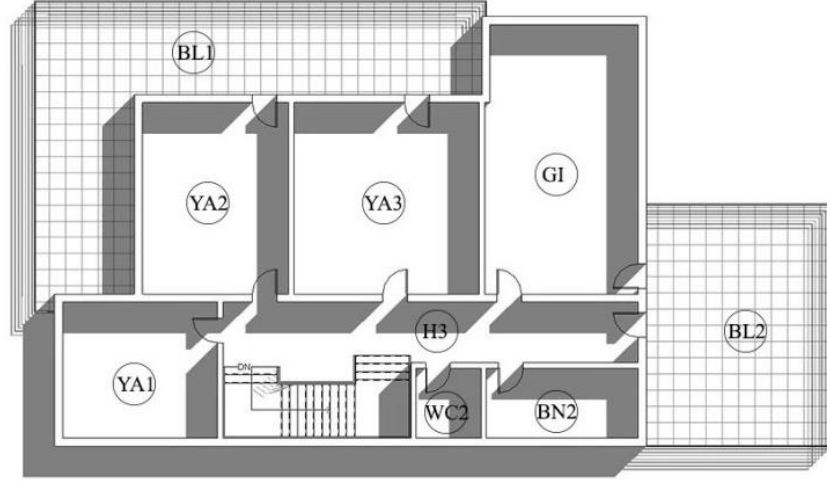
Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.1.4. Dr. İhsan Sami Garan Evi (1933)

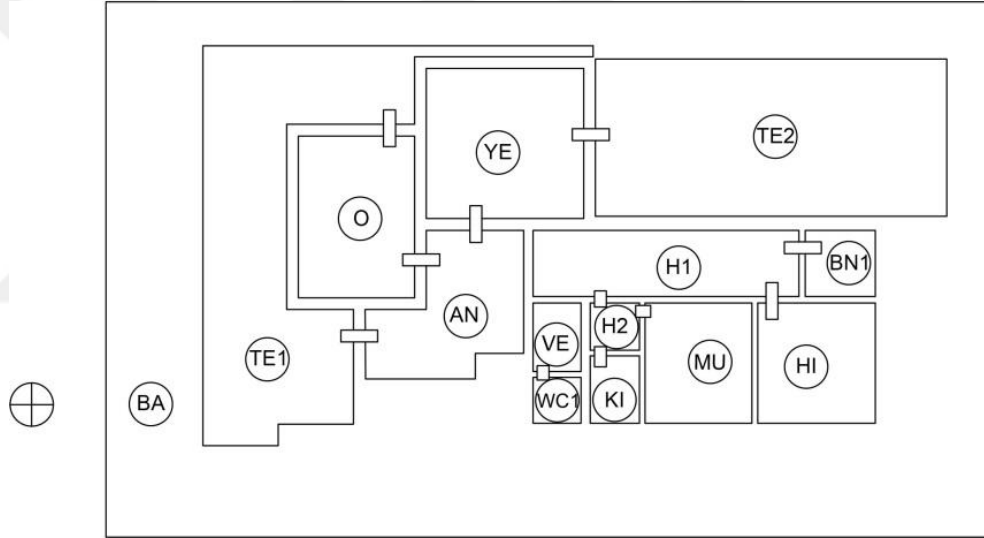
Arkan'ın Türkiye'ye dönüşte gerçekleştirdiği ilk projelerden biri olan Dr. İhsan Sami Evi, Suadiye'de geniş bir bahçe içerisinde konumlanmış bir villa projesidir (Şekil 4.12, 13). Kat planı ölçekli olarak çizilen yapının geçirgenlik grafiğinin oluşturulabilmesi için dışbükey haritası (Şekil 4.14, 15) çıkarılarak mekânlar ve bağlantılar tanımlanmıştır.

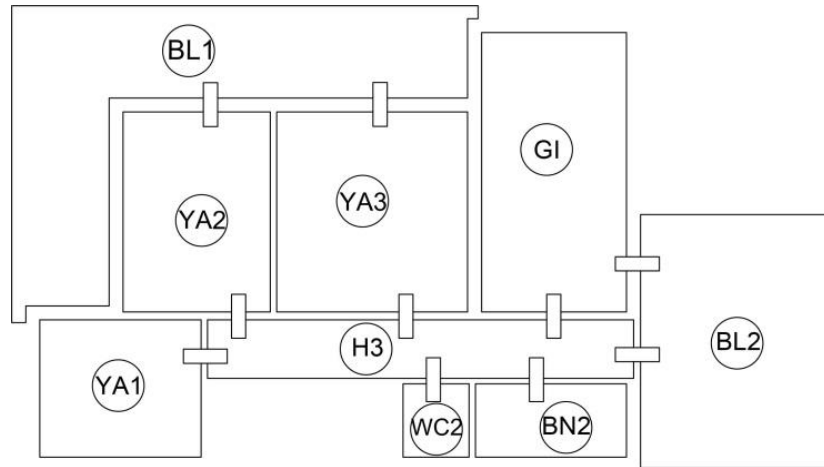
Şekil 4.12. Dr. İhsan Sami Evi giriş kat planı

Şekil 4.13. Dr. İhsan Sami Evi üst kat planı

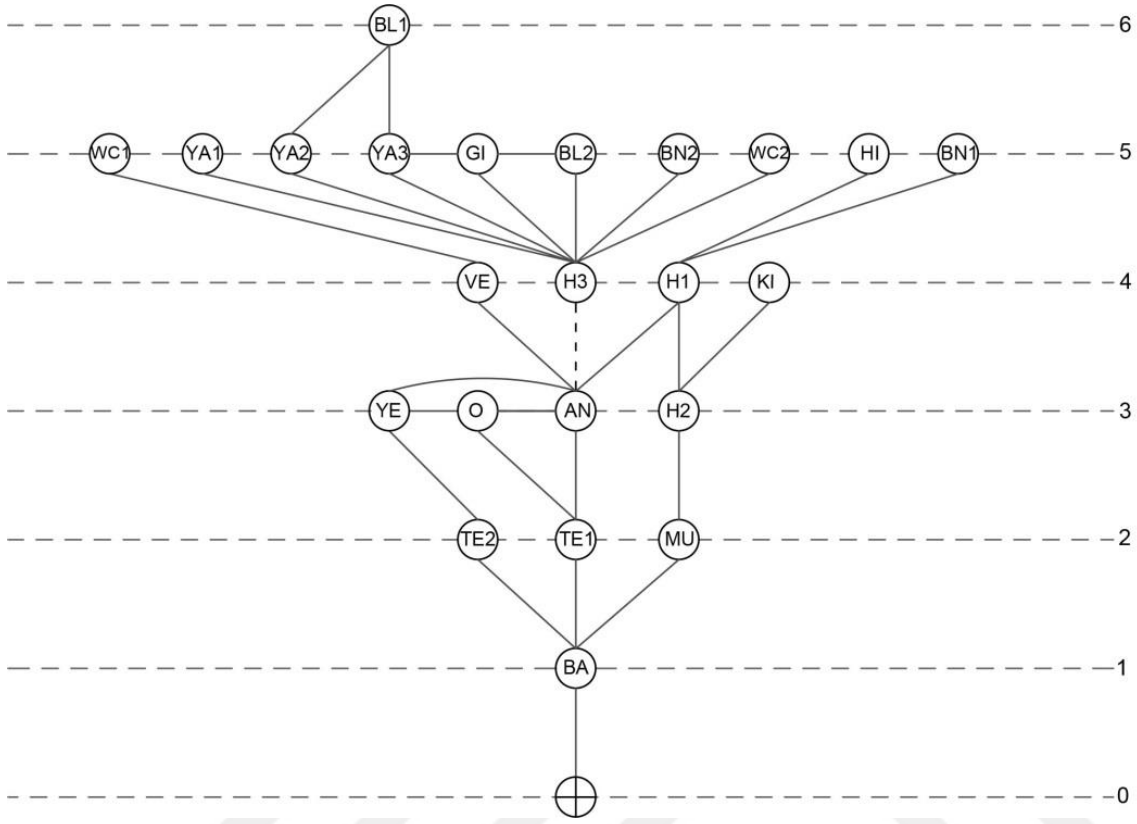

Şekil 4.14. Dr. İhsan Sami Evi giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.15. Dr. İhsan Sami Evi üst kat dışbükey haritası

Dışbükey planlardan elde edilen mekân-bağlantı ilişkileri ile yapının geçirgenlik grafiği çizildiğinde derin ve ağaç benzeri bir grafik ortaya çıkmıştır (Şekil 4.16).

Şekil 4.16. Dr. İhsan Sami Evi geçirgenlik grafiği

Geçirgenlik grafiği çizilen yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirildiğinde dış dahil edilen hesaplamalarda (Tablo 4.7) diğer Arkan yapılarında olduğu gibi modernist plan tasarımının bir etkisi olarak geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir.

Tablo 4.7. Dr. İhsan Sami Evi dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	91	3.95	1.3135	0.7613	0.25
1	Bahçe(BA)	69	3.00	0.8885	1.1255	2.33
2	Teras 1(TE1)	58	2.52	0.6760	1.4793	0.75
3	Teras 2(TE2)	73	3.17	0.9658	1.0354	0.58
4	Antre(AN)	44	1.91	0.4056	2.4655	1.87
5	Vestiye(VE)	64	2.78	0.7919	1.2628	1.16
6	Hol/Koridor 1(H1)	56	2.43	0.6374	1.5689	2.50
7	Hol/Koridor 2(H2)	69	3.00	0.8885	1.1255	1.75
8	Hol/Koridor 3(H3)	50	2.17	0.5215	1.9175	4.83
9	Yemek Odası(YE)	60	2.60	0.7147	1.3992	1.00
10	Oturma Odası(O)	60	2.60	0.7147	1.3992	0.83
11	Yatak Odası 1(YA1)	72	3.13	0.9465	1.0565	0.12
12	Yatak Odası 2(YA2)	70	3.04	0.9078	1.1016	0.62
13	Yatak Odası 3(YA3)	69	3.00	0.8885	1.1255	0.95
14	Giyinme Odası(GI)	69	3.00	0.8885	1.1255	0.95
15	Banyo 1(BN1)	78	3.39	1.0624	0.9413	0.25
16	Banyo 2(BN2)	72	3.13	0.9465	1.0565	0.12
17	Hizmetli Odası(HI)	78	3.39	1.0624	0.9413	0.25
18	Mutfak(MU)	81	3.52	1.1203	0.8926	0.58
19	Kiler(KI)	91	3.95	1.3135	0.7613	0.33
20	WC 1	86	3.73	1.2169	0.8218	0.50
21	WC 2	72	3.13	0.9465	1.0565	0.12
22	Balkon 1(BL1)	89	3.86	1.2748	0.7844	0.83
23	Balkon 2(BL2)	71	3.08	0.9272	1.0785	0.45
MİNİMUM		44.00	1.91	0.4056	0.7613	0.12
ORTALAMA		70.50	3.06	0.9175	1.1785	1.00
MAKSİMUM		91.00	3.95	1.3135	2.4655	4.83
H		1.0008	H*		0.7590	

Ev sakinleri ve misafirlerin kullanımı açısından değerlendirmek için yapılan dış dahil hesaplamalarda, entegrasyon değerlerine (*i*) bakıldığında yapının en bütünleşmiş mekânı antre iken en ayrıık mekânları kök ve kiler olmuştur. Dış mekânın en ayrıık mekânlardan biri olması, yapının dış ile entegrasyonunun az olduğunu ve daha derin bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Kiler ve WC gibi mekânların ayrıştırılması ise bu tür mekânların daha gizli tutulma isteğinden kaynaklanmaktadır. Modern konut tasarımı özelliklerini taşıyan bu yapıda da toplanma yeri olarak geçiş mekânlarının kullanıldığı antrenin en bütünleşik mekân olmasından anlaşılmaktadır. Aynı zamanda konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması incelendiğinde en bütünleşik olan mekânların geçiş mekânlarından oluştuğu görülmektedir.

AN (2.46) > H3 (1.91) > H1 (1.56) > TE1 (1.47) > YE = O (1.39) > VE (1.26) > **Ort. Değ.** (1.17) > YA3 = H2 = BA = GI (1.12) > YA2 (1.10) > BL2 (1.07) > WC2 = YA1 = BN2 (1.05) > TE2 (1.03) > HI = BN1 (0.94) > MU (0.89) > WC1 (0.82) > BL1 (0.78) > KÖK = KI (0.76)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde ise en kontrollü mekânın yine bir geçiş mekânı olan 3 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Ev sakinleri açısından değerlendirme yapılması için dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalara bakıldığında yine geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir (Tablo 4.8).

Tablo 4.8. Dr. İhsan Sami Evi dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre(AN)	31	1.82	0.4339	2.3047	1.89
1	Vestiyer(VE)	45	2.64	0.8678	1.1523	1.20
2	Hol/Koridor 1(H1)	37	2.17	0.6199	1.6132	2.53
3	Hol/Koridor 2(H2)	49	2.88	0.9918	1.0083	2.25
4	Hol/Koridor 3(H3)	35	2.05	0.5579	1.7924	5.20
5	Yemek Odası(YE)	46	2.70	0.8988	1.1126	0.70
6	Oturma Odası(O)	46	2.70	0.8988	1.1126	0.70
7	Yatak Odası 1(YA1)	51	3.00	1.0538	0.9489	0.14
8	Yatak Odası 2(YA2)	51	3.00	1.0538	0.9489	0.14
9	Yatak Odası 3(YA3)	50	2.94	1.0228	0.9777	0.64
10	Giyinme Odası(GI)	50	2.94	1.0228	0.9777	0.64
11	Banyo 1(BN1)	53	3.11	1.1157	0.8963	0.25
12	Banyo 2(BN2)	51	3.00	1.0538	0.9489	0.14
13	Hizmetli Odası(HI)	53	3.11	1.1157	0.8963	0.25
14	Mutfak(MU)	65	3.82	1.4877	0.6722	0.33
15	Kiler(KI)	65	3.82	1.4877	0.6722	0.33
16	WC 1	61	3.58	1.3637	0.7333	0.50
17	WC 2	51	3.00	1.0538	0.9489	0.14
MİNİMUM		31.00	1.82	0.4339	0.6722	0.14
ORTALAMA		49.44	2.90	1.0056	1.0954	1.00
MAKSİMUM		65.00	3.82	1.4877	2.3047	5.20
H		0.9934	H*		0.7409	

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın değişmeyerek bir geçiş mekânı olan antre olduğu görülmektedir. En ayrıık mekânlara bakıldığında ise banyo, WC gibi mekânların olması, bu mekânların göz önünde tutulmak istenmemesinden kaynaklanmaktadır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*)

göre sıralandığında yine geçiş mekânlarının en bütünleşik mekânlar olduğu görülmektedir.

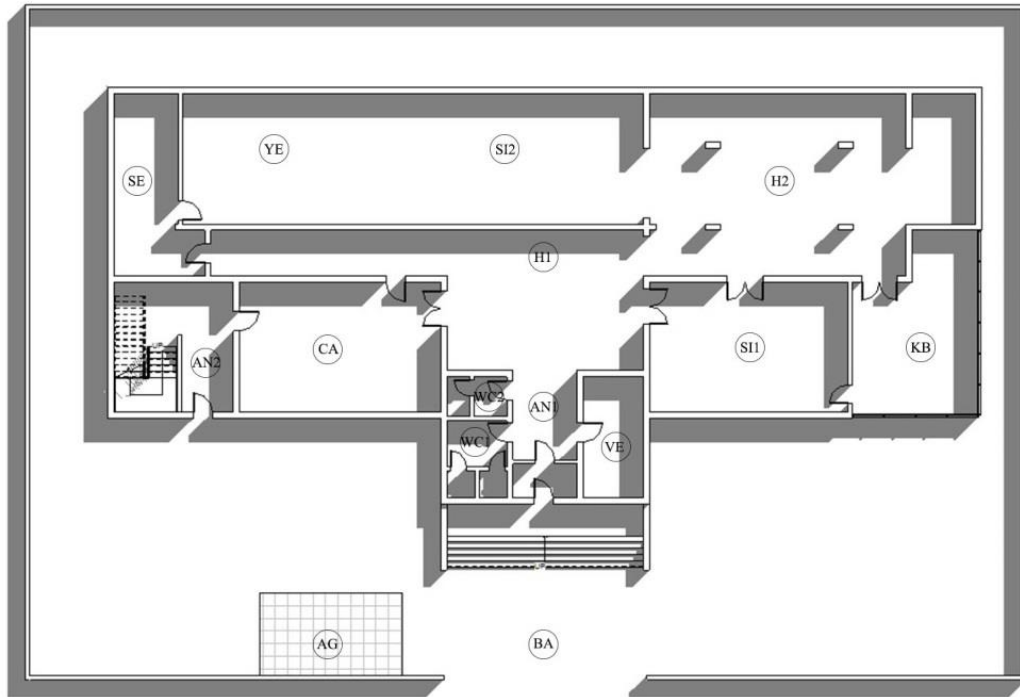
AN (2.03) > H3 (1.79) > H1 (1.61) > VE (1.15) > YE = O (1.11) > **OrtDeğ(1.09)** > H2 (1.00) > YA3 = GI (0.97) > YA1 = YA2 = BN2 = HI = BN1 = WC2 (0.94) > WC1 (0.73) > MU = KI (0.67)

Dış hariç hesaplamalarda en kontrollü mekân dış dahil hesaplamalarda olduğu gibi 3 nolu holdür.

Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.1.5. Hariciye Köşkü (1933-35)

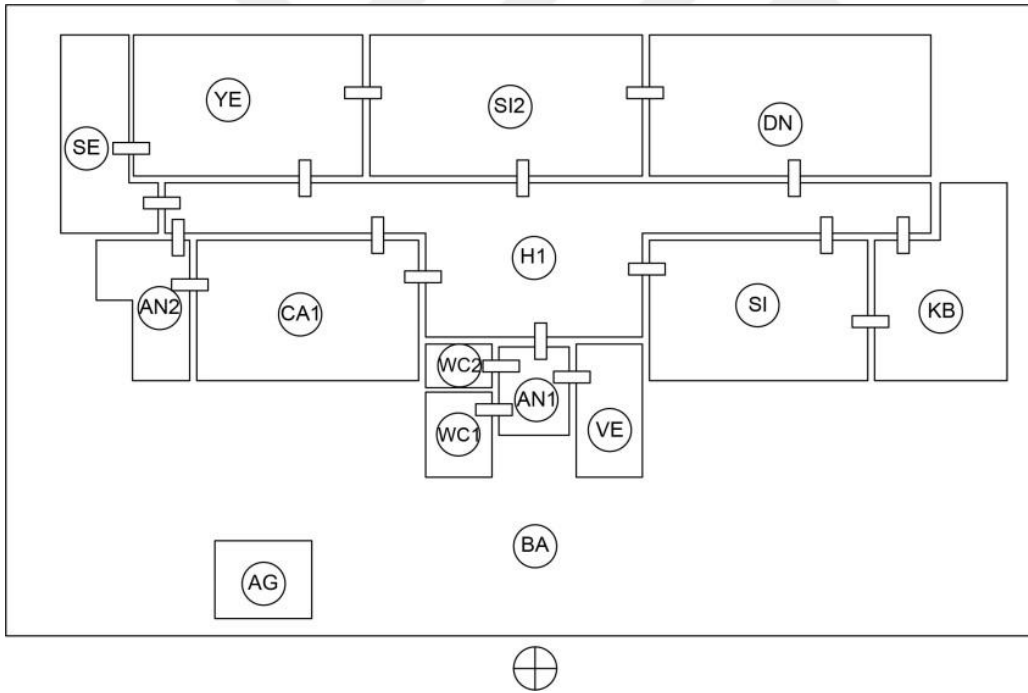
Devlet konukevi olarak tasarlanan yapı, aynı zamanda buraya davet edilerek ağırlanacak yabancı misafirlere Türkiye'nin modern yüzünün gösterilmesi gibi ideolojik bir görev de üstlenmiştir. Yapının öncelikle kat planları (Şekil 4.17, 18) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.19, 20) çıkarılmıştır.

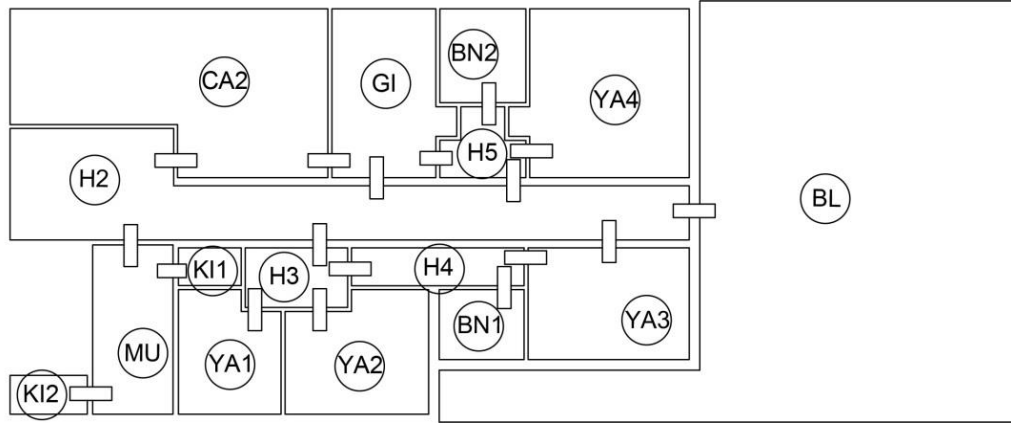
Şekil 4.17. Hariciye Köşkü giriş kat planı

Şekil 4.18. Hariciye Köşkü üst kat planı

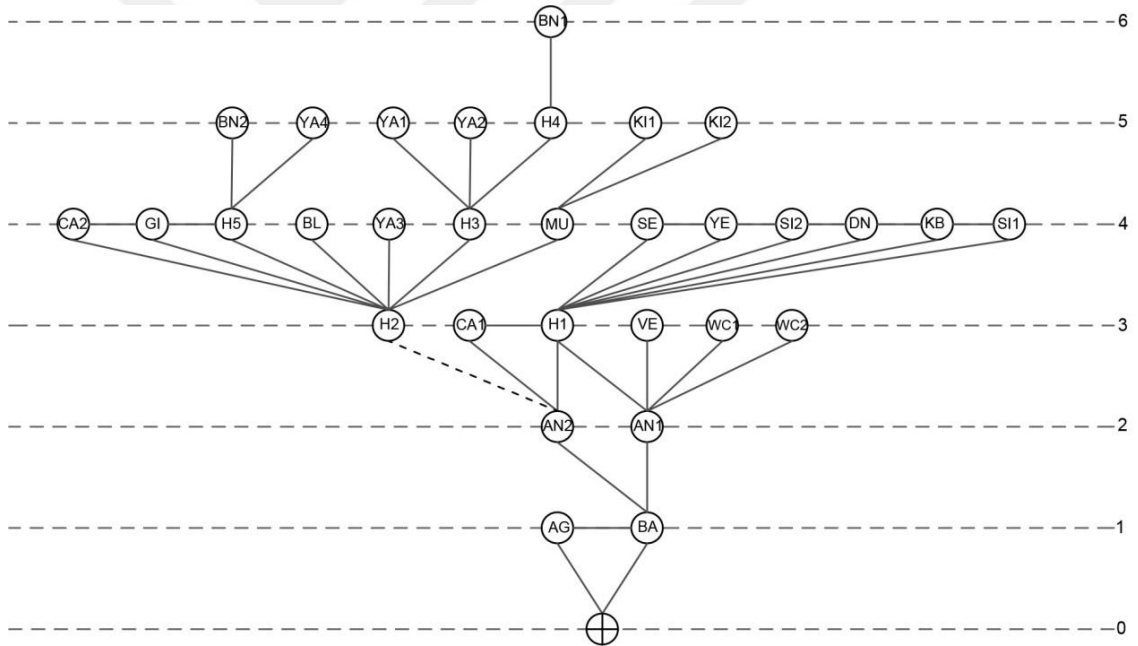

Şekil 4.19. Hariciye Köşkü giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.20. Hariciye Köşkü üst kat dışbükey haritası

Dışbükey planlardan elde edilen mekân-bağlantı ilişkileri ile yapının geçirgenlik grafiği çizildiğinde derin ve ağaç benzeri bir grafik ortaya çıkmıştır (Şekil 4.21).

Şekil 4.21. Hariciye Köşkü geçirgenlik grafiği

Geçirgenlik grafiği çizilen yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirildiğinde dış dahil edilen hesaplamalarda (Tablo 4.9) diğer Arkan yapılarında olduğu gibi modernist plan tasarımının bir etkisi olarak geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 4.9. Hariciye Köşkü dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	117	3.77	1.0607	0.9428	0.75
1	Bahçe(BA)	88	2.83	0.7030	1.4225	1.45
2	Açık Garaj(AG)	117	3.77	1.0607	0.9428	0.75
3	Kış Bahçesi(KB)	107	3.45	0.9373	1.0669	0.94
4	Antre 1(AN1)	97	3.12	0.8140	1.2285	3.36
5	Antre 2(AN2)	70	2.25	0.4810	2.0790	0.98
6	Vestiyer(VE)	127	4.09	1.1840	0.8446	0.20
7	Hol/Koridor 1(H1)	79	2.54	0.5920	1.6892	3.28
8	Hol/Koridor 2(H2)	70	2.25	0.4810	2.0790	3.91
9	Hol/Koridor 3(H3)	92	2.96	0.7523	1.3293	2.62
10	Hol/Koridor 4(H4)	120	3.87	1.0977	0.9110	1.25
11	Hol/Koridor 5(H5)	95	3.06	0.7893	1.2669	2.45
12	Yemek Odası(YE)	107	3.45	0.9373	1.0669	0.94
13	Çalışma Odası 1(CA1)	89	2.87	0.7153	1.3980	0.36
14	Çalışma Odası 2(CA2)	99	3.19	0.8387	1.1923	0.45
15	Dans Odası(DN)	107	3.45	0.9373	1.0669	0.77
16	Sigara Odası 1(SI1)	108	3.48	0.9497	1.0530	0.44
17	Sigara Odası 2(SI2)	107	3.45	0.9373	1.0669	0.77
18	Yatak Odası 1(YA1)	122	3.93	1.1223	0.8910	0.25
19	Yatak Odası 2(YA2)	122	3.93	1.1223	0.8910	0.25
20	Yatak Odası 3(YA3)	100	3.22	0.8510	1.1751	0.12
21	Yatak Odası 4(YA4)	125	4.03	1.1593	0.8626	0.25
22	Giyinme Odası(GI)	96	3.09	0.8017	1.2473	0.87
23	Banyo 1(BN1)	150	4.83	1.4677	0.6813	0.50
24	Banyo 2(BN2)	125	4.03	1.1593	0.8626	0.25
25	Mutfak(MU)	96	3.09	0.8017	1.2473	2.12
26	Servis Odası(SE)	108	3.48	0.9497	1.0530	0.44
27	Kiler 1(KI1)	126	4.06	1.1717	0.8535	0.33
28	Kiler 2(KI2)	126	4.06	1.1717	0.8535	0.33
29	WC 1	127	4.09	1.1840	0.8446	0.20
30	WC 2	127	4.09	1.1840	0.8446	0.20
31	Balkon(BL)	100	3.22	0.8510	1.1751	0.12
MİNİMUM		70.00	2.25	0.4810	0.6813	0.12
ORTALAMA		107.68	3.47	0.9458	1.1290	1.00
MAKSİMUM		150.00	4.83	1.4677	2.0790	3.91
H	1.0084		H*	0.7779		

Ev sakinleri ve misafirlerin kullanımı açısından değerlendirmek için yapılan dış dahil hesaplamalarda, entegrasyon değerlerine (*i*) bakıldığında yapının en bütünleşmiş mekânları 2 numaralı antre ve 2 numaralı hol iken en ayrıık mekânları banyo ve WC'ler olmuştur. Banyo ve WC gibi mekânların ayrıştırılması ise bu tür mekânların daha gizli tutulma isteğinden kaynaklanmaktadır. Modern konut tasarımı özelliklerini taşıyan bu

yapıda da toplanma yeri olarak geçiş mekânlarının kullanıldığı 2 nolu antrenin ve holün en bütünleşik mekân olmasından anlaşılmaktadır. Aynı zamanda konutun mekânlarının entegrasyon değerine (i) göre sıralaması incelendiğinde en bütünleşik olan mekânların geçiş mekânlarından oluştuğu görülmektedir.

AN2 = H2 (2.07) > H1 (1.68) > BA (1.42) > CA1 (1.39) > H3 (1.32) > H5 (1.26) > MU = GI (1.24) > AN1 (1.22) > CA2 (1.19) > YA3 = BL (1.17) > **Ort. Değ.** (1.12) > YE = SI2 = DN = KB (1.06) > SE = SI1 (1.05) > KÖK = AG (0.94) > H4 (0.91) > YA1 = YA2 (0.89) > YA4 = BN2 (0.86) > KI1 = KI2 (0.85) > WC1 = WC2 = VE (0.84) > BN1 (0.68)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde ise en kontrollü mekânın aynı zamanda en bütünleşik mekânlardan biri olan 2 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Ev sakinleri açısından değerlendirme yapılması için dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalara bakıldığında yine geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir (Tablo 4.10).

Tablo 4.10. Hariciye Köşkü dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre 1(AN1)	86	3.30	0.9620	1.0395	3.12
1	Antre 2(AN2)	61	2.34	0.5612	1.7819	0.76
2	Vestiyer(VE)	111	4.26	1.3628	0.7338	0.25
3	Hol/Koridor 1(H1)	67	2.57	0.6574	1.5211	3.75
4	Hol/Koridor 2(H2)	58	2.23	0.5131	1.9489	3.00
5	Hol/Koridor 3(H3)	75	2.88	0.7856	1.2729	2.64
6	Hol/Koridor 4(H4)	98	3.76	1.1544	0.8663	1.25
7	Hol/Koridor 5(H5)	78	3.00	0.8337	1.1995	2.47
8	Yemek Odası(YE)	90	3.46	1.0261	0.9746	0.95
9	Çalışma Odası 1(CA1)	76	2.92	0.8016	1.2475	0.45
10	Çalışma Odası 2(CA2)	82	3.15	0.8978	1.1138	0.47
11	Dans Odası(DN)	91	3.50	1.0421	0.9596	0.45
12	Sigara Odası 1(SI1)	92	3.53	1.0582	0.9450	0.12
13	Sigara Odası 2(SI2)	90	3.46	1.0261	0.9746	0.95
14	Yatak Odası 1(YA1)	100	3.84	1.1864	0.8429	0.25
15	Yatak Odası 2(YA2)	100	3.84	1.1864	0.8429	0.25
16	Yatak Odası 3(YA3)	83	3.19	0.9139	1.0942	0.14
17	Yatak Odası 4(YA4)	103	3.96	1.2345	0.8100	0.25
18	Giyinme Odası(GI)	79	3.03	0.8497	1.1769	0.89
19	Banyo 1(BN1)	123	4.73	1.5552	0.6430	0.50
20	Banyo 2(BN2)	103	3.96	1.2345	0.8100	0.25
21	Mutfak(MU)	79	3.03	0.8497	1.1769	2.14
22	Servis Odası(SE)	91	3.50	1.0421	0.9596	0.45
23	Kiler 1(KI1)	104	4.00	1.2506	0.7996	0.33
24	Kiler 2(KI2)	104	4.00	1.2506	0.7996	0.33
25	WC 1	111	4.26	1.3628	0.7338	0.25
26	WC 2	111	4.26	1.3628	0.7338	0.25
MİNİMUM		58.00	2.23	0.5131	0.6430	0.12
ORTALAMA		90.59	3.48	1.0356	1.0371	1.00
MAKSİMUM		123.00	4.73	1.5552	1.9489	3.75
H	1.0096		H*	0.7807		

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânının dış dahil hesaplamalardan farklı olarak sadece 2 numaralı hol olduğu görülmektedir. En ayrıık mekânlara bakıldığında ise yine banyo, WC gibi mekânların olduğu görülmektedir. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralandığında yine geçiş mekânlarının en bütünleşik mekânlar olduğu görülmektedir.

H2 (1.94) > AN2 (1.78) > H1 (1.52) > H3 (1.27) > CA1 (1.24) > H5 (1.19) > MU = GI (1.17) > CA2 (1.11) > YA3 (1.09) > AN1 (1.039) > **Ort. Değ. (1.037)** > YE = SI2 (0.97) >

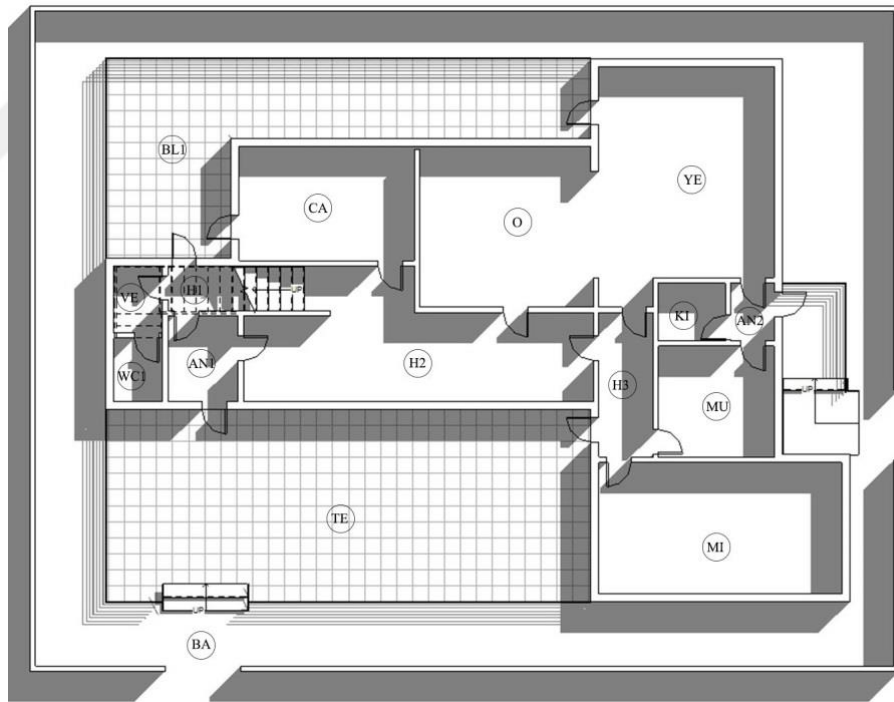
DN = SE (0.95) > SI1 (0.94) > H4 (0.86) > YA1 = YA2 (0.84) > YA4 = BN2 (0.81) > KI1 = KI2 (0.79) > WC1 = WC2 = VE (0.73) > BN1 (0.64)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 1 numaralı hol olduğu görülmektedir.

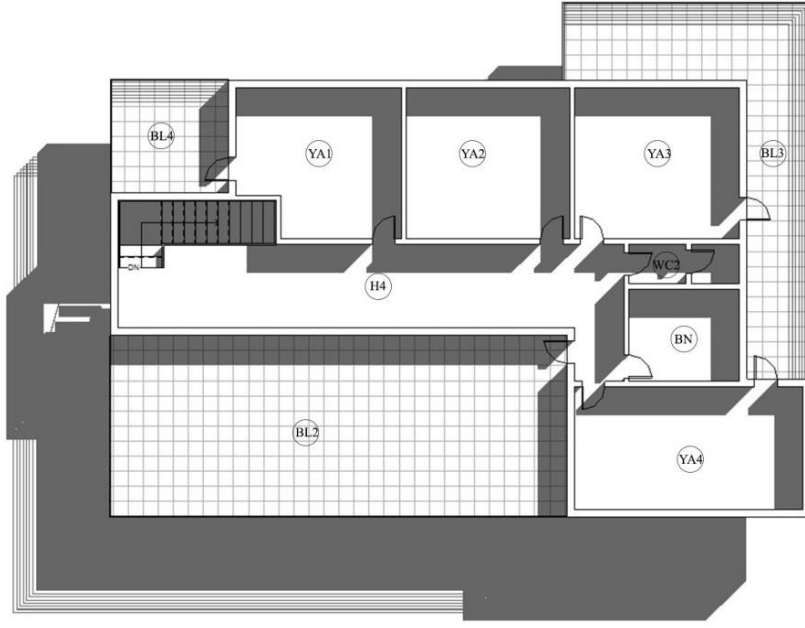
Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.1.6. Göztepe'de Konut Projesi (1934)

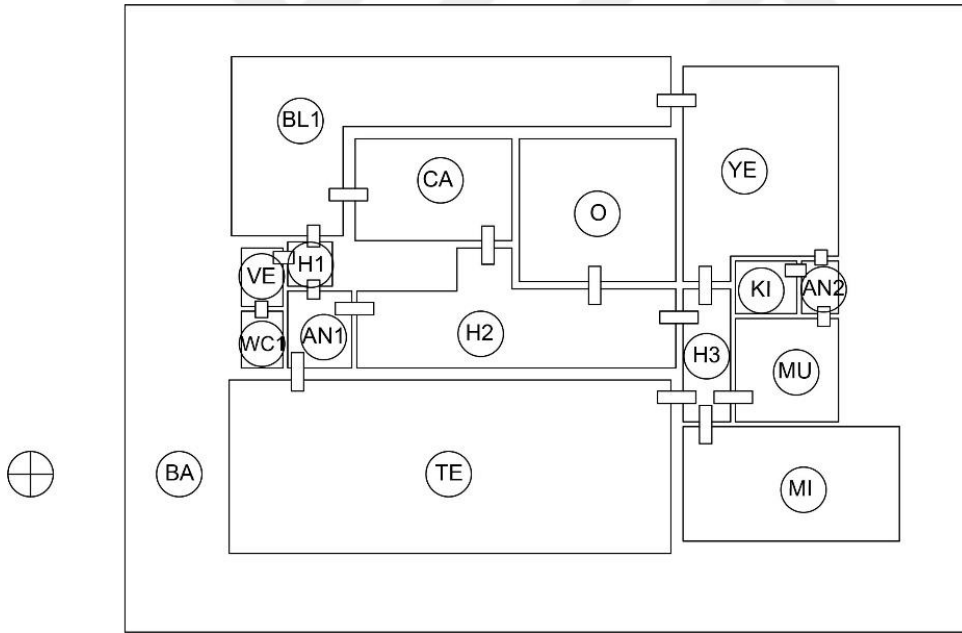
İlk olarak Mimar dergisinde “Ev projesi” başlığı ve “Mimar Seyfettin Erkan” ismi ile yayınlanan bu sakin hatlarla gözü yormayan projenin ölçekli kat planları (Şekil 4.22, 23) çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.24, 25) oluşturulmuştur.

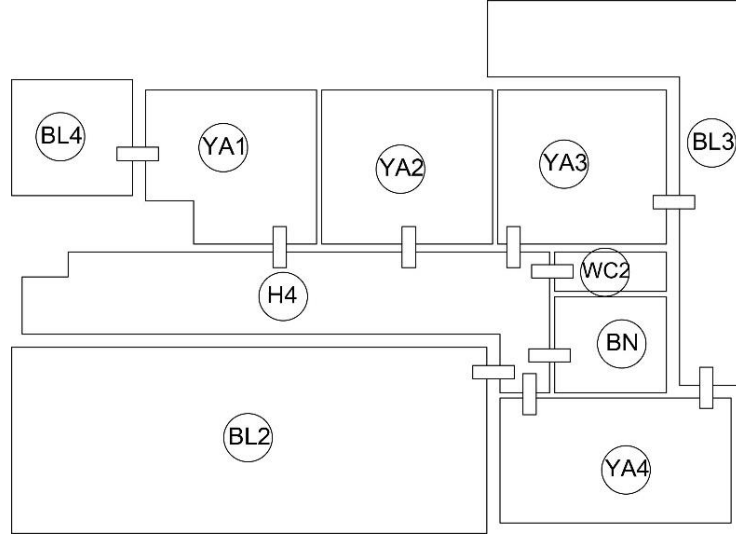
Şekil 4.22. Göztepe'de Konut Projesi giriş kat planı

Şekil 4.23. Göztepe’de konut projesi üst kat planı

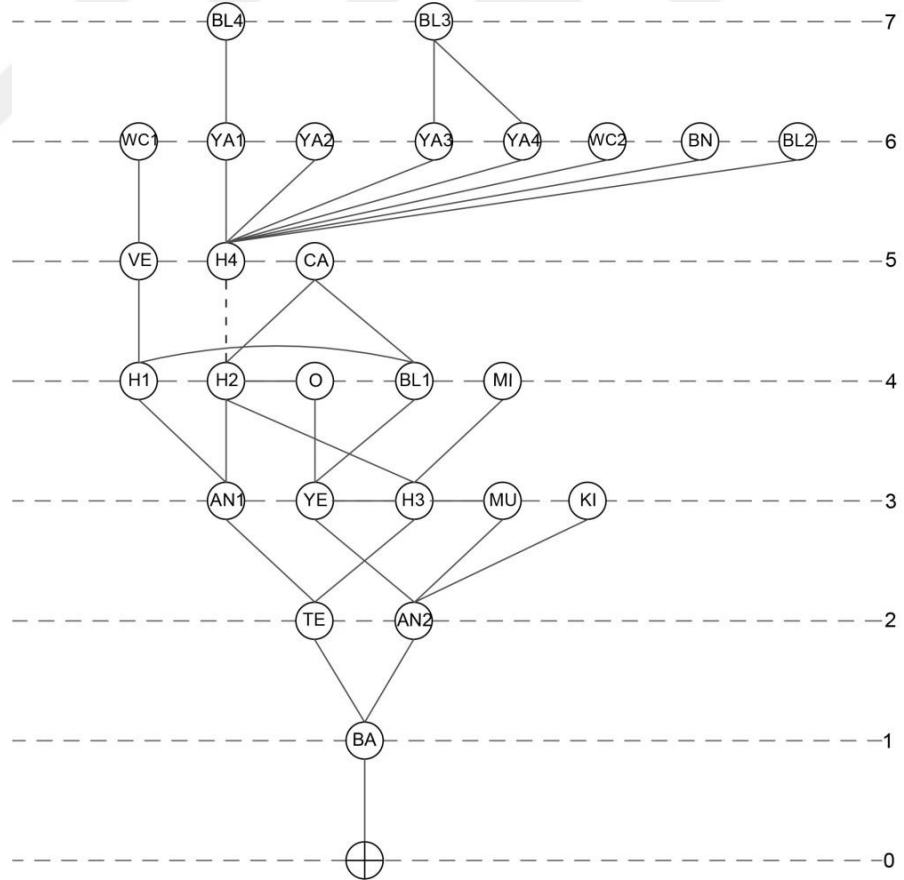

Şekil 4.24. Göztepe’de konut projesi giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.25. Göztepe’de konut projesi üst kat dışbükey haritası

Dışbükey planlardan elde edilen mekân-bağlantı ilişkileri ile yapının geçirgenlik grafiği çizildiğinde derin ve ağaç benzeri bir grafik ortaya çıkmıştır (Şekil 4.26).

Şekil 4.26. Göztepe’de konut projesi geçirgenlik grafiği

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Geçirgenlik grafiği çizilen yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirildiğinde dış dahil edilen hesaplamalarda (Tablo 4.11) geçiş mekânı merkezli dağılımın bu yapı içinde geçerli olduğu görülmektedir.

Tablo 4.11. Göztepe’de Konut Projesi dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	117	4.50	1.4590	0.6854	0.33
1	Bahçe(BA)	92	3.53	1.0582	0.9450	1.58
2	Teras(TE)	77	2.96	0.8177	1.2229	0.86
3	Antre 1(AN1)	68	2.61	0.6734	1.4850	0.86
4	Antre 2(AN2)	89	3.42	1.0101	0.9900	2.08
5	Vestiyer(VE)	105	4.03	1.2666	0.7895	1.33
6	Hol/Koridor 1(H1)	82	3.15	0.8978	1.1138	1.16
7	Hol/Koridor 2(H2)	58	2.23	0.5131	1.9489	1.65
8	Hol/Koridor 3(H3)	66	2.53	0.6413	1.5593	2.28
9	Hol/Koridor 4(H4)	65	2.50	0.6253	1.5992	5.70
10	Yemek Odası(YE)	74	2.84	0.7696	1.2994	1.28
11	Oturma Odası(O)	74	2.84	0.7696	1.2994	0.45
12	Çalışma Odası(CA)	75	2.88	0.7856	1.2729	0.53
13	Yatak Odası 1(YA1)	88	3.38	0.9940	1.0060	1.12
14	Yatak Odası 2(YA2)	90	3.46	1.0261	0.9746	0.12
15	Yatak Odası 3(YA3)	88	3.38	0.9940	1.0060	0.62
16	Yatak Odası 4(YA4)	88	3.38	0.9940	1.0060	0.62
17	Misafir Odası(MI)	91	3.50	1.0421	0.9596	0.20
18	Banyo(BN)	90	3.46	1.0261	0.9746	0.12
19	Mutfak(MU)	85	3.26	0.9459	1.0572	0.45
20	Kiler(KI)	114	4.38	1.4109	0.7088	0.25
21	WC 1	130	5.00	1.6674	0.5997	0.50
22	WC 2	90	3.46	1.0261	0.9746	0.12
23	Balkon 1(BL1)	78	3.00	0.8337	1.1995	1.08
24	Balkon 2(BL2)	90	3.46	1.0261	0.9746	0.12
25	Balkon 3(BL3)	111	4.26	1.3628	0.7338	1.00
26	Balkon 4(BL4)	113	4.34	1.3949	0.7169	0.50
MİNİMUM		58.00	2.23	0.5131	0.5997	0.12
ORTALAMA		88.44	3.40	1.0012	1.0779	1.00
MAKSİMUM		130.00	5.00	1.6674	1.9489	5.70
H	0.9966		H*	0.7487		

Dışarıdan gelenlerin kullanımı açısından değerlendirmek için yapılan dış dahil hesaplamalarda, entegrasyon değerlerine (*i*) bakıldığında yapının en bütünlüşmüş mekânının 2 numaralı hol olduğu görülmektedir. Diğer Arkan yapılarının bazılarında da olduğu gibi en ayrıık mekânlar arasında içe dönük tasarım eğiliminden kaynaklı olarak dış mekân ve kiler, WC gibi gizlenmek istenen mekânlar bulunmaktadır. Konutun

mekânlarının entegrasyon değerine (i) göre sıralaması incelendiğinde en bütünleşik olan mekânların geçiş mekânlarından oluştuğu görülmektedir.

H2 (1.94) > H4 (1.59) > H3 (1.55) > AN1 (1.48) > YE = O (1.29) > CA (1.27) > TE (1.22) > BL1 (1.19) > H1 (1.11) > **Ort. Değ. (1.07)** > MU (1.05) > YA1 = YA3 = YA4 (1.00) > AN2 (0.99) > WC2 = YA2 = BN = BL2 (0.97) > MI (0.95) > BA (0.94) > VE (0.78) > BL3 (0.73) > BL4 (0.71) > KI (0.70) > KÖK (0.68) > WC1 (0.59)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın geçiş mekânlarından 4 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Ev sakinleri açısından değerlendirme yapılması için dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalara bakıldığında yine geçiş mekânı merkezli bir dağılımın olduğu görülmektedir (Tablo 4.12).

Tablo 4.12. Göztepe’de Konut Projesi dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre 1(AN1)	51	2.68	0.8314	1.2028	0.70
1	Antre 2(AN2)	73	3.84	1.4030	0.7128	1.83
2	Vestiyer(VE)	81	4.26	1.6108	0.6208	1.50
3	Hol/Koridor 1(H1)	65	3.42	1.1951	0.8368	1.00
4	Hol/Koridor 2(H2)	39	2.05	0.5196	1.9246	2.39
5	Hol/Koridor 3(H3)	47	2.47	0.7275	1.3746	2.03
6	Hol/Koridor 4(H4)	45	2.36	0.6755	1.4804	6.20
7	Yemek Odası(YE)	59	3.10	1.0392	0.9623	1.08
8	Oturma Odası(O)	51	2.68	0.8314	1.2028	0.53
9	Çalışma Odası(CA)	57	3.00	0.9873	1.0129	0.20
10	Yatak Odası 1(YA1)	63	3.31	1.1432	0.8747	0.14
11	Yatak Odası 2(YA2)	63	3.31	1.1432	0.8747	0.14
12	Yatak Odası 3(YA3)	63	3.31	1.1432	0.8747	0.14
13	Yatak Odası 4(YA4)	63	3.31	1.1432	0.8747	0.14
14	Misafir Odası(MI)	65	3.42	1.1951	0.8368	0.25
15	Banyo(BN)	63	3.31	1.1432	0.8747	0.14
16	Mutfak(MU)	61	3.21	1.0912	0.9164	0.58
17	Kiler(KI)	91	4.78	1.8706	0.5346	0.33
18	WC 1	99	5.21	2.0785	0.4811	0.50
19	WC 2	63	3.31	1.1432	0.8747	0.14
MİNİMUM		39.00	2.05	0.5196	0.4811	0.14
ORTALAMA		63.10	3.32	1.1458	0.9674	1.00
MAKSİMUM		99.00	5.21	2.0785	1.9246	6.20
H		0.9610		H*		0.6609

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânının değişmeyerek dış dahil hesaplamalarda olduğu gibi 2 numaralı hol olduğu görülmektedir. En ayırık mekânlara bakıldığında ise yine banyo, WC gibi mekânların olduğu görülmektedir. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralandığında yine geçiş mekânlarının en bütünleşik mekânlar olduğu görülmektedir.

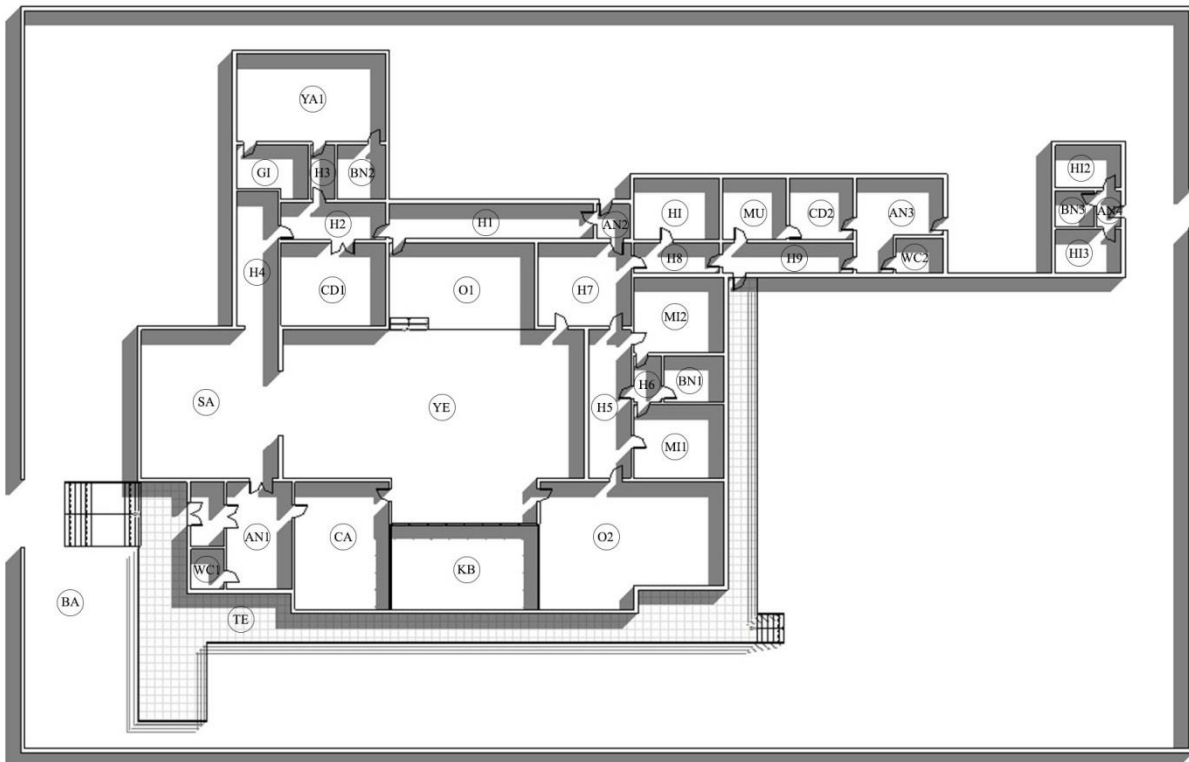
$$\begin{aligned} & \text{H2 (1.92)} > \text{H4 (1.48)} > \text{H3 (1.37)} > \text{AN1} = \text{O (1.20)} > \text{CA (1.01)} > \textbf{Ort. Değ. (0.967)} \\ & > \text{YE (0.962)} > \text{MU (0.91)} > \text{YA1} = \text{YA2} = \text{YA3} = \text{YA4} = \text{BN} = \text{WC2 (0.87)} > \text{H1} = \text{MI} \\ & \text{(0.83)} > \text{AN2 (0.71)} > \text{VE (0.62)} > \text{KI (0.53)} > \text{WC1 (0.48)} \end{aligned}$$

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 4 numaralı hol olduğu görülmektedir.

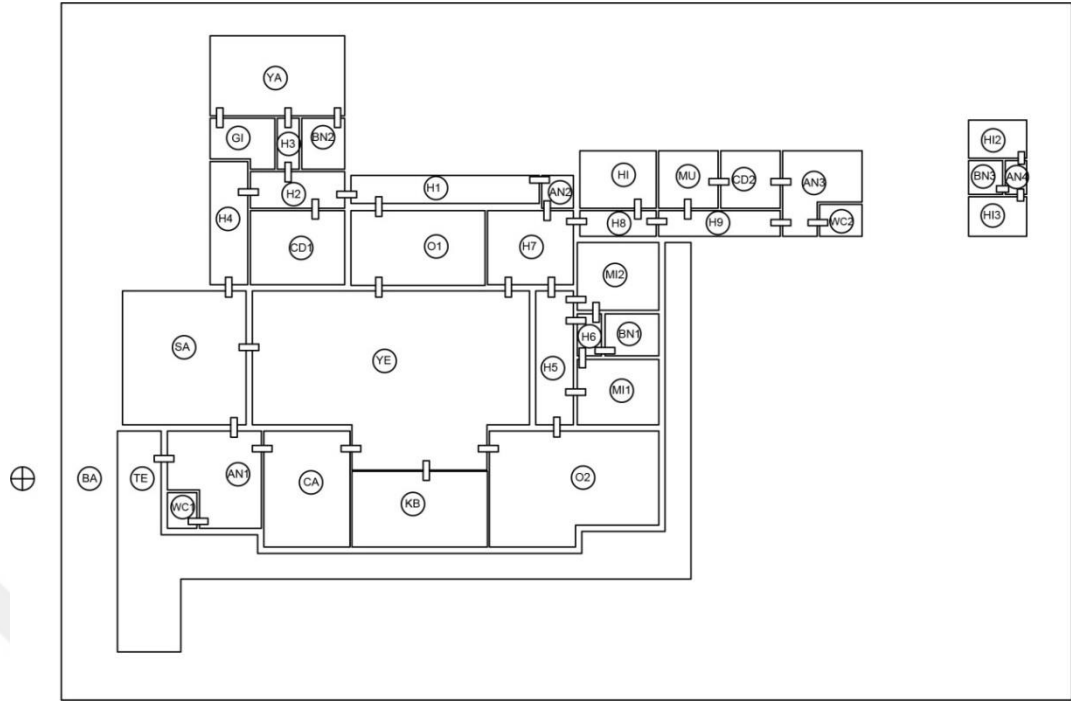
Göreceli fark faktörüne (H^*) bakıldığında dış dahil hesaplamalara göre 0'a daha yakın bir sonuç olan dış hariç dizilimin daha düzenli bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.1.7. Makbule Atadan Evi (Camlı Köşk) (1936-37)

Arkan'ın Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Atadan için tasarlanan yapının öncelikle ölçekli planı çizilerek (Şekil 4.27) dışbükey haritası (Şekil 4.28) çıkarılmıştır.

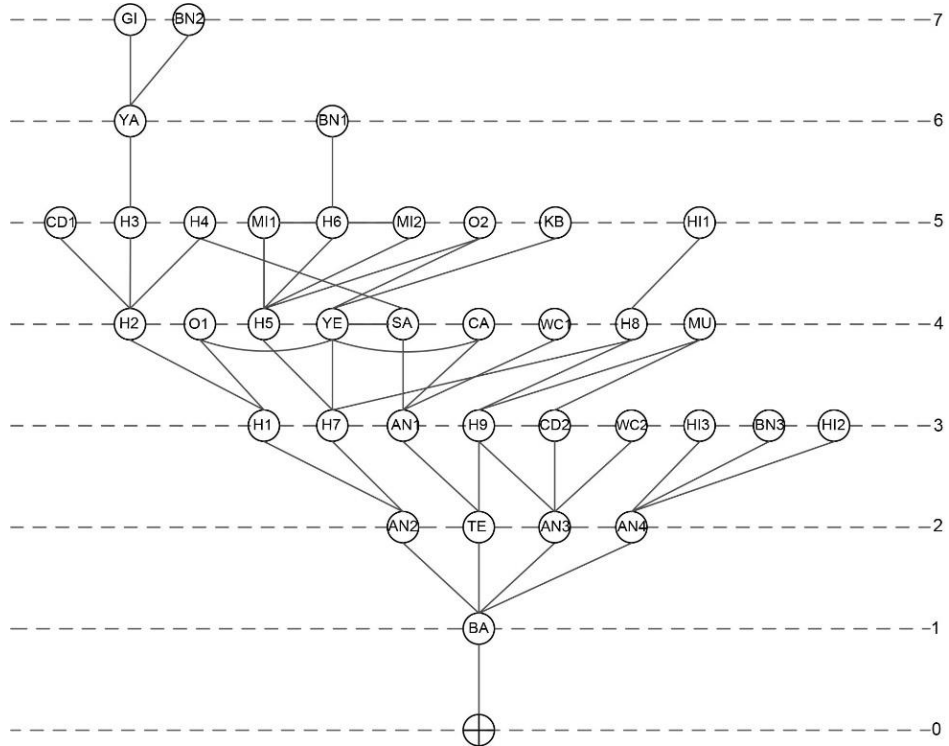

Şekil 4.27. Makbule Atadan Evi planı

Şekil 4.28. Makbule Atadan Evi dışbükey haritası

Dışbükey planlardan elde edilen mekân-bağlantı ilişkileri ile yapının geçirgenlik grafiği çizildiğinde aynı mekândan birçok bağlantının olduğu ağaç benzeri bir grafik ortaya çıkmıştır (Şekil 4.29).

Şekil 4.29. Makbule Atadan Evi geçirgenlik grafiği

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilen yapının dış dahil edilen hesaplamalarda (Tablo 4.13) geçiş mekânı merkezli dağılımın bu yapı için de geçerli olduğu görülmektedir.

Tablo 4.13. Makbule Atadan Evi dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	143	3.97	1.0603	0.9431	0.20
1	Bahçe(BA)	108	3.00	0.7135	1.4015	2.16
2	Teras(TE)	122	3.38	0.8522	1.1734	0.70
3	Kış Bahçesi(KB)	150	4.16	1.1296	0.8853	0.16
4	Antre 1(AN1)	123	3.41	0.8621	1.1600	2.16
5	Antre 2(AN2)	101	2.80	0.6441	1.5526	0.78
6	Antre 3(AN3)	131	3.63	0.9414	1.0622	1.95
7	Antre 4(AN4)	137	3.80	1.0008	0.9992	3.20
8	Hol/Koridor 1(H1)	115	3.19	0.7828	1.2775	1.08
9	Hol/Koridor 2(H2)	132	3.66	0.9513	1.0512	2.33
10	Hol/Koridor 3(H3)	161	4.47	1.2387	0.8073	0.58
11	Hol/Koridor 4(H4)	139	3.86	1.0206	0.9798	0.58
12	Hol/Koridor 5(H5)	129	3.58	0.9216	1.0851	2.00
13	Hol/Koridor 6(H6)	160	4.44	1.2287	0.8139	2.20
14	Hol/Koridor 7(H7)	104	2.88	0.6738	1.4841	1.03
15	Hol/Koridor 8(H8)	123	3.41	0.8621	1.1600	1.50
16	Hol/Koridor 9(H9)	129	3.58	0.9216	1.0851	1.41
17	Yemek Odası(YE)	115	3.19	0.7828	1.2775	3.08
18	Salon(SA)	119	3.30	0.8225	1.2158	0.91
19	Oturma Odası 1(O1)	126	3.50	0.8918	1.1213	0.50
20	Oturma Odası 2(O2)	140	3.88	1.0306	0.9703	0.36
21	Çalışma Odası(CA)	133	3.69	0.9612	1.0404	0.41
22	Yatak Odası(YA)	192	5.33	1.5458	0.6469	2.50
23	Giyinme Odası(GI)	227	6.30	1.8927	0.5283	0.33
24	Misafir Odası 1(MI1)	162	4.50	1.2486	0.8009	0.45
25	Misafir Odası 2(MI2)	162	4.50	1.2486	0.8009	0.45
26	Banyo 1(BN1)	195	5.41	1.5756	0.6347	0.25
27	Banyo 2(BN2)	227	6.30	1.8927	0.5283	0.33
28	Banyo 3(BN3)	172	4.77	1.3477	0.7420	0.25
29	Çamaşır/ Dikiş Odası 1(CD1)	167	4.63	1.2981	0.7704	0.25
30	Çamaşır/ Dikiş Odası 2(CD2)	164	4.55	1.2684	0.7884	0.75
31	Hizmetli Odası 1(HI1)	158	4.38	1.2089	0.8272	0.33
32	Hizmetli Odası 2(HI2)	172	4.77	1.3477	0.7420	0.25
33	Hizmetli Odası 3(HI3)	172	4.77	1.3477	0.7420	0.25
34	Mutfak(MU)	162	4.50	1.2486	0.8009	0.75
35	WC 1	158	4.38	1.2089	0.8272	0.25
36	WC 2	166	4.61	1.2882	0.7763	0.25
MİNİMUM		101.00	2.80	0.6441	0.5283	0.16
ORTALAMA		148.54	4.12	1.1152	0.9595	1.00
MAKSİMUM		227.00	6.30	1.8927	1.5526	3.20
H		1.0080	H*	0.7770		

Dışarıdan gelenlerin kullanımı açısından değerlendirmek için yapılan dış dahil hesaplamalarda, entegrasyon değerlerine (i) bakıldığında yapının en bütünleşmiş mekânının 2 numaralı antre olduğu görülmektedir. Hizmetli odaları, banyo, WC gibi göz önünde olması istenmeyen mekânlar ise en ayrılmış mekânlardır. Konutun mekânlarının entegrasyon değerine (i) göre sıralaması incelendiğinde;

AN2 (1.55) > H7 (1.48) > BA (1.40) > H1 = YE (1.27) > SA (1.21) > TE (1.17) > AN1 = H8 (1.16) > O1 (1.12) > H5 = H9 (1.08) > AN3 (1.06) > H2 (1.05) > CA (1.04) > AN4 (0.99) > H4 (0.979) > O2 (0.970) > **Ort. Değ. (0.95)** > KÖK (0.94) > KB (0.88) > HI1 = WC1 (0.82) > H6 (0.81) > H3 (0.80) > MU = MI1 = MI2 (0.80) > CD2 (0.78) > WC2 (0.776) > CD1 (0.770) > HI2 = HI3 = BN3 (0.74) > YA (0.64) > BN1 (0.63) > GI = BN2 (0.52)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın geçiş mekânlarından 4 numaralı antre olduğu görülmektedir.

Geçiş mekânı merkezli dağılımın, ev sakinleri açısından değerlendirme yapmak için hesaplanan dış mekânın dahil edilmediği durumda da devam ettiği görülmektedir (Tablo 4.14).

Tablo 4.14. Makbule Atadan Evi dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre 1(AN1)	117	4.17	1.2768	0.7832	1.83
1	Antre 2(AN2)	90	3.21	0.8894	1.1244	0.58
2	Antre 3(AN3)	136	4.85	1.5493	0.6455	1.83
3	Hol/Koridor 1(H1)	95	3.39	0.9612	1.0404	1.25
4	Hol/Koridor 2(H2)	104	3.71	1.0903	0.9172	2.33
5	Hol/Koridor 3(H3)	125	4.46	1.3915	0.7186	0.58
6	Hol/Koridor 4(H4)	106	3.78	1.1190	0.8937	0.58
7	Hol/Koridor 5(H5)	96	3.42	0.9755	1.0251	2.00
8	Hol/Koridor 6(H6)	119	4.25	1.3054	0.7660	2.20
9	Hol/Koridor 7(H7)	79	2.82	0.7316	1.3669	1.23
10	Hol/Koridor 8(H8)	94	3.35	0.9468	1.0562	1.58
11	Hol/Koridor 9(H9)	113	4.03	1.2194	0.8201	1.16
12	Yemek Odası(YE)	85	3.03	0.8177	1.2229	2.08
13	Salon(SA)	94	3.35	0.9468	1.0562	1.03
14	Oturma Odası 1(O1)	97	3.46	0.9898	1.0103	0.53
15	Oturma Odası 2(O2)	102	3.64	1.0616	0.9420	0.40
16	Çalışma Odası(CA)	108	3.85	1.1476	0.8714	0.53
17	Yatak Odası(YA)	148	5.28	1.7215	0.5809	2.50
18	Giyinme Odası(GI)	175	6.25	2.1088	0.4742	0.33
19	Misafir Odası 1(MI1)	121	4.32	1.3341	0.7496	0.45
20	Misafir Odası 2(MI2)	121	4.32	1.3341	0.7496	0.45
21	Banyo 1(BN1)	146	5.21	1.6928	0.5907	0.25
22	Banyo 2(BN2)	175	6.25	2.1088	0.4742	0.33
23	Çamaşır/ Dikiş Odası 1(CD1)	131	4.67	1.4776	0.6768	0.25
24	Çamaşır/ Dikiş Odası 2(CD2)	161	5.75	1.9080	0.5241	0.83
25	Hizmetli Odası 1(HI1)	121	4.32	1.3341	0.7496	0.33
26	Mutfak(MU)	138	4.92	1.5780	0.6337	0.83
27	WC 1	144	5.14	1.6641	0.6009	0.33
28	WC 2	163	5.82	1.9367	0.5163	0.33
MİNİMUM		79.00	2.82	0.7316	0.4742	0.25
ORTALAMA		120.83	4.31	1.3317	0.8131	1.00
MAKSİMUM		175.00	6.25	2.1088	1.3669	2.50
H	1.0150		H*	0.7941		

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın dış dahil hesaplamalarda olduğundan farklı olarak 7 numaralı hol olduğu görülmektedir. Ancak en ayrıık mekânların değişmeyerek yine banyo, WC gibi mekânların olduğu görülmektedir. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralandığında yine geçiş mekânlarının en bütünleşik mekânlar olduğu görülmektedir.

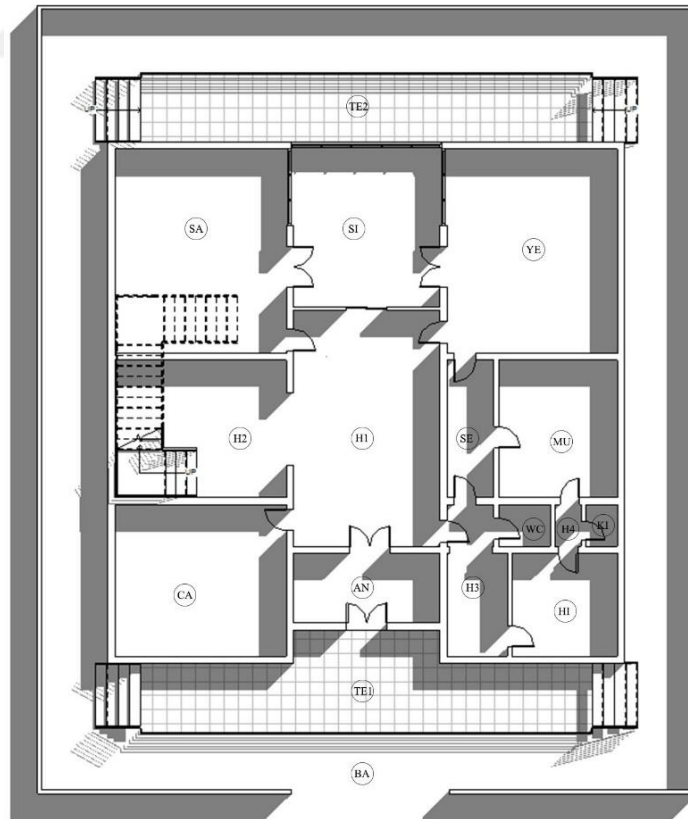
H7 (1.36) > YE (1.22) > AN2 (1.12) > SA = H8 (1.05) > H1 (1.04) > H5 (1.02) > O1 (1.01) > O2 (0.94) > H2 (0.91) > H4 (0.89) > CA (0.87) > H9 (0.82) > **Ort. Değ.(0.81)** > AN1 (0.78) > H6 (0.76) > HI1 = MI1 = MI2 (0.74) > H3 (0.71) > CD1 (0.67) > AN3 (0.64) > MU (0.63) > WC1 (0.60) > BN1 (0.59) > YA (0.58) > CD2 (0.52) > WC2 (0.51) > GI = BN2 (0.47)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın yatak odası olduğu görülmektedir.

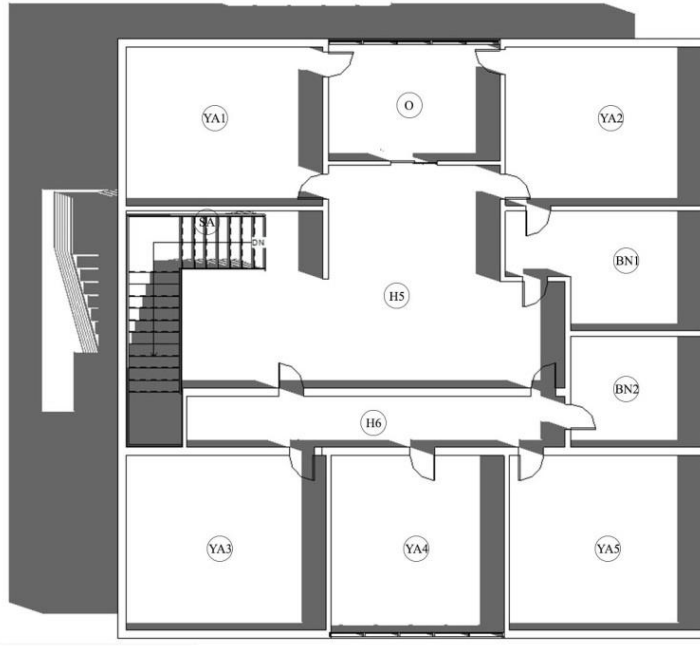
Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.1.8. Salih Bozok Villası (1936-40)

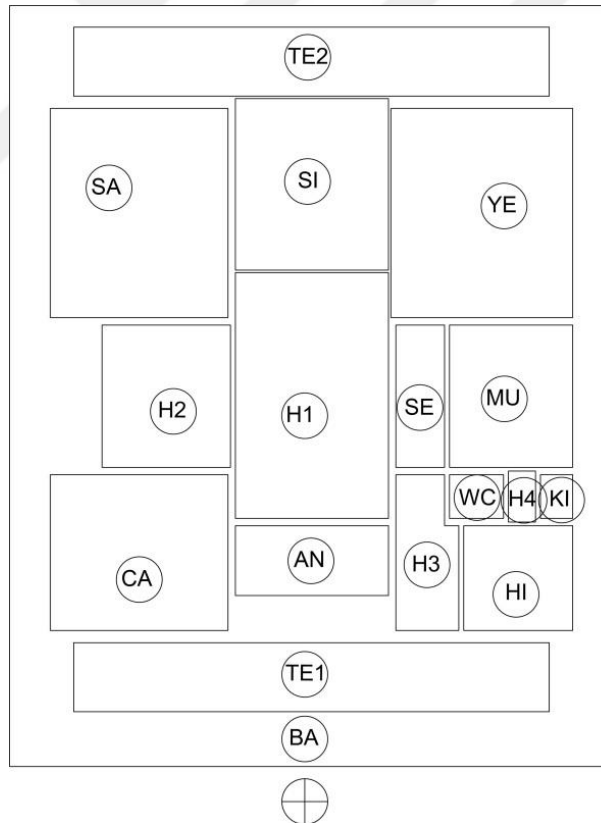
Milliyetçilik akımının yeniden güçlenmeye başladığı bir dönemde Arkan'ın bu akımı kendince yorumladığı yapısı Salih Bozok Villası'nın öncelikle kat planları (Şekil 4.30, 31) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritası (Şekil 4.32, 33) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.34) oluşturulmuştur.

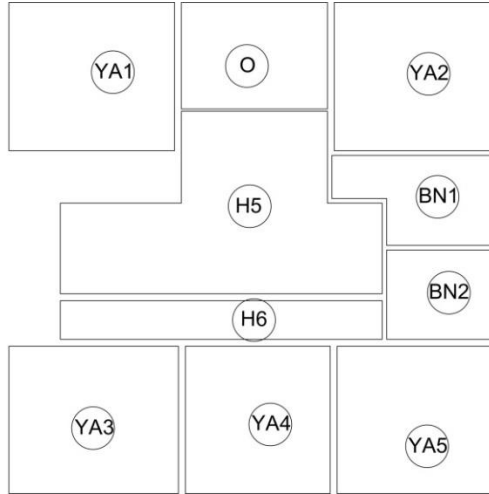
Şekil 4.30. Salih Bozok Villası giriş kat planı

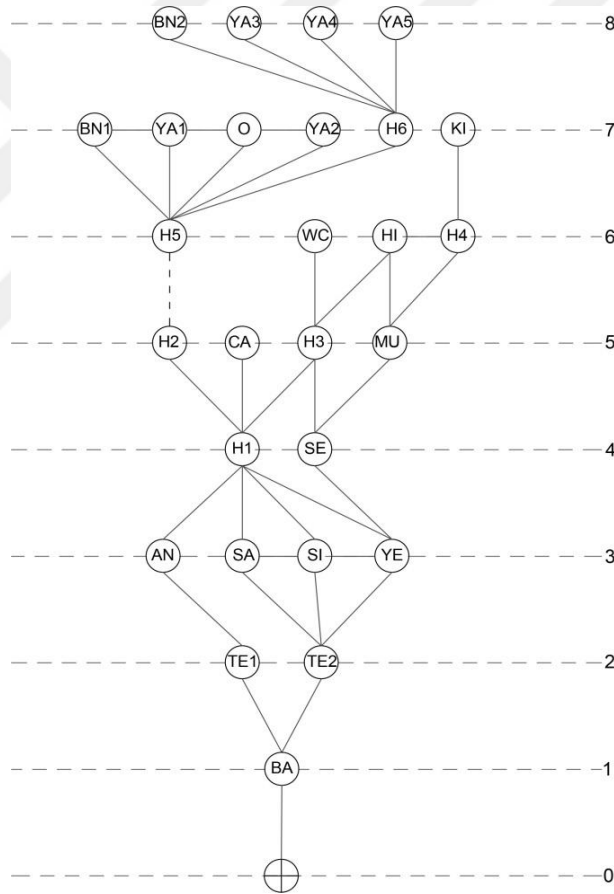
Şekil 4.31. Salih Bozok Villası üst kat planı

Şekil 4.32. Salih Bozok Villası giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.33. Salih Bozok Villası üst kat dışbükey haritası

Şekil 4.34. Salih Bozok Villası geçirgenlik grafiği

Derin ağaç benzeri bir geçirgenlik grafiği oluşan yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Önemli incelenen dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.15) aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.15. Salih Bozok Villası dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	143	5.30	1.7572	0.5691	0.33
1	Bahçe(BA)	117	4.33	1.3633	0.7335	1.75
2	Teras 1(TE1)	107	3.96	1.2119	0.8252	0.83
3	Teras 2(TE2)	97	3.59	1.0604	0.9430	1.17
4	Antre(AN)	87	3.22	0.9089	1.1002	0.64
5	Hol/Koridor 1(H1)	67	2.48	0.6059	1.6504	3.08
6	Hol/Koridor 2(H2)	73	2.70	0.6968	1.4351	0.31
7	Hol/Koridor 3(H3)	81	3.00	0.8180	1.2225	1.81
8	Hol/Koridor 4(H4)	119	4.41	1.3936	0.7176	1.67
9	Hol/Koridor 5(H5)	81	3.00	0.8180	1.2225	2.37
10	Hol/Koridor 6(H6)	99	3.67	1.0907	0.9168	4.17
11	Yemek Odası(YE)	80	2.96	0.8029	1.2455	0.98
12	Salon(SA)	86	3.18	0.8937	1.1189	0.64
13	Oturma Odası(O)	105	3.89	1.1816	0.8463	1.00
14	Çalışma Odası(CA)	93	3.44	0.9998	1.0002	0.14
15	Sigara Odası(SI)	83	3.07	0.8483	1.1788	0.98
16	Yatak Odası 1(YA1)	105	3.89	1.1816	0.8463	1.00
17	Yatak Odası 2(YA2)	106	3.93	1.1967	0.8356	0.50
18	Yatak Odası 3(YA3)	125	4.63	1.4845	0.6736	0.20
19	Yatak Odası 4(YA4)	125	4.63	1.4845	0.6736	0.20
20	Yatak Odası 5(YA5)	125	4.63	1.4845	0.6736	0.20
21	Banyo 1(BN1)	106	3.93	1.1967	0.8356	0.50
22	Banyo 2(BN2)	125	4.63	1.4845	0.6736	0.20
23	Hizmetli Odası(HI)	101	3.74	1.1210	0.8921	0.92
24	Mutfak(MU)	114	4.22	1.3179	0.7588	1.00
25	Servis Odası(SE)	94	3.48	1.0149	0.9853	0.83
26	Kiler(KI)	145	5.37	1.7875	0.5594	0.33
27	WC	107	3.96	1.2119	0.8252	0.25
MİNİMUM		67.00	2.48	0.6059	0.5594	0.20
ORTALAMA		103.43	3.83	1.1578	0.9271	1.00
MAKSİMUM		145.00	5.37	1.7875	1.6504	4.17
H	1.0118		H*	0.7862		

Dışarıdan gelenlerin kullanımı açısından değerlendirmek için yapılan dış dahil hesaplamalarda, entegrasyon değerlerine (*i*) bakıldığında yapının en bütünleşmiş mekânının 1 numaralı hol olduğu görülmektedir. Diğer yapılarda olduğu gibi dış mekân, banyo, WC gibi mekânlar ise en ayrılmış mekânlardır. Konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması incelendiğinde;

H1 (1.65) > H2 (1.43) > YE (1.24) > H3 = H5 (1.22) > SI (1.17) > SA (1.11) > AN (1.10) > CA (1.00) > SE (0.98) > TE2 (0.94) > **Ort. Değ. (0.92)** > H6 (0.91) > HI (0.89) > O =

YA1 (0.84) > YA2 = BN1 (0.83) > WC = TE1 (0.82) > MU (0.75) > BA (0.73) > H4 (0.71) > YA3 = YA4 = YA5 = BN2 (0.67) > KÖK (0.56) > KI (0.55)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın geçiş mekânlarından 6 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Geçiş mekânı merkezli dağılımın, ev sakinleri açısından değerlendirme yapmak için hesaplanan dış mekânın dahil edilmediği durumda da devam ettiği görülmektedir (Tablo 4.16).

Tablo 4.16. Salih Bozok Villası dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre(AN)	78	3.39	1.0624	0.9413	0.14
1	Hol/Koridor 1(H1)	56	2.43	0.6374	1.5689	3.91
2	Hol/Koridor 2(H2)	58	2.52	0.6760	1.4793	0.30
3	Hol/Koridor 3(H3)	66	2.86	0.8306	1.2039	1.97
4	Hol/Koridor 4(H4)	99	4.30	1.4680	0.6812	2.00
5	Hol/Koridor 5(H5)	62	2.69	0.7533	1.3275	2.36
6	Hol/Koridor 6(H6)	76	3.30	1.0237	0.9768	4.16
7	Yemek Odası(YE)	71	3.08	0.9272	1.0785	0.80
8	Salon(SA)	77	3.34	1.0430	0.9588	0.47
9	Oturma Odası(O)	82	3.56	1.1396	0.8775	1.00
10	Çalışma Odası(CA)	78	3.39	1.0624	0.9413	0.14
11	Sigara Odası(SI)	74	3.21	0.9851	1.0151	0.97
12	Yatak Odası 1(YA1)	82	3.56	1.1396	0.8775	1.00
13	Yatak Odası 2(YA2)	83	3.60	1.1589	0.8629	0.50
14	Yatak Odası 3(YA3)	98	4.26	1.4487	0.6903	0.20
15	Yatak Odası 4(YA4)	98	4.26	1.4487	0.6903	0.20
16	Yatak Odası 5(YA5)	98	4.26	1.4487	0.6903	0.20
17	Banyo 1(BN1)	83	3.60	1.1589	0.8629	0.50
18	Banyo 2(BN2)	98	4.26	1.4487	0.6903	0.20
19	Hizmetli Odası(HI)	83	3.60	1.1589	0.8629	0.58
20	Mutfak(MU)	98	4.26	1.4487	0.6903	0.66
21	Servis Odası(SE)	81	3.52	1.1203	0.8926	1.08
22	Kiler(KI)	121	5.26	1.8929	0.5283	0.33
23	WC	88	3.82	1.2555	0.7965	0.25
MİNİMUM		56.00	2.43	0.6374	0.5283	0.14
ORTALAMA		82.83	3.60	1.1557	0.9244	1.00
MAKSİMUM		121.00	5.26	1.8929	1.5689	4.16
H	1.0078	H*		0.7764		

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın dış dahil hesaplamalarda olduğu gibi 1 numaralı hol olduğu görülmektedir. En ayırık mekânlar da değişmeyerek yine banyo, WC gibi mekânlardır. Mekânlar entegrasyon

değerlerine (i) göre sıralandığında yine geçiş mekânlarının en bütünleşik mekânlar olduğu görülmektedir.

H1 (1.56) > H2 (1.47) > H5 (1.32) > H3 (1.20) > YE (1.07) > SI (1.01) > H6 (0.97) > SA (0.95) > AN = CA (0.94) > **Ort. Değ. (0.92)** > SE (0.89) > O = YA1 (0.87) > HI = YA2 = BN1 (0.86) > WC (0.79) > MU = YA3 = YA4 = YA5 = BN2 (0.69) > H4 (0.68) > KI (0.52)

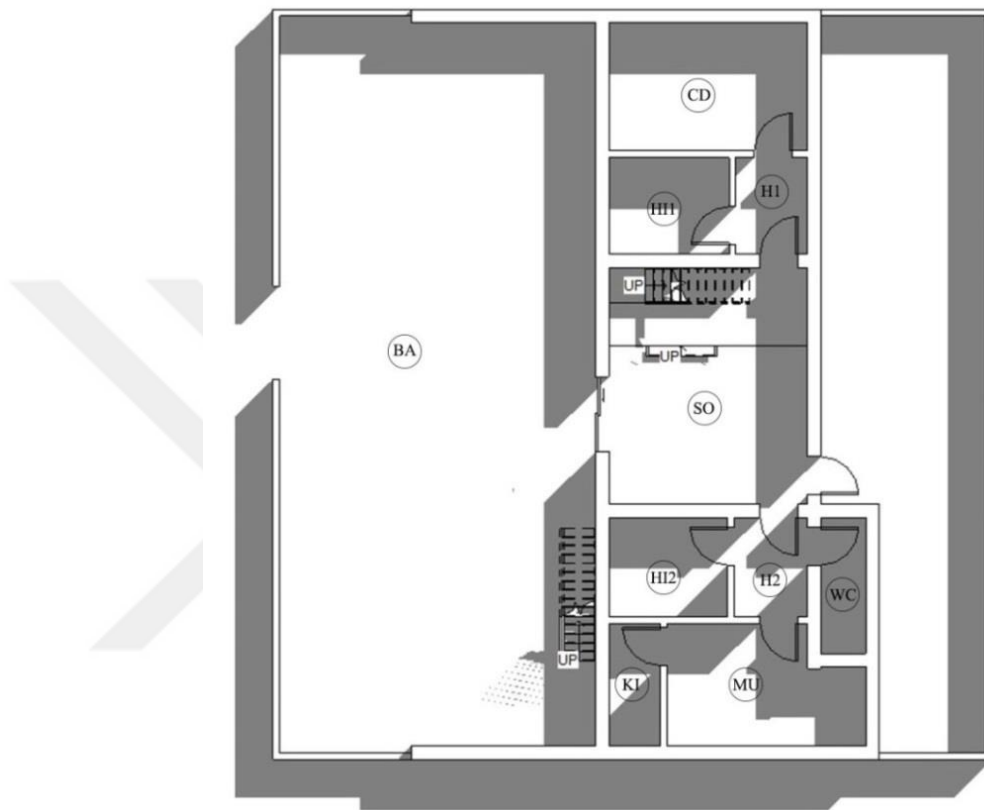
Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 6 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

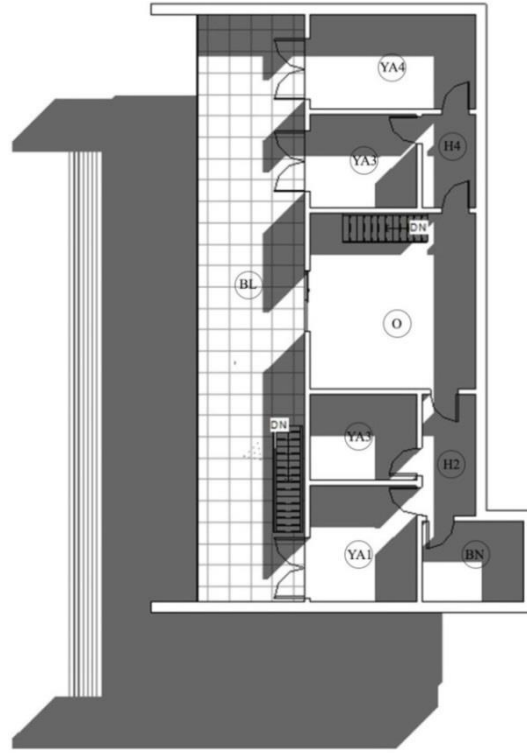
4.2. Sedad Hakkı Eldem Konutları

4.2.1. Raif Meto Evi (1941)

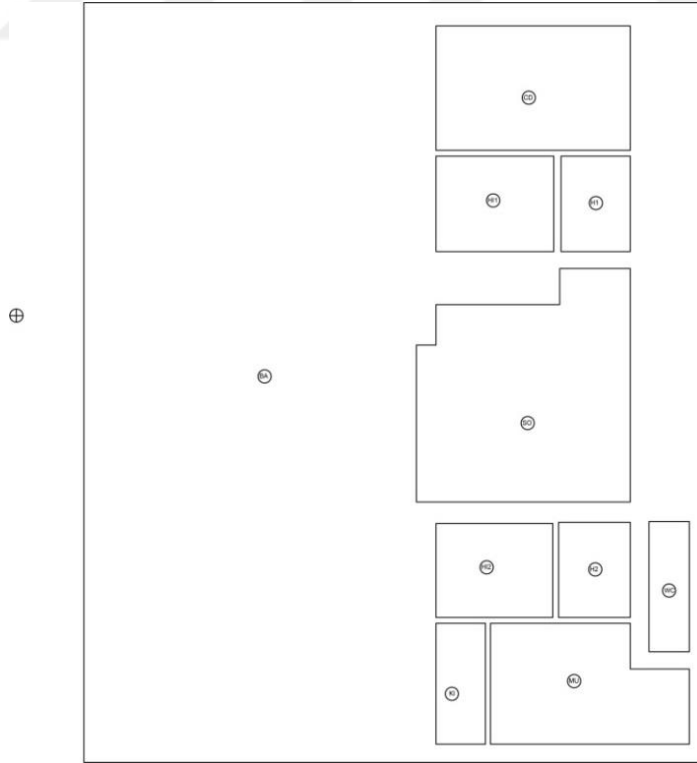
Eldem'in Orta Anadolu ruhunu taşıyan bu yapısında kat planları (Şekil 4.35, 36) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.37, 38) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.39) oluşturulmuştur.

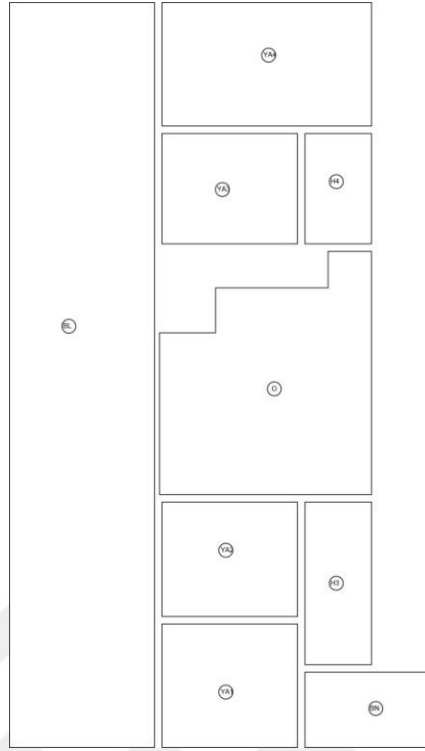
Şekil 4.35. Raif Meto Evi giriş kat planı

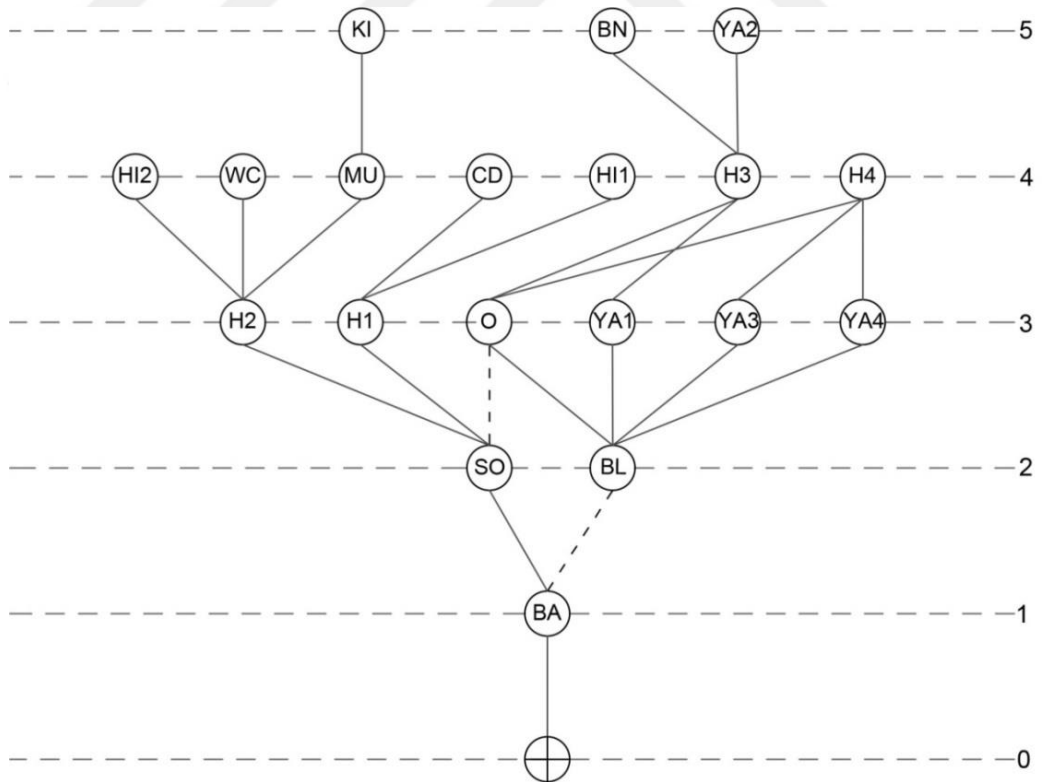
Şekil 4.36. Raif Meto Evi üst kat planı

Şekil 4.37. Raif Meto Evi giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.38. Raif Meto Evi üst kat dışbükey haritası

Şekil 4.39. Raif Meto Evi geçirgenlik grafiği

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Geçirgenlik grafiği oluşturulan yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikle dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.17) incelendiğinde:

Tablo 4.17. Raif Meto Evi dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	66	3.47	1.2211	0.8189	0.33
1	Bahçe(BA)	48	2.52	0.7535	1.3271	1.45
2	Hol/Koridor 1(H1)	54	2.84	0.9093	1.0997	2.25
3	Hol/Koridor 2(H2)	50	2.63	0.8054	1.2416	2.75
4	Hol/Koridor 3(H3)	54	2.84	0.9093	1.0997	2.75
5	Hol/Koridor 4(H4)	56	2.94	0.9613	1.0403	1.25
6	Sofa(SO)	40	2.10	0.5456	1.8328	1.16
7	Oturma Odası(O)	42	2.21	0.5976	1.6734	1.03
8	Yatak Odası 1(YA1)	62	3.26	1.1172	0.8951	0.45
9	Yatak Odası 2(YA2)	72	3.78	1.3770	0.7262	0.25
10	Yatak Odası 3(YA3)	66	3.47	1.2211	0.8189	0.53
11	Yatak Odası 4(YA4)	66	3.47	1.2211	0.8189	0.53
12	Banyo(BN)	72	3.78	1.3770	0.7262	0.25
13	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	72	3.78	1.3770	0.7262	0.33
14	Hizmetli Odası 1(HI1)	72	3.78	1.3770	0.7262	0.33
15	Hizmetli Odası 2(HI2)	68	3.57	1.2731	0.7855	0.25
16	Mutfak(MU)	66	3.47	1.2211	0.8189	1.25
17	Kiler(KI)	84	4.42	1.6888	0.5921	0.50
18	WC	68	3.57	1.2731	0.7855	0.25
19	Balkon(BL)	50	2.63	0.8034	1.2447	2.08
MİNİMUM		40.00	2.10	0.5456	0.5921	0.25
ORTALAMA		61.40	3.23	1.1015	0.9899	1.00
MAKSİMUM		84.00	4.42	1.3770	1.8328	2.75
H		1.0343	H*		0.8418	

Geleneksel izler taşıyan yapının dış dahil hesaplamalarda entegrasyon değerlerine (*i*) bakıldığında en bütünleşmiş mekânının sofa olduğu, en ayırık mekânın ise kiler olduğu görülmektedir. Daha gizli tutulmak istenen banyo, hizmetli odası ve çamaşır/dikiş odası gibi mekânlar da ayırık mekânlar arasındadır. İşlevsel bir mekân olan sofanın en bütünleşik mekân olması yapıdaki geleneksel konut tasarımı yaklaşımının bir yansımasıdır. Aynı zamanda konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması incelendiğinde en bütünleşik olan mekânların işlevsel mekânlarından oluştuğu görülmektedir.

SO (1.83) > O (1.67) > BA (1.32) > BL (1.244) > H2 (1.241) > H1 = H3 (1.09) > H4 (1.04) > **Ort. Değ. (0.98)** > YA1 (0.89) > MU = YA3 = YA4 = KÖK (0.81) > HI2 = WC (0.78) > HI1 = YA2 = CD = BN (0.72) > KI (0.59)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânlarının geçiş mekânlarından olan 2 ve 3 numaralı hol olduğu görülmektedir.

İşlevsel mekân merkezli dağılımın, ev sakinleri açısından değerlendirme yapmak için hesaplanan dış mekânın dahil edilmediği durumda da devam ettiği görülmektedir (Tablo 4.18).

Tablo 4.18. Raif Meto Evi dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Hol/Koridor 1(H1)	46	2.87	1.0249	0.9757	2.33
1	Hol/Koridor 2(H2)	42	2.62	0.8883	1.1257	2.83
2	Hol/Koridor 3(H3)	45	2.81	0.9908	1.0093	3.33
3	Hol/Koridor 4(H4)	47	2.93	1.0591	0.9442	2.33
4	Sofa(SO)	35	2.18	0.6491	1.5406	0.91
5	Oturma Odası(O)	36	2.25	0.6833	1.4635	0.91
6	Yatak Odası 1(YA1)	60	3.75	1.5032	0.6652	0.25
7	Yatak Odası 2(YA2)	60	3.75	1.5032	0.6652	0.25
8	Yatak Odası 3(YA3)	62	3.87	1.5716	0.6363	0.33
9	Yatak Odası 4(YA4)	62	3.87	1.5716	0.6363	0.33
10	Banyo(BN)	60	3.75	1.5032	0.6652	0.25
11	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	61	3.81	1.5374	0.6504	0.33
12	Hizmetli Odası 1(HI1)	61	3.81	1.5374	0.6504	0.33
13	Hizmetli Odası 2(HI2)	57	3.56	1.4007	0.7139	0.25
14	Mutfak(MU)	55	3.43	1.3324	0.7505	1.25
15	Kiler(KI)	70	4.37	1.8449	0.5420	0.50
16	WC	57	3.56	1.4007	0.7139	0.25
MİNİMUM		35.00	2.18	0.6491	0.5420	0.25
ORTALAMA		53.88	3.36	1.2942	0.8440	1.00
MAKSİMUM		70.00	4.37	1.5716	1.5406	3.33
H		1.0381	H*		0.8511	

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın dış dahil hesaplamalarda olduğu gibi sofa olduğu görülmektedir. En ayrıık mekânlar da değişmeyerek yine kiler, banyo, hizmetli odası gibi mekânlardır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralandığında yine işlevsel mekânların en bütünleşik mekânlar olduğu görülmektedir.

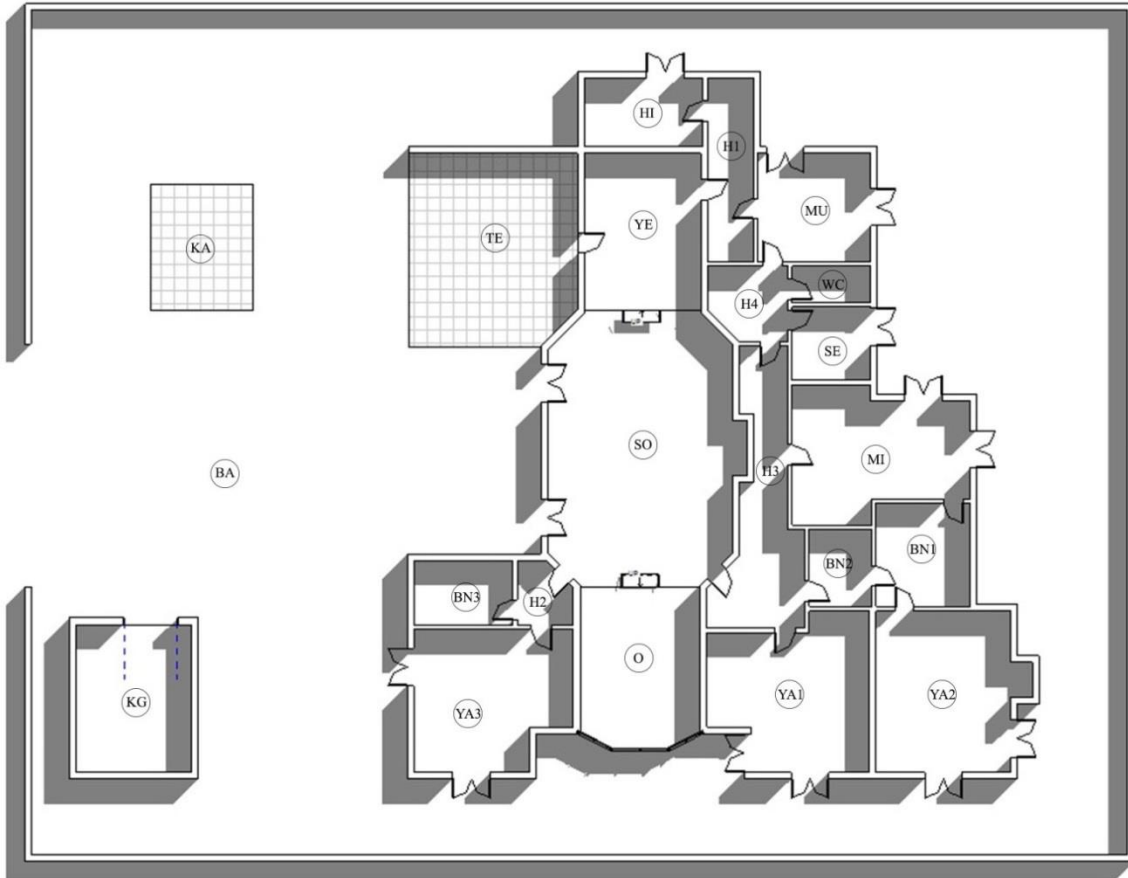
SO (1.54) > O (1.46) > H2 (1.12) > H3 (1.00) > H1 (0.97) > H4 (0.94) > **Ort. Değ.** (0.84) > MU (0.75) > HI2 = WC (0.71) > YA1 = YA2 = BN (0.66) > HI1 = CD (0.65) > YA3 = YA4 (0.63) > KI (0.54)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 3 numaralı hol olduğu görülmektedir.

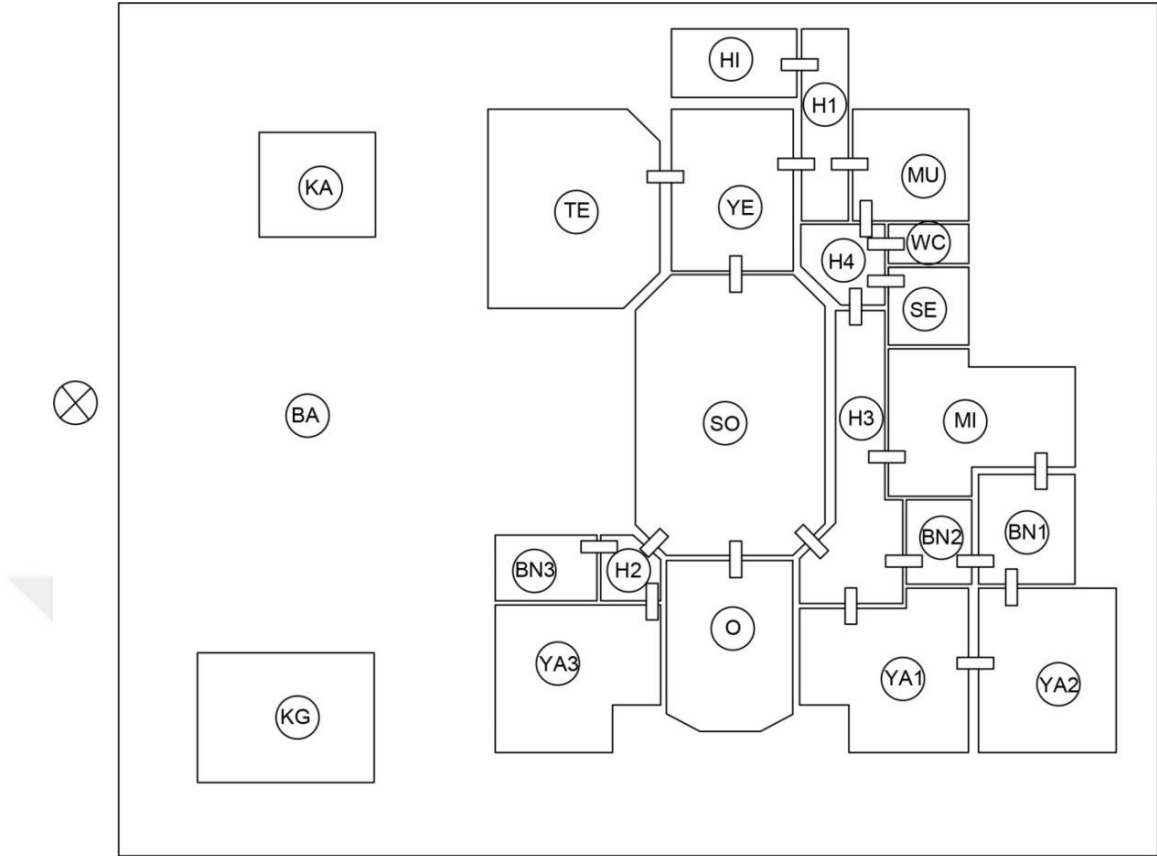
Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.2.2. Safyurtlu Köşkü (1944-45)

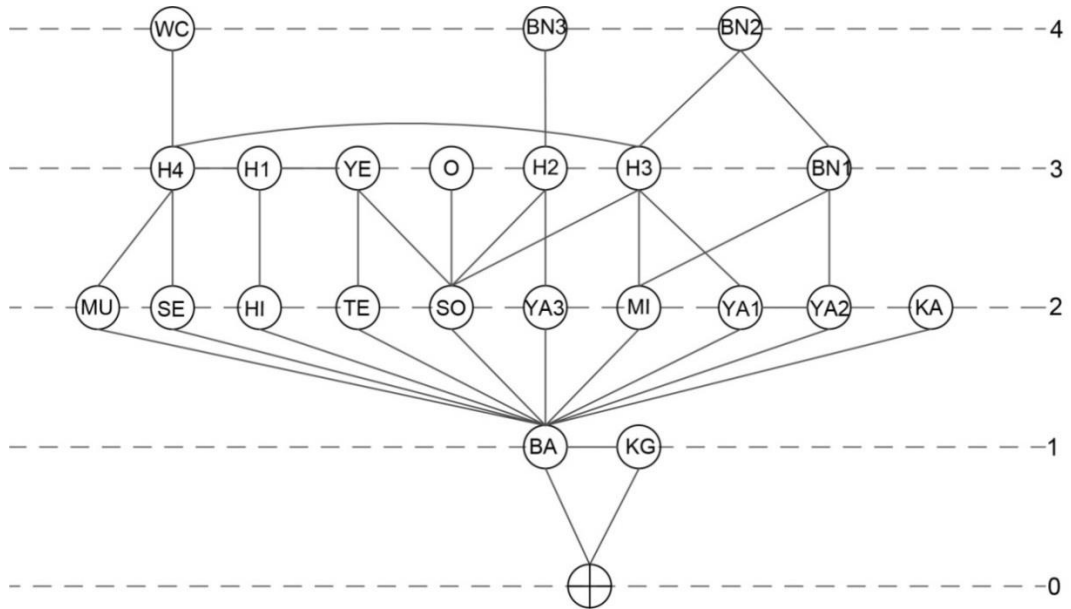
Eldem'in iki eyvanlı merkezi sofa esasına göre tasarladığı tek katlı Safyurtlu Köşkü'nün öncelikle kat planı (Şekil 4.40) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritası (Şekil 4.41) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.42) oluşturulmuştur.

Şekil 4.40. Safyurtlu Köşkü kat planı

Şekil 4.41. Safyurtlu Köşkü dışbükey haritası

Şekil 4.42. Safyurtlu Köşkü geçirgenlik grafiği

Çalı benzeri bir geçirgenlik grafiği oluşan yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikli incelenen dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.19) aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.19. Safyurtlu Köşkü dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	55	2.50	0.6825	1.4652	0.58
1	Bahçe(BA)	35	1.59	0.2688	3.7202	5.70
2	Kapalı Garaj(KG)	55	2.50	0.6825	1.4652	0.58
3	Kamelya (KA)	56	2.54	0.7031	1.4223	0.08
4	Teras(TE)	53	2.40	0.6411	1.5598	0.41
5	Hol/Koridor 1(H1)	55	2.50	0.6825	1.4652	1.03
6	Hol/Koridor 2(H2)	58	2.63	0.7445	1.3432	1.70
7	Hol/Koridor 3(H3)	46	2.09	0.4963	2.0149	1.56
8	Hol/Koridor 4(H4)	50	2.27	0.5791	1.7268	2.53
9	Sofa(SO)	41	1.86	0.3929	2.5452	1.95
10	Yemek Odası(YE)	55	2.50	0.6825	1.4652	1.03
11	Oturma Odası(O)	62	2.81	0.8272	1.2089	0.20
12	Yatak Odası 1(YA1)	48	2.18	0.5377	1.8598	0.61
13	Yatak Odası 2(YA2)	50	2.27	0.5791	1.7268	0.75
14	Yatak Odası 3(YA3)	52	2.36	0.6204	1.6119	0.41
15	Misafir Odası(MI)	48	2.18	0.5377	1.8598	0.61
16	Banyo 1(BN1)	64	2.90	0.8686	1.1513	1.16
17	Banyo 2(BN2)	64	2.90	0.8686	1.1513	0.53
18	Banyo 3(BN3)	79	3.59	1.1788	0.8483	0.33
19	Hizmetli Odası(HI)	51	2.31	0.5997	1.6675	0.41
20	Mutfak(MU)	49	2.22	0.5584	1.7908	0.28
21	Servis Odası(SE)	49	2.22	0.5584	1.7908	0.28
22	WC	71	3.22	1.0133	0.9869	0.20
MİNİMUM		35.00	1.59	0.2688	0.8483	0.08
ORTALAMA		54.17	2.46	0.6654	1.6455	1.00
MAKSİMUM		79.00	3.59	1.1788	3.7202	5.70
H		0.9480	H*	0.6289		

Dış dahil hesaplamalarda entegrasyon değerlerine (*i*) bakıldığında en bütünleşmiş mekânların bahçe ve sofa gibi işlevsel mekânlar olduğu, en ayrık mekânların ise banyo ve WC gibi göz önünden uzak tutulmak istenen mekânlar olduğu görülmektedir. Geleneksel konutların işlevsel mekân merkezli plan tasarımının görüldüğü konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir.

BA (3.72) > SO (2.54) > H3 (2.01) > MI = YA1 (1.85) > MU = SE (1.79) > YA2 = H4 (1.72) > HI (1.66) > **Ort. Değ. (1.64)** > YA3 (1.61) > TE (1.55) > YE = H1 = KG = KÖK (1.46) > KA (1.42) > H2 (1.34) > O (1.20) > BN1 = BN2 (1.15) > WC (0.98) > BN3 (0.84)

Geleneksel konutlarda görülen dış mekânla bütünleşik tasarım yaklaşımının örneği olan konutun mekânlarının kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın, en bütünleşik mekân da olan, bahçe olduğu görülmektedir.

Dış mekânın dahil edilmediği durumda ise elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir (Tablo 4.20).

Tablo 4.20. Safyurtlu Köşkü dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Hol/Koridor 1(H1)	44	2.58	0.8368	1.1950	1.70
1	Hol/Koridor 2(H2)	48	2.82	0.9608	1.0408	2.25
2	Hol/Koridor 3(H3)	32	1.88	0.4649	2.1510	1.95
3	Hol/Koridor 4(H4)	37	2.17	0.6199	1.6132	3.53
4	Sofa(SO)	36	2.11	0.5889	1.6981	2.03
5	Yemek Odası(YE)	44	2.58	0.8368	1.1950	0.58
6	Oturma Odası(O)	52	3.05	1.0848	0.9218	0.25
7	Yatak Odası 1(YA1)	45	2.64	0.8678	1.1523	0.70
8	Yatak Odası 2(YA2)	57	3.35	1.2397	0.8066	0.83
9	Yatak Odası 3(YA3)	64	3.76	1.4567	0.6865	0.33
10	Misafir Odası(MI)	45	2.64	0.8678	1.1523	0.53
11	Banyo 1(BN1)	56	3.29	1.2087	0.8273	1.50
12	Banyo 2(BN2)	45	2.64	0.8678	1.1523	0.53
13	Banyo 3(BN3)	64	3.76	1.4567	0.6865	0.33
14	Hizmetli Odası(HI)	60	3.52	1.3327	0.7504	0.33
15	Mutfak(MU)	53	3.11	1.1157	0.8963	0.20
16	Servis Odası(SE)	53	3.11	1.1157	0.8963	0.20
17	WC	53	3.11	1.1157	0.8963	0.20
MINİMUM		32.00	1.88	0.4649	0.6865	0.20
ORTALAMA		49.33	2.90	1.0021	1.0955	1.00
MAKSİMUM		64.00	3.76	1.4567	1.6981	3.53
H		1.0057		H*		0.7712

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın 3 numaralı hol olduğu, en ayrıık mekânların ise 3 numaralı yatak odası ve banyo olduğu görülmektedir. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralandığında:

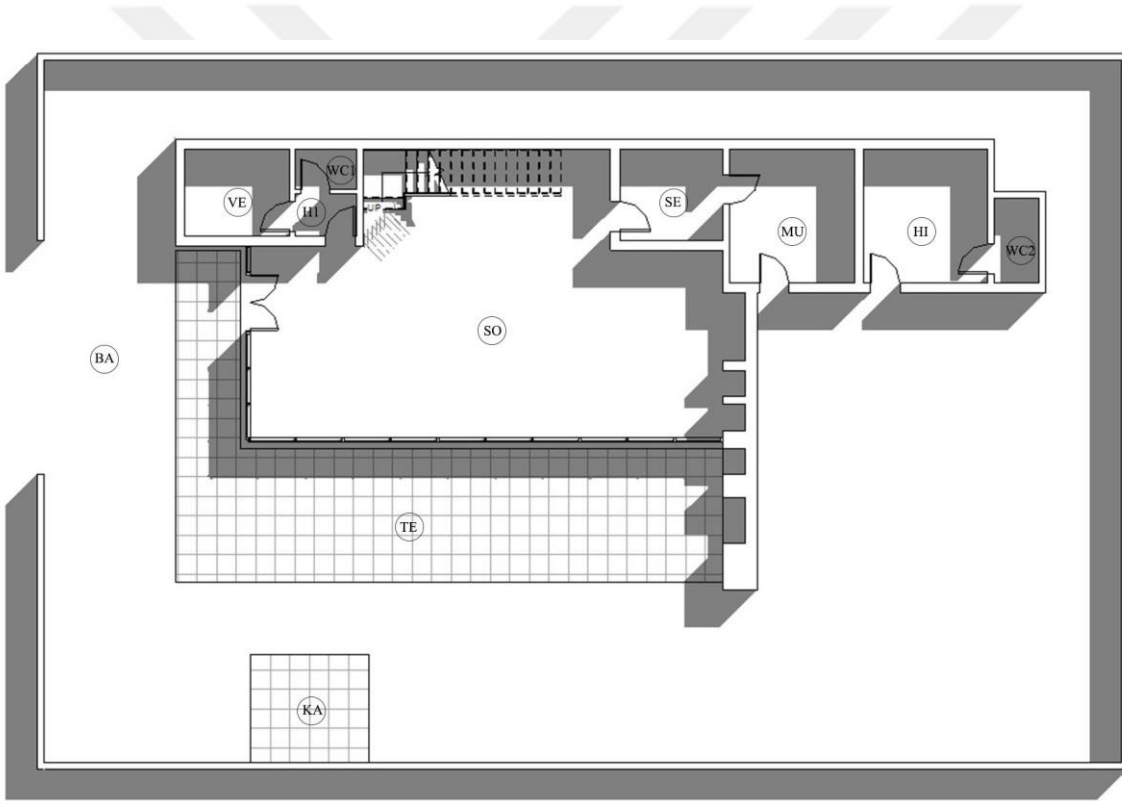
H3 (2.15) > SO (1.69) > H4 (1.61) > YE = H1 (1.19) > MI = YA1 = BN2 (1.15) > **Ort. Değ. (1.09)** > H2 (1.04) > O (0.92) > MU = SE = WC (0.89) > BN1 (0.82) > YA2 (0.80) > HI (0.75) > YA3 = BN3 (0.68)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 4 numaralı hol olduğu görülmektedir.

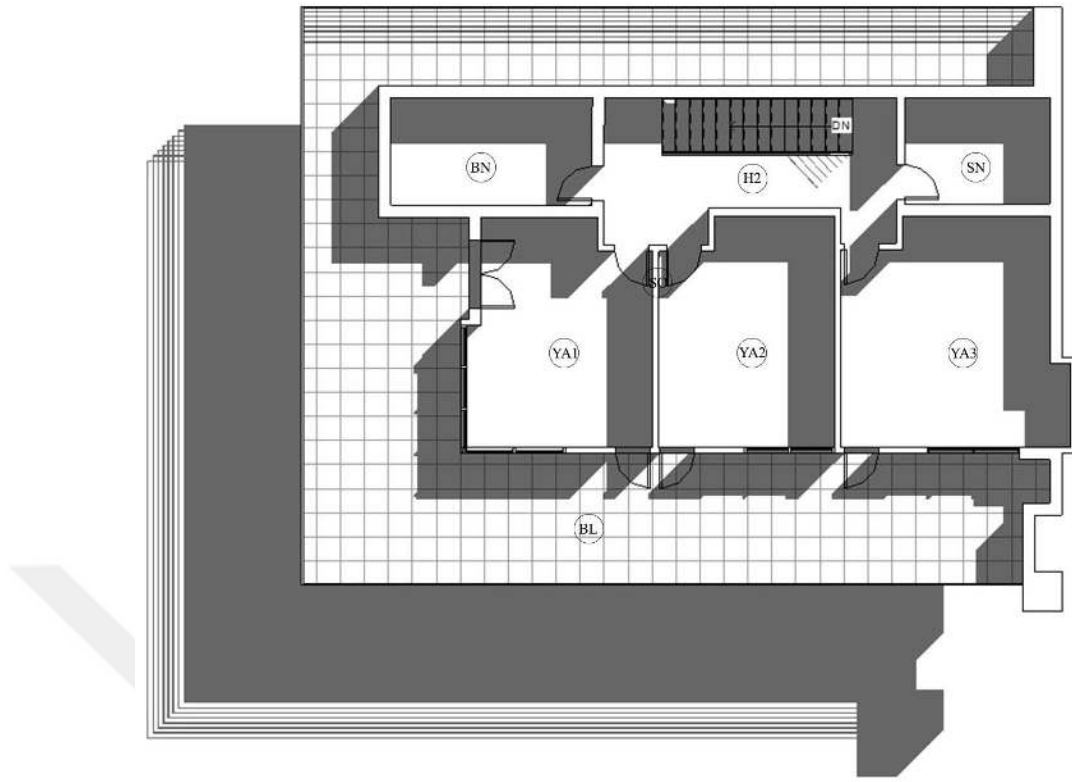
Göreceli fark faktörüne (H^*) bakıldığında dış dahil hesaplamalara göre 1'e daha yakın bir sonuç olan dış hariç mekân diziliminin açık ara bir farkla daha düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.2.3. Safyurtlu II Köşkü (1952)

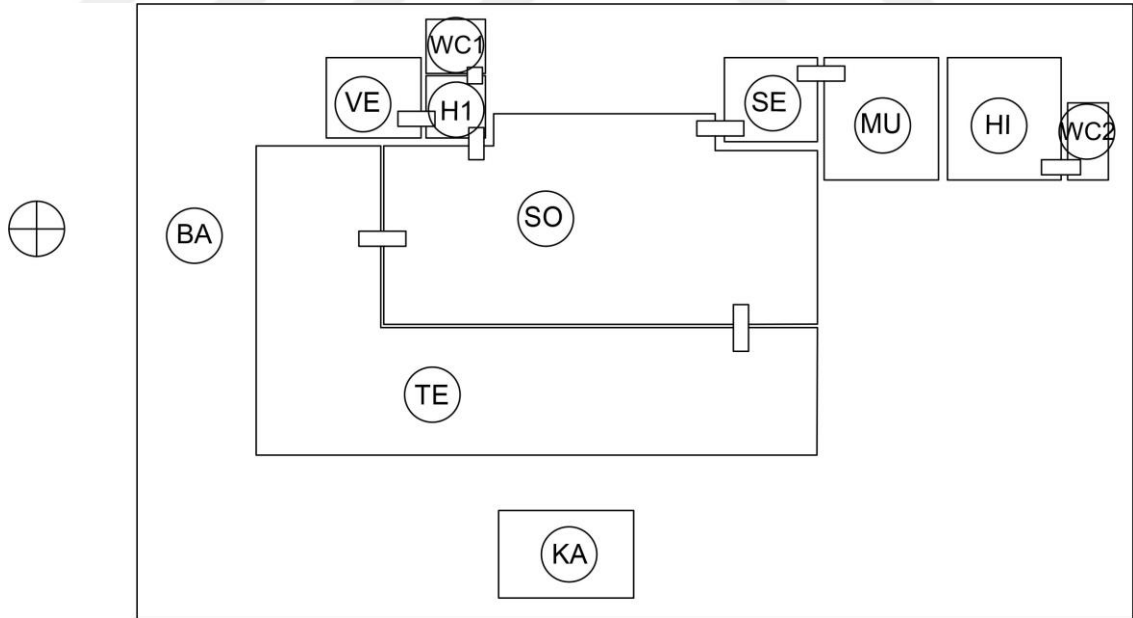
Eldem'in Neutra etkileriyle karşılaşmasının en erken örneği olan yapının öncelikle kat planları (Şekil 4.43, 44) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.45, 46) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.47) oluşturulmuştur.

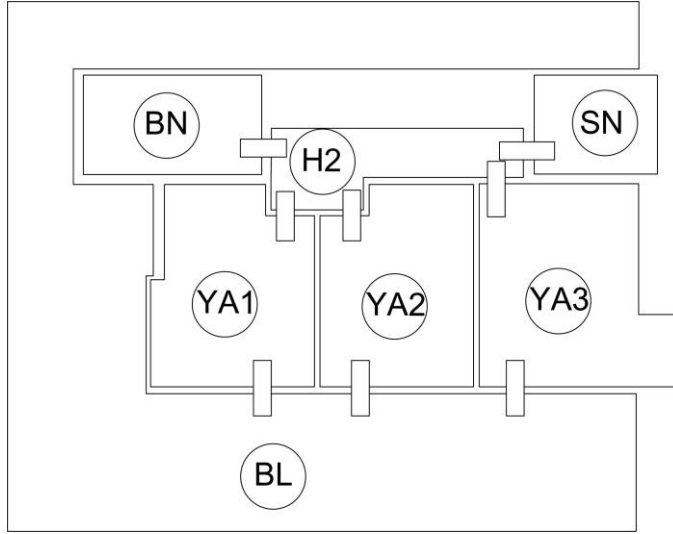
Şekil 4.43. Safyurtlu II Köşkü giriş kat planı

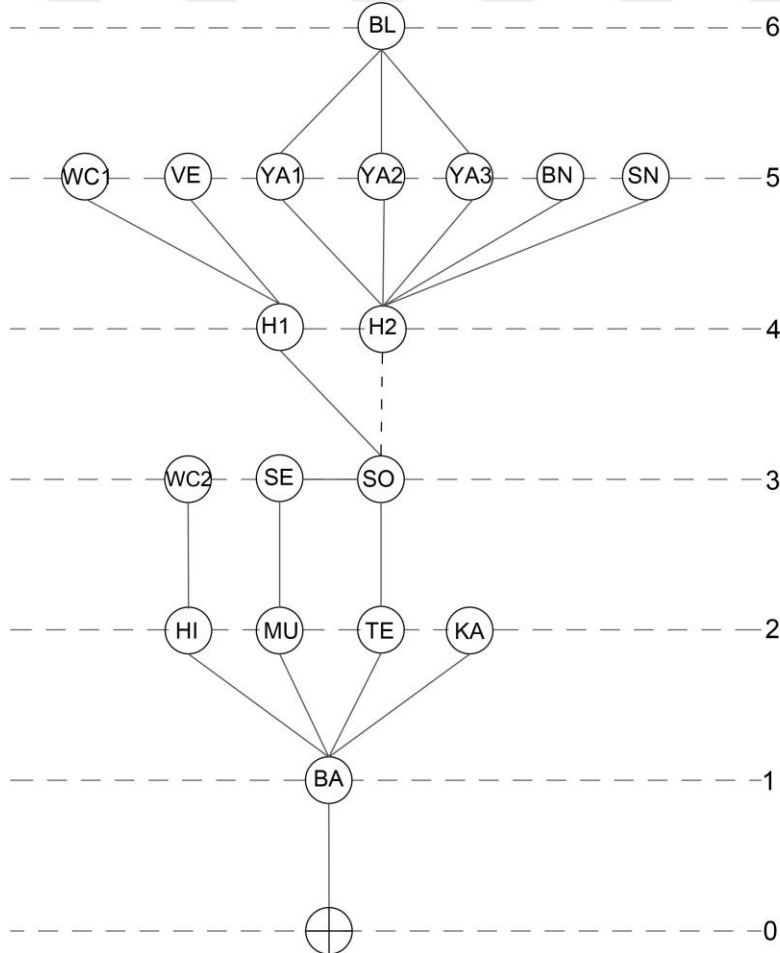
Şekil 4.44. Safyurtlu II Köşkü üst kat planı

Şekil 4.45. Safyurtlu II Köşkü giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.46. Safyurtlu II Köşkü üst kat dışbükey haritası

Şekil 4.47. Safyurtlu II Köşkü geçirgenlik grafiği

Derin ağaç benzeri bir geçirgenlik grafiği oluşan yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikli incelenen dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.21) aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.21. Safyurtlu II Köşkü dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	67	3.72	1.3865	0.7212	0.20
1	Bahçe(BA)	50	2.77	0.9055	1.1044	3.50
2	Kamelya(KA)	67	3.72	1.3865	0.7212	0.20
3	Teras(TE)	44	2.44	0.7357	1.3592	0.45
4	Vestiyer(VE)	68	3.77	1.4148	0.7068	0.33
5	Hol/Koridor 1(H1)	51	2.83	0.9338	1.0709	2.25
6	Hol/Koridor 2(H2)	43	2.38	0.7074	1.4136	3.75
7	Sofa(SO)	38	2.11	0.5659	1.7671	1.50
8	Yatak Odası 1(YA1)	58	3.22	1.1319	0.8835	0.50
9	Yatak Odası 2(YA2)	58	3.22	1.1319	0.8835	0.50
10	Yatak Odası 3(YA3)	58	3.22	1.1319	0.8835	0.50
11	Banyo(BN)	60	3.33	1.1885	0.8414	0.16
12	Sandık Odası(SN)	60	3.33	1.1885	0.8414	0.16
13	Hizmetli Odası(HI)	65	3.61	1.3299	0.7519	1.20
14	Mutfak(MU)	54	3.00	1.0187	0.9816	0.70
15	Servis Odası(SE)	48	2.66	0.8489	1.1780	0.75
16	WC 1	68	3.77	1.4148	0.7068	0.33
17	WC 2	82	4.55	1.8110	0.5522	0.50
18	Balkon(BL)	71	3.94	1.4997	0.6668	1.50
MİNİMUM		38.00	2.11	0.5659	0.5522	0.16
ORTALAMA		58.42	3.24	1.1438	0.9492	1.00
MAKSİMUM		82.00	4.55	1.8110	1.7671	3.75
H		0.9996		H*		0.7560

Geleneksel yapı özellikleri gösteren konutun dış dahil hesaplamalarda entegrasyon değerlerine (*i*) bakıldığında en bütünleşmiş mekânının sofa olduğu, en ayrıık mekânların ise WCler ve vestiyer gibi mekânlar olduğu görülmektedir. Konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir:

SO (1.76) > H2 (1.41) > TE (1.35) > SE (1.17) > BA (1.10) > H1 (1.07) > MU (0.98) > **Ort. Değ. (0.94)** > YA1 = YA2 = YA3 (0.88) > BN = SN (0.84) > HI (0.75) > KA = KÖK (0.72) > WC1 = VE (0.70) > BL (0.66) > WC2 (0.55)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânının geçiş mekânlarından olan 2 numaralı hol olduğu görülmektedir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Ev sakinleri açısından değerlendirme yapmak için hesaplanan dış mekânın dahil edilmediği durumda da işlevsel mekânın ağırlığının devam ettiği görülmektedir (Tablo 4.22).

Tablo 4.22. Safyurtlu II Köşkü dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Vestiyer(VE)	35	3.18	1.5317	0.6529	0.33
1	Hol/Koridor 1(H1)	25	2.27	0.8935	1.1192	2.33
2	Hol/Koridor 2(H2)	19	1.72	0.5106	1.9585	5.33
3	Sofa(SO)	19	1.72	0.5106	1.9585	1.00
4	Yatak Odası 1(YA1)	29	2.63	1.1488	0.8705	0.16
5	Yatak Odası 2(YA2)	29	2.63	1.1488	0.8705	0.16
6	Yatak Odası 3(YA3)	29	2.63	1.1488	0.8705	0.16
7	Banyo(BN)	29	2.63	1.1488	0.8705	0.16
8	Sandık Odası(SN)	29	2.63	1.1488	0.8705	0.16
9	Mutfak(MU)	37	3.36	1.6594	0.6026	0.50
10	Servis Odası(SE)	27	2.45	1.0211	0.9793	1.33
11	WC 1	35	3.18	1.5317	0.6529	0.33
MİNİMUM		19.00	1.72	0.5106	0.6026	0.16
ORTALAMA		28.50	2.59	1.1169	1.0230	1.00
MAKSİMUM		37.00	3.36	1.6594	1.9585	5.33
H		1.0016	H*		0.7612	

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın dış dahil hesaplamalarda olduğu gibi sofa olduğu görülmektedir. En ayrıık mekânlar da mutfak, WC ve vestiyer gibi mekânlardır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir:

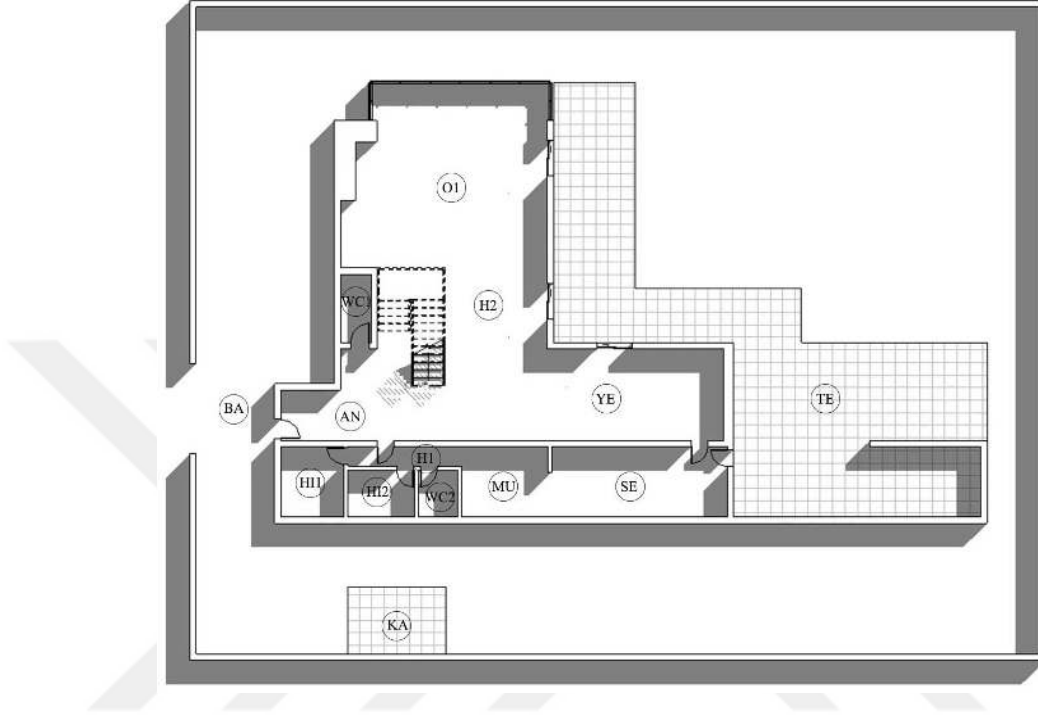
SO = H2 (1.95) > H1 (1.11) > **Ort. Değ.** (1.02) > SE (0.97) > YA1 = YA2 = YA3 = BN = SN (0.87) > WC1 = VE (0.65) > MU (0.60)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 2 numaralı hol olduğu görülmektedir.

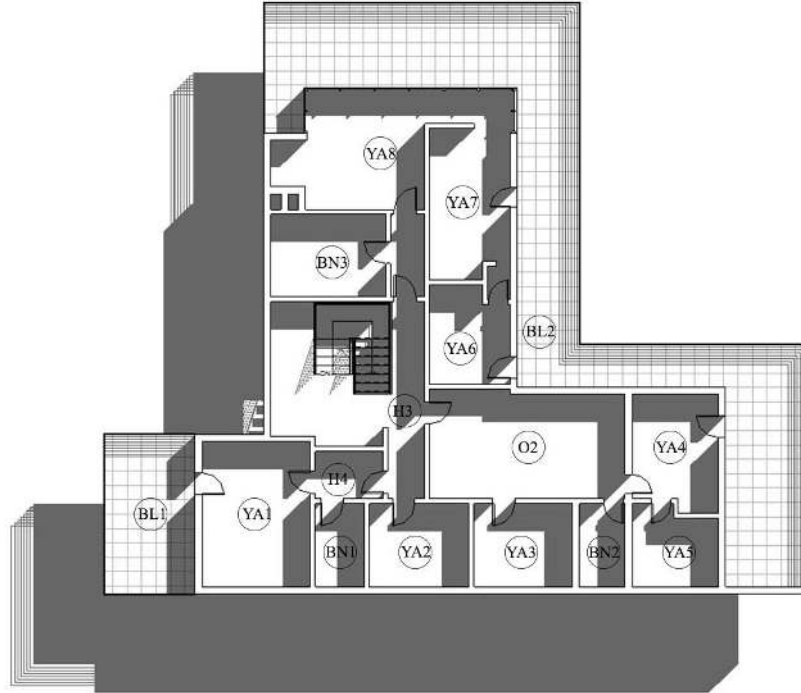
Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.2.4. Derviş Manizade Köşkü (1956-57)

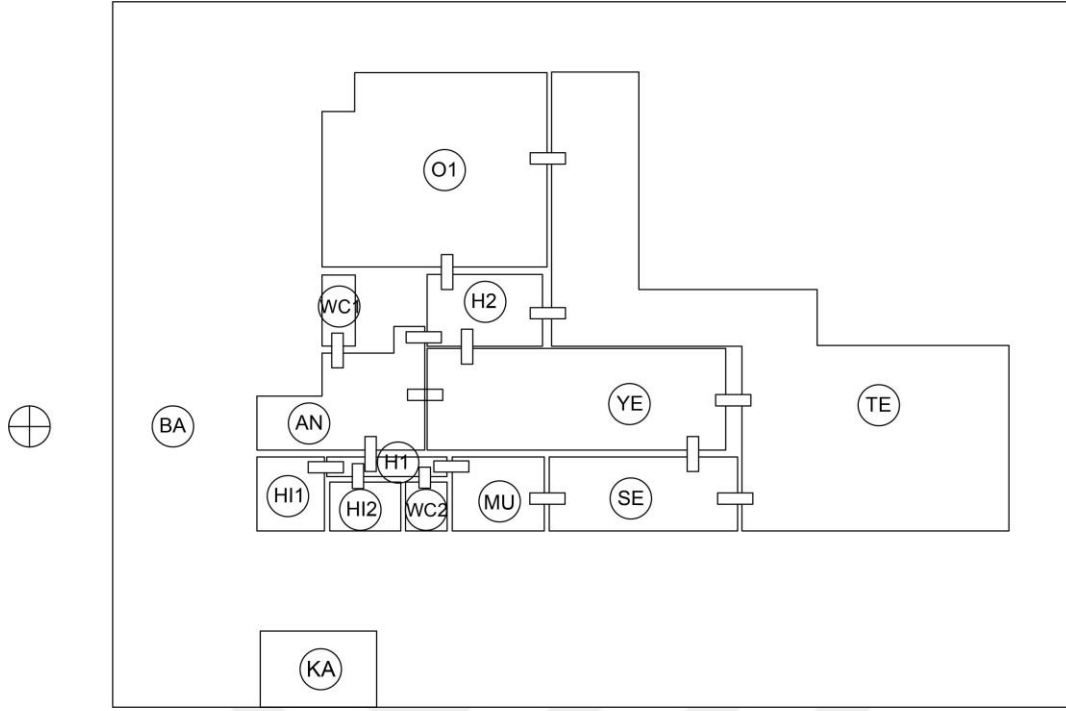
Eldem'in plan düzeni açısından en az geleneksel ürünlerinden biri olan konutun kat planları (Şekil 4.48, 49) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.50, 51) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.52) oluşturulmuştur.

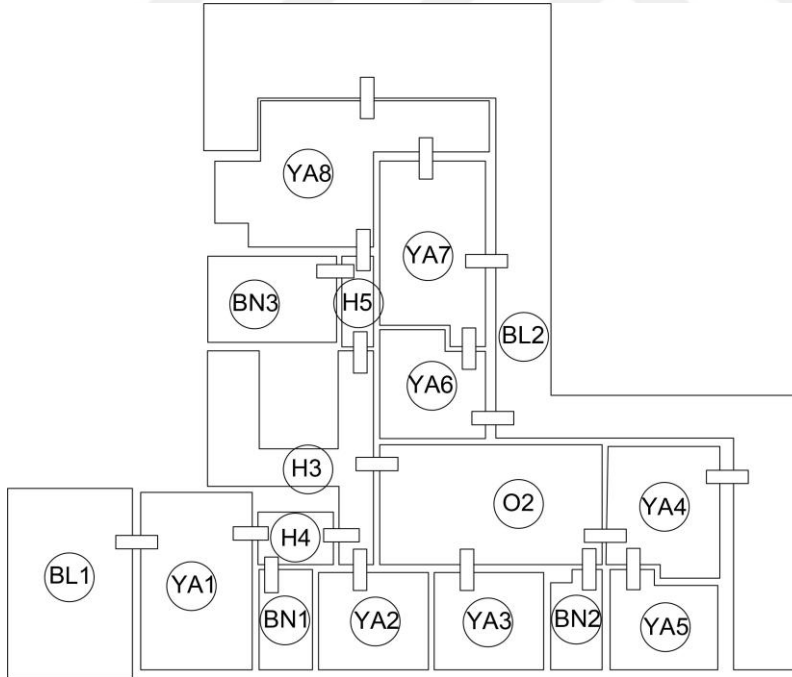
Şekil 4.48. Derviş Manizade Köşkü giriş kat planı

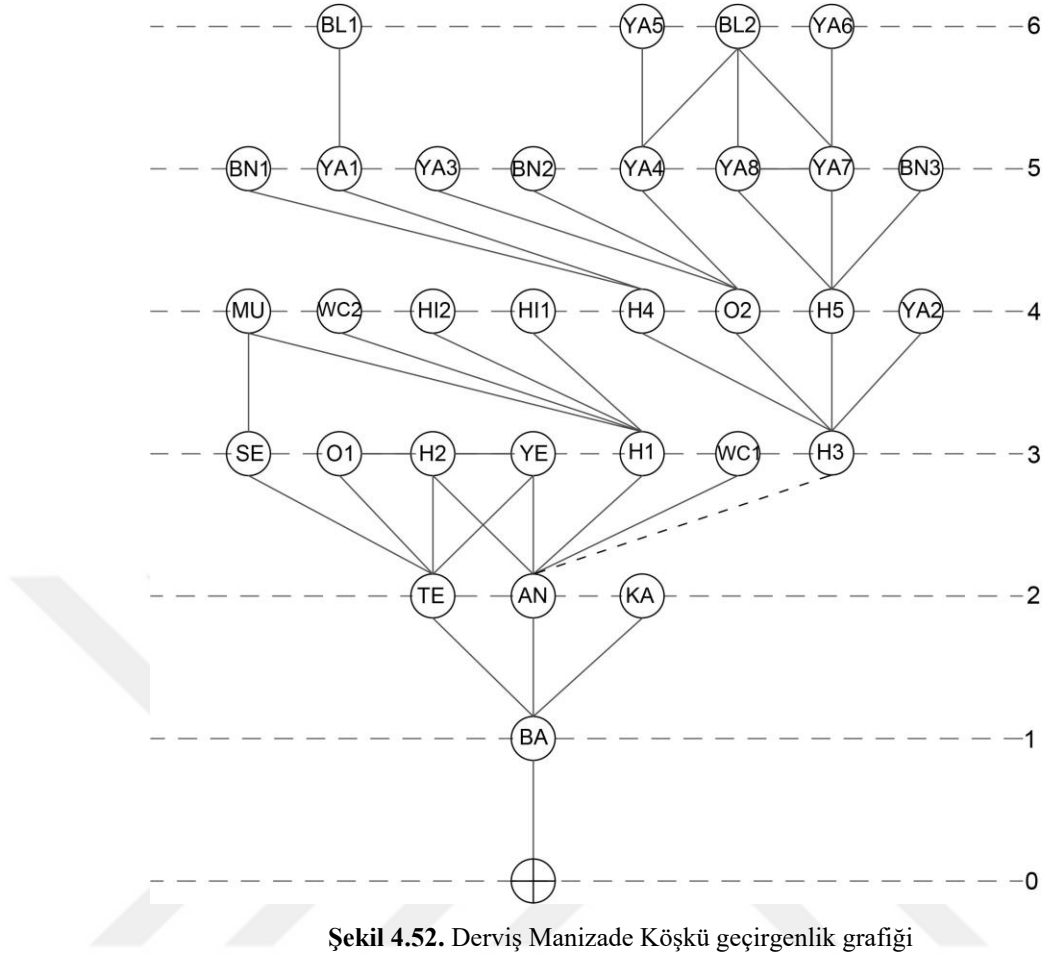
Şekil 4.49. Derviş Manizade Köşkü üst kat planı

Şekil 4.50. Derviş Manizade Köşkü giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.51. Derviş Manizade Köşkü üst kat dışbükey haritası

Örneklerden farklı olarak modernizm etkilerinin görüldüğü yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikli incelenen dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.23) aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.23. Derviş Manizade Köşkü dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	124	4.00	1.1470	0.8718	0.25
1	Bahçe(BA)	94	3.03	0.7770	1.2870	2.36
2	Kamelya(KA)	124	4.00	1.1470	0.8718	0.25
3	Teras(TE)	114	3.67	1.0237	0.9768	1.83
4	Antre(AN)	73	2.35	0.5180	1.9305	2.23
5	Hol/Koridor 1(H1)	93	3.00	0.7647	1.3077	3.66
6	Hol/Koridor 2(H2)	96	3.09	0.8017	1.2473	1.20
7	Hol/Koridor 3(H3)	71	2.29	0.4933	2.0272	2.00
8	Hol/Koridor 4(H4)	95	3.06	0.7893	1.2669	1.70
9	Hol/Koridor 5(H5)	91	2.93	0.7400	1.3514	1.78
10	Yemek Odası(YE)	97	3.12	0.8140	1.2285	0.61
11	Oturma Odası 1(O1)	120	3.87	1.0977	0.9110	0.45
12	Oturma Odası 2(O2)	91	2.93	0.7400	1.3514	2.53
13	Yatak Odası 1(YA1)	123	3.96	1.1347	0.8813	1.33
14	Yatak Odası 2(YA2)	101	3.25	0.8633	1.1583	0.20
15	Yatak Odası 3(YA3)	121	3.90	1.1100	0.9009	0.25
16	Yatak Odası 4(YA4)	111	3.58	0.9867	1.0135	1.58
17	Yatak Odası 5(YA5)	141	4.54	1.3567	0.7371	0.33
18	Yatak Odası 6(YA6)	142	4.58	1.3690	0.7305	0.25
19	Yatak Odası 7(YA7)	112	3.61	0.9990	1.0010	1.91
20	Yatak Odası 8(YA8)	113	3.64	1.0113	0.9888	0.83
21	Banyo 1(BN1)	125	4.03	1.1593	0.8626	0.33
22	Banyo 2(BN2)	121	3.90	1.1100	0.9009	0.25
23	Banyo 3(BN3)	121	3.90	1.1100	0.9009	0.25
24	Hizmetli Odası 1(HI1)	123	3.96	1.1347	0.8813	0.20
25	Hizmetli Odası 2(HI2)	123	3.96	1.1347	0.8813	0.20
26	Mutfak(MU)	118	3.80	1.0730	0.9320	0.70
27	Servis Odası(SE)	134	4.32	1.2704	0.7872	0.70
28	WC 1	103	3.32	0.8880	1.1261	0.16
29	WC 2	123	3.96	1.1347	0.8813	0.20
30	Balkon 1(BL1)	153	4.93	1.5047	0.6646	0.50
31	Balkon 2(BL2)	131	4.22	1.2333	0.8108	0.91
MİNİMUM		71.00	2.29	0.4933	0.6646	0.16
ORTALAMA		113.18	3.65	1.0137	1.0522	1.00
MAKSİMUM		153.00	4.93	1.5047	2.0272	3.66
H		1.0090	H*		0.7793	

Eldem'in önceki yapılarından farklı olarak Manizade Köşkü'nde en bütünleşik mekânlar geçiş mekânlarıdır. Ayrıca ilk defa antre adı verilen mekânın bulunduğu plan tasarımı, akışkan mekânları ile modernizm etkileri göstermektedir. Yapıda en entegre mekânlar 3 numaralı hol ve antre iken en ayırık mekânlar 5 ve 6 numaralı yatak odaları

ve 1 numaralı balkondur. Konutun mekânlarının entegrasyon değerine (i) göre sıralaması incelendiğinde geçiş mekânların daha bütünleşik olduğu görülmektedir.

H3 (2.02) > AN (1.93) > H5 = O2 (1.35) > H1 (1.30) > BA (1.28) > H4 (1.26) > H2 (1.24) > YE (1.22) > YA2 (1.15) > WC1 (1.12) > **Ort. Değ. (1.05)** > YA4 (1.01) > YA7 (1.00) > YA8 (0.98) > TE (0.97) > MU (0.93) > O1 (0.91) > YA3 = BN2 = BN3 (0.90) > HI1 = HI2 = WC2 = YA1 (0.88) > KA = KÖK (0.87) > BN1 (0.86) > BL2 (0.81) > SE (0.78) > YA5 (0.737) > YA6 (0.73) > BL1 (0.66)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânının geçiş mekânlarından olan 1 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalarda da geçiş mekânlarının daha bütünleşik olduğu görülmektedir (Tablo 4.24)

Tablo 4.24. Derviş Manizade Köşkü dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre(AN)	58	2.32	0.5614	1.7813	2.23
1	Hol/Koridor 1(H1)	72	2.88	0.7996	1.2506	3.70
2	Hol/Koridor 2(H2)	79	3.16	0.9186	1.0886	1.70
3	Hol/Koridor 3(H3)	54	2.16	0.4933	2.0272	2.03
4	Hol/Koridor 4(H4)	74	2.96	0.8336	1.1996	2.20
5	Hol/Koridor 5(H5)	70	2.80	0.7655	1.3063	2.03
6	Yemek Odası(YE)	80	3.20	0.9357	1.0687	0.53
7	Oturma Odası 1(O1)	103	4.12	1.3269	0.7536	0.33
8	Oturma Odası 2(O2)	70	2.80	0.7655	1.3063	2.70
9	Yatak Odası 1(YA1)	98	3.92	1.2419	0.8052	0.33
10	Yatak Odası 2(YA2)	78	3.12	0.9016	1.1091	0.20
11	Yatak Odası 3(YA3)	94	3.76	1.1738	0.8519	0.25
12	Yatak Odası 4(YA4)	92	3.68	1.1398	0.8773	1.25
13	Yatak Odası 5(YA5)	116	4.64	1.5481	0.6460	0.50
14	Yatak Odası 6(YA6)	115	4.60	1.5311	0.6531	0.33
15	Yatak Odası 7(YA7)	91	3.64	1.1228	0.8906	0.58
16	Yatak Odası 8(YA8)	92	3.68	1.1398	0.8773	0.58
17	Banyo 1(BN1)	98	3.92	1.2419	0.8052	0.33
18	Banyo 2(BN2)	94	3.76	1.1738	0.8519	0.25
19	Banyo 3(BN3)	94	3.76	1.1738	0.8519	0.25
20	Hizmetli Odası 1(HI1)	96	3.84	1.2078	0.8280	0.20
21	Hizmetli Odası 2(HI2)	96	3.84	1.2078	0.8280	0.20
22	Mutfak(MU)	94	3.76	1.1738	0.8519	1.20
23	Servis Odası(SE)	118	4.72	1.5821	0.6321	0.50
24	WC 1	82	3.28	0.9697	1.0312	0.20
25	WC 2	96	3.84	1.2078	0.8280	0.20
MİNİMUM		54.00	2.16	0.4933	0.6321	0.20
ORTALAMA		88.61	3.54	1.0822	1.0000	1.00
MAKSİMUM		118.00	4.72	1.5821	2.0272	3.70
H		1.0025		H*		0.7633

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın dış dahil hesaplamalarda olduğu gibi 3 numaralı hol ve antre olduğu görülmektedir. En ayrıık mekânlar da 5 ve 6 numaralı yatak odaları ve 1 numaralı balkondur. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir:

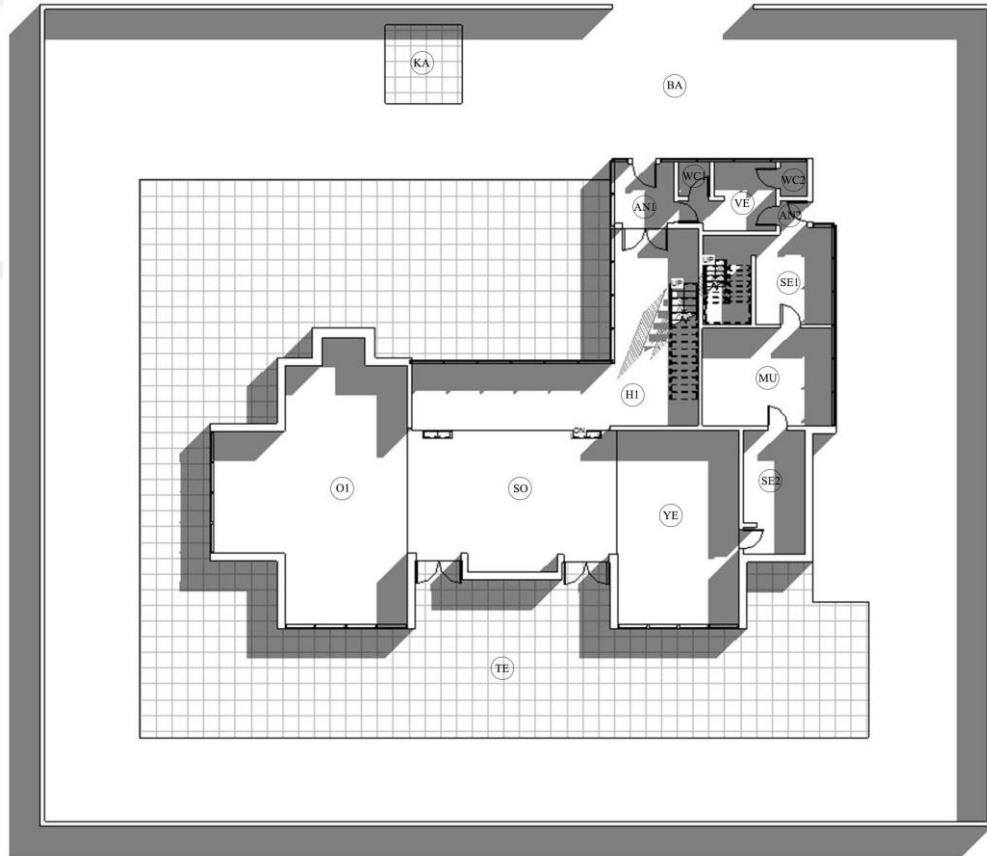
H3 (2.02) > AN (1.78) > H5 = O2 (1.30) > H1 (1.25) > H4 (1.19) > YA2 (1.10) > H2 (1.08) > YE (1.06) > WC1 (1.03) > **Ort. Değ. (1.00)** > YA7 (0.89) > YA4 = YA8 (0.87) > MU = YA3 = BN2 = BN3 (0.85) > HI1 = HI2 = WC2 (0.82) > YA1 = BN1 (0.80) > O1 (0.75) > YA6 (0.65) > YA5 (0.64) > SE (0.63)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 1 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.2.5. Uşaklıgil Köşkü (1956-65)

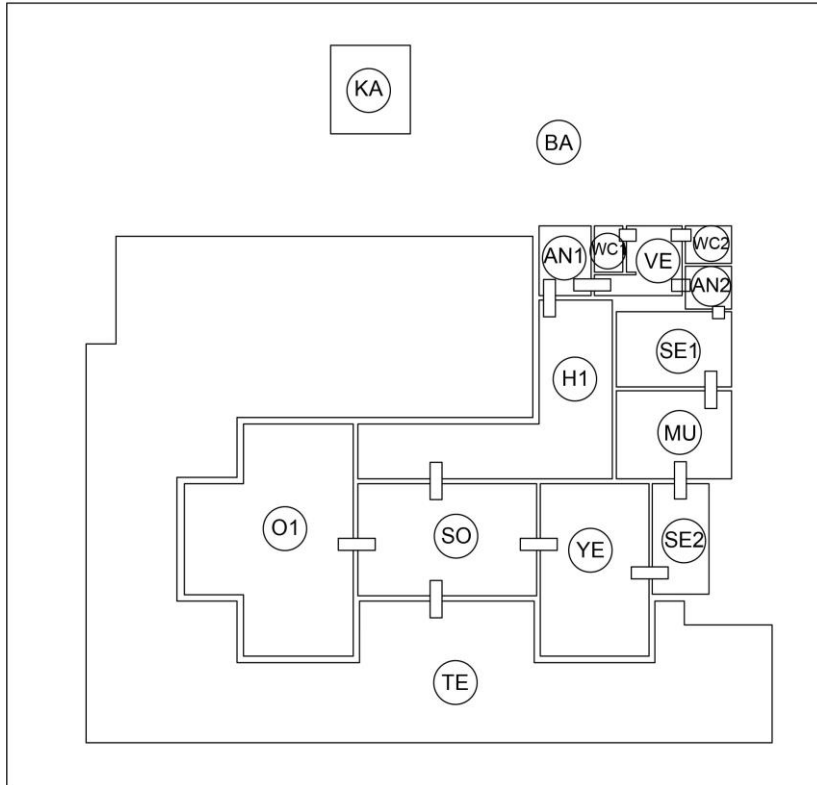
Eldem'in İstanbul Boğazı için yeni bir konut tipolojisi yaratmaya başladığı ilk yapısı olan Uşaklıgil Köşkü'nün kat planları (Şekil 4.53, 54) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.55, 56) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.57) oluşturulmuştur.

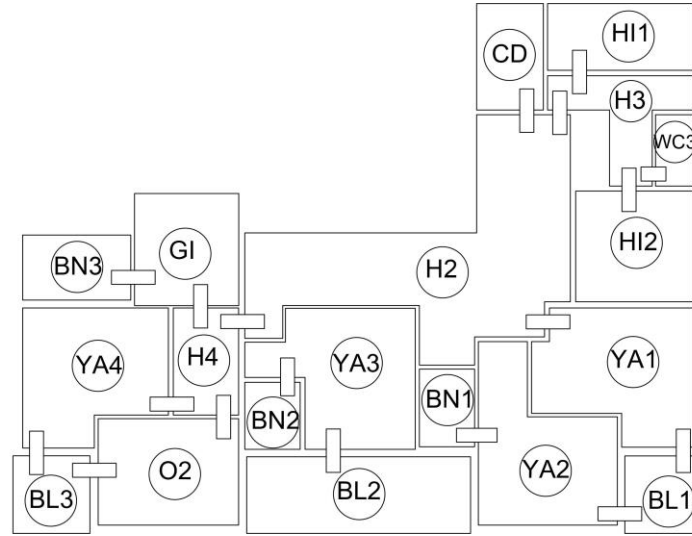
Şekil 4.53. Uşaklıgil Köşkü giriş kat planı

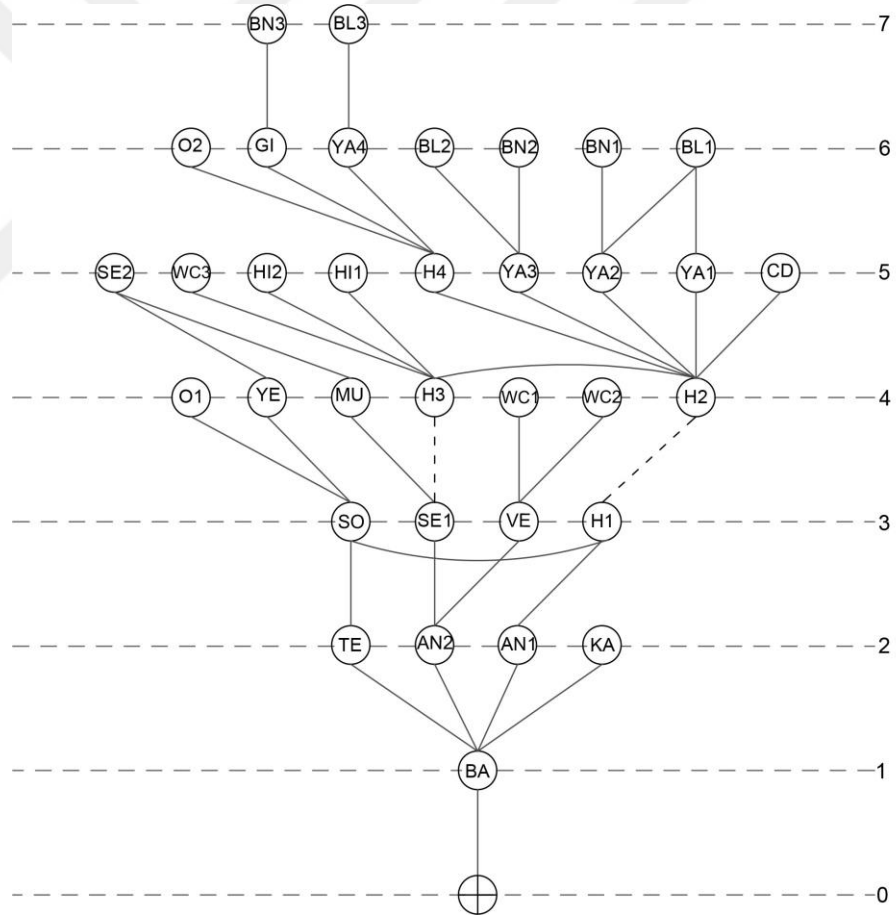
Şekil 4.54. Uşaklıgil Köşkü üst kat planı

Şekil 4.55. Uşaklıgil Köşkü giriş kat dışbükey planı

Şekil 4.56. Uşaklıgil Köşkü üst kat dışbükey planı

Şekil 4.57. Uşaklıgil Köşkü geçirgenlik grafiği

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Modernizm etkilerinin güçlendiği yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikli incelenen dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.25) aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.25. Uşaklıgil Köşkü dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	150	4.41	1.2492	0.8005	0.20
1	Bahçe(BA)	117	3.44	0.8938	1.1188	3.33
2	Kamelya(KA)	150	4.41	1.2492	0.8005	0.20
3	Teras(TE)	126	3.70	0.9908	1.0093	0.45
4	Antre 1(AN1)	110	3.23	0.8185	1.2217	0.53
5	Antre 2(AN2)	115	3.38	0.8723	1.1464	0.86
6	Vestiyer(VE)	144	4.23	1.1846	0.8442	2.33
7	Hol/Koridor 1(H1)	94	2.76	0.6462	1.5475	0.89
8	Hol/Koridor 2(H2)	83	2.44	0.5277	1.8950	2.95
9	Hol/Koridor 3(H3)	93	2.73	0.6354	1.5738	3.47
10	Hol/Koridor 4(H4)	106	3.11	0.7754	1.2897	2.14
11	Sofa(SO)	110	3.23	0.8185	1.2217	2.33
12	Yemek Odası(YE)	137	4.02	1.1092	0.9016	0.75
13	Oturma Odası 1(O1)	143	4.20	1.1738	0.8519	0.25
14	Oturma Odası 2(O2)	139	4.08	1.1308	0.8843	0.25
15	Yatak Odası 1(YA1)	114	3.35	0.8615	1.1608	0.64
16	Yatak Odası 2(YA2)	112	3.29	0.8400	1.1905	1.64
17	Yatak Odası 3(YA3)	112	3.29	0.8400	1.1905	2.14
18	Yatak Odası 4(YA4)	137	4.02	1.1092	0.9016	1.25
19	Giyinme Odası(GI)	137	4.02	1.1092	0.9016	1.25
20	Banyo 1(BN1)	145	4.26	1.1954	0.8365	0.33
21	Banyo 2(BN2)	145	4.26	0.1954	0.8365	0.33
22	Banyo 3(BN3)	170	5.00	1.4646	0.6828	0.50
23	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	116	3.41	0.8831	1.1324	0.14
24	Hizmetli Odası 1(HI1)	126	3.70	0.9908	1.0093	0.20
25	Hizmetli Odası 2(HI2)	126	3.70	0.9908	1.0093	0.20
26	Mutfak(MU)	128	3.76	1.0123	0.9878	0.83
27	Servis Odası 1(SE1)	103	3.02	0.7431	1.3457	1.03
28	Servis Odası 2(SE2)	150	4.41	1.2492	0.8005	1.00
29	WC 1	177	5.20	1.5400	0.6494	0.33
30	WC 2	177	5.20	1.5400	0.6494	0.33
31	WC 3	126	3.70	0.9908	1.0093	0.20
32	Balkon 1(BL1)	143	4.20	1.1738	0.8519	0.83
33	Balkon 2(BL2)	145	4.26	1.1954	0.8365	0.33
34	Balkon 3(BL3)	170	5.00	1.4646	0.6828	0.50
MINİMUM		83.00	2.44	0.5277	0.6494	0.14
ORTALAMA		130.74	3.84	1.0133	1.1444	1.00
MAKSİMUM		177.00	5.20	1.5400	1.8950	3.47
H		1.0125		H*	0.7880	

Bu dönemde tasarlanan Eldem konutlarında olduğu gibi Uşaklıgil Köşkü'nde de en bütünleşik mekânlar geçiş mekânlarıdır. Yapıda en entegre mekân 2 numaralı hol iken en ayırık mekânlar 3 numaralı banyo ve WC lerdir. Konutun mekânlarının entegrasyon değerine (i) göre sıralaması incelendiğinde geçiş mekânların daha bütünleşik olduğu görülmektedir.

H2 (1.89) > H3 (1.57) > H1 (1.54) > SE1 (1.34) > H4 (1.28) > SO = AN1 (1.22) > YA2 = YA3 (1.19) > YA1 (1.16) > AN2 (1.146) > **Ort. Değ. (1.14)** > CD (1.13) > BA (1.11) > TE = HI1 = HI2 = WC3 (1.00) > MU (0.98) > YE = YA4 = GI (0.90) > O2 (0.88) > O1 = BL1 (0.85) > VE (0.84) > BN1 = BN2 = BL2 (0.83) > SE2 = KA= KÖK (0.80) > BN3 = BL3 (0.68) > WC1 = WC2 (0.64)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânının geçiş mekânlarından olan 3 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalarda da geçiş mekânlarının daha bütünleşik olduğu görülmektedir (Tablo 4.26).

Tablo 4.26. Uşaklıgil Köşkü dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre 1(AN1)	104	3.85	1.1664	0.8573	0.33
1	Antre 2(AN2)	100	3.70	1.1058	0.9043	0.66
2	Vestiyer(VE)	122	4.51	1.4391	0.6949	2.50
3	Hol/Koridor 1(H1)	78	2.88	0.7726	1.2943	1.47
4	Hol/Koridor 2(H2)	62	2.29	0.5302	1.8861	3.78
5	Hol/Koridor 3(H3)	68	2.51	0.6211	1.6100	3.47
6	Hol/Koridor 4(H4)	80	2.96	0.8029	1.2455	2.64
7	Sofa(SO)	96	3.55	1.0452	0.9568	1.83
8	Yemek Odası(YE)	108	4.00	1.2270	0.8150	0.83
9	Oturma Odası 1(O1)	122	4.51	1.4391	0.6949	0.33
10	Oturma Odası 2(O2)	106	3.92	1.1967	0.8356	0.25
11	Yatak Odası 1(YA1)	88	3.25	0.9240	1.0823	0.14
12	Yatak Odası 2(YA2)	86	3.18	0.8937	1.1189	1.14
13	Yatak Odası 3(YA3)	86	3.18	0.8937	1.1189	1.14
14	Yatak Odası 4(YA4)	106	3.92	1.1967	0.8356	0.25
15	Giyinme Odası(GI)	104	3.85	1.1664	0.8573	1.25
16	Banyo 1(BN1)	112	4.14	1.2876	0.7766	0.50
17	Banyo 2(BN2)	112	4.14	1.2876	0.7766	0.50
18	Banyo 3(BN3)	130	4.81	1.5603	0.6409	0.50
19	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	88	3.25	0.9240	1.0823	0.14
20	Hizmetli Odası 1(HI1)	94	3.48	1.0149	0.9853	0.20
21	Hizmetli Odası 2(HI2)	94	3.48	1.0149	0.9853	0.20
22	Mutfak(MU)	98	3.62	1.0755	0.9298	0.83
23	Servis Odası 1(SE1)	80	2.96	0.8029	1.2455	1.20
24	Servis Odası 2(SE2)	114	4.22	1.3179	0.7588	1.00
25	WC 1	148	5.48	1.8329	0.5456	0.33
26	WC 2	148	5.48	1.8329	0.5456	0.33
27	WC 3	94	3.48	1.0149	0.9853	0.20
MİNİMUM		62.00	2.29	0.5302	0.5456	0.14
ORTALAMA		101.00	3.74	1.1210	0.9666	1.00
MAKSİMUM		148.00	5.48	1.8329	1.8861	3.78
H		0.9894	H*	0.7310		

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın dış dahil hesaplamalarda olduğu gibi 2 numaralı hol olduğu görülmektedir. En ayırık mekânlar da 3 numaralı banyo ve WC lerdir. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir:

H2 (1.88) > H3 (1.61) > H1 (1.29) > SE1 = YE = H4 (1.24) > YA2 = YA3 (1.11) > CD = HI1 = HI2 = WC3 (0.98) > **Ort. Değ. (0.96)** > SO (0.95) > MU (0.92) > AN2 (0.90) >

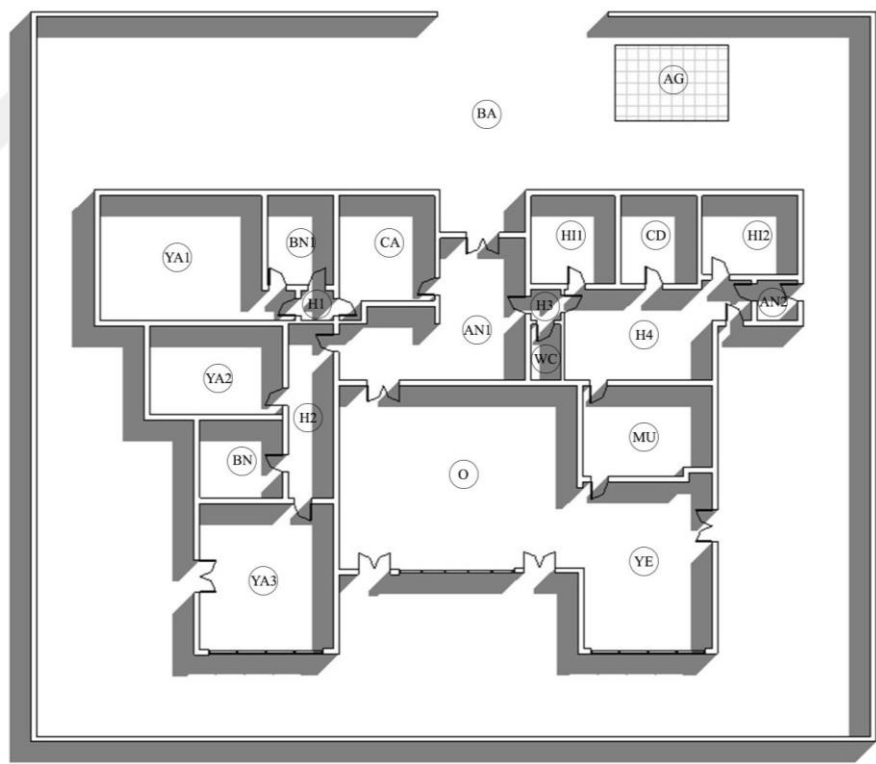
AN1 = GI (0.85) > O2 = YA4 (0.83) > BN1 = BN2 (0.77) > SE2 (0.75) > O1 = VE (0.69) > BN3 (0.64) > WC1 = WC2 (0.54)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın, aynı zamanda en bütünleşik mekân olan, 2 numaralı hol olduğu görülmektedir.

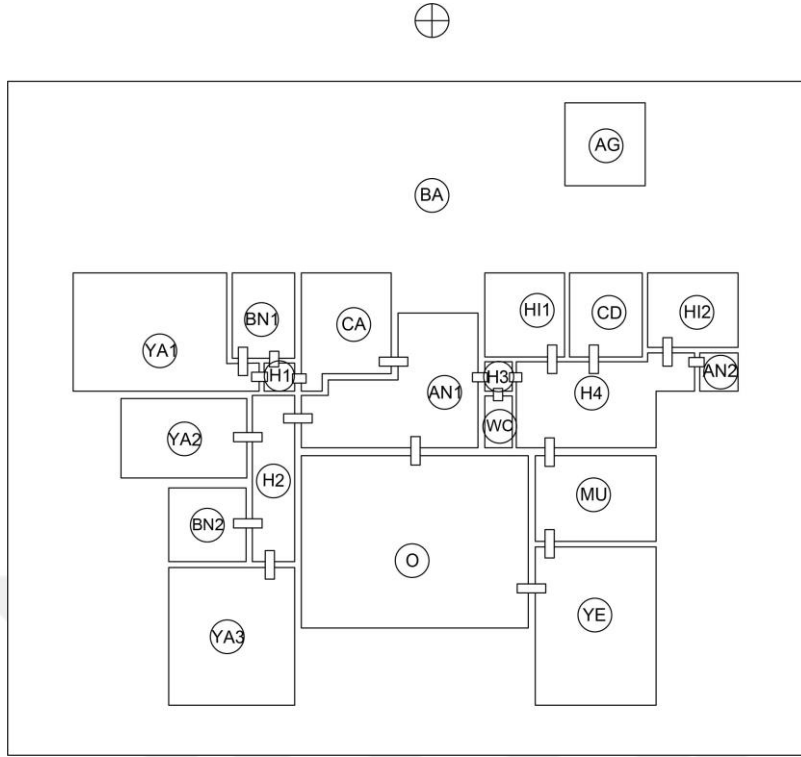
Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.2.6. Kandilli'de Sultan Yalısı (196..-66)

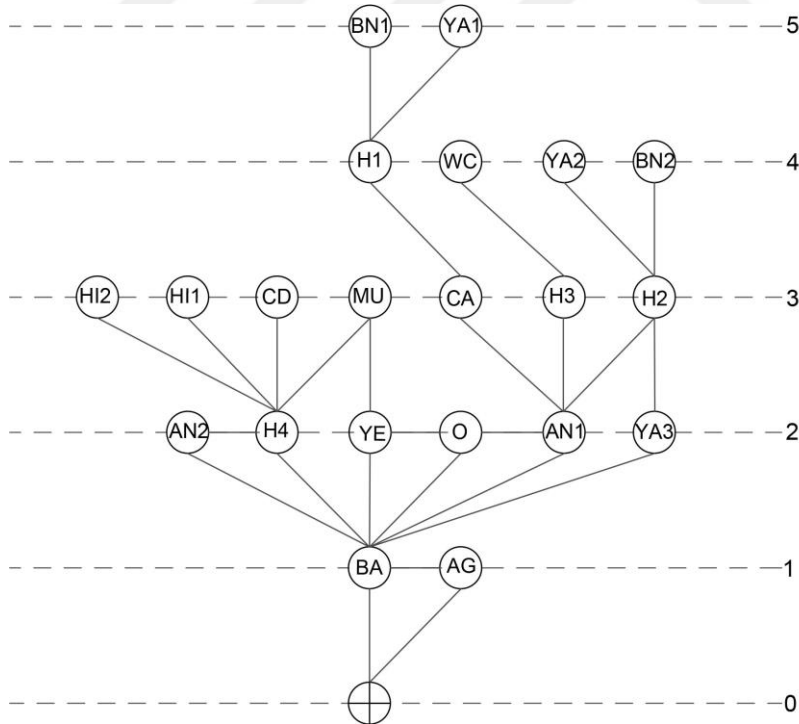
İlk çalışmaları iki kata göre yapılan ancak tek katlı inşa edilen yapının kat planı (Şekil 4.58) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritası (Şekil 4.59) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.60) oluşturulmuştur.

Şekil 4.58. Kandilli'de Sultan Yalısı kat planı

Şekil 4.59. Kandilli'de Sultan Yalısı dışbükey planı

Şekil 4.60. Kandilli'de Sultan Yalısı geçirgenlik grafiği

Yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikle dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.27) incelendiğinde:

Tablo 4.27. Kandilli’de Sultan Yalısı dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	42	2.90	0.8889	1.1250	0.62
1	Bahçe(BA)	42	2.00	0.4667	2.1427	3.03
2	Açık Garaj(AG)	61	2.90	0.8889	1.1250	0.62
3	Antre 1(AN1)	43	2.04	0.4889	2.0454	1.70
4	Antre 2(AN2)	57	2.71	0.8000	1.2500	0.29
5	Hol/Koridor 1(H1)	73	3.47	1.1556	0.8654	2.50
6	Hol/Koridor 2(H2)	57	2.71	0.8000	1.2500	2.70
7	Hol/Koridor 3(H3)	61	2.90	0.8889	1.1250	1.20
8	Hol/Koridor 4(H4)	53	2.52	0.7111	1.4063	4.12
9	Yemek Odası(YE)	59	2.80	0.8444	1.1843	0.95
10	Oturma Odası(O)	50	2.38	0.6444	1.5518	0.65
11	Çalışma Odası(CA)	57	2.71	0.8000	1.2500	0.53
12	Yatak Odası 1(YA1)	93	4.42	1.6000	0.6250	0.33
13	Yatak Odası 2(YA2)	77	3.66	1.2444	0.8036	0.25
14	Yatak Odası 3(YA3)	56	2.66	0.7778	1.2857	0.37
15	Banyo 1(BN1)	93	4.42	1.6000	0.6250	0.33
16	Banyo 2(BN2)	77	3.66	1.2444	0.8036	0.25
17	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	73	3.47	1.1556	0.8654	0.16
18	Hizmetli Odası 1(HI1)	73	3.47	1.1556	0.8654	0.16
19	Hizmetli Odası 2(HI2)	73	3.47	1.1556	0.8654	0.16
20	Mutfak(MU)	70	3.33	1.0889	0.9184	0.50
21	WC	81	3.85	1.3333	0.7500	0.50
MİNİMUM		42.00	2.00	0.4667	0.6250	0.16
ORTALAMA		65.45	3.11	0.9879	1.1240	1.00
MAKSİMUM		93.00	4.42	1.6000	2.1427	4.12
H		0.9885		H*		0.7286

Eldem’in konut planlarına bu dönemde dahil ettiği antrenin en bütünleşik mekânlardan biri olmasının dikkat çektiği yapıda en ayrıık mekânlar WC, banyo ve yatak odası gibi mekânlardır. Konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması incelendiğinde geçiş mekânların daha bütünleşik olduğu görülmektedir.

BA (2.14) > AN1 (2.04) > O (1.55) > H4 (1.40) > YA3 (1.28) > AN2 = H2= CA (1.25) > YE (1.18) > H3 = AG = KÖK (1.125) > **Ort. Değ. (1.124)** > MU (0.91) > HI1 = HI2 = CD = H1 (0.86) > YA2 = BN2 (0.80) > WC (0.75) > YA1 = BN1 (0.62)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânının geçiş mekânlarından olan 4 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalarda da geçiş mekânlarının daha bütünleşik olduğu görülmektedir (Tablo 4.28).

Tablo 4.28. Kandilli’de Sultan Yalısı dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre 1(AN1)	49	2.72	0.8772	1.1400	1.75
1	Antre 2(AN2)	90	5.00	2.0374	0.4908	0.20
2	Hol/Koridor 1(H1)	73	4.05	1.5563	0.6425	2.50
3	Hol/Koridor 2(H2)	60	3.33	1.1885	0.8414	3.25
4	Hol/Koridor 3(H3)	64	3.55	1.3017	0.7682	1.25
5	Hol/Koridor 4(H4)	73	4.05	1.5563	0.6425	4.50
6	Yemek Odası(YE)	57	3.16	1.1036	0.9061	1.00
7	Oturma Odası(O)	52	2.88	0.9621	1.0394	0.75
8	Çalışma Odası(CA)	60	3.33	1.1885	0.8414	0.58
9	Yatak Odası 1(YA1)	90	5.00	2.0374	0.4908	0.33
10	Yatak Odası 2(YA2)	77	4.27	1.6695	0.5990	0.25
11	Yatak Odası 3(YA3)	77	4.27	1.6695	0.5990	0.25
12	Banyo 1(BN1)	90	5.00	2.0374	0.4908	0.33
13	Banyo 2(BN2)	77	4.27	1.6695	0.5990	0.25
14	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	90	5.00	2.0374	0.4908	0.20
15	Hizmetli Odası 1(HI1)	90	5.00	2.0374	0.4908	0.20
16	Hizmetli Odası 2(HI2)	90	5.00	2.0374	0.4908	0.20
17	Mutfak(MU)	64	3.55	1.3017	0.7682	0.70
18	WC	81	4.50	1.7827	0.5609	0.50
MİNİMUM		49.00	2.72	0.8772	0.4908	0.20
ORTALAMA		73.89	4.10	1.5817	0.6786	1.00
MAKSİMUM		90.00	5.00	2.0374	1.1400	4.50
H		1.0445		H*		0.8668

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânın dış dahil hesaplamalarda olduğu gibi 1 numaralı antre olduğu görülmektedir. En ayırık mekânlar da yatak odası, banyo ve hizmetli odaları gibi mekânlardır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir:

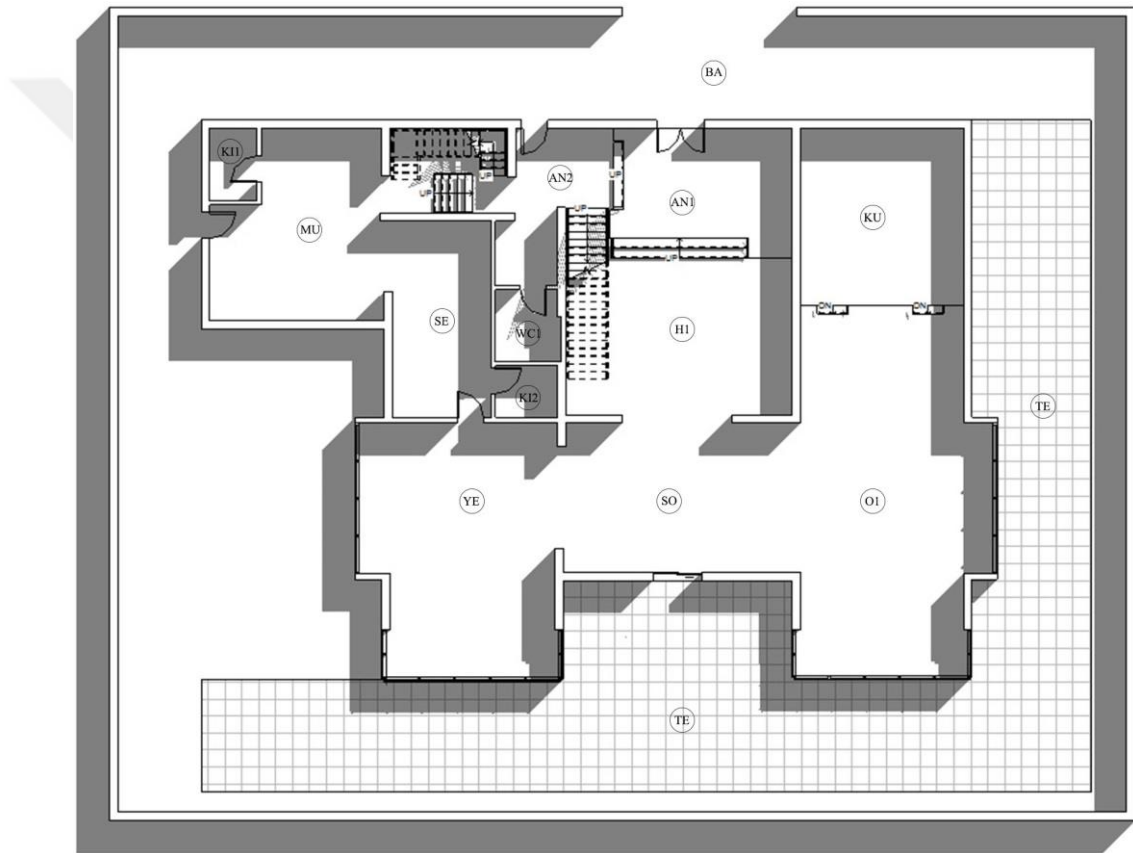
AN1 (1.14) > O (1.03) > YE (0.90) > H2 = CA (0.84) > MU = H3 (0.76) > H1 = H4 (0.64) > YA2 = YA3 = BN2 (0.59) > WC (0.56) > **Ort. Değ.** (0.67) > HI1 = HI2 = CD = AN2 = YA1 = BN1 (0.49)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 4 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Göreceli fark faktörüne (H^*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.2.7. Suna Kırac Yalısı (1965-66)

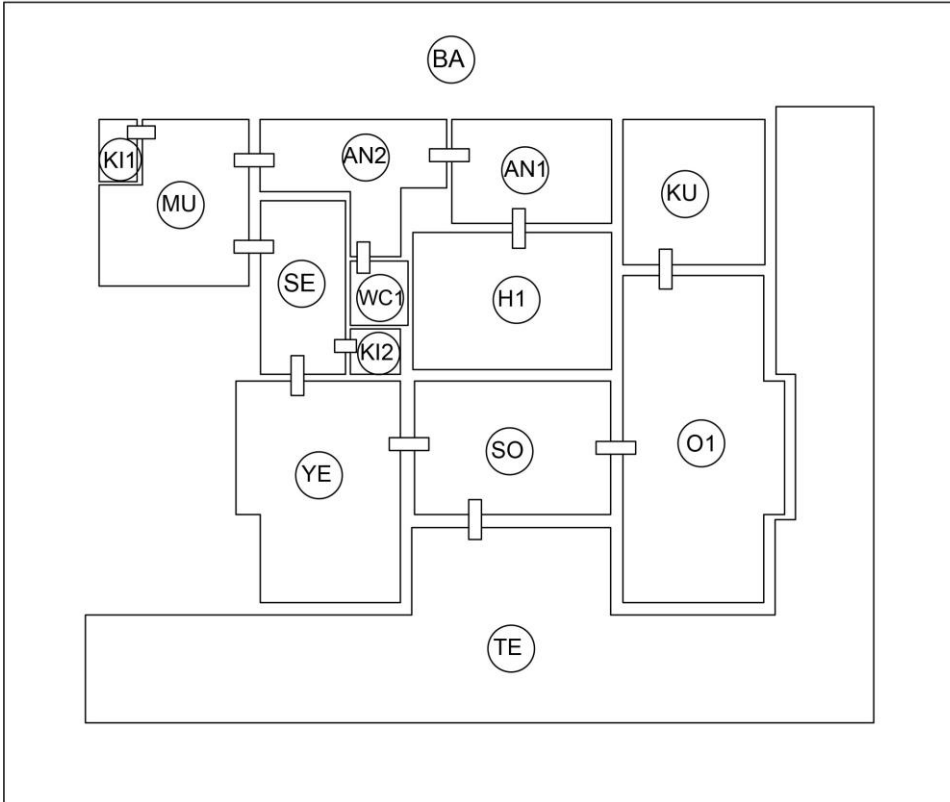
Vaniköy İskelesi'nde inşa edilen yapının kat planları (Şekil 4.61, 62) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.63, 64) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.65) oluşturulmuştur.

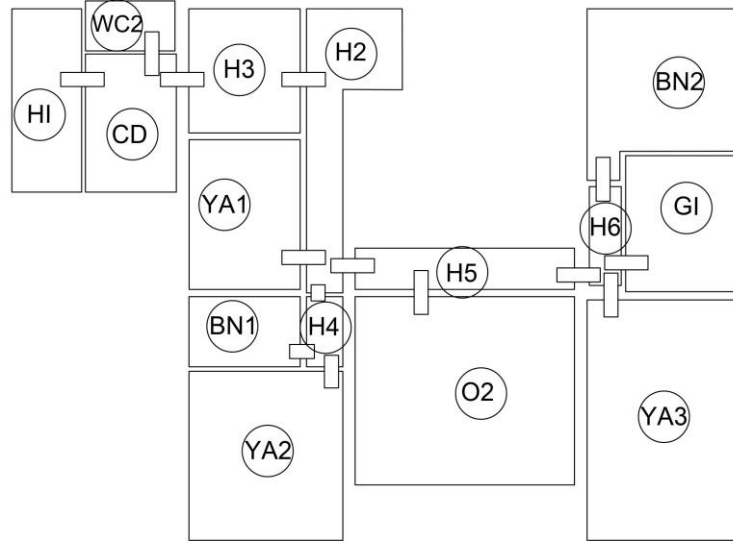
Şekil 4.61. Suna Kırac Yalısı giriş kat planı

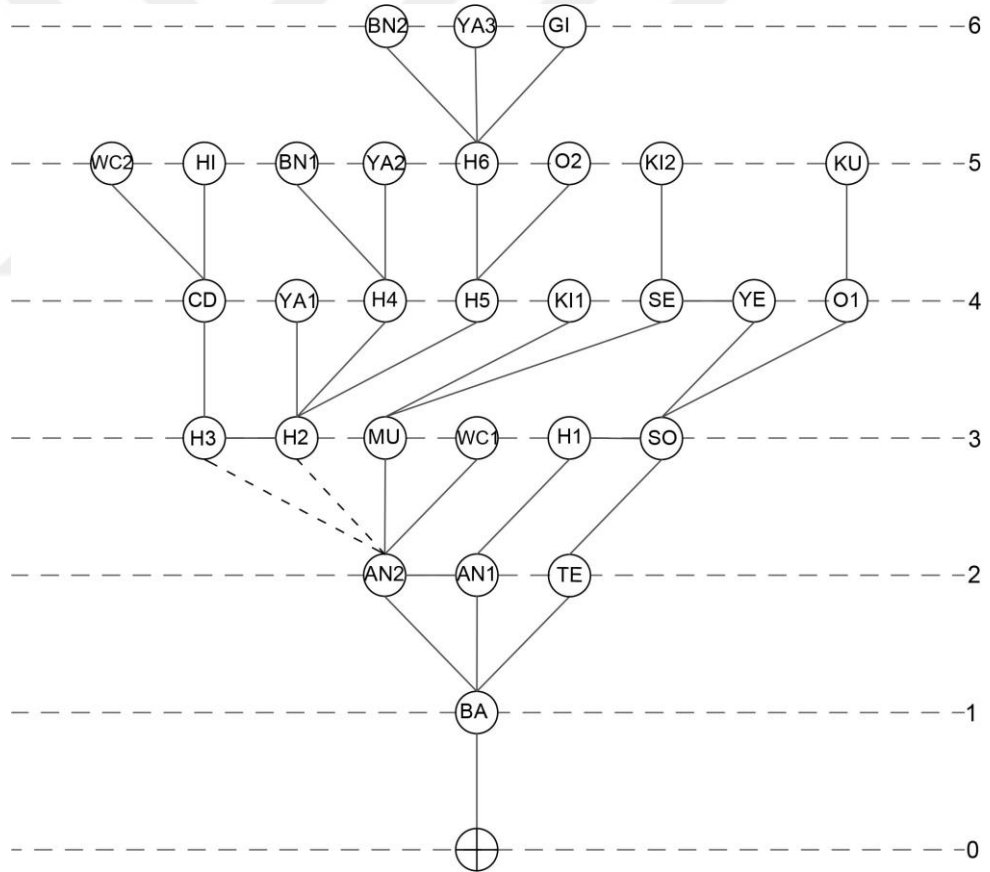
Şekil 4.62. Suna Kıraç Yalısı üst kat planı

Şekil 4.63. Suna Kıraç Yalısı giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.64. Suna Kıraç Yalısı üst kat dışbükey haritası

Şekil 4.65. Suna Kıraç Yalısı geçirgenlik grafiği

Yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikle dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.29) incelendiğinde:

Tablo 4.29. Suna Kıraç Yalısı dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	115	3.96	1.1708	0.8541	0.25
1	Bahçe(BA)	87	3.00	0.7896	1.2665	2.00
2	Teras(TE)	104	3.58	1.0211	0.9793	0.50
3	Antre 1(AN1)	88	3.03	0.8033	1.2449	0.91
4	Antre 2(AN2)	72	2.48	0.5854	1.7082	2.45
5	Hol/Koridor 1(H1)	105	3.62	1.0347	0.9665	0.58
6	Hol/Koridor 2(H2)	76	2.62	0.6399	1.5627	2.16
7	Hol/Koridor 3(H3)	83	2.86	0.7352	1.3602	0.70
8	Hol/Koridor 4(H4)	100	3.44	0.9666	1.0346	2.20
9	Hol/Koridor 5(H5)	94	3.24	0.8849	1.1301	1.45
10	Hol/Koridor 6(H6)	116	4.00	1.1845	0.8442	3.33
11	Sofa(SO)	117	4.03	1.1981	0.8347	2.00
12	Yemek Odası(YE)	120	4.13	1.2389	0.8072	0.58
13	Oturma Odası 1(O1)	143	4.93	1.5521	0.6443	1.25
14	Oturma Odası 2(O2)	122	4.20	1.2661	0.7898	0.33
15	Kütüphane(KU)	171	5.89	1.9333	0.5173	0.50
16	Yatak Odası 1(YA1)	104	3.58	1.0211	0.9793	0.20
17	Yatak Odası 2(YA2)	128	4.41	1.3478	0.7419	0.33
18	Yatak Odası 3(YA3)	144	4.96	1.5657	0.6387	0.25
19	Giyinme Odası(GI)	144	4.96	1.5657	0.6387	0.25
20	Banyo 1(BN1)	128	4.41	1.3478	0.7419	0.33
21	Banyo 2(BN2)	144	4.96	1.5657	0.6387	0.25
22	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	107	3.68	1.0619	0.9417	2.33
23	Hizmetli Odası(HI)	135	4.65	1.4431	0.6930	0.33
24	Mutfak(MU)	89	3.06	0.8169	1.2241	1.50
25	Servis Odası(SE)	105	3.62	1.0347	0.9665	1.83
26	Kiler 1(KI1)	117	4.03	1.1981	0.8347	0.33
27	Kiler 2(KI2)	133	4.58	1.4159	0.7063	0.33
28	WC 1	100	3.44	0.9666	1.0346	0.16
29	WC 2	135	4.65	1.4431	0.6930	0.33
MİNİMUM		72.00	2.48	0.5854	0.5173	0.16
ORTALAMA		114.20	3.93	1.1600	0.9339	1.00
MAKSİMUM		171.00	5.89	1.9333	1.7082	3.33
H		0.9935		H*	0.7412	

Antrenin planlama içindeki etkinliğinin devam ettiği yapıda en bütünleşmiş mekânlar geçiş mekânları olmaya devam etmektedir. En bütünleşik mekânın antre olmasının yanında hollerin de bütünleşme değerlerinin yüksek olduğu görülmektedir. En ayırık mekânlar ise yatak odası, banyo ve kütüphanedir. Konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir:

AN2 (1.70) > H2 (1.56) > H3 (1.36) > BA (1.26) > AN1(1.24) > MU (1.22) > H5 (1.13) > H4 = WC1 (1.03) > TE = YA1 (0.97) > SE = H1 (0.96) > CD (0.94) > **Ort. Değ. (0.93)** > KÖK (0.85) > H6 (0.84) > SO = KI1 (0.83) > YE (0.80) > O2 (0.78) > YA2 = BN1 (0.74) > KI2 (0.70) > HI = WC2 (0.69) > O1 (0.64) > YA3 = BN2 = GI (0.63) > KU (0.51)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânının geçiş mekânlarından olan 6 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalarda da geçiş mekânlarının daha bütünlük olduğu görülmektedir (Tablo 4.30).

Tablo 4.30. Suna Kırış Yalısı dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre 1(AN1)	83	3.19	0.9139	1.0942	0.70
1	Antre 2(AN2)	67	2.57	0.6574	1.5211	2.36
2	Hol/Koridor 1(H1)	98	3.76	1.1544	0.8663	0.83
3	Hol/Koridor 2(H2)	68	2.61	0.6734	1.4850	2.20
4	Hol/Koridor 3(H3)	75	2.88	0.7856	1.2729	0.73
5	Hol/Koridor 4(H4)	89	3.42	1.0101	0.9900	2.20
6	Hol/Koridor 5(H5)	83	3.19	0.9139	1.0942	1.45
7	Hol/Koridor 6(H6)	102	3.92	1.2185	0.8207	3.33
8	Sofa(SO)	111	4.26	1.3628	0.7338	1.50
9	Yemek Odası(YE)	111	4.26	1.3628	0.7338	0.66
10	Oturma Odası 1(O1)	134	5.15	1.7316	0.5775	1.33
11	Oturma Odası 2(O2)	108	4.15	1.3147	0.7606	0.33
12	Kütüphane(KU)	159	6.11	2.1324	0.4690	0.50
13	Yatak Odası 1(YA1)	93	3.57	1.0742	0.9309	0.20
14	Yatak Odası 2(YA2)	114	4.38	1.4109	0.7088	0.33
15	Yatak Odası 3(YA3)	127	4.88	1.6193	0.6176	0.25
16	Giyinme Odası(GI)	127	4.88	1.6193	0.6176	0.25
17	Banyo 1(BN1)	114	4.38	1.4109	0.7088	0.33
18	Banyo 2(BN2)	127	4.88	1.6193	0.6176	0.25
19	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	96	3.69	1.1223	0.8910	2.33
20	Hizmetli Odası(HI)	121	4.65	1.5231	0.6566	0.33
21	Mutfak(MU)	81	3.11	0.8818	1.1340	1.53
22	Servis Odası(Se)	95	3.65	1.1063	0.9039	1.83
23	Kiler 1(KI1)	106	4.07	1.2826	0.7797	0.33
24	Kiler 2(KI2)	120	4.61	1.5071	0.6635	0.33
25	WC 1	92	3.53	1.0582	0.9450	0.20
26	WC 2	121	4.65	1.5231	0.6566	0.33
MİNİMUM		67.00	2.57	0.6574	0.4690	0.20
ORTALAMA		104.51	4.01	1.2589	0.8611	1.00
MAKSİMUM		159.00	6.11	2.1324	1.5211	3.33
H		0.9943		H*		0.7432

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında da antrenin etkinliğinin devam ettiği görülmektedir. En ayrıık mekânlar da yatak odası, banyo ve kütüphane gibi mekânlardır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralaması incelendiğinde:

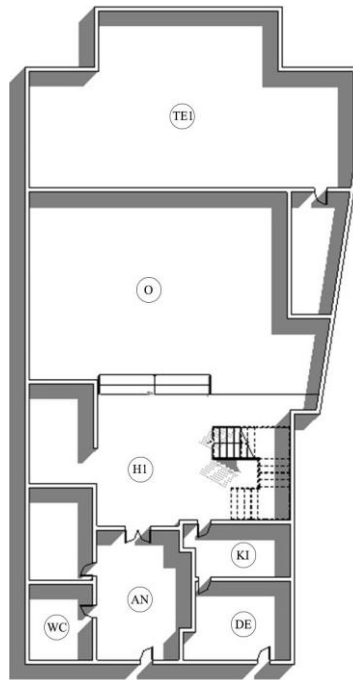
AN2 (1.52) > H2 (1.48) > H3 (1.27) > MU (1.13) > AN1 = H5 (1.09) > H4 (0.99) > WC1 (0.94) > YA1 (0.93) > SE (0.90) > CD (0.89) > H1 (0.866) > **OrtDeğ(0.861)** > H6 (0.82) > KI1 (0.77) > O2 (0.76) > SO = YE (0.73) > YA2 = BN1 (0.70) > KI2 (0.66) > HI = WC2 (0.65) > YA3 = BN2 = GI (0.61) > O1 (0.57) > KU (0.46)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 6 numaralı hol olduğu görülmektedir.

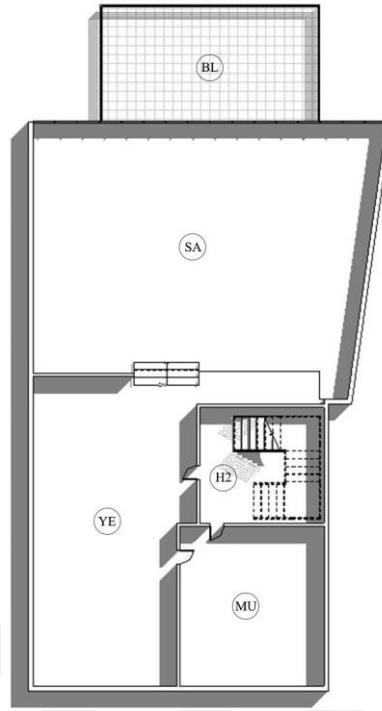
Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.2.8. Şemsettin Sirer Yalısı (1966-67)

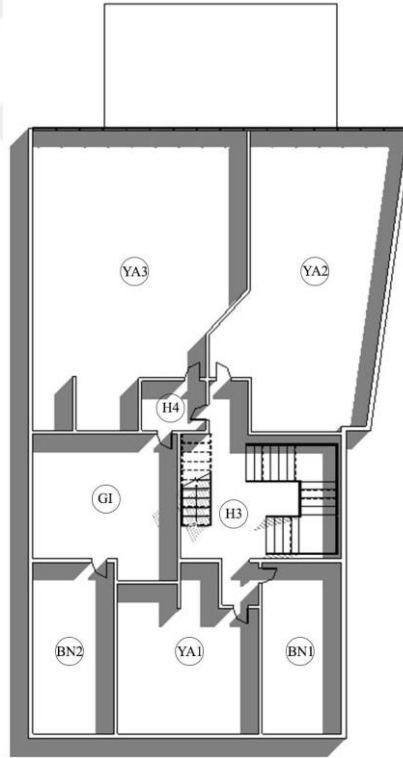
Bitişik düzen uygulanması nedeniyle kompakt bir plan düzeninde tasarlanan konutun kat planları (Şekil 4.66, 67, 68, 69) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.70, 71, 72, 73) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.74) oluşturulmuştur.

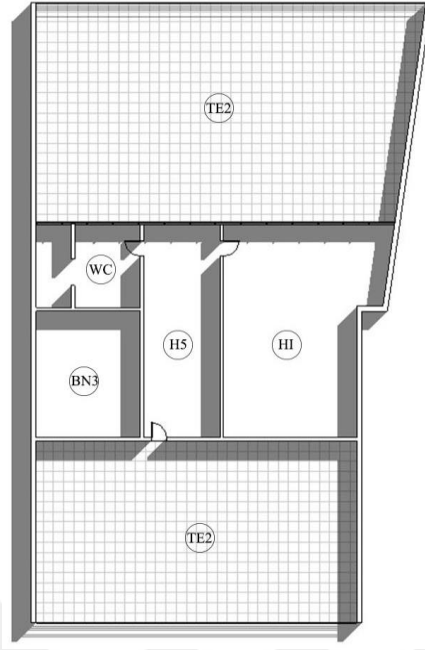
Şekil 4.66. Şemsettin Sirer Yalısı giriş kat planı

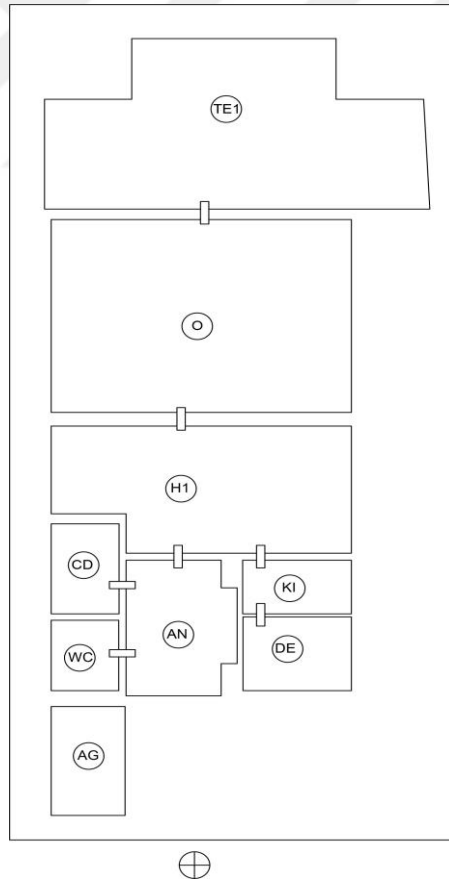
Şekil 4.67. Şemsettin Sirer Yalısı ikinci kat planı

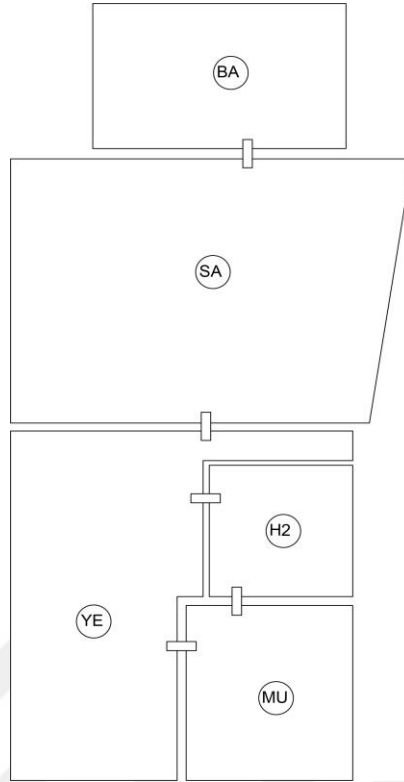
Şekil 4.68. Şemsettin Sirer Yalısı üçüncü kat planı

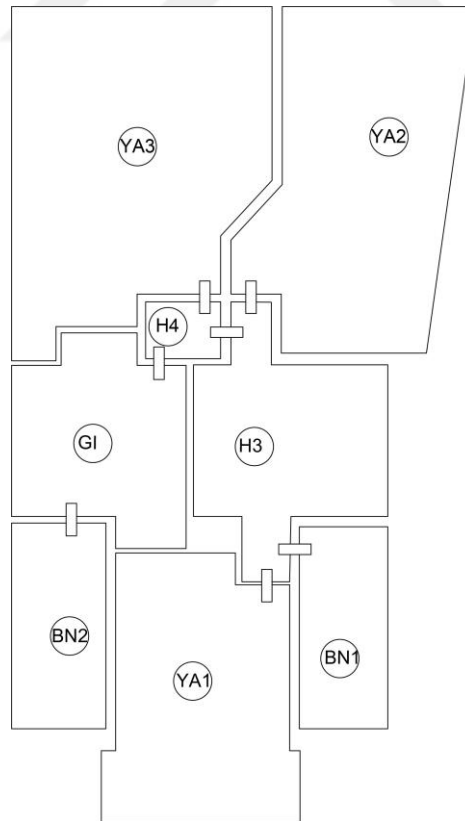
Şekil 4.69. Şemsettin Sirer Yalısı dördüncü kat planı

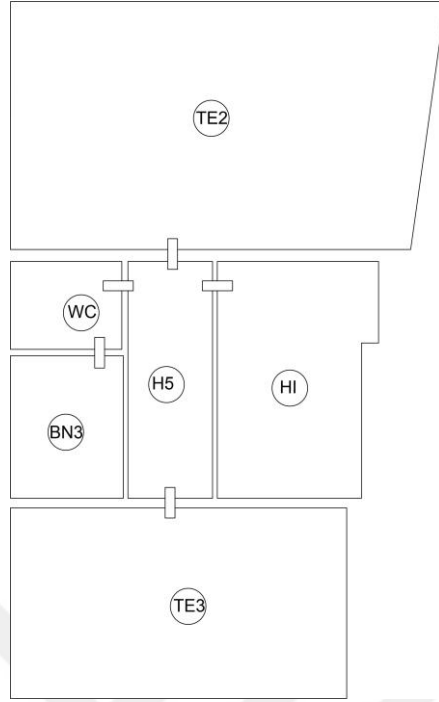
Şekil 4.70. Şemsettin Sirer Yalısı giriş kat dışbükey planı

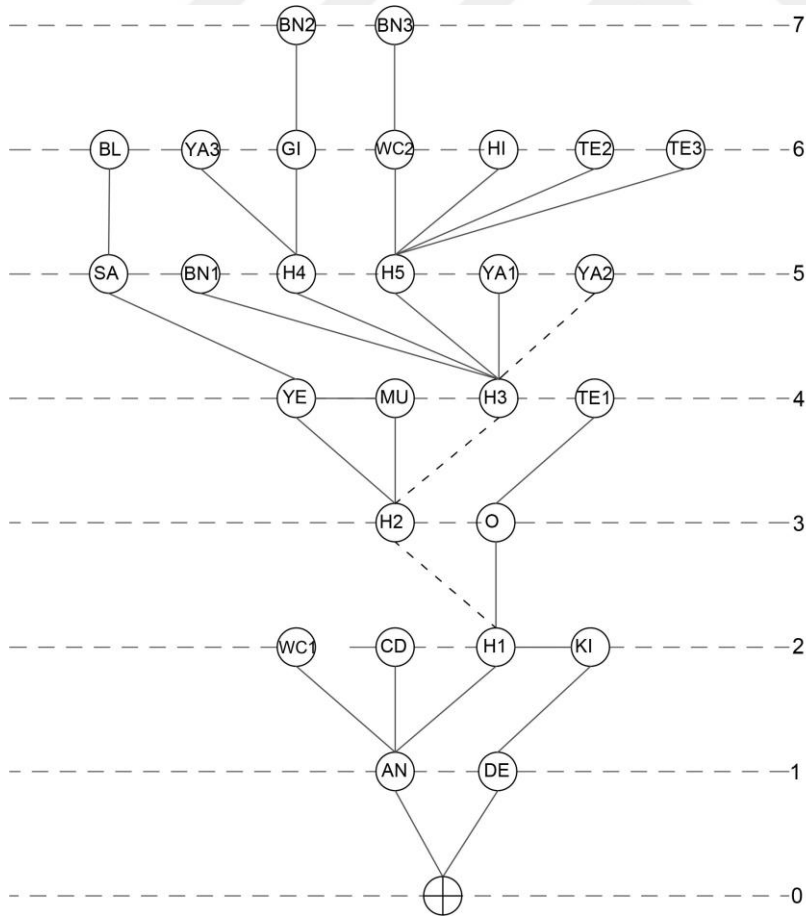
Şekil 4.71. Şemsettin Sirer Yalısı ikinci kat dışbükey planı

Şekil 4.72. Şemsettin Sirer Yalısı üçüncü kat dışbükey planı

Şekil 4.73. Şemsettin Sirer Yalısı dördüncü kat dışbükey planı

Şekil 4.74. Şemsettin Sirer Yalısı geçirgenlik grafiği

Yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikle dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.31) incelendiğinde:

Tablo 4.31. Şemsettin Sirer Yalısı dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	118	4.37	1.3785	0.7254	0.75
1	Teras 1(TE1)	126	4.66	1.4997	0.6668	0.50
2	Teras 2(TE2)	108	4.00	1.2270	0.8150	0.20
3	Teras 3(TE3)	108	4.00	1.2270	0.8150	0.20
4	Antre(AN)	95	3.51	1.0301	0.9708	2.75
5	Hol/Koridor 1(H1)	76	2.81	0.7423	1.3472	1.50
6	Hol/Koridor 2(H2)	66	2.44	0.5908	1.6926	1.25
7	Hol/Koridor 3(H3)	66	2.44	0.5908	1.6926	3.78
8	Hol/Koridor 4(H4)	86	3.18	0.8937	1.1189	1.66
9	Hol/Koridor 5(H5)	82	3.03	0.8332	1.2002	3.66
10	Yemek Odası(YE)	87	3.22	0.9089	1.1002	1.25
11	Salon(SA)	111	4.11	1.2725	0.7859	1.33
12	Oturma Odası(O)	100	3.70	1.1058	0.9043	1.25
13	Yatak Odası 1(YA1)	92	3.40	0.9846	1.0156	0.16
14	Yatak Odası 2(YA2)	92	3.40	0.9846	1.0156	0.16
15	Yatak Odası 3(YA3)	112	4.14	1.2876	0.7766	0.33
16	Giyinme Odası(GI)	110	4.07	1.2573	0.7954	1.33
17	Banyo 1(BN1)	92	3.40	0.9846	1.0156	0.16
18	Banyo 2(BN2)	136	5.03	1.6512	0.6056	0.50
19	Banyo 3(BN3)	132	4.88	1.5906	0.6287	0.50
20	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	121	4.48	1.4239	0.7023	0.25
21	Hizmetli Odası(HI)	108	4.00	1.2270	0.8150	0.20
22	Mutfak(MU)	89	3.29	0.9392	1.0647	0.58
23	Kiler(KI)	99	3.66	1.0907	0.9168	0.75
24	WC 1	121	4.48	1.4239	0.7023	0.25
25	WC 2	106	3.92	1.1967	0.8356	1.20
26	Balkon(BL)	137	5.07	1.6663	0.6001	0.50
27	Depo(DE)	120	4.44	1.4088	0.7098	1.00
MİNİMUM		66.00	2.44	0.5908	0.6001	0.16
ORTALAMA		103.42	3.83	1.1578	0.9298	1.00
MAKSİMUM		137.00	5.07	1.6663	1.6926	3.78
H		1.0206		H*	0.8078	

Modern etkilerin hissedildiği yapının en bütünleşik mekânları geçiş mekânlarından oluşmaktadır. Hollerin en bütünleşik mekânlar olduğu konutta en ayrık mekânlar banyo ve dış mekânlar olan teras ve balkondur. Konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir:

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

H2 = H3 (1.69) > H1 (1.35) > H5 (1.20) > H4 (1.11) > YE (1.10) > MU (1.06) > YA1 = YA2 = BN1 (1.01) > AN (0.97) > **Ort. Değ. (0.92)** > KI (0.91) > O (0.90) > WC2 (0.83) > HI = TE2 = TE3 (0.81) > GI (0.79) > SA (0.78) > YA3 (0.77) > KÖK (0.72) > DE (0.709) > CD = WC1 (0.702) > TE1 (0.66) > BN3 (0.62) > BN2 (0.605) > BL (0.60)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 3 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalarda yine geçiş mekânlarının daha bütünleşik olduğu görülmektedir (Tablo 4.32).

Tablo 4.32. Şemsettin Sırer Yalısı dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre(AN)	77	3.50	1.1374	0.8792	2.25
1	Hol/Koridor 1(H1)	60	2.72	0.7859	1.2724	2.08
2	Hol/Koridor 2(H2)	51	2.31	0.5997	1.6675	1.25
3	Hol/Koridor 3(H3)	50	2.27	0.5791	1.7268	3.91
4	Hol/Koridor 4(H4)	65	2.95	0.8893	1.1245	1.66
5	Hol/Koridor 5(H5)	65	2.95	0.8893	1.1245	1.66
6	Yemek Odası(YE)	69	3.13	0.9720	1.0288	1.75
7	Salon(SA)	81	3.68	1.2202	0.8195	0.25
8	Oturma Odası(O)	90	4.09	1.4063	0.7111	0.33
9	Yatak Odası 1(YA1)	71	3.22	1.0133	0.9869	0.16
10	Yatak Odası 2(YA2)	71	3.22	1.0133	0.9869	0.16
11	Yatak Odası 3(YA3)	86	3.90	1.3236	0.7555	0.33
12	Giyinme Odası(GI)	84	3.81	1.2822	0.7799	1.33
13	Banyo 1(BN1)	71	3.22	1.0133	0.9869	0.16
14	Banyo 2(BN2)	105	4.77	1.7165	0.5826	0.50
15	Banyo 3(BN3)	105	4.77	1.7165	0.5826	0.50
16	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	98	4.45	1.5717	0.6363	0.33
17	Hizmetli Odası(HI)	86	3.90	1.3236	0.7555	0.33
18	Mutfak(MU)	70	3.18	0.9927	1.0074	0.58
19	Kiler(KI)	79	3.59	1.1788	0.8483	1.25
20	WC 1	98	4.45	1.5717	0.6363	0.33
21	WC 2	84	3.81	1.2822	0.7799	1.33
22	Depo(DE)	100	4.50	1.6131	0.6199	0.50
MİNİMUM		50.00	2.27	0.5791	0.5826	0.16
ORTALAMA		78.95	3.58	1.1779	0.9260	1.00
MAKSİMUM		105.00	4.77	1.7165	1.7268	3.91
H		1.0120	H*		0.7868	

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında geçiş mekânlarının etkisinin devam ettiği görülmektedir. En bütünleşik mekânları yine holler oluşturmaktadır. En

ayrık mekânlar ise banyolardır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (i) göre sıralaması incelendiğinde:

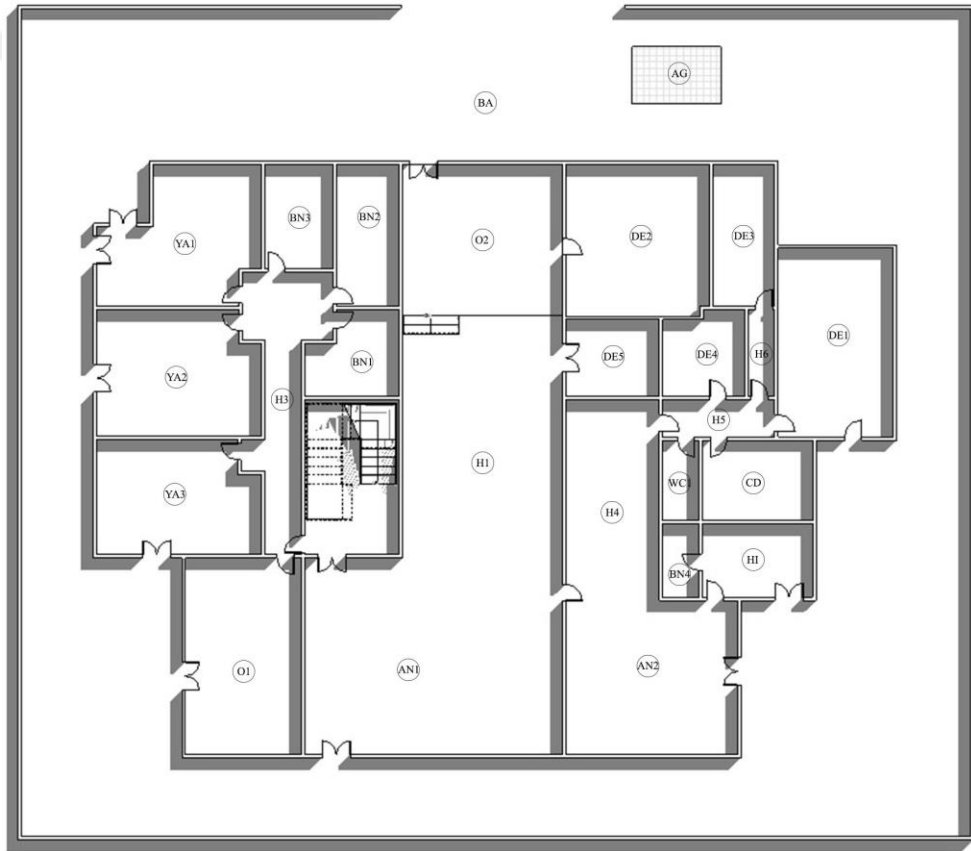
H3 (1.72) > H2 (1.66) > H1 (1.27) > H4 = H5 (1.12) > YE (1.02) > MU (1.00) > YA1 = YA2 = BN1 (0.98) > **OrtDeğ(0.92)** > AN (0.87) > KI (0.84) > SA (0.81) > GI = WC2 (0.77) > HI = YA3 (0.75) > O (0.71) > CD = WC1 (0.63) > DE (0.61) > BN2 = BN3 (0.58)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 3 numaralı hol olduğu görülmektedir.

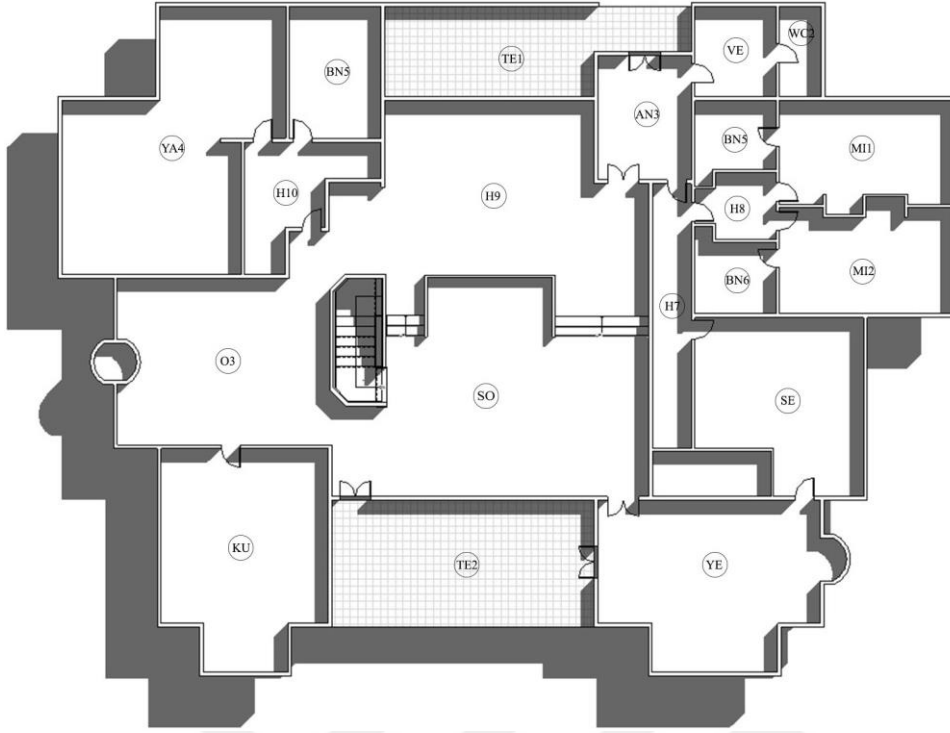
Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.2.9. Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü (1975)

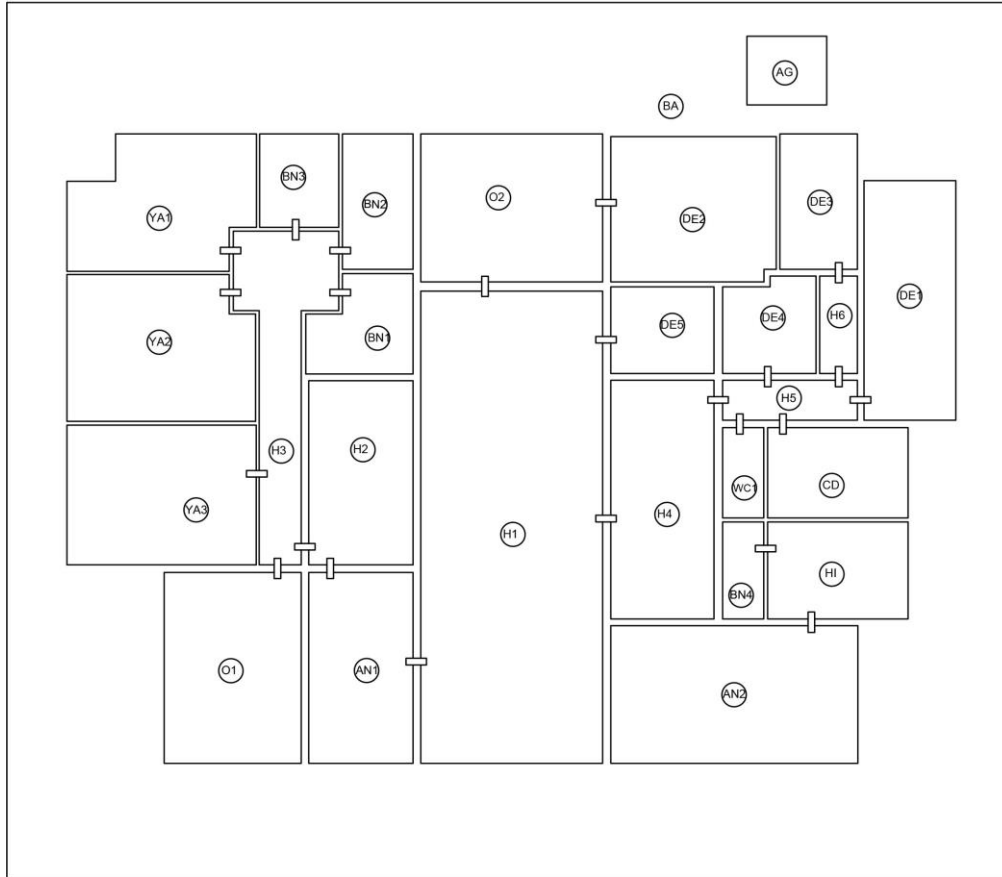
Ortasofası, köşk odası biçimindeki kitaplığı ile plan geleneksel Türk evi plan tipini anımsatan konutun kat planları (Şekil 4.75, 76) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.77, 78) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.79) oluşturulmuştur.

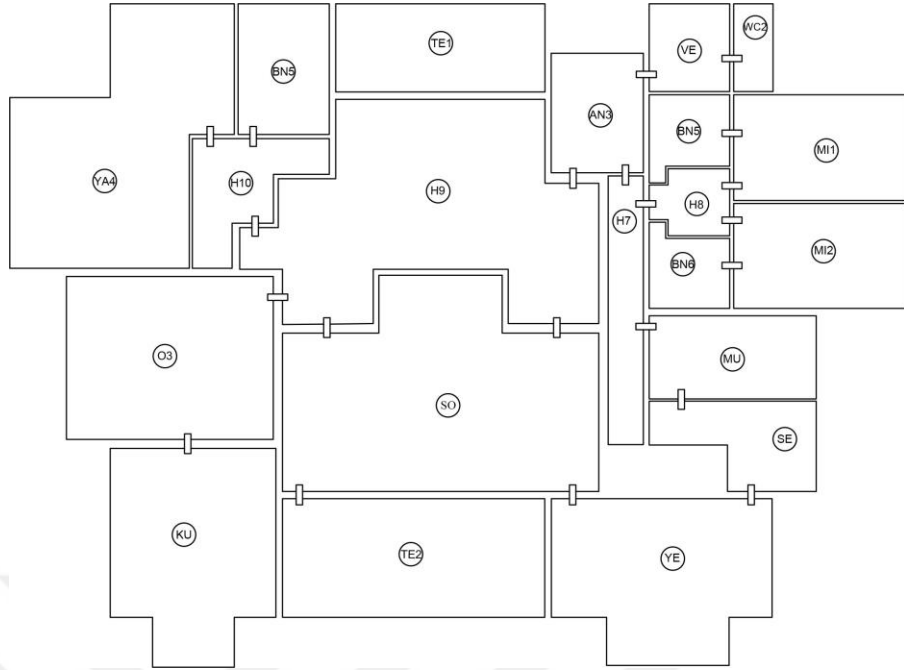
Şekil 4.75. Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü giriş kat planı

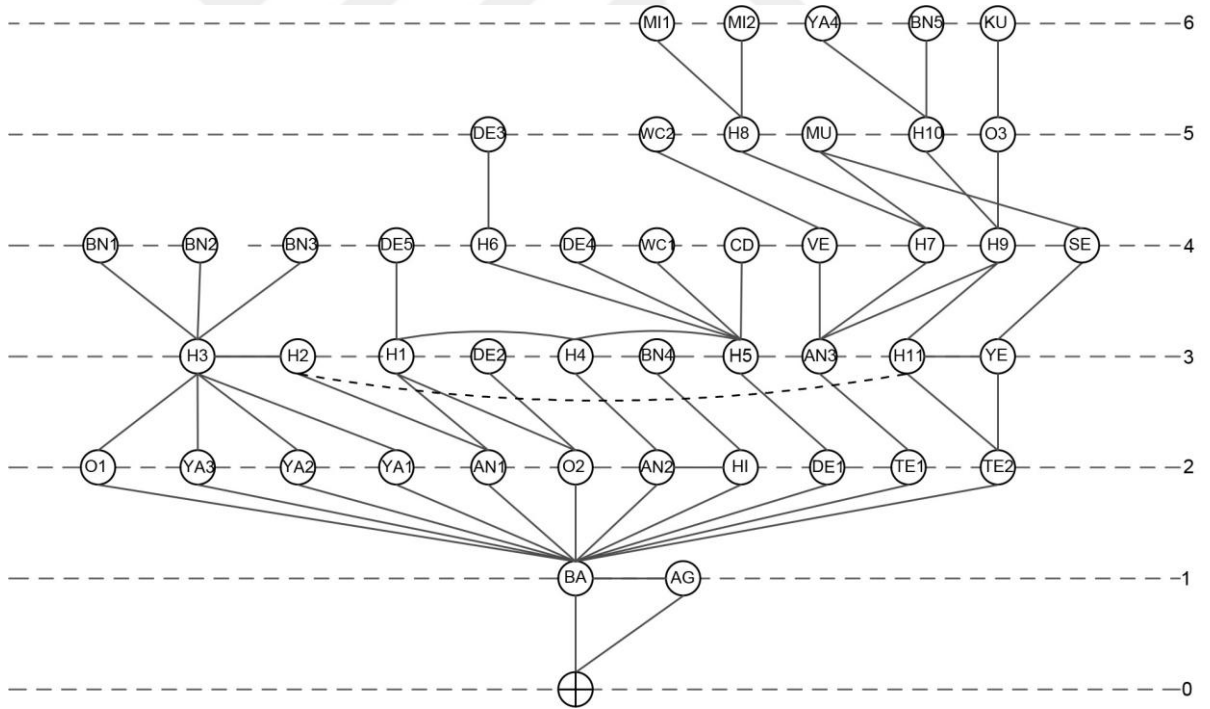
Şekil 4.76. Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü üst kat planı

Şekil 4.77. Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.78. Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü üst kat dışbükey haritası

Şekil 4.79. Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü geçirgenlik grafiği

Yapının dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikle dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.33) incelendiğinde:

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 4.33. Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	162	3.52	0.8089	1.2362	0.57
1	Bahçe(BA)	118	2.56	0.5021	1.9916	5.66
2	Açık Garaj(AG)	162	3.52	0.8089	1.2362	0.57
3	Teras 1(TE1)	135	2.93	0.6206	1.6113	0.32
4	Teras 2(TE2)	142	3.08	0.6695	1.4937	0.91
5	Antre 1(AN1)	145	3.15	0.6904	1.4484	0.66
6	Antre 2(AN2)	151	3.28	0.7322	1.3657	0.74
7	Antre 3(AN3)	149	3.21	0.7113	1.4059	1.58
8	Vestiyer(VE)	191	4.15	1.0112	0.9889	1.25
9	Hol/Koridor 1(H1)	169	3.67	0.8578	1.1658	2.00
10	Hol/Koridor 2(H2)	150	3.26	0.7253	1.3787	0.70
11	Hol/Koridor 3(H3)	165	3.58	0.8299	1.2050	5.33
12	Hol/Koridor 4(H4)	175	3.80	0.8996	1.1116	0.75
13	Hol/Koridor 5(H5)	178	3.86	0.9205	1.0864	4.33
14	Hol/Koridor 6(H6)	221	4.80	1.2204	0.8194	1.16
15	Hol/Koridor 7(H7)	182	3.95	0.9484	1.0544	1.08
16	Hol/Koridor 8(H8)	223	4.84	1.2343	0.8102	2.33
17	Hol/Koridor 9(H9)	163	3.54	0.8159	1.2256	1.33
18	Hol/Koridor 10(H10)	204	4.43	1.1018	0.9076	2.25
19	Sofa(SO)	145	3.15	0.6904	1.4484	1.25
20	Yemek Odası(YE)	160	3.47	0.7950	1.2579	1.08
21	Oturma Odası 1(O1)	154	3.34	0.7531	1.3278	0.20
22	Oturma Odası 2(O2)	156	3.39	0.7671	1.3036	1.32
23	Oturma Odası 3(O3)	206	4.47	1.1158	0.8962	1.25
24	Kütüphane(KU)	251	5.45	1.4296	0.6995	0.50
25	Yatak Odası 1(YA1)	154	3.34	0.7531	1.3278	0.20
26	Yatak Odası 2(YA2)	154	3.34	0.7531	1.3278	0.20
27	Yatak Odası 3(YA3)	154	3.34	0.7531	1.3278	0.20
28	Yatak Odası 4(YA4)	249	5.41	1.4156	0.7064	0.33
29	Misafir Odası 1(MI1)	268	5.82	1.5481	0.6460	0.33
30	Misafir Odası 2(MI2)	268	5.82	1.5481	0.6460	0.33
31	Banyo 1(BN1)	210	4.56	1.1437	0.8744	0.12
32	Banyo 2(BN2)	210	4.56	1.1437	0.8744	0.12
33	Banyo 3(BN3)	210	4.56	1.1437	0.8744	0.12
34	Banyo 4(BN4)	204	4.43	1.1018	0.9076	0.33
35	Banyo 5(BN5)	249	5.41	1.4156	0.7064	0.33
36	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	223	4.84	1.2343	0.8102	0.16
37	Hizmetli Odası(HI)	159	3.45	0.7880	1.2690	1.41
38	Mutfak(MU)	215	4.67	1.1785	0.8485	0.83
39	Servis Odası(SE)	192	4.17	1.0181	0.9822	0.83
40	WC 1	223	4.84	1.2343	0.8102	0.16
41	WC 2	236	5.13	1.3250	0.7547	0.50
42	Depo 1(DE1)	150	3.26	0.7253	1.3787	0.24
43	Depo 2(DE2)	201	4.36	1.0809	0.9252	0.33
44	Depo 3(DE3)	266	5.78	1.5342	0.6518	0.50
45	Depo 4(DE4)	223	4.84	1.2343	0.8102	0.16
46	Depo 5(DE5)	214	4.65	1.1716	0.8535	0.25
MİNİMUM		118.00	2.56	0.5021	0.6460	0.12
ORTALAMA		189.13	4.11	0.9980	1.0806	1.00
MAKSİMUM		268.00	5.82	1.5481	1.9916	5.66
H		1.0067		H*	0.7737	

Sofanın yeniden planlamada yerini aldığı ve geleneksel konut tasarımı izleri taşıyan yapının dış mekânla olan entegrasyonundan dolayı bahçe ve teraslar en bütünleşik mekânlardır. Misafir odalarının ise en ayrıık mekânlar olduğu görölmektedir. Konutun mekânlarının entegrasyon değeriine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir:

BA (1.99) > TE1 (1.61) > TE2 (1.49) > AN1 = SO (1.44) > AN3 (1.40) > H2 = DE1 (1.37) > AN2 (1.36) > O1 = YA1 = YA2 = YA3 (1.32) > O2 (1.30) > HI (1.26) > YE (1.25) > KÖK = AG (1.23) > H9 (1.22) > H3 (1.20) > H1 (1.16) > H4 (1.11) > H5 (1.086) > **Ort. Değ.** (1.08) > H7 (1.05) > VE (0.988) > SE (0.982) > DE2 (0.92) > H10 = BN4 (0.90) > O3 (0.89) > BN1 = BN2 = BN3 (0.87) > DE5 (0.85) > MU (0.84) > H6 (0.81) > H8 = DE4 = CD = WC1 (0.81) > WC2 (0.75) > YA4 = BN5 (0.70) > KU (0.69) > DE3 (0.65) > MI1 = MI2 (0.64)

Kontrol değeri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın bahçe olduğu görölmektedir.

Dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalarda ise geçiş mekânlarının daha bütünleşik olduğu görölmektedir (Tablo 4.34).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 4.34. Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre 1(AN1)	154	3.75	0.9283	1.0772	0.58
1	Antre 2(AN2)	222	5.41	1.4869	0.6725	0.83
2	Antre 3(AN3)	192	4.68	1.2405	0.8061	1.08
3	Vestiyer(VE)	230	5.60	1.5526	0.6441	1.33
4	Hol/Koridor 1(H1)	166	4.04	1.0269	0.9738	2.33
5	Hol/Koridor 2(H2)	144	3.51	0.8462	1.1818	0.95
6	Hol/Koridor 3(H3)	170	4.14	1.0597	0.9437	7.33
7	Hol/Koridor 4(H4)	186	4.53	1.1912	0.8395	0.91
8	Hol/Koridor 5(H5)	214	5.21	1.4212	0.7036	4.83
9	Hol/Koridor 6(H6)	252	6.14	1.7334	0.5769	1.16
10	Hol/Koridor 7(H7)	221	5.39	1.4787	0.6763	1.16
11	Hol/Koridor 8(H8)	257	6.26	1.7745	0.5635	2.33
12	Hol/Koridor 9(H9)	167	4.07	1.0351	0.9661	1.50
13	Hol/Koridor 10(H10)	203	4.95	1.3308	0.7514	2.25
14	Sofa (SO)	152	3.70	0.9119	1.0966	1.08
15	Yemek Odası(YE)	184	4.48	1.1748	0.8512	0.83
16	Oturma Odası 1(O1)	210	5.12	1.3883	0.7203	0.12
17	Oturma Odası 2(O2)	204	4.97	1.3391	0.7468	1.25
18	Oturma Odası 3(O3)	205	5.00	1.3473	0.7422	1.25
19	Kütüphane(KU)	245	5.97	1.6759	0.5967	0.50
20	Yatak Odası 1(YA1)	210	5.12	1.3883	0.7203	0.12
21	Yatak Odası 2(YA2)	210	5.12	1.3883	0.7203	0.12
22	Yatak Odası 3(YA3)	210	5.12	1.3883	0.7203	0.12
23	Yatak Odası 4(YA4)	243	5.92	1.6594	0.6026	0.33
24	Misafir Odası 1(MI1)	297	7.24	2.1031	0.4755	0.33
25	Misafir Odası 2(MI2)	297	7.24	2.1031	0.4755	0.33
26	Banyo 1(BN1)	210	5.12	1.3883	0.7203	0.12
27	Banyo 2(BN2)	210	5.12	1.3883	0.7203	0.12
28	Banyo 3(BN3)	210	5.12	1.3883	0.7203	0.12
29	Banyo 4(BN4)	300	7.31	2.1277	0.4700	0.50
30	Banyo 5(BN5)	243	5.92	1.6594	0.6026	0.33
31	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	254	6.19	1.7498	0.5715	0.16
32	Hizmetli Odası(HI)	260	6.34	1.7991	0.5558	1.50
33	Mutfak(MU)	231	5.63	1.5609	0.6407	0.83
34	Servis Odası(SE)	211	5.14	1.3966	0.7160	1.00
35	WC 1	254	6.19	1.7498	0.5715	0.16
36	WC 2	270	6.58	1.8 812	0.5316	0.50
37	Depo 1(DE1)	254	6.19	1.7498	0.5715	0.16
38	Depo 2(DE2)	244	5.95	1.6677	0.5996	0.50
39	Depo 3(DE3)	292	7.12	2.0620	0.4850	0.50
40	Depo 4(DE4)	254	6.19	1.7498	0.5715	0.16
41	Depo 5(DE5)	206	5.05	1.3555	0.7377	0.25
MİNİMUM		144.00	3.51	0.8462	0.4700	0.12
ORTALAMA		222.57	5.42	1.4916	0.7055	1.00
MAKSİMUM		300.00	7.31	2.1277	1.1818	7.33
H		1.0343	H*		0.8416	

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında sofa ile birlikte geçiş mekânlarının etkisi görülmektedir. En bütünleşik mekânları holler ve sofa oluşturmaktadır. En ayrıık mekânlar ise yine misafir odalarıdır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralaması incelendiğinde:

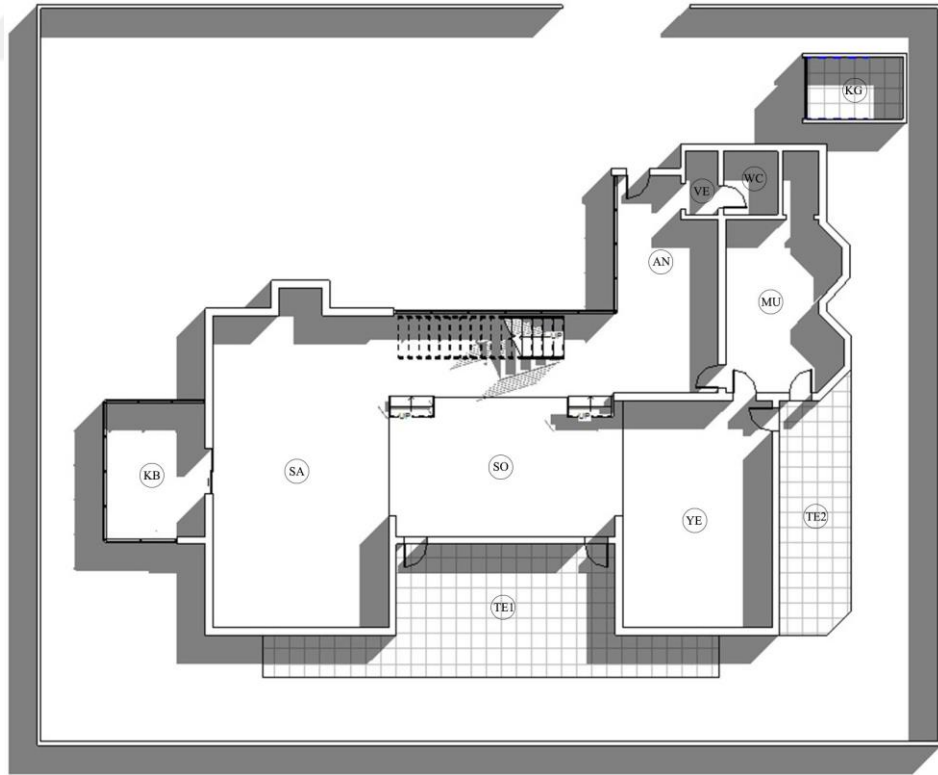
H2 (1.18) > SO (1.09) > AN1 (1.07) > H1 (0.97) > H9 (0.96) > H3 (0.94) > YE (0.85) > H4 (0.83) > AN3 (0.80) > H10 (0.75) > O2 (0.746) > O3 (0.742) > DE5 (0.73) > O1 = YA1 = YA2 = BN1 = BN2 = BN3 (0.72) > SE (0.71) > **Ort. Değ. (0.705)** > H5 (0.703) > H7 (0.67) > AN2 (0.67) > VE (0.644) > MU (0.64) > YA4 = BN5 (0.60) > DE2 (0.599) > KU (0.596) > H6 (0.58) > DE1 = DE4 = CD = WC1 (0.57) > H8 (0.56) > HI (0.55) > WC2 (0.53) > DE3 (0.48) > MI1 = MI2 (0.475) > BN4 (0.47)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 3 numaralı hol olduğu görülmektedir.

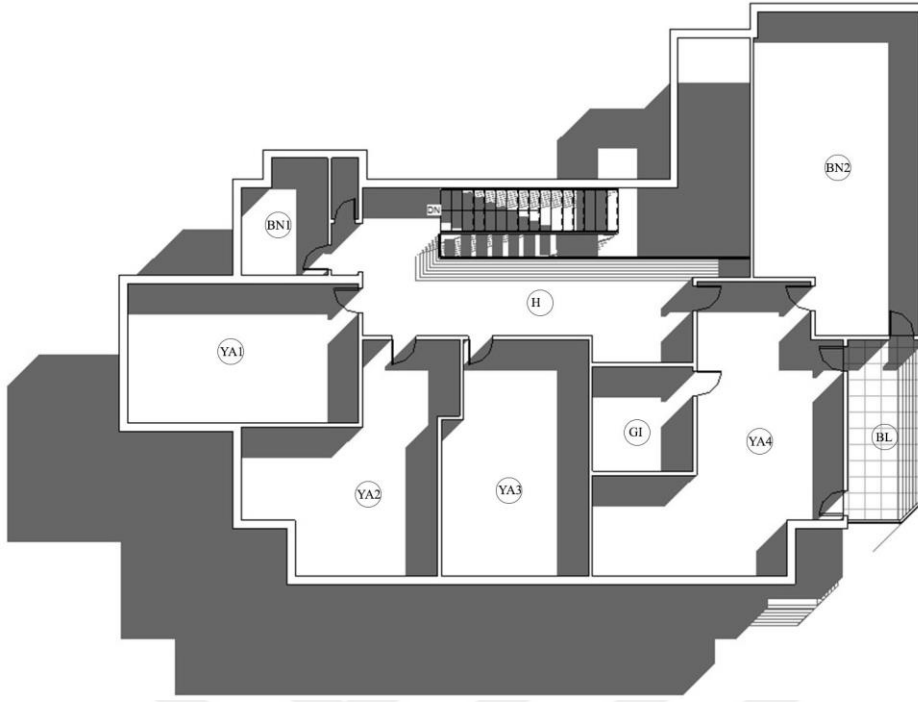
Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil hesaplamalara göre 1'e daha yakın bir sonuç olduğu için dış hariç mekân diziliminin büyük farkla daha düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.2.10. Sertel Köşkü (1975-79)

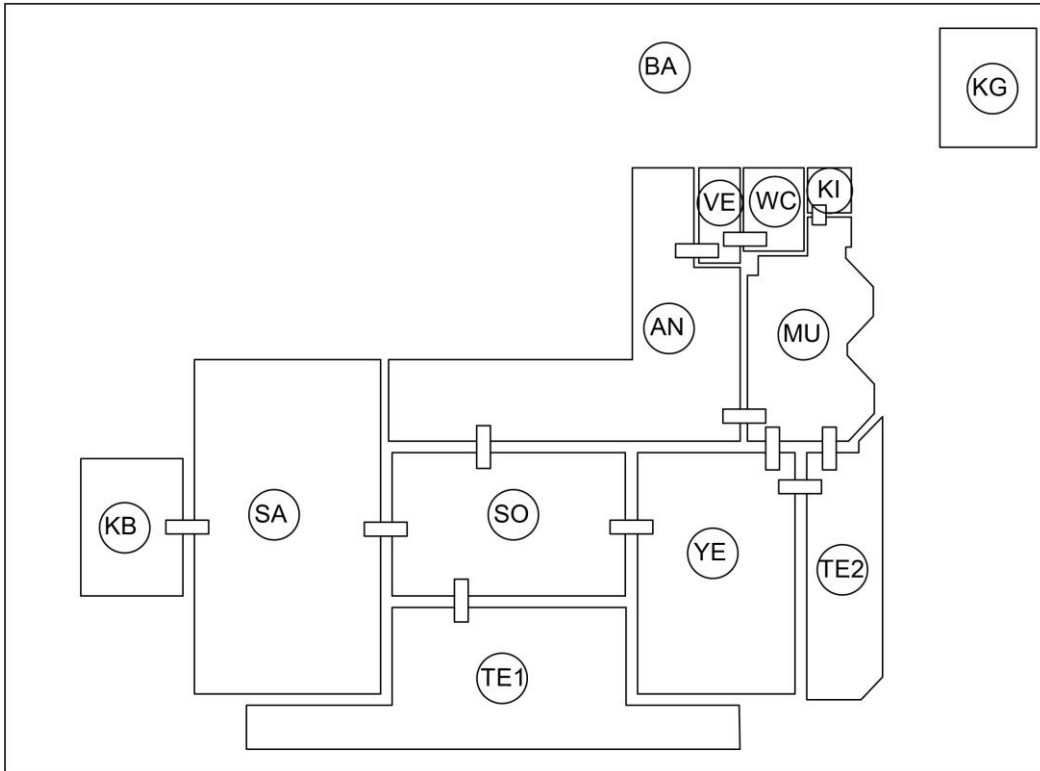
Sofa plan tipinde tasarlanan yapının kat planları (Şekil 4.80, 81) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.82, 83) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.84) oluşturulmuştur.

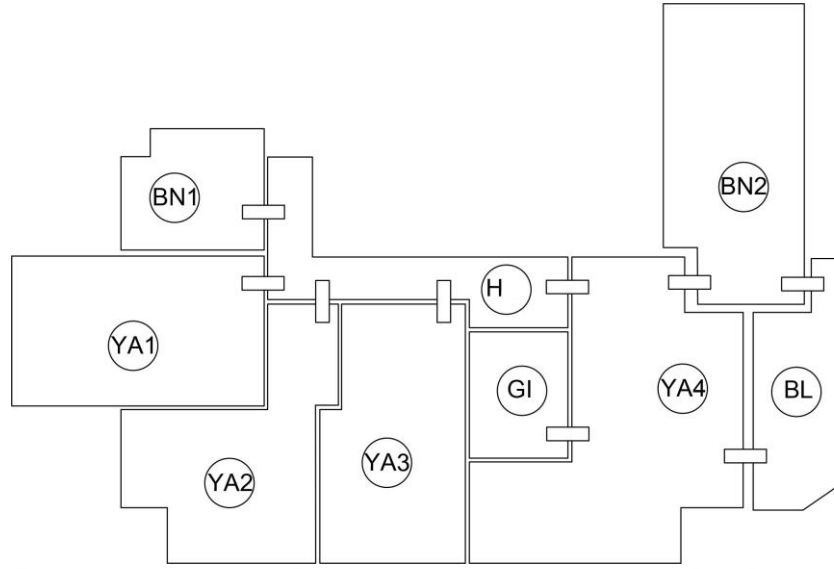
Şekil 4.80. Sertel Köşkü giriş kat planı

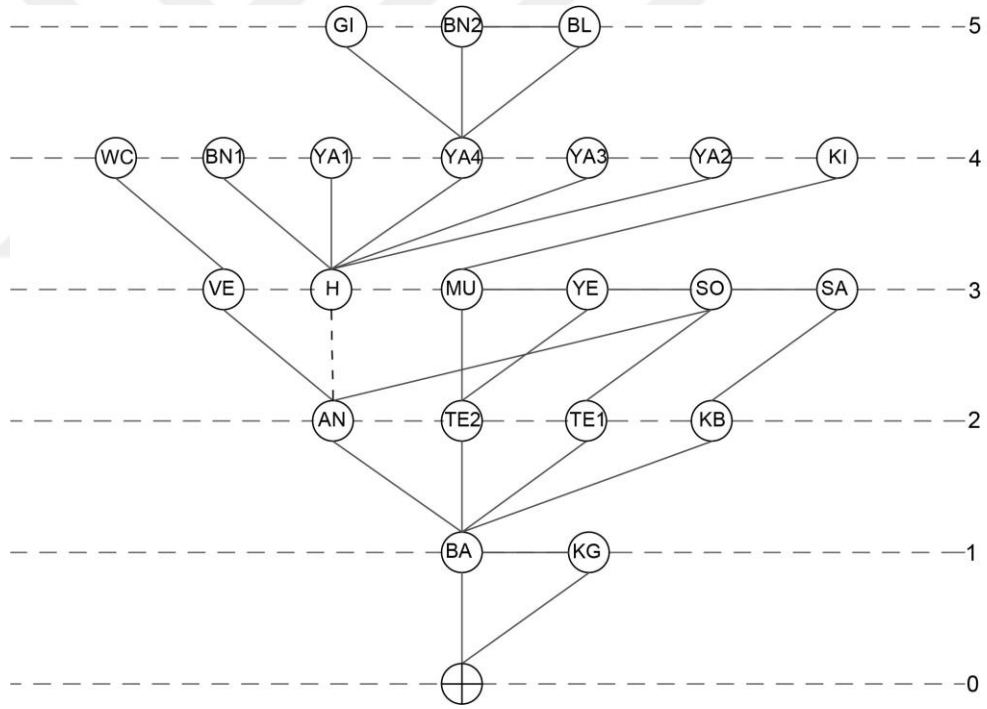
Şekil 4.81. Sertel Köşkü üst kat planı

Şekil 4.82. Sertel Köşkü giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.83. Sertel Köşkü üst kat dışbükey haritası

Şekil 4.84. Sertel Köşkü geçirgenlik grafiği

Modern etkilerin gelenekselle birleştiği Eldem yapılarından olan konutun dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikle dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.35) incelendiğinde:

Tablo 4.35. Sertel Köşkü dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	71	3.22	1.0133	0.9869	0.66
1	Bahçe(BA)	51	2.31	0.5997	1.6675	2.58
2	Kapalı Garaj(KG)	71	3.22	1.0133	0.9869	0.66
3	Teras 1(TE1)	68	3.09	0.9513	1.0512	0.41
4	Teras 2(TE2)	65	2.95	0.8893	1.1245	0.83
5	Kış Bahçesi(KB)	69	3.13	0.9720	1.0288	0.66
6	Antre(AN)	46	2.09	0.4963	2.0149	1.08
7	Vestiyer(VE)	65	2.95	0.8893	1.1245	1.25
8	Hol/Koridor(H)	51	2.31	0.5997	1.6675	4.50
9	Sofa(SO)	55	2.50	0.6825	1.4652	1.58
10	Yemek Odası(YE)	67	3.04	0.9306	1.0746	0.91
11	Salon(SA)	71	3.22	1.0133	0.9869	0.75
12	Yatak Odası 1(YA1)	72	3.27	1.0340	0.9671	0.16
13	Yatak Odası 2(YA2)	72	3.27	1.0340	0.9671	0.16
14	Yatak Odası 3(YA3)	72	3.27	1.0340	0.9671	0.16
15	Yatak Odası 4(YA4)	66	3.00	0.9099	1.0990	2.16
16	Giyinme Odası(GI)	87	3.95	1.3442	0.7439	0.25
17	Banyo 1(BN1)	72	3.27	1.0340	0.9671	0.16
18	Banyo 2(BN2)	86	3.90	1.3236	0.7555	0.75
19	Mutfak(MU)	81	3.68	1.2202	0.8195	1.66
20	Kiler(KI)	102	4.63	1.6544	0.6044	0.33
21	WC	86	3.90	1.3236	0.7555	0.50
22	Balkon(BL)	86	3.90	1.3236	0.7555	0.75
MİNİMUM		46.00	2.09	0.4963	0.6044	0.16
ORTALAMA		70.95	3.22	1.0124	1.0687	1.00
MAKSİMUM		102.00	4.63	1.6544	2.0149	4.50
H	0.9928		H*	0.7394		

Geçiş mekânlarının etkinliğinin yanında sofa gibi işlevsel mekânların da bütünleşme anlamında etkin olduğu yapının en entegre mekânları antre, bahçe, hol ve sofadır. En ayırık mekânlar yapıda gizli tutulmak istenen WC, banyo, giyinme odası ve kilerdir. Konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir:

AN (2.01) > BA = H (1.66) > SO (1.46) > TE2 = VE (1.12) > YA4 (1.09) > YE (1.07) > **Ort. Değ. (1.06)** > TE1 (1.05) > KB (1.02) > SA = KÖK = KG (0.98) > YA1 = YA2 = YA3 = BN1 (0.96) > MU (0.81) > WC = BN2 = BL (0.75) > GI (0.74) > KI (0.60)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın hol olduğu görülmektedir.

Dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalarda yine hem geçiş mekânlarının hem işlevsel mekânların daha bütünleşik olduğu görülmektedir (Tablo 4.36).

Tablo 4.36. Sertel Köşkü dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre(AN)	35	2.18	0.6491	1.5406	1.00
1	Vestiyer(VE)	48	3.00	1.0933	0.9147	1.33
2	Hol/Koridor(H)	36	2.25	0.6833	1.4635	4.66
3	Sofa(SO)	40	2.50	0.8199	1.2197	1.33
4	Yemek Odası(YE)	51	3.18	1.1957	0.8363	0.83
5	Salon(SA)	53	3.31	1.2641	0.7911	1.33
6	Yatak Odası 1(YA1)	51	3.18	1.1957	0.8363	0.16
7	Yatak Odası 2(YA2)	51	3.18	1.1957	0.8363	0.16
8	Yatak Odası 3(YA3)	51	3.18	1.1957	0.8363	0.16
9	Yatak Odası 4(YA4)	47	2.93	1.0591	0.9442	2.16
10	Giyinme Odası(GI)	62	3.87	1.5716	0.6363	0.33
11	Banyo 1(BN1)	51	3.18	1.1957	0.8363	0.16
12	Banyo 2(BN2)	62	3.87	1.5716	0.6363	0.33
13	Mutfak(MU)	64	4.00	1.6399	0.6098	1.50
14	Kiler(KI)	79	4.93	2.1523	0.4646	0.50
15	WC	63	3.93	1.6057	0.6228	0.50
MİNİMUM		35.00	2.18	0.6491	0.4646	0.16
ORTALAMA		53.64	3.35	1.2555	0.8766	1.00
MAKSİMUM		79.00	4.93	2.1523	1.5406	4.66
H		0.9905		H*	0.7336	

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânları antre, hol ve sofa oluşturmaktadır. En ayrıık mekânlar ise WC, banyo, mutfak ve kilerdir. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralaması incelendiğinde:

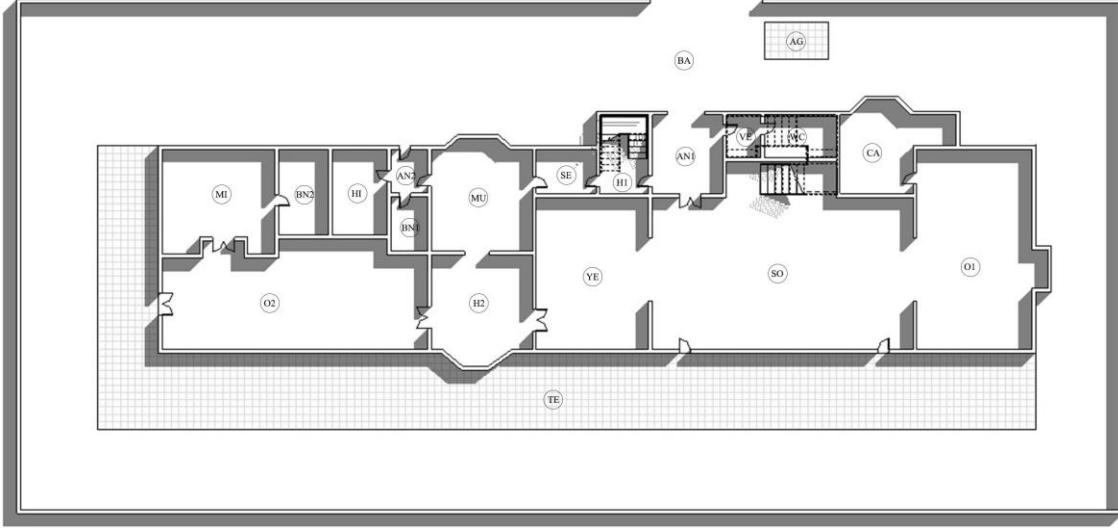
AN (1.54) > H (1.46) > SO (1.21) > YA4 (0.94) > VE (0.91) > **Ort. Değ. (0.87)** > YE = YA1 = YA2 = YA3 = BN1 (0.83) > SA (0.79) > GI = BN2 (0.63) > WC (0.62) > MU (0.60) > KI (0.46)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın hol olduğu görülmektedir.

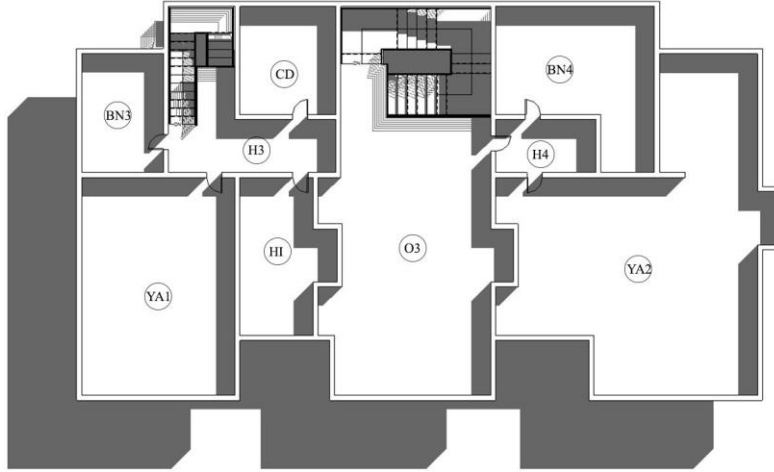
Göreceli fark faktörüne (H*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.2.11. Komili Evi (1978-80)

Osmanlı konut geleneğiyle ilişki arayışı olan yapı Uşaklıgil Evi'ndeki gibi uzunlamasına geliştirilen plan düzeni ile orta sofalı tipin bir çeşitlemesidir (Tanyeli, 2001; 182). Konutun öncelikle kat planları (Şekil 4.85, 86) ölçekli olarak çizilerek dışbükey haritaları (Şekil 4.87, 88) çıkarılmış ve geçirgenlik grafiği (Şekil 4.89) oluşturulmuştur.

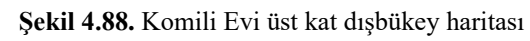
Şekil 4.85. Komili Evi giriş kat planı

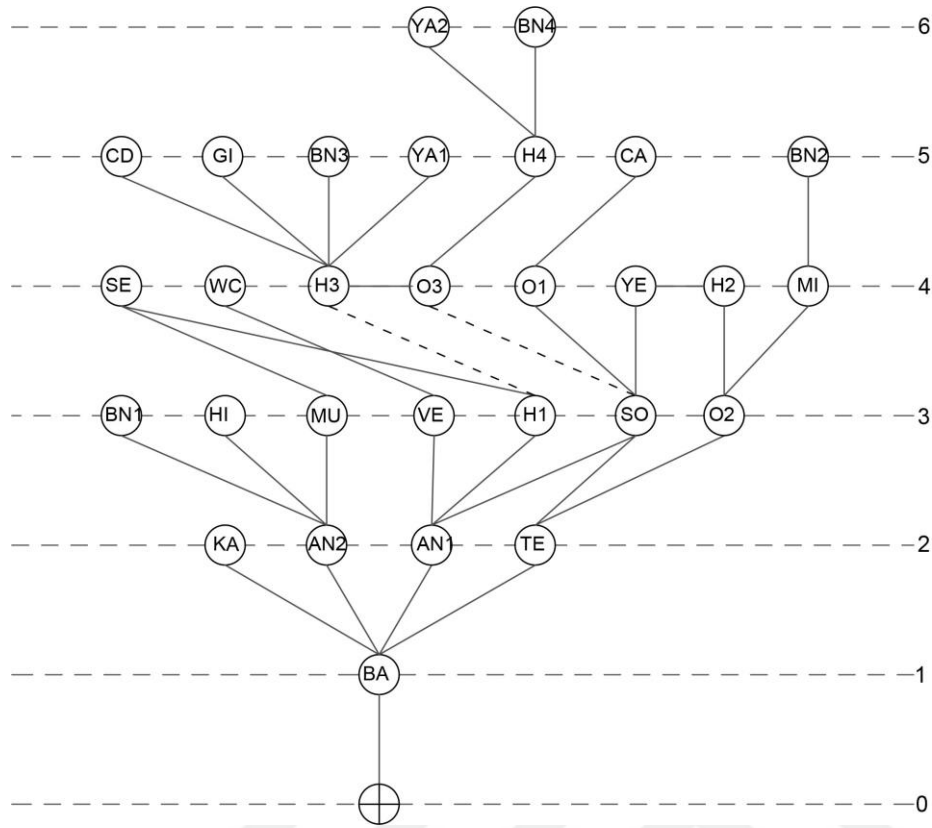
Şekil 4.86. Komili Evi üst kat planı

Şekil 4.87. Komili Evi giriş kat dışbükey haritası

Şekil 4.88. Komili Evi üst kat dışbükey haritası

Şekil 4.89. Komili Evi geçirgenlik grafiği

Geleneksel konut etkilerinin yeniden güçlendiği konutun dış dahil ve dış hariç olarak yapılan hesaplamaları tablo haline getirilmiştir. Öncelikle dış dahil hesaplamaları (Tablo 4.37) incelendiğinde:

Tablo 4.37. Komili Evi dış dahil hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Kök	109	3.75	1.0892	0.9181	0.20
1	Bahçe(BA)	81	2.79	0.7080	1.4124	2.83
2	Kamelya(KA)	109	3.75	1.0892	0.9181	0.20
3	Teras(TE)	80	2.75	0.6943	1.4403	0.73
4	Antre 1(AN1)	74	2.55	0.6127	1.6321	1.23
5	Antre 2(AN2)	101	3.48	0.9802	1.0202	2.70
6	Vestiyer(VE)	100	3.44	0.9666	1.0346	1.25
7	Hol/Koridor 1(H1)	84	2.89	0.7488	1.3355	0.91
8	Hol/Koridor 2(H2)	110	3.79	1.1028	0.9068	0.83
9	Hol/Koridor 3(H3)	87	3.00	0.7896	1.2665	4.66
10	Hol/Koridor 4(H4)	106	3.65	1.0483	0.9539	2.33
11	Sofa(SO)	73	2.51	0.5990	1.6694	1.91
12	Yemek Odası(YE)	96	3.31	0.9122	1.0963	0.70
13	Oturma Odası 1(O1)	99	3.41	0.9530	1.0493	1.20
14	Oturma Odası 2(O2)	101	3.48	0.9802	1.0202	1.33
15	Oturma Odası 3(O3)	82	2.82	0.7216	1.3858	0.70
16	Çalışma Odası(CA)	127	4.37	1.3342	0.7495	0.50
17	Yatak Odası 1(YA1)	115	3.96	1.1708	0.8541	0.16
18	Yatak Odası 2(YA2)	134	4.62	1.4295	0.6995	0.33
19	Misafir Odası(MI)	127	4.37	1.3342	0.7495	1.33
20	Giyinme Odası(GI)	115	3.96	1.1708	0.8541	0.16
21	Banyo 1(BN1)	129	4.44	1.3614	0.7345	0.25
22	Banyo 2(BN2)	155	5.34	1.7154	0.5830	0.50
23	Banyo 3(BN3)	115	3.96	1.1708	0.8541	0.16
24	Banyo 4(BN4)	134	4.62	1.4295	0.6995	0.33
25	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	115	3.96	1.1708	0.8541	0.16
26	Hizmetli Odası(HI)	129	4.44	1.3614	0.7345	0.25
27	Mutfak(MU)	111	3.82	1.1164	0.8957	0.75
28	Servis Odası(SE)	104	3.58	1.0211	0.9793	0.83
29	WC	128	4.41	1.3478	0.7419	0.50
MİNİMUM		73.00	2.51	0.5990	0.5830	0.16
ORTALAMA		107.66	3.71	1.0710	1.0014	1.00
MAKSİMUM		155.00	5.34	1.7154	1.6694	4.66
H		1.0135		H*	0.7905	

Geleneksel konut plan özelliklerine uygun olarak yapının en bütünleşik mekânlarını sofa ve dış mekânlar olan bahçe ve teras oluşturmaktadır. Ancak geleneksel tasarımın etkilerinin yanında modernizm etkisiyle Eldem'in planlarına dahil olan antre de yine en bütünleşik mekânlar arasındadır. En ayırık mekânlar yapıda gizli tutulmak

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

istenen WC, banyo, hizmetli odası ve yatak odasıdır. Konutun mekânlarının entegrasyon değerine (*i*) göre sıralaması aşağıdaki gibidir:

SO (1.66) > AN1 (1.63) > BA = TE (1.44) > O3 (1.38) > H1 (1.33) > H3 (1.26) > YE (1.09) > O1 (1.04) > VE (1.03) > O2 = AN2 (1.02) > **Ort. Değ. (1.00)** > SE (0.97) > H4 (0.95) > KÖK = KA (0.91) > H2 (0.90) > MU (0.89) > YA1 = BN3 = GI = CD (0.85) > CA = MI (0.749) > WC (0.741) > BN1 = HI (0.73) > YA2 = BN4 (0.69) > BN2 (0.58)

Kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 3 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Dış mekânın dahil edilmediği hesaplamalarda işlevsel mekânların daha bütünleşik olduğu görülmektedir (Tablo 4.38).

Tablo 4.38. Komili Evi dış hariç hesaplama tablosu

Mekân No	Mekân Adı	TDn	MDn	RRA	<i>i</i>	CV
0	Antre 1(AN1)	76	3.04	0.8676	1.1526	1.08
1	Antre 2(AN2)	130	5.20	1.7863	0.5598	2.50
2	Vestiyer(VE)	98	3.92	1.2419	0.8052	1.33
3	Hol/Koridor 1(H1)	76	3.04	0.8676	1.1526	1.00
4	Hol/Koridor 2(H2)	107	4.28	1.3950	0.7168	1.00
5	Hol/Koridor 3(H3)	76	3.04	0.8676	1.1526	4.66
6	Hol/Koridor 4(H4)	95	3.80	1.1908	0.8398	2.33
7	Sofa(SO)	73	2.92	0.8166	1.2246	1.66
8	Yemek Odası(YE)	89	3.56	1.0888	0.9184	0.75
9	Oturma Odası 1(O1)	95	3.80	1.1908	0.8398	1.25
10	Oturma Odası 2(O2)	127	5.08	1.7352	0.5763	1.00
11	Oturma Odası 3(O3)	75	3.00	0.8506	1.1756	0.75
12	Çalışma Odası(CA)	119	4.76	1.5991	0.6254	0.50
13	Yatak Odası 1(YA1)	100	4.00	1.2759	0.7838	0.16
14	Yatak Odası 2(YA2)	119	4.76	1.5991	0.6254	0.33
15	Misafir Odası(MI)	149	5.96	2.1095	0.4740	1.50
16	Giyinme Odası(GI)	100	4.00	1.2759	0.7838	0.16
17	Banyo 1(BN1)	154	6.16	2.1945	0.4557	0.33
18	Banyo 2(BN2)	173	6.92	2.5178	0.3972	0.50
19	Banyo 3(BN3)	100	4.00	1.2759	0.7838	0.16
20	Banyo 4(BN4)	119	4.76	1.5991	0.6254	0.33
21	Çamaşır/ Dikiş Odası(CD)	100	4.00	1.2759	0.7838	0.16
22	Hizmetli Odası(HI)	154	6.16	2.1945	0.4557	0.33
23	Mutfak(MU)	110	4.40	1.4460	0.6916	0.83
24	Servis Odası(SE)	92	3.68	1.1398	0.8773	0.83
25	WC	122	4.88	1.6502	0.6060	0.50
MİNİMUM		73.00	2.92	0.8166	0.3972	0.16
ORTALAMA		108.76	4.53	1.4251	0.7724	1.00
MAKSİMUM		173.00	6.92	2.5178	1.2246	4.66
H		0.9996		H*	0.7562	

Yapının dış mekân hariç tutulan hesaplamalarında en bütünleşik mekânları sofa ve oturma odasıdır. En ayrık mekânlar ise banyolar ve hizmetli odasıdır. Mekânlar entegrasyon değerlerine (*i*) göre sıralaması incelendiğinde:

SO (1.22) > O3 (1.17) > AN1 = H1 = H3 (1.15) > YE (0.91) > SE (0.87) > O1 = H4 (0.83) > VE (0.80) > YA1 = BN3 = GI = CD (0.78) > **Ort. Değ.** (0.77) > H2 (0.71) > MU (0.69) > YA2 = BN4 = CA (0.62) > WC (0.60) > O2 (0.57) > AN2 (0.55) > MI (0.47) > BN1 = HI (0.45) > BN2 (0.39)

Dış hariç hesaplamalarda kontrol değerleri (CV) incelendiğinde en kontrollü mekânın 3 numaralı hol olduğu görülmektedir.

Göreceli fark faktörüne (H^*) bakıldığında dış dahil ve dış hariç hesaplamalarda elde edilen sonuçların birbirine çok yakın değerler olduğu ve 1'e yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle konutun düzensiz ve zayıf bir genotipe sahip olduğu söylenebilmektedir.

4.3. Tartışma

İnsan, kendine, bedenine ve ruhuna en uygun bulduğu çevrede yaşama isteğiyle yaşam mekânını ve çevresini sürekli olarak değiştirme ve geliştirme eğilimindedir. Yüzyıllardır sürekli gelişen endüstri ve mimari kültür, insana yeni ve daha konforlu mekânlar sunmaya çalışmaktadır. Bireyler, üretilen ve sunulan mekânlarda kendi kültür, davranış ve alışkanlıklarını yansıtmak adına çaba göstermekte ve daha iyiye ulaşma amacıyla mekânları değiştirmeye, yenilemeye ve baştan kurmaya çalışmaktadırlar (Taşcıoğlu, 2013: 45-46).

Türkiye mimarlık tarihine bakıldığında dönemini şekillendiren en önemli isimlerden olan ve farklı mimari eğilimlere sahip Seyfi Arkan ve Sedad Hakkı Eldem konutlarında da farklı yansımalar görülmektedir.

Konutlar entegrasyon değerleri (*i*) açısından incelendiğinde ise mimarların eğilimlerinin yansımaları görülmektedir. Öncelikle Seyfi Arkan tarafından tasarlanan konutların geçirgenlik grafikleri incelenerek çıkarılan sayısal verilere bakıldığında, *i* değerleri üzerinde durulan konutların geçiş mekânı ağırlıklı bir tasarıma sahip olduğu görülmektedir. Konutların mekânlarının entegrasyon değerlerine göre yapılan sıralamalar aşağıdaki gibidir.

- **Deniz Kenarında Malikane (1930-33):**

AN2 (1.93) > H1 (1.79) > H4 (1.64) > H3 (1.54) > BA (1.45) > AN1(1.37) > H2 (1.22) > O1 = SI (1.10) > YE = BN2 = CA (1.087) > **Ort. Değ. (1.080)** > O2 = YA3 (1.04) > KG (1.02) > YA2 = YA4 = YA5 = MI = BN3 (1.01) > KÖK (0.99) > YA1 (0.97) > VE (0.93) > HI1 = WC2 = MU (0.83) > AN3 = BL (0.77) > WC1 (0.68) > HI2 = BN1 (0.59)

- **Suadiye’de Yalı Projesi (1930-33):**

AN1 (2.14) > YE = H1 = H2 (1.30) > AN2 = TE1 (1.23) > **Ort. Değ. (1.04)** > BA (0.98) > SA = TE2 (0.94) > MU (0.81) > YA1 = YA2 = BN (0.75) > KÖK (0.63) > KI (0.56)

- **Ankara’da Villa Projesi (1930-33):**

H1 (1.67) > SA (1.58) > AN2 (1.50) > AN1 (1.19) > TE2 (1.17) > H3 = YE (1.13) > H2 (1.08) > H4 = KB2 (1.06) > KB1 (1.04) > TE1 (1.03) > BA (1.01) > **Ort. Değ. (0.99)** > SE (0.97) > KG (0.87) > HI (0.81) > YA1 = YA2 = BN (0.77) > MU = KI (0.75) > WC = MU = CA (0.74) > KÖK (0.73) > KA (0.72)

- **Dr. İhsan Sami Garan Evi (1933):**

AN (2.46) > H3 (1.91) > H1 (1.56) > TE1 (1.47) > YE = O (1.39) > VE (1.26) > **Ort. Değ.** (1.17) > YA3 = H2 = BA = GI (1.12) > YA2 (1.10) > BL2 (1.07) > WC2 = YA1 = BN2 (1.05) > TE2 (1.03) > HI = BN1 (0.94) > MU (0.89) > WC1 (0.82) > BL1 (0.78) > KÖK = KI (0.76)

- **Hariciye Köşkü (1933-35):**

AN2 = H2 (2.07) > H1 (1.68) > BA (1.42) > CA1 (1.39) > H3 (1.32) > H5 (1.26) > MU = GI (1.24) > AN1 (1.22) > CA2 (1.19) > YA3 = BL (1.17) > **Ort. Değ.** (1.12) > YE = SI2 = DN = KB (1.06) > SE = SI1 (1.05) > KÖK = AG (0.94) > H4 (0.91) > YA1 = YA2 (0.89) > YA4 = BN2 (0.86) > KI1 = KI2 (0.85) > WC1 = WC2 = VE (0.84) > BN1 (0.68)

- **Göztepe'de Konut Projesi (1934):**

H2 (1.94) > H4 (1.59) > H3 (1.55) > AN1 (1.48) > YE = O (1.29) > CA (1.27) > TE (1.22) > BL1 (1.19) > H1 (1.11) > **Ort. Değ.** (1.07) > MU (1.05) > YA1 = YA3 = YA4 (1.00) > AN2 (0.99) > WC2 = YA2 = BN = BL2 (0.97) > MI (0.95) > BA (0.94) > VE (0.78) > BL3 (0.73) > BL4 (0.71) > KI (0.70) > KÖK (0.68) > WC1 (0.59)

- **Makbule Atadan Evi (Camlı Köşk) (1936-37):**

AN2 (1.55) > H7 (1.48) > BA (1.40) > H1 = YE (1.27) > SA (1.21) > TE (1.17) > AN1 = H8 (1.16) > O1 (1.12) > H5 = H9 (1.08) > AN3 (1.06) > H2 (1.05) > CA (1.04) > AN4 (0.99) > H4 (0.979) > O2 (0.970) > **Ort. Değ.** (0.95) > KÖK (0.94) > KB (0.88) > HI1 = WC1 (0.82) > H6 (0.81) > H3 (0.80) > MU = MI1 = MI2 (0.80) > CD2 (0.78) > WC2 (0.776) > CD1 (0.770) > HI2 = HI3 = BN3 (0.74) > YA (0.64) > BN1 (0.63) > GI = BN2 (0.52)

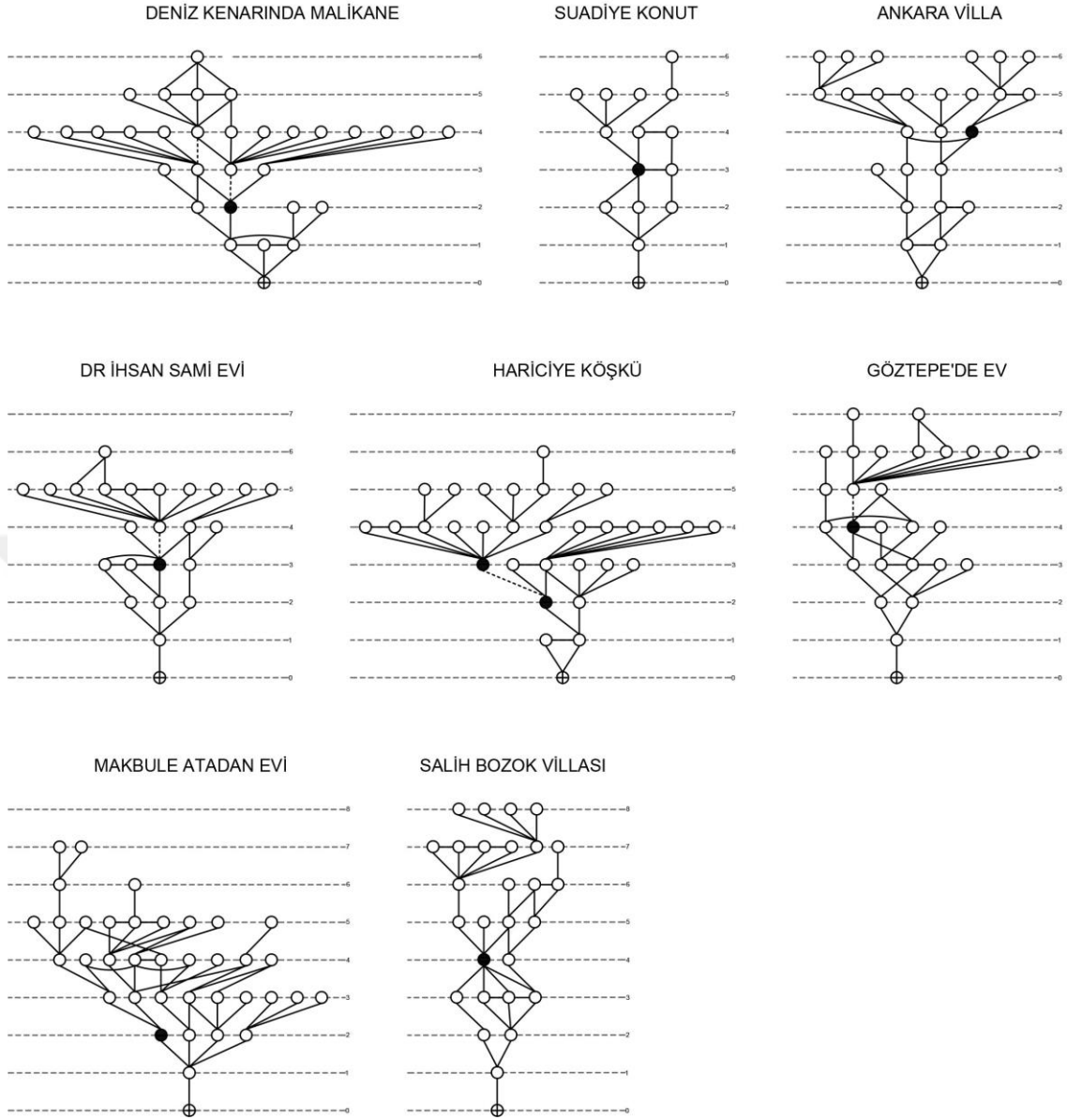
- **Salih Bozok Villası (1936-40):**

H1 (1.65) > H2 (1.43) > YE (1.24) > H3 = H5 (1.22) > SI (1.17) > SA (1.11) > AN (1.10) > CA (1.00) > SE (0.98) > TE2 (0.94) > **Ort. Değ.** (0.92) > H6 (0.91) > HI (0.89) > O = YA1 (0.84) > YA2 = BN1 (0.83) > WC = TE1 (0.82) > MU (0.75) > BA (0.73) > H4 (0.71) > YA3 = YA4 = YA5 = BN2 (0.67) > KÖK (0.56) > KI (0.55)

Modernist yaklaşımın etkilerinin görüldüğü konutlarda yapılan hesaplamaların tümünde en bütünleşik mekânların geçiş mekânları olan antre ve hol olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kök olarak adlandırılan dış mekânın ve servis bölümlerinin en ayrık

mekânlar olduğu görülmüştür. Bafna'ya (2001) göre de; bütünleşme- ayrışma eksenini boyunca antre ve dağılma alanlarının daha bütünleşik olması ve yatak odaları ve servis alanlarının diğer kutupta yer alması doğal bir durumdur (Bafna, 2001: 20.8). Ancak genel eğilimin ötesinde, ortak kullanım alanları olan salon, oturma odası ve yemek odası gibi mekânlarda beklenmedik sonuçlar da ortaya çıkmıştır. Örneğin, Deniz Kenarında Malikane'de ve Salih Bozok Villası'nda oturma odası; Suadiye'de Yalı Projesi'nde salon; Hariciye Köşkü'nde yemek odası ortalama entegrasyon değerinin altında kalmıştır. Diğer konutlarda bu yaşam alanları en entegre mekanlar arasında yer almaktadır.

Dış mekânın en ayırık mekânlardan biri olması da yapının dış ile entegrasyonunun az olduğunu ve daha derin bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Seyfi Arkan tarafından tasarlanan konutların en bütünleşik mekânlarının geçirgenlik grafiği üzerinde gösterimi aşağıdaki gibidir (Şekil 4.90).

Şekil 4.90. Seyfî Arkan konutlarının geçirgenlik grafikleri-en bütünleşik mekânlar

En kontrollü mekânların da yine geçiş mekânlarından oluştuğu konutlarda tek istisnai durum dış hariç hesaplamalarda Makbule Atadan Evi'nde görülmektedir (Tablo 4.39). Uzun ve ince plan düzeniyle Mies van der Rohe'nin Tugendhad Evi'ne benzeyen (Akcan, 2005) konutun dış hariç hesaplamalarında en kontrollü mekânının yatak odası olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Makbule Atadan Evi'nin sahip olduğu tasarımdaki *sunum alanı* ve *kullanım alanı* arasındaki ayrışmadan kaynaklanmaktadır. Dışışleri bakanlığı konutu olarak kullanılan evin özel alanlarını izole etme çabası planlama da görülmektedir (Akcan, 2005: 39).

Tüm tasarımlarında modernist yaklaşımın etkilerinin görüldüğü Seyfi Arkan'ın konutları üzerinde yapılan hesaplamalarda bağlantı türleri de incelemiştir. Çünkü mekânlar arasındaki bağlantı türü (A, B, C, D tipi) konutun içinde bulunan mekânların topolojik doğasını da etkilemektedir. Mekânın topolojisi mahremiyet potansiyelini de belirlemektedir. Seyfi Arkan konutlarında A tipi mekânların dış dahil ve dış hariç hesaplamaların ikisinde de daha ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ayrıca konutların genel değerlendirmeleri için bulunan ortalamalarda konutun daha sık ve bütünleşik olmasını sağlayan A ve D tipi mekânların dış dahil hesaplamalarda dış hariç hesaplamalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.39. Soyfi Arkan tarafından tasarlanan konutların mekân-bağlantı çeşitleri

Konut No	Mekân Sayısı	Dış Mekân Dahil Edilen Değerler						Dış Mekân Hariç Tutulan Değerler					
		Mekân Tipi			i (1/RRR) En Entegre			Mekân Tipi			i (1/RRR) En Entegre		
		a	b	c	d	Mekân	Değer	a	b	c	d	Mekân	Değer
1	31	12	6	4	9	Antre 2	1.93	9	6	5	4	Hol 1	2.07
												WC 1	0.60
2	15	5	6	4	-	Antre 1	2.14	5	2	4	-	Antre 1	1.90
3	26	9	6	9	2	Hol 1	1.68	9	8	-	-	Hol 1	1.54
4	24	8	8	4	4	Antre	2.47	9	3	6	-	Antre	2.03
5	32	12	4	9	7	Antre 2	2.08	12	4	6	5	Hol 2	1.95
6	27	10	13	4	-	Hol 2	1.95	10	6	4	-	Hol 2	1.92
7	37	12	17	6	2	Antre 2	1.55	9	12	6	2	Hol 7	1.37
8	28	8	7	5	8	Hol 1	1.65	8	4	7	5	Hol 1	1.57
Ortalama	27.62	9.5	8.37	5.62	4	Hol	1.84	8.87	5.62	4.75	4	Hol	1.73
												Antre	1.96
												Hol	4.41
												Yatak odası	2.50

Seyfi Arkan tarafından tasarlanan konutların tümünde görülen istikrarlı modernizm etkilerine karşın Sedat Hakkı Eldem konutlarında dönemsel dalgalanmalar olduğu yapılan hesaplamalarla tespit edilmiştir. Konutların mekânlarının entegrasyon değerlerine göre yapılan sıralamalar aşağıdaki gibidir.

- **Raif Meto Evi (1941):**

SO (1.83) > O (1.67) > BA (1.32) > BL (1.244) > H2 (1.241) > H1 = H3 (1.09) > H4 (1.04) > **Ort. Değ. (0.98)** > YA1 (0.89) > MU = YA3 = YA4 = KÖK (0.81) > HI2 = WC (0.78) > HI1 = YA2 = CD = BN (0.72) > KI (0.59)

- **Safyurtlu Köşkü (1944-45):**

BA (3.72) > SO (2.54) > H3 (2.01) > MI = YA1 (1.85) > MU = SE (1.79) > YA2 = H4 (1.72) > HI (1.66) > **Ort. Değ. (1.64)** > YA3 (1.61) > TE (1.55) > YE = H1 = KG = KÖK (1.46) > KA (1.42) > H2 (1.34) > O (1.20) > BN1 = BN2 (1.15) > WC (0.98) > BN3 (0.84)

- **Safyurtlu II Köşkü (1952):**

SO (1.76) > H2 (1.41) > TE (1.35) > SE (1.17) > BA (1.10) > H1 (1.07) > MU (0.98) > **Ort. Değ. (0.94)** > YA1 = YA2 = YA3 (0.88) > BN = SN (0.84) > HI (0.75) > KA = KÖK (0.72) > WC1 = VE (0.70) > BL (0.66) > WC2 (0.55)

- **Derviş Manizade Köşkü (1956-57):**

H3 (2.02) > AN (1.93) > H5 = O2 (1.35) > H1 (1.30) > BA (1.28) > H4 (1.26) > H2 (1.24) > YE (1.22) > YA2 (1.15) > WC1 (1.12) > **Ort. Değ. (1.05)** > YA4 (1.01) > YA7 (1.00) > YA8 (0.98) > TE (0.97) > MU (0.93) > O1 (0.91) > YA3 = BN2 = BN3 (0.90) > HI1 = HI2 = WC2 = YA1 (0.88) > KA = KÖK (0.87) > BN1 (0.86) > BL2 (0.81) > SE (0.78) > YA5 (0.737) > YA6 (0.73) > BL1 (0.66)

- **Uşaklıgil Köşkü (1956-65):**

H2 (1.89) > H3 (1.57) > H1 (1.54) > SE1 (1.34) > H4 (1.28) > SO = AN1 (1.22) > YA2 = YA3 (1.19) > YA1 (1.16) > AN2 (1.146) > **Ort. Değ. (1.14)** > CD (1.13) > BA (1.11) > TE = HI1 = HI2 = WC3 (1.00) > MU (0.98) > YE = YA4 = GI (0.90) > O2 (0.88) > O1 = BL1 (0.85) > VE (0.84) > BN1 = BN2 = BL2 (0.83) > SE2 = KA = KÖK (0.80) > BN3 = BL3 (0.68) > WC1 = WC2 (0.64)

- **Kandilli'de Sultan Yalısı (196.-66):**

BA (2.14) > AN1 (2.04) > O (1.55) > H4 (1.40) > YA3 (1.28) > AN2 = H2 = CA (1.25) > YE (1.18) > H3 = AG = KÖK (1.125) > **Ort. Değ. (1.124)** > MU (0.91) > HI1 = HI2 = CD = H1 (0.86) > YA2 = BN2 (0.80) > WC (0.75) > YA1 = BN1 (0.62)

- **Suna Kırac Yalısı (1965-66):**

AN2 (1.70) > H2 (1.56) > H3 (1.36) > BA (1.26) > AN1 (1.24) > MU (1.22) > H5 (1.13) > H4 = WC1 (1.03) > TE = YA1 (0.97) > SE = H1 (0.96) > CD (0.94) > **Ort. Değ. (0.93)** > KÖK (0.85) > H6 (0.84) > SO = KI1 (0.83) > YE (0.80) > O2 (0.78) > YA2 = BN1 (0.74) > KI2 (0.70) > HI = WC2 (0.69) > O1 (0.64) > YA3 = BN2 = GI (0.63) > KU (0.51)

- **Şemsettin Sirer Yalısı (1966-67):**

H2 = H3 (1.69) > H1 (1.35) > H5 (1.20) > H4 (1.11) > YE (1.10) > MU (1.06) > YA1 = YA2 = BN1 (1.01) > AN (0.97) > **Ort. Değ. (0.92)** > KI (0.91) > O (0.90) > WC2 (0.83) > HI = TE2 = TE3 (0.81) > GI (0.79) > SA (0.78) > YA3 (0.77) > KÖK (0.72) > DE (0.709) > CD = WC1 (0.702) > TE1 (0.66) > BN3 (0.62) > BN2 (0.605) > BL (0.60)

- **Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü (1975):**

BA (1.99) > TE1 (1.61) > TE2 (1.49) > AN1 = SO (1.44) > AN3 (1.40) > H2 = DE1 (1.37) > AN2 (1.36) > O1 = YA1 = YA2 = YA3 (1.32) > O2 (1.30) > HI (1.26) > YE (1.25) > KÖK = AG (1.23) > H9 (1.22) > H3 (1.20) > H1 (1.16) > H4 (1.11) > H5 (1.086) > **Ort. Değ. (1.08)** > H7 (1.05) > VE (0.988) > SE (0.982) > DE2 (0.92) > H10 = BN4 (0.90) > O3 (0.89) > BN1 = BN2 = BN3 (0.87) > DE5 (0.85) > MU (0.84) > H6 (0.81) > H8 = DE4 = CD = WC1 (0.81) > WC2 (0.75) > YA4 = BN5 (0.70) > KU (0.69) > DE3 (0.65) > MI1 = MI2 (0.64)

- **Sertel Köşkü (1975-79):**

AN (2.01) > BA = H (1.66) > SO (1.46) > TE2 = VE (1.12) > YA4 (1.09) > YE (1.07) > **Ort. Değ. (1.06)** > TE1 (1.05) > KB (1.02) > SA = KÖK = KG (0.98) > YA1 = YA2 = YA3 = BN1 (0.96) > MU (0.81) > WC = BN2 = BL (0.75) > GI (0.74) > KI (0.60)

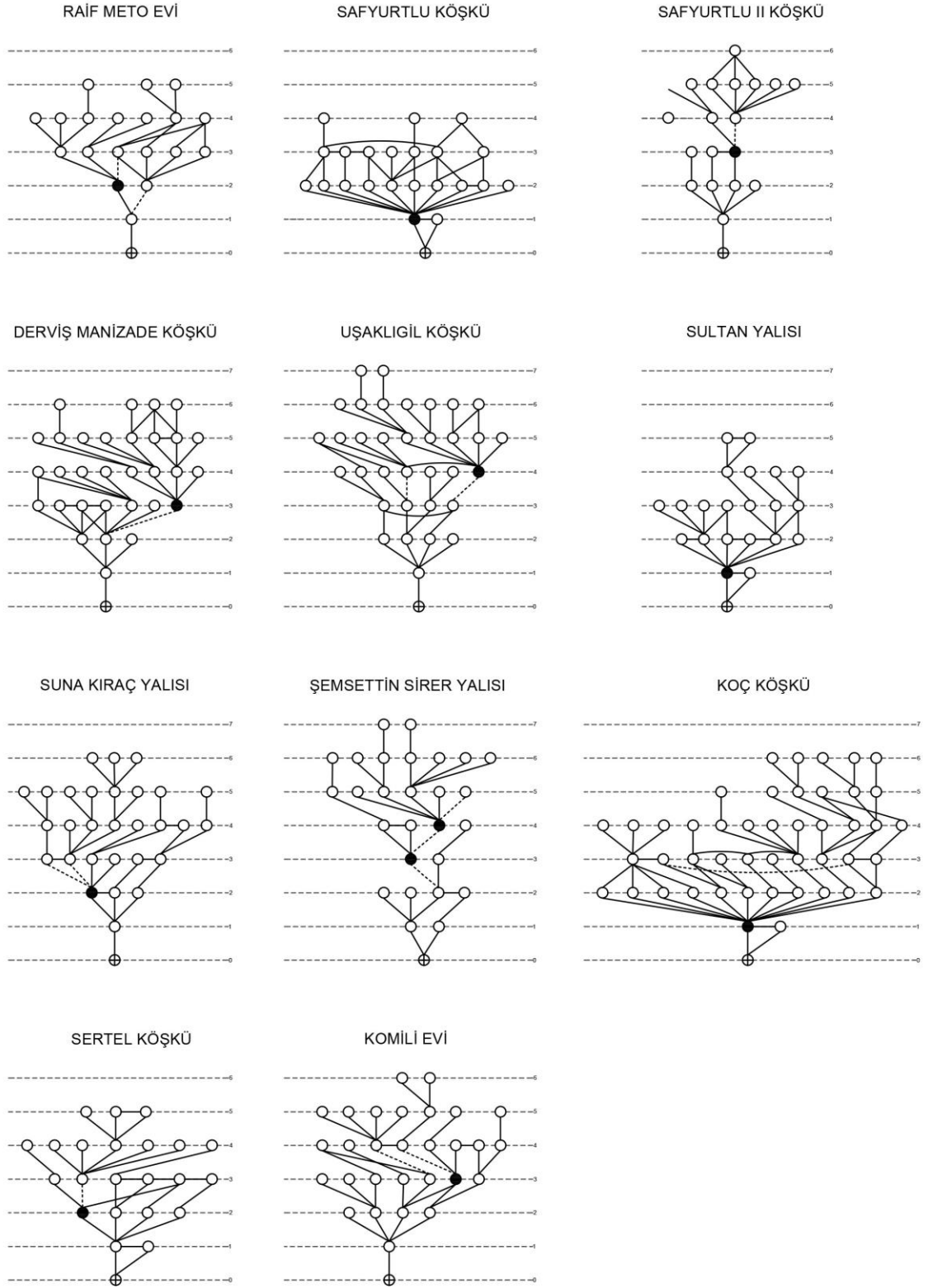
- **Komili Evi (1978-80):**

SO (1.66) > AN1 (1.63) > BA = TE (1.44) > O3 (1.38) > H1 (1.33) > H3 (1.26) > YE (1.09) > O1 (1.04) > VE (1.03) > O2 = AN2 (1.02) > **Ort. Değ. (1.00)** > SE (0.97) > H4 (0.95) > KÖK = KA (0.91) > H2 (0.90) > MU (0.89) > YA1 = BN3 = GI = CD

(0.85) > CA = MI (0.749) > WC (0.741) > BN1 = HI (0.73) > YA2 = BN4 (0.69) > BN2 (0.58)

Sedad Hakkı Eldem tarafından tasarlanan konutların entegrasyon değerleri incelendiğinde mimarın dönemsel olarak değişen eğiliminin etkileri görülebilmektedir. Dönemsel olarak incelendiğinde ilk dönem konutlarından Raif Meto Evi, Safyurtlu Köşkü ve Safyurtlu II Köşkü'nde mekânsal planlamanın geleneksel konut mimarisi etkisinde olduğu görülmektedir. Konutlarda, geleneksel konut planlamasında olduğu gibi sofa ve bahçe en bütünleşik mekânları oluşturmaktadır. Özellikle Safyurtlu Köşkü planlama açısından incelendiğinde, merkez sofa etrafında dizili mekânlarının büyük bir çoğunluğu bahçeye açılan konutun tamamen geleneksel konut özelliği gösterdiği görülmektedir. Bu üç konut tasarımında da Eldem giriş bölümünde bir hazırlık mekânı oluşturmak yerine kullanıcıları geleneksel yaklaşımdaki gibi sofayla karşılayan bir planlamayı kullanmıştır. Derviş Manizade Köşkü ile birlikte tasarımlarına antre mekânını da ekleyen Eldem'in plan tasarımlarında modernizmin etkileri görülmeye başlamaktadır. Eldem'in sofa mekânını planlamalarından çıkarmaya başladığı bu dönemde tasarladığı Uşaklıgil Köşkü, Kandilli'de Sultan Yalısı, Suna Kırâç Yalısı ve Şemsettin Sirer Yalısı'nda bütünleşik mekânlara bakıldığında Seyfî Arkan konutlarında olduğu gibi geçiş mekânları olduğu görülmektedir. Dönemin modernist etkileri ile tasarlanan konutlarda sofa mekânı neredeyse hiç bulunmamaktadır. Son dönemlere bakıldığında ise geleneksel mimarinin yeniden planlamada öne çıktığı görülmektedir. Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü, Sertel Köşkü ve Komili Evi için yapılan hesaplamalarda sofanın yeniden planlamada yer aldığı ve en bütünleşik mekânlar arasında olduğu tespit edilmiştir. Eldem tarafından tasarlanan konutlar Bafna'nın (2001) kaydettiklerine göre incelendiğinde konut planlamalarının genel eğilimden ayrıldığı görülmektedir. İncelenen konutlardan Safyurtlu Köşkü, Derviş Manizade Köşkü, Uşaklıgil Köşkü, Suna Kırâç Yalısı, Şemsettin Sirer Yalısı, Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü ve Sertel Köşkü planlamalarında yaşam alanları –oturma odası, salon, sofa-ortalama entegrasyon değerinin altında kalmıştır. Raif Meto Evi, Safyurtlu II Köşkü, Kandilli'de Sultan Yalısı ve Komili Evi planlamalarında bu yaşam alanları en entegre mekanlar arasında yer almaktadır. Bu istisnai duruma rağmen geçiş mekânlarının da hala bütünleşik mekânlar arasında bulunduğu görülmektedir. Sedad Hakkı Eldem

tarafından tasarlanan konutların en bütünleşik mekânlarının geçirgenlik grafiği üzerinde gösterimi aşağıdaki gibidir (Şekil 4.91).

Şekil 4.91. Sedat Hakkı Eldem konutlarının geçirgenlik grafikleri-en bütünleşik mekânlar

Bütünleşik mekanlar açısından farklılık göstermesine karşın Sedat Hakkı Eldem tarafından tasarlanan konutların mekanları kontrol değerleri açısından incelendiğinde en kontrollü mekanların geçiş mekanları olduğu tespit edilmiştir. Bu durum sadece Safyurtlu Köşkü ve Koç Köşkü'nde farklılık göstermektedir (Tablo 4.40). Geleneksel yaklaşımın kendini hissettirdiği bu iki konutta bahçe, konutun önemli bir parçası olarak ele alınmış ve en kontrollü mekan olmuştur.

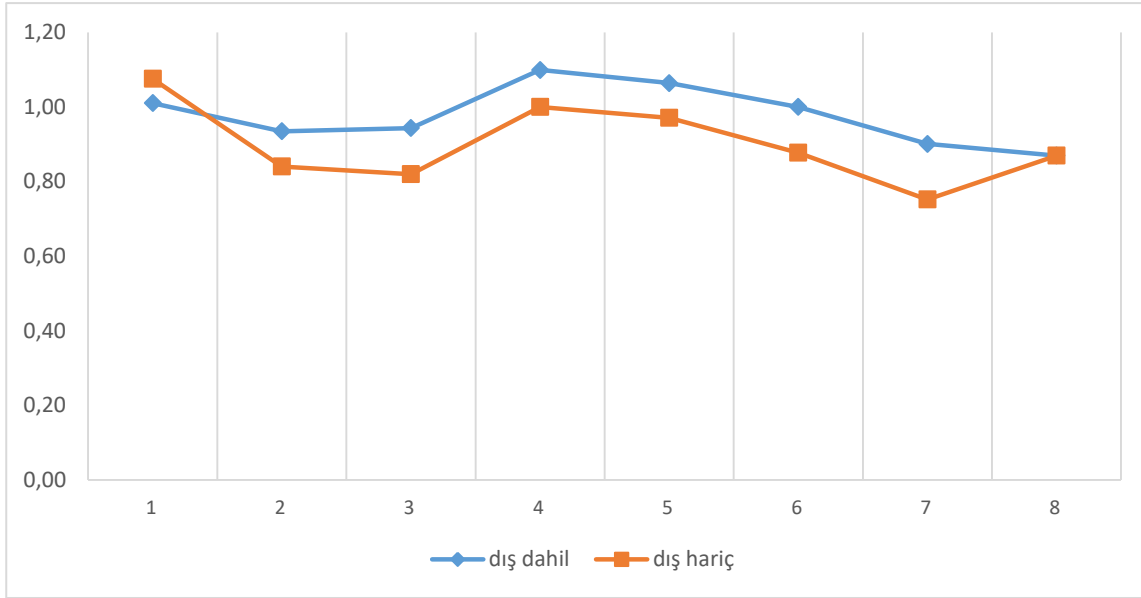
Tasarımlarında farklı eğilimlerin dönemsel olarak görüldüğü Sedat Hakkı Eldem konutları bağlantı türleri açısından da incelenmiştir. Konutların dış mekan dahil hesaplamalarında B tipi mekanlar ağırlıklı iken dış mekan hariç hesaplamalarda A tipi mekanların ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca konutların genel değerlendirmeleri için bulunan ortalamalarda konutun daha derin ve ayırık olmasını sağlayan B ve C tipi mekânların dış dahil hesaplamalarda dış hariç hesaplamalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.40. Sedat Hakkı Eldem tarafından tasarlanan konutların mekân-bağlantı çeşitleri

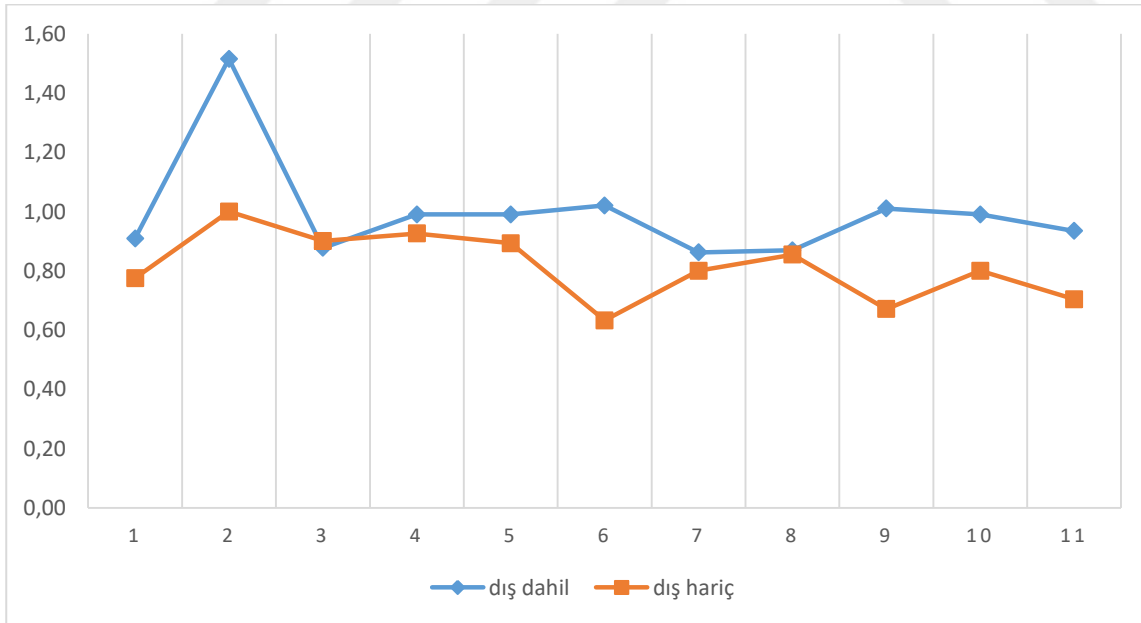
Konut No	Mekân Sayısı	Dış Mekân Dahil Edilen Değerler										Dış Mekân Dahil Edilmeyen Değerler										CV						
		Mekân Tipi					i (1/RRR) En Entegre					Mekân Tipi					i (1/RRR) En Ayırık											
		a	b	c	d		Mekân	Deger				a	b	c	d		Mekân	Deger				Mekân	Deger					
1	20	8	12	-	-		Sofa	1.83				Kiler	0.59				Sofa	1.54				Kiler	0.54		Hol 3	3.33		
2	23	4	16	3	-		Bahçe	3.72				Banyo 3	0.85				Hol 3	2.15				Yatak Odası 3 Banyo 3	0.69		Hol 4	3.53		
3	19	7	12	-	-		Sofa	1.77				WC 2	0.55				Sofa Hol 2	1.95				Mutfak	0.60		Hol 2	5.33		
4	32	14	9	4	5		Hol 3	2.03				Balkon 1	0.66				Hol 3	2.02				Servis	0.63		Hol 1	3.70		
5	35	15	20	-	-		Hol 2	1.89				WC 1 WC 2	0.65				Hol 2	1.89				WC1 WC2 H11, H12,	0.55		Hol 2	3.78		
6	22	8	6	6	2		Bahçe	2.14				Yatak Odası 1 Banyo 1	0.62				Antre 1	1.14				CD, AN2, YA1, BNI	0.49		Hol 4	4.50		
7	30	14	11	4	1		Antre 2	1.71				Kütüphane	0.52				Antre 2	1.52				Kütüphane	0.47		Hol 6	3.33		
8	28	13	12	3	-		Hol 2 Hol 3	1.69				Balkon	0.60				Hol 3	1.73				Banyo 2 Banyo 3	0.58		Hol 3	3.91		
9	47	16	23	7	1		Bahçe	1.99				Misafir odası 1-2	0.64				Hol 2	1.18				Banyo 4	0.47		Hol 3	7.33		
10	23	7	7	9	-		Antre	2.01				Kiler	0.60				Antre	1.54				Kiler	0.46		Hol	4.66		
11	30	13	17	-	-		Sofa	1.67				Banyo 2	0.58				Sofa	1.22				Banyo 2	0.40		Hol 3	4.66		
Ortalama	28,01	10,81	13,18	3,27	0,82		Sofa	1.76									Sofa	1.57										
							Bahçe	2.61						Hol	1.82													
							Hol	1.87						Antre	1.40													
							Bahçe	5.68									Antre	1.40							Hol	4.36		

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

İki mimarın konutlarının ortalama bütünleşme değerleri ile elde edilen verilerin grafiksel (Şekil 4.92, 93) olarak gösterimlerinde x doğrultusu konutlara verilen numaraları ifade ederken y doğrultusu konutların ortalama bütünleşme değerlerini ifade etmektedir.

Şekil 4.92. Seyfi Arkan Konutları i (1/RRA) değerleri grafiği

Şekil 4.93. Sedat Hakkı Eldem Konutları i (1/RRA) değerleri grafiği

Her iki mimarın da tasarladığı konutların mekânsal örgütlenmelerinde dış dahil edildiğinde bütünleşme değeri daha yüksektir. Ancak dışın dahil edildiği ve edilmediği iki durumda, mekânsal örgütlenmenin bütünleşme değerleri arasındaki fark Sedat Hakkı Eldem konutlarında daha fazladır.

İki mimarın konutlarındaki mekanların bütünleşme değeri açısından farklılaşmalarının yorumlanabilmesi için hesaplanan göreceli fark faktörü (H^*) değerleri (Tablo 4.41, 4.42) incelendiğinde ise dış dahil ve dış hariç değerlerin tamamında değerlerin 1'e daha yakın olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.41. Seyfi Arkan tarafından tasarlanan konutların H^* değerleri

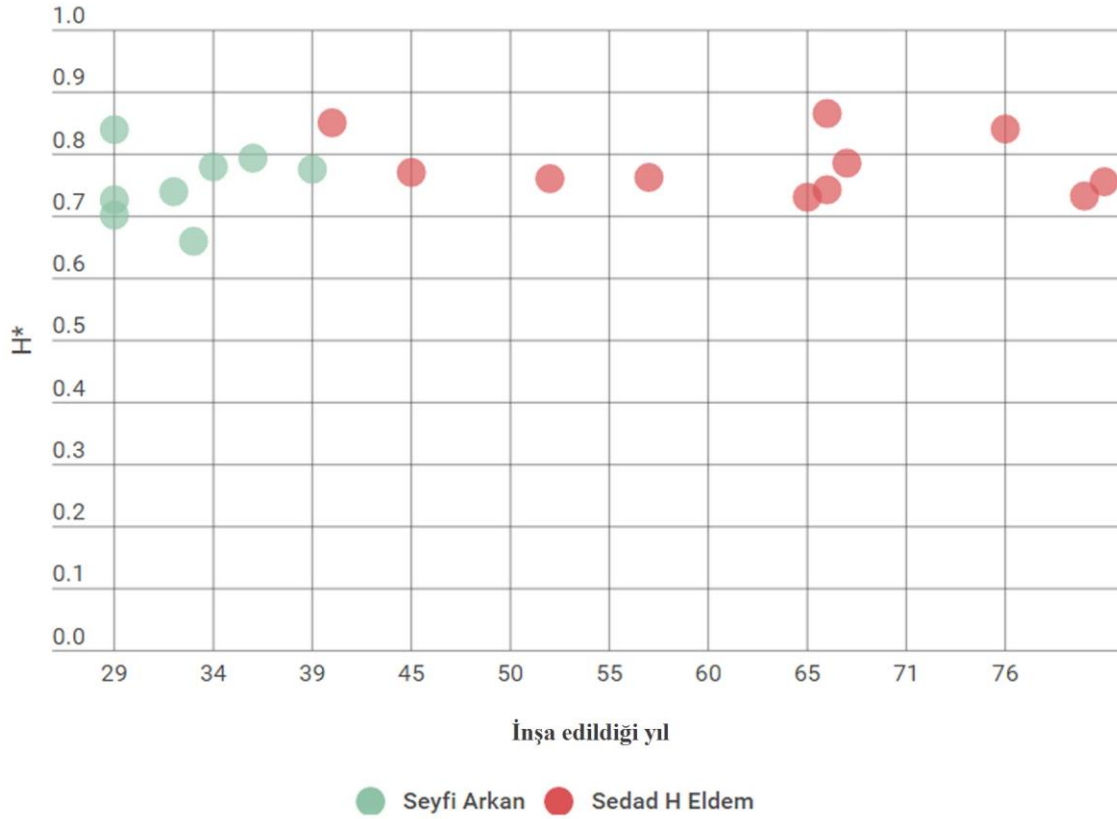
Konut Adı	Dış dahil H^* değeri	Dış hariç H^* değeri
Deniz Kenarında Malikâne Projesi	0.7447	0.7244
Suadiye'de Yalı Projesi	0.6902	0.7027
Ankara'da Villa Projesi	0.8682	0.8409
Dr. İhsan Sami Garan Evi	0.7590	0.7409
Hariciye Köşkü	0.7779	0.7807
Göztepe'de Konut Projesi	0.7487	0.6609
Makbule Atadan Evi	0.7770	0.7941
Salih Bozok Villası	0.7862	0.7764

Tablo 4.42. Sedat Hakkı Eldem tarafından tasarlanan konutların H^* değerleri

Konut Adı	Dış dahil H^* değeri	Dış hariç H^* değeri
Raif Meto Evi	0.8418	0.8511
Safyurtlu Köşkü	0.6289	0.7712
Safyurtlu II Köşkü	0.7560	0.7612
Derviş Manizade Köşkü	0.7793	0.7633
Uşaklıgil Köşkü	0.7880	0.7310
Kandilli'de Sultan Yalısı	0.7286	0.8668
Suna Kıraç Yalısı	0.7412	0.7432
Şemsettin Sirer Yalısı	0.8078	0.7868
Tarabya Koy Üstü'nde Koç Köşkü	0.7737	0.8416
Sertel Köşkü	0.7394	0.7336
Komili Evi	0.7905	0.7562

H^* değerinin 0' a yakın olması mekanların bütünleşme değerleri arasındaki farkın fazla olduğunu ve heterojen bir dağılımın olduğunu ifade etmektedir. Bu sonuç planlamanın güçlü bir genotipe sahip olduğunu göstermektedir. H^* değerinin 1'e yakın olması ise mekanların bütünleşme değerlerinin homojen bir dağılıma sahip olduğunu ve planlamanın zayıf bir genotipe sahip olduğunu ifade etmektedir (Hanson, 1998:30-31). Her iki mimarın konutlarından elde edilen değerler bu duruma göre

değerlendirildiğinde, konutlarının mekân dizilimlerinde entegrasyon değerleri (i) arasındaki farkın daha az olduğu ve düzensiz bir dizilimin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca mekanları bütünleşme değerleri bakımından homojen bir yapıya sahip olan konutların mekansal örgütlenmeleri bakımından zayıf genotiplere sahip olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.94).

Şekil 4.94. Seyfi Arkan ve Sedat Hakkı Eldem konutlarının yapım yılı-H* grafiği

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Biçem açısından haklarında çok net ifadeler kullanılan Seyfi Arkan ve Sedat Hakkı Eldem'in en çok tasarladıkları bina tiplerinden biri olan konutlarında kullandıkları mekânsal örgütlenme üzerine hiçbir çalışma bulunmamaktadır. Bu yüksek lisans tezi, dönemsel olarak gözle görülür şekilde farklı tarzları takip eden bu iki mimarın yapılarının mekânsal anlamda da stilize edildikleri gibi farklı olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Bu inceleme için en uygun ve tutarlı yöntem ise son yıllarda mimari araştırmalarda etkin olarak kullanılan mekan dizim analizidir. Bu yöntemi uygulamak için sırasıyla izlenen adımlar şunlardır:

1. Planların grafikleştirilmesi
2. Grafiklerin sayısallaştırılması
3. Elde edilen sayısal verilerin yorumlanması

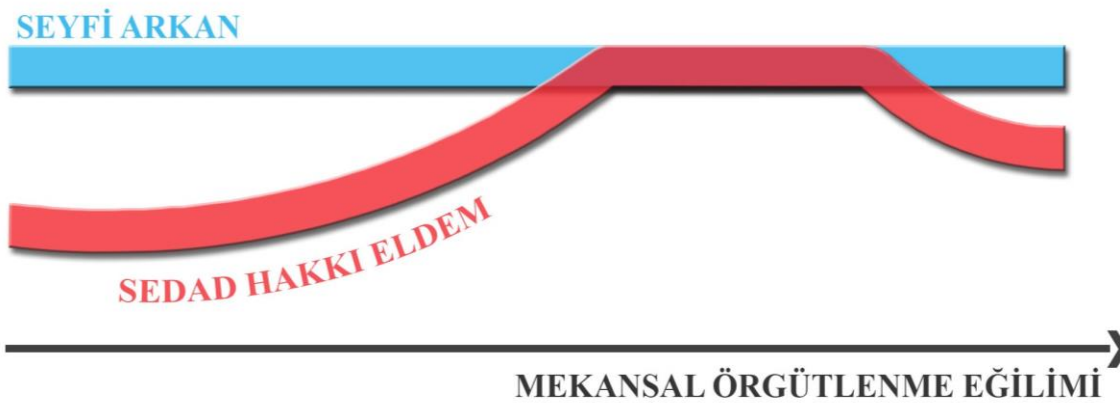
İki mimarın tasarladıkları konutların mekân örgütlenmeleri arasında fark olup olmadığını ortaya koymak için öncelikle çeşitli kaynaklardan her iki mimarın konut planlarına ulaşılmıştır. Elde edilen planların tekrar CAD ortamında ölçekli çizimi yapıldıktan sonra mekan dizim analizlerinin yapılabilmesi için geçirgenlik grafikleri çıkarılmıştır. Sonrasında mekânsal dizilim analizine ait formüller ile mekânsal örgütlenmeler sayısal verilere dökülerek sayısal veriler üzerinden tutarlı modeller keşfedilmeye çalışılmıştır. Böylece görünen ya da söylenenden bağımsız olarak, evlerin özgün tasarımlarını olanaklı kılan konfigürasyon bilgisine dayanarak, mimarın mekansal kurguya yönelik tasarım ilkelerine ulaşmak amaçlanmıştır.

Formun evrilmiş hali olan mekân, duvarlarla tanımlanıp, kapılarla kontrol edilmektedir (Ching, 2007). Bir binanın formunun dış mekânı şekillendirme ihtimali vardır fakat iç mekânlar tamamen formu kontrol etmektedir (Unwin, 2003). Bir diğer deyişle mekânsal dizilimler yapının biçimini de etkilemektedir. Bu anlaşılır koşullu ilişkinin Seyfi Arkan ve Sedat Hakkı Eldem mimarlığında da var olup olmadığının araştırıldığı çalışmada mekânsal dizilim analizlerinin, biçimsel okumaları destekleyip desteklemediği üzerinde durulmuştur.

Modernist bir eğilimin dışına çıkmayan Seyfi Arkan tarafından tasarlanan konutlarda ulaşılan sonuçlar mimarın kaygısının sadece biçimsel olmadığını aynı zamanda tasarım yaklaşımının da batılı tarzı yansıttığını ortaya koymaktadır. İncelenen konutlardan elde edilen sayısal veriler Arkan'ın tasarımlarında modernist yaklaşımın getirdiği mekânları kullanarak plan dizilimlerini oluşturduğunu göstermektedir. İlk tasarımlarından itibaren var olan antre mekanı ve geçiş mekanlarının en bütünleşik ve en kontrollü mekanlar olması biçimsel yaklaşımın oluşturduğu beklentinin planlama alt yapısında da var olduğunu ortaya koymaktadır.

Sedad Hakkı Eldem konutları üzerinde yapılan incelemeler de mimarın dönemsel dalgalanmalarının yansımalarını içermektedir. Sofanın ve bahçenin ağırlığının hissedildiği ve toplanma mekanlarının daha bütünleşik olduğu ilk dönem yapılarından sonra batı etkisiyle antrenin dahil olduğu planlama ve geçiş mekanların bütünleşik mekanlara dahil olması ve devam eden süreçte geleneksel planlama etkisinin yeniden artması Eldem mimarlığının da biçimsel ve planimetrik tasarımlarının çeşitli dönemlere paralel olarak değiştiğini göstermektedir. Elde edilen verilerde konutların en bütünleşik ve ayırık mekânlarının beklenen sonuçları verdiği görülmektedir. Pallasmaa'nın (2006) belirttiği gibi; konutun formu ve mekansallığı birbirini mükemmel yansıtmaktadır (Pallasmaa, 2006: 19).

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Seyfi Arkan ve Sedad Hakkı Eldem mimarlığı için oluşturulabilecek mekânsal örgütlenme eğilim grafiği aşağıdaki gibidir (Şekil 5.1).

Şekil 5.1. Seyfi Arkan ve Sedad Hakkı Eldem biçim-planimetrik kurgu grafiği

Grafikte ifade edildiği gibi Seyfi Arkan mimarlık hayatı boyunca hep aynı çizgide ilerlerken, Sedat Hakkı Eldem dönemsel olarak farklı eğilimlerin etkisiyle tasarımlarını şekillendirmiştir.

Bu tezde Türkiye mimarlığında önemli bir yeri olan Seyfi Arkan ve Sedat Hakkı Eldem'in konut tasarımlarında, görünenin arka planındaki kurgusal bilgilere ulaşılmış ve elde edilen bulgular detaylı bir şekilde sunulmuştur. Bu yöntem kullanılarak ünlü mimarları karşılaştıran bir çalışma Türkiye'de bulunmamaktadır. Ancak bu ve benzeri çalışmalar hızla gelişen konut mimarlığı için son derece önemli bir bilgi tabanı oluşmasını sağlayacaktır.

6. KAYNAKLAR

Akay, Z., (2012), Kendi Evinde Sürgün Modernizm: Seyfi Arkan'ın 1940 Sonrası Yapıtları, Modernist Açılımda Bir Öncü: Seyfi Arkan, Ankara: Mimarlar Odası ss. 147-159.

Akcan, E., (2005), Ambiguities of Transparency and Privacy in Seyfi Arkan's Houses for the New Turkish Republic, *Journal of the Faculty of Architecture (Mimarlık fakültesi Dergisi)*, sayı: 22:2, ss. 25-49. ODTU.

Amorim, L., (1997), The Sectors Paradigm: understanding modern functionalism and its effects in configuring domestic space, in Space Syntax First International Symposium Eds M D Major, L Amorim, F Dufaux (UCL, London), 2 ss. 18.1 - 18.14

Amorim, L., (2001), Houses of Recife, in Proceedings of the Third International Space Syntax Symposium, Taubman College of Architecture and Urban Planning, Ann Arbor, MI ss. 19.1–19.16

Anonim, (1983), Sedat Hakkı Eldem: 50 Yıllık Meslek Jübilesi, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.

Anonim, (1988), Sedat Hakkı Eldem, *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 4, s.34-44

Anonim, (2002), Sedat Hakkı Eldem Arşivi, http://www.obarsiv.com/sedad_hakki_eldem_arsivi.html, Erişim Tarihi: 20.06.2015

Anonim, (2008a), Raif Meto Evi, <http://v2.arkiv.com.tr/p3288-raif-meto-evi.html>, Erişim Tarihi: 14.07.2015

Anonim, (2008b), Rıza Derviş Köşkü, <http://v2.arkiv.com.tr/p2768-riza-dervis-kosku.html>, Erişim Tarihi: 23.07.2015

Anonim, (2008c), Rahmi Koç Evi, <http://v2.arkiv.com.tr/p2777-rahmi-koc-evi.html>, Erişim Tarihi: 05.08.2015

Anonim, (2008d), Komili Evi, <http://v2.arkiv.com.tr/p2780-komili-evi.html>, Erişim Tarihi: 05.08.2015

Anonim, (1934a), Yalova'da Bir Otel Proje Müsabakası, *Arkitekt*, sayı: 43, ss. 195-202

Anonim, (1934b), Gümrükler ve İnhisarlar Vekaleti Binası Proje Müsabakası, *Arkitekt*, sayı: 43, ss. 195-202

Anonim, (1935a), Sümer Bank Proje Müsabakası, *Arkitekt*, sayı: 51, ss. 68-84

- Anonim, (1935b), İstanbul Tiyatro ve Konservatuarına Ait Uluslararası Proje Müsabakası, *Arkitekt*, sayı: 49, ss. 1-32
- Anonim, (1935c), Belediyeler Bankası Proje Müsabakası, *Arkitekt*, sayı: 58, ss. 287-295
- Anonim, (1937), İstanbul Limanı Yolcu Salonu Proje Müsabakası, *Arkitekt*, sayı: 74, ss. 41-56
- Anonim, (1966), Şehirci Mimar-Hoca Seyfi Arkan'ın Ardından, Mimarlar Odası Mesleki Eğitim Komisyonu 1966 U.İ.A. Kongresi Hazırlık Görüşü, ss. 7-8
- Arkan, S., (1934), Bir Yalı Projesi, *Arkitekt*, sayı: 37, ss. 6-7
- Arkan, S., (1935a), Villa Proje, *Arkitekt*, sayı: 52, ss. 114-115
- Arkan, S., (1935b), Hariciye Köşkü, *Arkitekt*, sayı: 59-60, ss. 311-316
- Arkan, S., (1936a), Kömür - İş İşçi Uramı, *Arkitekt*, sayı: 61, ss. 9-10
- Arkan, S., (1936b), Sinema Projesi, *Arkitekt*, sayı: 62, ss. 41-42
- Arkan, S., (1936c), Çankaya'da Bir Villa, *Arkitekt*, sayı: 67, ss. 179-186
- Arkan, S., (1939a), Taksimde Bir Kira Evi, *Arkitekt*, sayı: 101-102, ss. 101-103
- Arkan, S., (1939b), Türkiye Cumhuriyeti Sefarethanesi, *Arkitekt*, sayı: 103-104, ss. 145-149
- Arkan, S., (1939c), Türkiye Cumhuriyeti Yazlık Sefaret Binası, *Arkitekt*, sayı: 103-104, ss. 150-152
- Arkan, S., (1939d), Adana Belediyesi Oteli, *Arkitekt*, sayı: 99-100, ss. 76-80
- Arkan, S., (1940), Suadiye'de Bir Villa, *Arkitekt*, sayı: 113-114, ss. 101-104
- Asami, Y., Kubat, A. S., Kitagawa, K., Iida, S., (2003). Introducing the third dimension on Space Syntax: Application on the historical Istanbul. Proceedings: 4th International Space Syntax Symposium London: 48.1-48.18.
- Aslanoğlu, İ., (1992), Seyfettin Arkan ve Ankara'daki Yapıları, *Arredamento Dekorasyon*, sayı:3, s.84-99
- Bafna, S., (2001), Geometrical Intuitions of Genotypes, in Proceedings of the Third International Space Syntax Symposium Eds Peponis J, Wineman J, Bafna S, Taubman College of Architecture and Urban Planning, Ann Arbor, MI ss. 20.1-20.15
- Batur, A., (2012), Cumhuriyet Mimarlığında Modernist Açılım ve Bir Öncü: Seyfi Arkan, Modernist Açılımda Bir Öncü: Seyfi Arkan, Ankara: Mimarlar Odası, ss. 27-32

- Benton, T., (1987), The Villas of Le Corbusier, New Haven and London: Yale University Press.
- Bozdoğan, S., Özkan S., Yenal, E., (2005), Sedad Eldem, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Bozdoğan, S., (2012), Modernizm ve Ulusun İnşası, İstanbul: Metis Yayınları
- Ching, F. D. K., (2007), Architecture: Form, Space and Order. Hoboken, New Jersey: John Wiley and Sons.
- Cobbers, A., (2007), Mendelsohn, Köln: Taschen.
- Doesburg, T., (2015), Stuttgart-Weissenhof, 1927: Werkbund Exhibition on “The Dwellings”, <http://thecharnelhouse.org/2015/03/14/stuttgart-weissenhof-1927-modern-architecture-comes-into-its-own/>, Erişim Tarihi: 19.10.2015
- Dursun, P., (2002), Trabzon Kentsel Dokusunda Morfolojik Analiz, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dündar, B., B., (2008), Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarı: Seyfi Arkan, *Ege Mimarlık Dergisi*, sayı: 66, ss. 6-9
- Eldem, S.H., (1934), Bayan Firdevs Evi, *Arkitekt*, Sayı: 48, ss. 331-334
- Eldem, S.H., (1939), Milli Mimari Meselesi, *Arkitekt*, Sayı: 105-106, s. 220-223
- Eldem, S.H., (1940), Yerli Mimariye Doğru, *Arkitekt*, Sayı: 111-112, ss. 69-74
- Eldem, S.H., (1952), Turistik Otel, *Arkitekt*, Sayı: 243-244, ss. 56- 63
- Eldem, S.H., (1961), Florya ve Kilyos Tesisleri, *Arkitekt*, Sayı: 304, ss. 105- 113
- Eldem, S.H., (1969), Köşkler ve Kasırlar I, İstanbul: İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları.
- Eldem, S.H., (1971a), Uşaklıgil Köşkü, *Arkitekt*, Sayı: 343, ss. 109- 111
- Eldem, S.H., (1971b), Sirer Yalısı, *Arkitekt*, Sayı: 343, ss. 115- 117
- Eldem, S.H., (1973), Elli Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı, *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 11-12, ss. 5-11
- Eldem, S.H., (1980), Toward a Local Idiom: A Summary History of Contemporary Architecture in Turkey, Conservation as Cultural Survival: University of Pennsylvania Press, s. 89-99
- Eldem, S.H., (1982), Büyük Konutlar (Leyla Baydar önsözüyle), Ankara: Yaprak Kitapevi

- Eldem, S.H., (1984a), Türk Evi Osmanlı Dönemi, Cilt I, İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı.
- Eldem, S.H., (1984b), Son 120 Sene İçerisinde Türk Mimarisinde Millilik ve Rejyonalizm Araştırmaları, Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri, İstanbul: Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları
- Erkan, (Arkan), S., (1934a), Dr. İhsan Sami Evi, *Arkitekt*, sayı: 48, ss. 335-338
- Erkan, (Arkan), S., (1934b), Ev Projesi, *Arkitekt*, sayı: 48, ss. 339-340
- Erkan, (Arkan), S., (1934c), Tahran'da Türkiye Büyükelçilik Binası Projesi, *Arkitekt*, sayı: 47, ss. 309-311
- Erkan, (Arkan), S., (1935a), Kira Evi, *Arkitekt*, sayı: 53, ss. 129-140
- Erkan, (Arkan), S., (1935b), İdare Binası, *Arkitekt*, sayı: 53, ss. 147-148
- Erkan, (Arkan), S., (1935c), Amele Evleri, İlkokul, Mutfak ve Çamaşırılık Binası, *Arkitekt*, sayı: 57, ss. 253-258
- Erkan, (Arkan), S., (1935d), Akhisar Tütüncüler Bankası, *Arkitekt*, sayı: 52, ss. 112-113
- Erkan, (Arkan), S., (1935e), Villa Projesi, *Arkitekt*, sayı: 52, ss. 114-115
- Giray, M., (1981), Geleneksel Türk Mimarisinin Bugüne Etkileri ve Prof. Sedad Hakkı Eldem, *Akademi Mimarlık ve Sanat Dergisi*, ss.63-83
- Güney, Y.İ., (2007), Analyzing Visibility Structures in Turkish Domestic Spaces, Proceedings of the 6th International Space Syntax Symposium, ITU Faculty of Architecture, Vol. I, 38.01-38.12.
- Gür, Ş. Ö., Bekleyen, A. (2003), The Failure of Man-Environment Studies in Influencing Design Decisions, G. Moser, Y. Bernard, M. Bonnes, J. Corraliz and V. Giuliani (Eds.), People, Places and Sustainability, Toronto: Hogrefe and Huber Publishers, ss. 94-106.
- Gürel, Y., Yücel, A., (2007), Bir Erken Cumhuriyet Modernist Mimarı: Seyfi Arkan, *İTÜ Dergisi/A, Mimarlık, Planlama, Tasarım*, sayı:2, ss. 47-55
- Gürel, Y., (2012), Seyfi Arkan: Bir Erken Modernist, Modernist Açılımda Bir Öncü: Seyfi Arkan, Ankara: Mimarlar Odası ss.33-42
- Güreyman, Z., Rona, Z., (1973), Mimar Seyfi Arkan (1903-1966), *Mimarlık Dergisi*, sayı:11-12, ss. 52-56

- Güzer, C. A., (2012), Modernizmle Yerellik Arasında Bir Uzlaşma Süreci Olarak Seyfi Arkan Mimarlığı, *Modernist Açılımda Bir Öncü: Seyfi Arkan*, Ankara: Mimarlar Odası, ss.165-168
- Hanson, J., (1998), *Decoding Houses and Homes*, Cambridge: Cambridge University Press
- Hillier, B., (1993), Specifically Architectural Theory, *The Harvard Architecture Review*, sayı: 9, ss. 8-27.
- Hillier, B., (1996), *Space is The Machine*, London: Press Syndicate of the University of Cambridge.
- Hillier, B., Hanson J., (1984). *The Social Logic of Space*, London: Cambridge University Press
- Hillier, B., Hanson J., Graham H., (1987), Ideas are in things: An Application of The Space Syntax Method to Discovering House Genotypes, *Environment and Planning B: Planning and Design*, sayı: 14, ss. 363-385.
- Hopkins, B., Robin, J. W., (2004), The Truth about Königsberg. *The College Mathematics Journal*, sayı: 35, ss. 198-207.
- James, K., (1997), *Erich Mendelsohn and the Architecture of German Modernism*, London: Cambridge University Press
- Jiang, B., Claramunt, C., Klarqvist, B., (2000). Integration of space syntax into GIS for modelling urban spaces. *International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation* 2, 3-4: 161-171.
- Kandemir, F., (1952), Ayda Bir (1952), ss. 35-37
- Klarqvist, B., (1993), A Space Syntax Glossary, *Nordisk Arkitekturforskning*, sayı: 2, ss. 11-12.
- Kortan, E., (1992), Ankara Sheraton Oteli ve Kente olan Katkısı, *Yapı Dergisi*, Yapı Endüstri Merkezi Yayını, Sayı: 123, s. 49
- Kuban, D., (1985), *A Survey of Modern Turkish Architecture*, Architecture in Continuity, Düzenleyen: Sherban Cantacuzino, New York: Aperture
- March, L., Steadman, P., (1971), *The Geometry of Environment: An Introduction to Spatial Organization in Design*. London: RIBA
- Moneo, R., (1978), *On Typology*, Oppositions 13

- Nasıh,(Arkan) S., (1933a), Deniz Kenarında Bir Malikâne Projesi, *Mimar*, sayı: 28, ss. 111-112
- Nasıh,(Arkan) S., (1933b), Kubilay Abidesi Proje Esgizleri, *Mimar*, sayı: 27, ss. 82-83
- Nasıh,(Arkan) S., (1934a), Bir Yalı Projesi, *Mimar*, sayı: 37, ss. 6-7
- Nasıh,(Arkan) S., (1934b), Ev Projesi, *Mimar*, sayı: 37, s. 16
- Onay, S., (1992), Seyfi Arkan'ın Hayatı, Profil: Seyfi Arkan (1904-1966) Bir Trajik Kişilik, *Arredamento Dekorasyon*, sayı:35, s.97-99
- Ostwald, M. J., (2011), The Mathematics of Spatial Configuration: Revisiting, Revising and Critiquing Justified Plan Graph Theory, *Nexus Network Journal*, sayı: 13, ss. 445-470.
- Ostwald, M. J., (2011), A Justified Plan Graph Analysis of the Early Houses (1975-82) of Glenn Murcutt, *Nexus Network Journal*, sayı: 13, ss. 737-762
- Özbil, A., (2002), Sedat Hakkı Eldem's Typological Analysis Of The Turkish House As A Tool For An Operative Design Methodology, Ankara, A Thesis Submitted To The Graduate School Of Natural And Applied Sciences, METU
- Özkan, S., (1992), Seyfi Arkan: Bir Devlet Mimarı, *Arredamento Dekorasyon*, sayı:35, s.85-87.
- Özkaya, B. Ö., (2011), Seyfi Arkan Monografisi, Mimarlık Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi
- Pallasmaa, J., (2006). The Poetry of Reason, Gleen Muscutt, Architect. Sydney:01 Editions. ss. 15-20.
- Peponis, J., Wineman J., (2002). Spatial Structure of Environment and Behaviour, in Handbook of Environmental Psychology, ed. Robert B. Bechtel, Arza Churchman, New Jersey: John Wiley and Sons.
- Rapoport, A., (1969), House Form and Culture, Prentice-Hall, New Jersey
- Ricoeur, P., (1961), Universal Civilization and National Cultures, History and Truth, çev. C. A. Kelbley, Evanston: Northwestern University Pres.
- Rubio, I., (1993), Mies Van Der Rohe: Barcelona Pavilion, New York: Watson-Guption Publications
- Saim, S., (1934), Cumhuriyetin Onbirinci Yılı Takları, *Arkitekt*, sayı:47, ss. 301-302
- Sayar, Z., (1992), Anılarda Seyfi Arkan ve Dünyası, Profil: Seyfi Arkan (1904-1966) Bir Trajik Kişilik, *Arredamento Dekorasyon*, sayı:3, s.96.

- Sayı, Ö., (2006), Seyfi Arkan Mimarlığında Biçimin Çoğul Kaynakları, Mimarlık Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Schulze, F., (1985), Mies van der Rohe, Şikago: University of Chicago Press Seppänen J., Moore J. M., (1970), *Facilities Planning with Graph Theory, Management Science*, sayı: 17, ss. 242-253.
- Shapiro, J. S., (2005), A Space Syntax Analysis of Arroyo Hondo Pueblo, New Mexico, New Mexsico: SAR Press. ss. 3-8.
- Solak, E., (2000), Seyfi Arkan: Cumhuriyet Döneminde Modernist Bir Mimar, Mimarlık Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Ünivesitesi
- Sözen, M., (1984), Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Tanju B., Tanyeli U., (2009), Sedat Hakkı Eldem II- Retrospektif, İstanbul: Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, 322s.
- Tanyeli, U., (1992), Seyfi Arkan: Bir Direnme Öyküsü, ‘Profil: Seyfi Arkan (1904-1966): Bir Trajik Kişilik’ dosyası içinde, *Arredamento Dekorasyon*, sayı:35, ss.88-94 Tanyeli, U., (2001), Sedat Hakkı Eldem, İstanbul: Boyut Yayınları.
- Tanyeli, U., (2007), Seyfi Arkan (1904-1966), Mimarlığın Aktörleri Türkiye 1900 – 2000, İstanbul: Garanti Galerî, s.118-129.
- Tanyeli, U., (2012), Seyfi Arkan Berlin’de: Üç Mektup, Dört Açıklama Denemesi, Modernist Açılımda Bir Öncü: Seyfi Arkan, Ankara: Mimarlar Odası, s.45-58
- Tapan, M., (1984), International Style: Liberalism In Architecture, Modern Turkish Architecture: University of Pennsylvania Press, s. 105-118
- Taşcıoğlu, M., (2013), Bir Görsel İletişim Platformu Olarak Mekân, İstanbul: YEM Yayın.
- Tekeli, İ., (2012), Seyfi Arkan’ın Yaşamı ve Mimarlığının Toplumsal Bağlamı, Modernist Açılımda Bir Öncü: Seyfi Arkan, Ankara: Mimarlar Odası, ss.15-26
- Unwin, S., (2003), Analysing Architecture. London: Routledge
- Yücel, A., (1983), Contemporary Turkish Architecture, Mimar 10: Architecture in Development, Düzenleyen: Hasan-Uddin Khan, Singapore: Concept Media Ltd.
- Yürekli, F., (2010), Mimarlık|Mimarlığımız, İstanbul: YEM Yayın.

EKLER

Ek 3.1. K sayıda mekan için D değerleri

1		51	0.132	101	0.084	151	0.063	201	0.051	251	0.044
2		52	0.130	102	0.083	152	0.063	202	0.051	252	0.043
3		53	0.12	103	0.083	153	0.063	203	0.051	253	0.043
4		54	0.127	104	0.082	154	0.062	204	0.051	254	0.043
5	0.352	55	0.126	105	0.082	155	0.062	205	0.051	255	0.043
6	0.349	56	0.124	106	0.081	156	0.062	206	0.050	256	0.043
7	0.34	57	0.123	107	0.081	157	0.061	207	0.050	257	0.043
8	0.328	58	0.121	108	0.080	158	0.061	208	0.050	258	0.043
9	0.317	59	0.120	109	0.080	159	0.061	209	0.050	259	0.043
10	0.306	60	0.119	110	0.079	160	0.061	210	0.050	260	0.042
11	0.295	61	0.117	111	0.079	161	0.060	211	0.050	261	0.042
12	0.285	62	0.116	112	0.078	162	0.060	212	0.049	262	0.042
13	0.276	63	0.115	113	0.078	163	0.060	213	0.049	263	0.042
14	0.267	64	0.114	114	0.077	164	0.060	214	0.049	264	0.042
15	0.259	65	0.113	115	0.077	165	0.059	215	0.049	265	0.042
16	0.251	66	0.112	116	0.076	166	0.059	216	0.049	266	0.048
17	0.244	67	0.111	117	0.076	167	0.259	217	0.049	267	0.042
18	0.237	68	0.109	118	0.075	168	0.059	218	0.048	268	0.041
19	0.231	69	0.108	119	0.075	169	0.058	219	0.048	269	0.041
20	0.225	70	0.107	120	0.074	170	0.058	220	0.048	270	0.041
21	0.22	71	0.106	121	0.074	171	0.058	221	0.048	271	0.041
22	0.214	72	0.105	122	0.074	172	0.058	222	0.048	272	0.041
23	0.209	73	0.104	123	0.073	173	0.057	223	0.048	273	0.041
24	0.205	74	0.104	124	0.073	174	0.057	224	0.047	274	0.041
25	0.200	75	0.103	125	0.072	175	0.057	225	0.047	275	0.041
26	0.196	76	0.102	126	0.072	176	0.057	226	0.047	276	0.041
27	0.192	77	0.101	127	0.072	177	0.056	227	0.047	277	0.040
28	0.188	78	0.100	128	0.071	178	0.056	228	0.047	278	0.040
29	0.184	79	0.099	129	0.071	179	0.056	229	0.047	279	0.040
30	0.181	80	0.098	130	0.070	180	0.056	230	0.046	280	0.040
31	0.178	81	0.097	131	0.070	181	0.055	231	0.046	281	0.040
32	0.174	82	0.097	132	0.070	182	0.055	232	0.046	282	0.040
33	0.171	83	0.096	133	0.069	183	0.055	233	0.046	283	0.040
34	0.168	84	0.095	134	0.069	184	0.055	234	0.046	284	0.040
35	0.166	85	0.094	135	0.068	185	0.055	235	0.046	285	0.040
36	0.163	86	0.094	136	0.068	186	0.054	236	0.046	286	0.039
37	0.160	87	0.093	137	0.068	187	0.054	237	0.045	287	0.039
38	0.158	88	0.092	138	0.067	188	0.054	238	0.045	288	0.039
39	0.155	89	0.091	139	0.067	189	0.054	239	0.045	289	0.039
40	0.153	90	0.091	140	0.067	190	0.054	240	0.045	290	0.039
41	0.151	91	0.09	141	0.066	191	0.053	241	0.045	291	0.039
42	0.148	92	0.089	142	0.066	192	0.053	242	0.045	292	0.039
43	0.146	93	0.089	143	0.066	193	0.053	243	0.045	293	0.039
44	0.144	94	0.088	144	0.065	194	0.053	244	0.044	294	0.039
45	0.142	95	0.087	145	0.065	195	0.053	245	0.044	295	0.039
46	0.140	96	0.087	146	0.065	196	0.052	246	0.044	296	0.038
47	0.139	97	0.086	147	0.064	197	0.052	247	0.044	297	0.038
48	0.137	98	0.086	148	0.064	198	0.052	248	0.044	298	0.038
49	0.135	99	0.085	149	0.064	199	0.052	249	0.044	299	0.038
50	0.133	100	0.084	150	0.064	200	0.052	250	0.044	300	0.038

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Berfin EREN

Doğum Tarihi : 25. 10. 1991

Çalıştığı Kurumlar : 2014-2015 Yıldızlar Grup , Ankara

2015-halen Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Bina Bilgisi ABD Araştırma Görevliliği ,

Diyarbakır

EĞİTİMİ

İlkokul : Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu, Diyarbakır (2002)

Ortaokul : Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Van (2005)

Lise : İMKB Anadolu Öğretmen Lisesi, Diyarbakır (2009)

Lisans : Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık
Bölümü, Ankara (2014)

e mail : brfn.eren@gmail.com

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI İNTİHAL RAPORU FORMU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

ADI VE SOYADI	Berfin EREN
ÖĞRENCİ NO	14808001
EĞİTİM – ÖĞRETİM YILI	2016-2017
YARIYIL	☐ Güz ☒ Bahar
ANABİLİM DALI	Mimarlık
PROGRAM	Yüksek Lisans
TEZ KONUSU	Seyfi Arkan Ve Sedat Hakkı Eldem Tarafından Tasarlanan Konutların Mekânsal Örgütlenmelerinin Sayısallaştırılması Ve Karşılaştırmalı Analizi

İNTİHAL RAPORU BİLGİLERİ

RAPOR TÜRÜ	Tez Savunma Sınavı Sonrası
SAYFA SAYISI	255
BENZERLİK ORANI	% 4
RAPORLAMA TARİHİ	10/07/ 2017

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, ana bölümler, sonuç ve tartışma kısımlarından oluşan toplam 255 sayfalık kısmına ilişkin, 10/07/2017 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan intihal raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- ☐ Kabul/Onay sayfaları hariç,
☒ Kaynakça hariç
☒ Alıntılar hariç/dâhil
☐ Diğer

Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Programlarda Tez Çalışması İntihal Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Berfin EREN
Öğrenci

10/07/2017

Doç.Dr.Ayhan BEKLEYEN
Tez Danışmanı

10/07/2017

Doç.Dr.Mine BARAN
Anabilim Dalı Başkanı